

הוספות

•

(א) שיחות ה'תשל"ח – ה'תשמ"א

(ב) שיחות ומכתבים

הוספות

שיחות תשל"ח – תשמ"א

273	יום ג', כ"ד טבת, ה'תשל"ח
298	ש"פ בא, ח' שבט, ה'תשמ"מ
306	יום א' משפטים, כ' שבט ה'תשמ"א
315	יום א' תרומה, כ"ח שבט, ה'תשל"ט
317	יום ב', ו' אדר, ה'תשל"ח
319	יום א', י"ב אדר, ה'תשל"ט
326	יום ג', פורים קטן, ה'תשל"ח
339	יום ד', פורים קטן, ה'תשמ"א

אור ליום ג', כ"ד טבת ה'תשל"ח

- א. כ"ד טבת איז דאך דער יום ההילולא פון דעם אלטן רבי'ן, מייסד תורת חסידות חב"ד — וואס תורת חסידות חב"ד איז א המשך און א ביאור פנימי אויף תורת החסידות הכללית פון דעם בעש"ט.
- [וואס די שייכות פון דעם אלטן רבי'ן מיטן בעש"ט איז געווען אויף אזוי פיל אז ער האט אים גערופן „זיידע“, כסיפור כ"ק מ"ח אדמ"ר נשיא דורנ"ג,
- ב. דער נאמען פון דעם אלטן רבי'ן איז „שניאור זלמן“. און לויט דעם וואס דער אלטער רבי איז מבאר אין שהעוה"א, אז שמו אשר יקראו לו בלה"ק איז מהוה, מח"י און מקיים דעם וועמען מ'רופט מיט דעם נאמען — איז פארשטאנדיק, אז אזוי איז אויך בנוגע צו זיין נאמען, אז אין דערויף ווערט ארויס-געגעבן ענינו פון דעם אלטן רבי'ן.

והביאור בזה:

ס'איז דאך ידוע דער ביאור וואס דער בעש"ט האט געזאגט אויף דעם נאמען „שניאור“ — אז דאס איז מרמז אויף „שני אור“, דער אור פון נגלה דתורה,

- (5) חוברת י"ט כסלו ע' 9. לקיד ח"א פג, א.
- (6) לקלו"צ אגרות ע' רנד. וראה מכתב אדה"ז מ"ט כסלו תק"ס (נדפס בהתמים ח"ח ע' כד [776]. ס' אגרות קודש אדמ"ר הזקן ע' ר"י).
- (7) לקיש ח"ז ע' 41.
- (8) תניא פל"ו.
- (9) להעיר משתי הגירסאות (כתובות קיא, ב. תניא פל"ו) טל תורה, אור תורה.
- (10) מדרש תהלים עה"פ ז, ד. ב"ר פ"ח, ב. ובכ"מ.
- (11) ראה סה"מ תשי"ח ע' 272 ואילך. ושי"נ.

- (1) ראה לקיש ח"ד ע' 1138.
- (2) התמים ח"ב ע' נו [150]. היום יום ע' נו.
- (3) התמים שם. וראה לקיש שם ע' 1136 ואילך.
- (4) רפ"א.

ענינו פון דעם אַלטן רבי'ן איז געווען — סיי דער ענין פון „טוב לשמים“ און סיי דער ענין פון „טוב לבריות“.

און ווי מ'זעט דאָס אויך אין די צען „זכויות“ פון דעם אַלטן רבי'ן וואָס חסידים האָבן גערעכנט¹³ — אַז צווישן זיי זיינען דאָ ענינים וואָס זיינען „טוב לשמים“, און ס'זיינען דאָ ענינים וואָס זיינען „טוב לבריות“.

און דער ענין (פון) „טוב לשמים וטוב לבריות“ איז בהדגשה מיוחדת בשנה זו, וואָרום בש.ז. איז די קביעות פון יום ההילולא ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב¹⁴, „טוב לשמים וטוב לבריות“¹⁵, וכמדובר בארוכה כמ"פ אין די התוועדויות במשך ש.ז. וועגן דעם ענין פון „טוב לשמים וטוב לבריות“.

ה. כמדובר כמ"פ אַז פון יעדער ענין דאָרף מען אַרויסנעמען דעם „בכו" און די הוראה בנוגע לפועל.

ווי מ'זעט דאָס אויך אין דעם ענין פון לימוד התורה — אַז נאָך די גאַנצע שקו"ט דאָרף מען אַרויסנעמען די מסקנא בנוגע להלכה במעשה בפועל.

וואָס דער ענין (אַרויסנעמען די מסקנא בנוגע להלכה למעשה) איז נוגע צו די שקו"ט גופא — וואָרום דאָס וואָס ער ווייסט אַז פון זיין שקו"ט וועט מען אַרויסנעמען אַ פס"ד בנוגע למעשה בפועל, פועל'ט אויף אים און העלפט אים אַרויס ער זאָל זיך מערער פאַרטיפן אין דעם ענין, און ער זאָל מכוון זיין די הלכה לאמיתתה¹⁶.

און אַז דאָס זאָל אַנקומען ביז אין אַ פנה נדחת אין „מקום“, און אין אַ נקודה נדחת אין „זמן“ — אין כמה דורות לאחריו, ביז אין דעם דראַ דעקבא דמשיחא — אַז אין דעם חושך כפול ומכופל פון דראַ דעקבא דמשיחא, זאָל דאָרטן בוקע זיין דער ענין פון „שני אור“, דער אור פון נגלה דתורה און דער אור פון פנימיות התורה, ביז אין אַז אופן אַז דאָס ווערט איין וואָרט — „שניאור“.

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז ענינו פון דעם אַלטן רבי'ן איז געווען — פועל'ן אין זמן און מקום (אין וועלט) אַז זיי זאָלן שטיין אין דער דרגא פון „אור“, ביז צו דער דרגא פון „שני אור“.

ד. האמור לעיל (דער ביאור אין דעם נאָמען פון דעם אַלטן רבי'ן) איז פאַרבונדן מיט דעם ענין פון „טוב לשמים וטוב לבריות“:

„שני אור“, דער אור פון נגלה דתורה און דער אור פון פנימיות התורה, איז דער ענין פון „טוב לשמים“; און „לזמן“ — דאָס וואָס מאַיז ממשיך דעם ענין פון „שני אור“ אין זמן ומקום (אין וועלט) — איז דער ענין פון „טוב לבריות“.

ובפרטיות יותר איז אין „שני אור“ גופא אויך פאַראַן סיי דער ענין פון „טוב לשמים“ און סיי דער ענין פון „טוב לבריות“ — וואָרום דער חילוק צווישן נגלה דתורה, „גופי תורה“, מיט פנימיות התורה, „נשמתא דאורייתא“¹² (ווי זיי זיינען בערך זלי"ו) — איז ע"ד החילוק צווישן „טוב לשמים“ (פנימיות התורה) און „טוב לבריות“ (נגלה דתורה).

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק אַז

13) ראה לקו"ד ח"ד תש"ח, ב.

14) פירש"י בראשית א, ז.

15) קידושין מ, א. וראה אוה"ת בראשית לג, ב.

יעוד.

16) ראה המשך תרס"ו ע' תכ ואילך.

הלב, דעמולט איז דער קיום המצוה בשלימותה.

און ווי מ'זעט בפועל אז אהו"ר אמיתיים פועל'ן אויף בשר הלב כפשוטו, ואדרבה, דורך דערויף ווערט דער לב געזינטער — וויבאלד אז ער איז ממלא תפקידו צו זיין א דירה לו ית', וואָס דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך דעם וואָס אהבת ה' און יראת ה', זיינען בלבו אין אן אופן אז דער לב ווערט א „דירה“ דערצו, וואָס דער ענין הדירה איז דאָך, אז דאָרטן געפינט ער זיך בכל עצמותו (כמבואר ענין הדירה אין מאמרי רבותינו נשיאינו²²).

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אז פון יעדער ענין דאָרף מען אַרױסנעמען אַ הוראה בנוגע למעשה בפועל — ע"ד ווי דאָס איז אין לימוד התורה וקיום המצות.

1. ובנוגע לענינינו:

די כוונה פון יעדער התוועדות וועאכו"כ אַ התוועדות וואָס איז פאַרבונדן מיט אַן ענין וואָס האָט געטראָפֿן מיט נשיא הדור (וואָס דאָס איז אויך פאַרבונדן מיט נשיא דורנו, וואָרום ער איז דער „ממלא מקום“ פון דעם נשיא הראשון, דער אַלטער רבי, מייסד תורת חסידות חב"ד) איז דאָך, אַז דאָס זאָל אַראָפֿקומען אין מעשה בפועל.

ובנוגע צו דער התוועדות פון כ"ד טבת, איז פאַרשטאַנדיק, אַז די ענינים וואָס דאָרפֿן דערפון אַרױסקומען בנוגע למעשה בפועל — זיינען די ענינים האמורים לעיל, בנוגע צו דעם נאָמען פון בעל ההילולא:

ועד"ז (און נאָכמער) איז בנוגע צו קיום המצות [וואָס לימוד התורה איז דאָך אויך איינע פון די רמ"ח מ"ע, ואדרבה, זי איז איינע פון די גרעסטע מצוות¹⁷] — אַז דער עיקר איז קיום המצוה בפועל, און ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין תניא¹⁸, אַז אפי' אויב ער האָט מכוון געווען כל הכוונות וואָס זיינען דאָ אין דער מצוה, ער האָט אָבער ניט מקיים געווען די מצוה בפועל — פעלט ביי אים דער גאַנצער ענין פון קיום המצוה.

[נאָך אין דערויף זיינען דאָ חילוקים:

אין מצוות מעשיות — איז דער ענין המעשה בפועל — כפשוטו; אין מצוות התלויות בדיבור — באַשטייט דער ענין המעשה בפועל אין „עקימת שפתיו (וואָס) הוי מעשה¹⁹;

און אין מצוות התלויות במחשבה [ווי אהבת ה' און יראת ה', וואָס זיי זיינען דאָך כולל כל המצות כולם, ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין תניא²⁰, אַז אהבה איז כולל כל רמ"ח מ"ע, און יראה איז כולל כל שס"ה מל"ת], וואָס דאָרטן איז דאָך לכאָו ניט שייך דער ענין המעשה, און אפי' ניט „עקימת שפתיו הוי מעשה“ —

איז דאָך מבאר כ"ק מ"ח אדמו"ר נשיא דורנו בכמה מאמרי²¹, אַז די אהו"ר דאָרפֿן זיין אין אַן אופן אַז ס'זאָל זיין ניכר אין דעם בשר הלב (וואָס משכן המדות (אהו"ר) איז דאָך אין לב), און דוקא ווען די אהו"ר איז ניכר אין בשר

(17) ראה הל' תית לאדהו פ"ד הי"ג.

(18) פל"ח.

(19) סנהדרין טה, א.

(20) פ"ד.

(21) סה"מ קונטרסים ח"ב רצ, ב ואילך. ועוד.

וראה לקו"ש ח"א ע' 32 ואילך.

22) אה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ע ג'.
סה"מ תרע"ח ע' קצג.

און דורך דעם וואָס מאַיז מוסיף אין לימוד התורה („במשפט“) און אין צדקה — איז מען מקדים ומזרז און מ'ברענגט אַראָפּ אין זמן ומקום פון עוה"ז התחתון דעם קיום היעוד „ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה“.

במהרה בימינו ממש, ע"י משיח צדקנו, יבא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

* * *

ח. בנוגע צו אַ התוועדות אין אַ יום הילולא, איז דאָך לכא' דאָ די שקיט'ס²⁹ ווי אזוי ס'דאַרף זיין די הנהגה אין אַ יאַרצייט ויום הילולא —

געפינט מען אָבער אַ הוראה ברורה פון דעם אַלטן רבי'ן בנוגע צו יום ההילולא פון דעם מגיד — וואָס דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק בנוגע צו יום ההילולא שלו:

איינע פון די גרעסטע שמחות וואָס זיינען געווען ביים אַלטן רבי'ן, איז דאָך דער ענין פון י"ט כסלו. ביז אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר רופט דאָס אַן בשם „חג החגים“³⁰, ווי גערעדט אַמאָל³¹ דעם ביאור בזה.

[וואָס דער ענין פון י"ט כסלו איז דאָך נוגע (ניט נאָר צום אַלטן רבי'ן אַליין, וויבאַלד אַז בדידי' הוה עובדא, נאָר) צו אַלע אידן עד סוף כל הדורות, און ס'איז נוגע צו כללות התורה ומצוותי',

וואָרום דורך דער גאולה פון י"ט כסלו, האָט זיך אויפגעטאָן דער ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה“³², און דורך

„שני אור“, דער אור פון נגלה דתורה און דער אור פון פנימיות התורה, ד.ה. אַז ס'דאַרף צוקומען אַ הוספה אין לימוד התורה, סיי אין נגלה דתורה סיי אין פנימיות התורה,

און אַז דאָס זאָל אַראָפקומען אין „(ל)זמן“, ד.ה. אין מעשה בפועל (וואָס מעשה בפועל איז דאָך פאַרבונדן מיט זמן ומקום), וואָס דאָס איז דער ענין פון קיום המצוות, ביז צו קיום המצוות בהידור.

און כדי אַז דער ענין פון לימוד התורה און קיום המצוות זאָל זיין בשלימות — דאַרף מען האָבן הקדמת עבודת התפלה, ווי דער אַלטער רבי'ן איז מבאר בכ"מ²³, ועד"ז לאחרי קיום התומ"צ דאַרף מען אויך אַנקומען צו עבודת התפלה, וואָרום דער ענין התפלה איז „סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה“²⁴, וואָס דורך אים זיינען די תומ"צ עולה למעלה²⁵.

ז. ובכללות זיינען דאָס די צוויי ענינים פון תורה און צדקה, וואָרום דער ענין הצדקה נעמט דאָך אַרום און איז דער תוכן פון כל המצוות²⁶,

וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם ענין פון „ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה“²⁷ — ווי דער אַלטער רבי'ן איז מבאר אין די דרושים²⁸ עה"פ אַז „במשפט“ איז דער ענין התורה — וואָס דאָס זיינען די צוויי ענינים פון תורה און צדקה.

(23) לקי"ת ברכה צו, ב.

(24) ויצא כה, יב. וראה זח"א רסו, ב.

(25) ראה ד"ה ואברהם זקן תשל"ח ס"ז (לקי"ש

ח"כ ע' 319) ובהנשמו שם.

(26) ראה תניא פליז (מה, ב). אגה"ק סליב. תו"א

וישב כט, ג.

(27) ישע"א, א, כז.

(28) לקי"ת ר"פ דברים.

(29) ראה לקי"ש ח"ז ע' 343 בהערה.

(30) הקדמה לחוברת ד"ר כסלו.

(31) ראה לקי"ש ח"ה ע' 436.

(32) ראה סה"ש תריש ע' 112.

דערויף ווערט דער קאתי מר דא מלכא משיחא³³.

וואָס דערפון איז פֿאַרשטאַנדיק, אַז דער ענין פון י"ט כסלו איז אַן ענין הכי כללי, וואָס איז נוגע אין גאַנץ סדר השתלשלות, ביז אַז ס'איז נוגע אפי' צו אוה"ע, וואָרום בביאת משיח צדקנו (וואָס דאָס ווערט דורך יפוצו מעינותיך חוצה" — דער ענין פון י"ט כסלו) וועט זיין דער אויפטו פון „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גוי לעבדו שכם אחד“³⁴].

איז בשעת דער אַלטער רבי שרייבט במכתבו³⁵ וועגן די גאולה פון י"ט כסלו — שרייבט ער אַז דאָס איז געווען ב"יום י"ט כסלו, יום ג' שהוכפל בו כי טוב, יום הילולא רבא של רבינו הקדוש נ"ע.

וואָס לכאור, דער ענין פון אַ יום הילולא דאַרף דאָך אַרויסרופן אַ תנועה הפכית (ניט קיין תנועה של שמחה) — זעט מען דאָך אַז ס'זיינען דאָ מענטשן וואָס זייער יום הילולא איז פֿאַרבונדן מיט אַן ענין של שמחה (ביז אַז ס'ווערט „חג החגים“) — ווי דער אַלטער רבי האָט אָפגע'פסקינט בנוגע צום יום הילולא פון רבו, אַז דער ענין הגאולה פון י"ט כסלו איז פֿאַרבונדן מיט דעם „יום הילולא רבא“ פון דעם מגיד, ד.ה. אַז דאָס איז אַן ענין של שמחה.

און וויבאַלד אַז דער אַלטער רבי האָט אָפגע'פסקינט בנוגע צום יום הילולא פון דעם מגיד אַז דאָס איז אַן ענין של שמחה, איז דער פסק אויך בנוגע צו יום הילולא שלו (פון דעם אַלטן רבי'ן).

וואָס דאָס איז ע"ד תורת הבעש"ט³⁶ אויף דער משנה³⁷ „נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו“ — אַז מ'פרעגט ביי אים זיין מיינונג בנוגע צו אַ צווייטן, און בשעת ער פסקינט בנוגע צו דעם צווייטן (וואָס דאָס איז „מדעתו“), גיט ער אַרויס דעם זעלבן פסק אויך בנוגע צו זיך אַליין, אע"פ אַז ווען ער האָט דאָס געזאָגט בנוגע צום צווייטן האָט ער ניט געוואוסט אַז דערמיט פסקינט ער אָפ אויך בנוגע צו זיך („שלא מדעתו“).

ועד"ז איז אויך בנדו"ד: וויבאַלד אַז דער אַלטער רבי האָט אָפגע'פסקינט בנוגע צו יום הילולא פון דעם מגיד אַז דאָס איז אַן ענין של שמחה, האָט ער דערמיט אַרויסגעגעבן אַ פסק אויך בנוגע ליום הילולא שלו.

ט. און דערפון איז פֿאַרשטאַנדיק בנוגע צו דעם „יום הילולא רבא“ פון דעם אַלטן רבי'ן — אַז דאָס איז ע"ד ווי די הילולא פון דעם מגיד ביי"ט כסלו.

ד.ה. אַז אַזוי ווי י"ט כסלו איז פֿאַרבונדן מיט דעם ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה“, איז עד"ז כ"ד טבת אויך פֿאַרבונדן מיט דעם ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה“.

און צוזאַמען דערמיט ווערט דאָס אַ „הילולא רבא“ כפשוטו — אַ שמחה גדולה ביותר, וואָס אַ שמחה גדולה ביותר איז פֿאַרבונדן מיט „הילולא“ (חתונה) דוקא, כמבואר בארוכה אין המשך שמח תשמח תרנ"ז³⁸.

וואָס דאָס נעמט אַראָפּ מלכתחלה די שאלה הנ"ל (ס"ח) וועגן אַ התועדות אין יום הילולא. ובפרט ווען כ"ד טבת

33 אנה"ק דהבעש"ט הידועה — נדפסה בסריס בן פורת יוסף, ובכ"מ.
34 צפני' ג, ט.
35 נדפס בהיום יום ע' ד.

36 לקי"ש ח"ד ע' 1207. ושי"נ.

37 אבות פ"ג מט"ו.

38 ע' 49 ואילך.

און די דריי ענינים הנ"ל (נגלה דתורה, פנימיות התורה, און מעשה המצוות) דארפן זיין אין אן אופן פון „יפוצו מעינותיך חוצה“, כמדובר כמ"פ⁴³ דער דיוק בזה, אן ס'דארף זיין אין אן אופן פון „יפוצו“, און אין „חוצה“.

און טאן דאס בשמחה רבה כפשוטה, וויבאלד אן דאס אין א יום הילולא רבא — וואס די שמחה גופא וועט נאכמער מוסיף זיין אין דעם ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה“.

און דורך דעם וועט מען ממחר זיין דעם „אחישנה“ אין דעם „אחישנה“ גופא⁴⁴, וקאתי מר דא מלכא משיחא, (בעגלא דידן).

* * *

יא. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה
הבאים ישרש יעקב.

* * *

יב. מ'האט גערעדט פריער (בה-מאמר) אן דער תכלית הכוונה אין דער ירידה למצרים, „הבאים מצרימה“⁴⁵, אין געווען כדי אן דורך דערויף זאל מען צוקומען צום עילוי פון מ"ת.

וואס דאס אין פארבונדן מיט פרשת השבוע, פ' שמות⁴⁶, ווארום אין פ' שמות⁴⁷ שטייט: „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה“, וואס דאס אין דאך דער ענין פון מ"ת⁴⁸.

קומט אויס ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב — אזוי ווי די קביעות פון י"ט כסלו בפעם הראשונה, וועלכע איז אויך געווען ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב.

ובפרט ע"פ המבואר אין דעם בריוו פון דעם טאטן⁴⁹ די רמזים אין דעם וואס די „הילולא רבא“ פון דעם אלטן רבין איז געווען אין חודש טבת, און בכ"ד טבת — וואס דערפון איז נאכמער פארשטאנדיק ווי אזוי דאס אין אן ענין של שמחה.

י. והמעשה הוא העיקר⁵⁰ — מוסיף זיין ביתר שאת ויתר עז אין דעם ענין המעשה בפועל, סיי אין לימוד נגלה דתורה, און סיי אין קיום המצוות, התורה, און סיי אין קיום המצוות,

און טאן דאס אין אן אופן פון „יפוצו מעינותיך חוצה“ — ווי גערעדט אמאל אן ס'שטייט „מעינותיך“, לשון רבים, דערפאר וואס ס'איז דא דער „מעין“ ווי דאס אין אין נגלה דתורה, און ס'איז דא דער „מעין“ ווי דאס אין אין פנימיות התורה, און ס'איז דא דער „מעין“ ווי דאס אין אין קיום המצוות,

וואס דער ענין פון א „מעין“ איז דאך, אן ער איז פארבונדן מיטן מקור, וואס דערפאר איז א „מעין“ מטהר בכל שהוא⁵¹, ביז אן ער איז מטהר פון אלע ענינים, אפי' פון אן ענין וואס איז פאר-בונדן מיטן אבי אבות פון היפך הטהרה⁵².

43 ראה לקוטי שם. ח"ה ע' 443. ועוד.

44 ראה סנהדרין צח, א.

45 ויגש מן. ח. שמות א, א.

46 כניל (בהמאמר) השיכות לשי"פ שמות.

47 ג, יב.

48 ראה תיב"ע ופירשי עה"פ.

39 לקוטי אגרות ע' רמט. רנד.

40 אבות פ"א מ"ז.

41 מקוואות פ"א מ"ז.

42 ראה לקוטי ח"ד ע' 1119 ואילך, ובהערות

מ"ת פון נגלה דתורה, און דער עילוי פון מ"ת פון פנימיות התורה.

וואָס דאָס איז פאַרבונדן עם המבואר לעיל (ס"ב), אז דער נאָמען „שניאָור“ איז מרמז אויף „שני אור“, דער אור פון נגלה דתורה, און דער אור פון פנימיות התורה, ביז אז די צוויי ענינים (נגלה דתורה און פנימיות התורה) שטייען צוזאַמען אין איין וואָרט — „שניאָור“.

וואָס דערפאַר איז דאָך דער דין⁴⁹ אז דער נאָמען „שניאָור“ דאַרף געשריבן ווערן (וואו עס דאַרף געשריבן ווערן ע"פ תורה) אַלס אַ תיבה אחת, אַז אַ הפסק וואָס מ'מאַכט בין תיבה לתיבה — וויבאַלד אז דאָס ווערט איין זאַך.

וואָס דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק בנוגע צו דעם ענין פון „שני אור“, דער אור פון נגלה דתורה און דער אור פון פנימיות התורה — אז ביידע דאַרפן ווערן איין זאַך.

וכמוכן אויך דערפון וואָס שטייט אין זהר⁵⁰ אז נגלה דתורה איז „גופי תורה“, און פנימיות התורה איז „נשמתא דאורייתא“ — וואָס גוף און נשמה ווערן דאָך נתאחד און זיי ווערן איין זאַך.

וואָרום שלימות הנשמה איז ווען זי איז ממלא תפקידה אַלס אַ נשמה בגוף, און שלימות הגוף איז ווען ער איז חי פון דער נשמה. און ס'איז ניט אין אַן אופן אַז דער גוף מיטן חיות (נשמה) איז צוויי באַזונדערע זאַכן, נאָר אין יעדער נקודה פון דעם גוף איז דאָ חיות הנשמה, און די נשמה איז זיך מתאחד און ווערט איין זאַך מיטן גוף.

יד. כאמור לעיל אַז ס'דאַרף זיין סיי דער ענין פון נגלה דתורה און סיי דער ענין פון פנימיות התורה — זעט מען

וּעֲדִיזִי אִיז דאָס אויך פאַרבונדן מיט פ' וואָס (וואָס יום ההילולא איז חל ביום ג' שהוכפל בו כי טוב פ' וואָר).

[וואָס אין פ' וואָר רעדט זיך שוין וועגן דעם ענין הגאולה (ניט נאָר בתור הבטחה, נאָר ווי דער ענין הגאולה שטייט) בגלוי — אַז נאָך זייענדיק אין מצרים, און אין אַ מעמד ומצב וואָס פרעה איז געווען אַ מושל בכיפה⁴⁹, איז שוין דעמולט געווען דער „והפליתי⁵⁰, די הפרשה והבדלה⁵¹ צווישן אידן מיט אוה"ע בנוגע צו די עשר מכות (וואָס וועגן רובם ווערט דערציילט אין פ' וואָר)] —

וואָרום בתחלת פ' וואָר שטייט: „וואָר אל אברהם גוי ושמי הוי' לא נודעתי להם“, און דערנאָך איז ער ממשיך: „לכן אמור לבני אני הוי'“, אַז דער אויבערשטער וועט נתגלה ווערן צו אידן בשם הוי' — וואָס דער גילוי פון שם הוי' צו אידן האָט זיך אויפגעטאָן כמ"ת, ווי דער בעל ההילולא איז מבאר אין די דרושים אויף פ' וואָר⁵².

יג. און דאָס (דער עילוי פון מ"ת וואָס צוליב דערויף איז געווען די ירידה אין מצרים) איז פאַרבונדן מיט פנימיות התורה (וואָס נתגלתה בתורת החסידות, ביז אין אַן אופן פון „יתפרנסון⁵³ — דורך דעם בעל ההילולא), והביאור בזה:

דער אַלטער רבי איז מבאר אין ת"א⁵⁴ אַז די ירידה למצרים איז געווען צוליב די עלי' וואָס וועט קומען לאח"ז — דער עילוי פון מ"ת. און ער איז מבאר דאָרטן אַז ס'זיינען דאָ ב' עליות: דער עילוי פון

(49) ראה מכילתא עה"פ בשלח יד, ה. וחי' ב. א.

(50) וואָר ה. יח.

(51) פירשי עה"פ.

(52) תו"א וואָר נה, ג.

(53) תקריז ת"ז בסופו. וראה לקו"ש ח"ז ע' 206.

(54) ר"פ שמות.

דערנאך קען מען זאגן אז דער חיוב פון ת"ת איז דא אויך ביי א קטן?

איז דער ביאור אין דעם: בפשטות⁵⁷ איז דער מקור פון חיוב לימוד התורה — דערפון וואס מ'זאגט אין ק"ש (פעמיים בכל יום), „ושננתם לבניך“ און אויך „ודברתם בס"ם⁵⁸“, וואס „בדברי תורה הכתוב מדבר“⁵⁹.

און וויבאלד אז דער מקור אויף חיוב לימוד התורה איז פון „ושננתם לבניך“ — דערפאר הויבט ער אן ה' ת"ת מיטן חיוב וואס איז דא על האב ללמד תורה את בנו הקטן.

טו. אין דערויף איז אויך דא א רמז — אז כללות לימוד התורה בעוה"ז לגבי לימוד התורה וואס וועט זיין בביאת משיח צדקנו, איז אזוי ווי דער לימוד פון א קטן:

ס'איז דאך ידוע מארז"ל⁶⁰ „התורה שאדם למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורתו של משיח“ ד.ה. אז דאס איז שלא בערך צום לימוד התורה וואס וועט זיין בביאת משיח צדקנו.

וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז דער לימוד התורה בעוה"ז איז ע"ד לימוד התורה פון א קטן, וואס ענינו איז

דאס בנוגע צום בעל ההילולא, אז נוסף לזה וואס דורך אים איז געווען דער גילוי פון פנימיות התורה, האט ער אויך געשריבן דעם ש"ע, נגלה דתורה, ביז אז דאס (כתיבת הש"ע) איז איינע פון די עשר זכויות פון דעם אלטן רבי'ן⁶¹.

און וויבאלד אז דער ערשטער ענין וואס דער אלטער רבי האט אפגעדרוקט אין נגלה דתורה איז געווען הלכות ת"ת [און אויך ברכת הנהנין (לוח ברכת הנהנין, און סדר ברכת הנהנין — כידוע אז ס'איז געווען דער שינוי אין דעם נאמען דורך דעם אלטן רבי'ן אליין).

— מסדר זיין דעם ש"ע האט ער אנגעהויבן א סאך פריער, און הלכות ציצית און הלכות פסח האט ער מסיים געווען נאך זייענדיק ביים מגיד, ווי בני הגאון המחבר שרייבן בהקדמתם צום ש"ע: אבער די ערשטע זאך וואס ער האט אפגעדרוקט, איז געווען הלכות ת"ת] —

וועט מען מבאר זיין⁶² אן ענין אין ה' ת"ת [און אויך אז ענין אין התחלת הש"ע (לקמן סי"ז)].

איז ה' ת"ת הויבט אן דער אלטער רבי: „אע"פ שהקטן פטור מכל המצוות, וגם אביו אינו חייב לחנכו במצוות מן התורה אלא מד"ס, אבל תלמוד תורה מ"ע מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה“.

וואס לכא' איז ניט פארשטאנדיק: פארוואס הויבט אן דער אלטער רבי מיטן חיוב פון ת"ת בנוגע צו א קטן, צום אלעם ערשטן דארף מען מבאר זיין דעם חיוב פון ת"ת ביי א גדול⁶³, און ערשט

57 וכי כן בסהמ"צ להרמב"ם (מ"ע יא) והועתק בספר החינוך (מצוה ת"ט). אבל ראה ה' ת"ת לאדה"ר רפ"ב. ולהעיר משער המצות להארז"ל ר"פ ואתחנן.

58 ואתחנן ו. ז. וראה פיה"מ להרמב"ם אבות פ"א מ"ז. שערי תשובה לר"י שיג אות יז (שלמדו מצות עשה דלימוד התורה מהפסוק „ודברתם בס"ם“). אבל שני הנ"ל הרי אינם ספרי פס"ד. וי"ל שהביאו הכתוב שהוא מבואר יותר (ובמכשי"כ מ"ס הי"ד — ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד).

59 ראה יומא י"ט, ב ובפרשיי ד"ה כ"ב. פרשיי ואתחנן שם.

60 קה"ר פ"א, ח. 60

⁶¹ ראה לקו"ש ח"ט ע' 38 ואילך.

62 דהרי פשוט שכל חיובי התורה — לגדולים ניתנה, ואא"פ ללמד קודם שילמוד בעצמו ויהיו שוננים בפיו וכו'.

דער רמז, אז אידן ווערן אנגערופן בשם "קטן", ווי ס'שטייט⁶⁶ "מי יקום יעקב כי קטן הוא" [און אידן זיינען "המעט מכל העמים"⁶⁷], וכמוכן אויך פון סוגית הגמרא אין חולין⁶⁸ די מעלה פון אידן אלס א "קטן".

און ווי ס'שטייט⁶⁹ "כי נער ישראל ואוהבהו" — אז מצד דערויף וואָס אידן זיינען אין דער דרגא פון "נער" (קטן), דערפאר איז "ואוהבהו"⁷⁰.

טז. און וויבאלד אז "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל"⁷¹ — איז דאָ דער ענין וואָס אבינו שבשמים איז מחוייב ללמד תורה את בנו הקטן, וואָס (נוסף על הנ"ל) בערך הקב"ה זיינען דאָך אַלע קטנים,

און דער חינוך איז אין אן אופן אז "זה הקטן גדול יהי" — ביז אז דוקא ער וועט קענען מברר זיין אַ ספק בתורה, כמבואר אין אגה"ק⁷² אז בירור הספיקות שבתורה קען זיך אויפטאָן דוקא דורך אַ נשמה בגוף, וכפשטות — אז תורה "לא בשמים היא"⁷³, נאָר מ'דארף פסק'נן ווי דער פס"ד פון ב"ד דאָ למטה, ביז אז דער אויבערשטער אַליין זאָגט⁷⁴ "נצחוני בני נצחוני".

וואָס דאָס ווערט דורך דעם וואָס דער אויבערשטער איז זיי מחנך — אז ער

דער ענין החינוך, כדי אז ווען ער וועט ווערן אַ גדול זאָל ביי אים זיין דער לימוד התורה כדבעי; איז ער⁷⁵ פאַרשטאַנדיק בנוגע צו לימוד התורה בעוה"ז, אז דאָס איז אַן ענין של חינוך לגבי עיקר לימוד התורה וואָס וועט זיין לע"ל.

ביז אז מ'זאָגט דאָס אפי' לגבי קיום המצות — אז דער קיום המצוות בזמן הגלות, איז מערניט ווי אַ ציון וסימן⁶¹, כמ"ש⁶² "הציבי לך ציונים", ד.ה. אז דאָס איז אַן ענין של חינוך כדי מ'זאָל וויסן ווי אזוי צו מקיים זיין "מצוות רצונך" לע"ל⁶³.

וואָס דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק בנוגע צו כללות לימוד התורה בעוה"ז — אז דאָס איז אַן ענין של חינוך צום לימוד התורה דלע"ל.

און ע"ד ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין לקו"ת⁶⁴, אז כדי ס'זאָל זיין דער לימוד התורה אין ג"ע, דארף מען האָבן דעם "תלמודו בידו"⁶⁵, דער לימוד התורה וואָס ער האָט געלערנט בעוה"ז זייענדיק אַ נשמה בגוף,

ער⁷⁶ איז פאַרשטאַנדיק בנוגע צו כללות לימוד התורה שבעוה"ז, אז כדי מ'זאָל זוכה זיין צום לימוד התורה וואָס וועט זיין לע"ל, תורתו של משיח, דארף מען האָבן דעם לימוד התורה בעוה"ז.

וואָס אין דערויף (וואָס מ'זאָגט אז דער לימוד התורה שבעוה"ז איז ע"ד לימוד התורה פון אַ קטן) איז אויך דאָ

66 עמוס ז, ביה.

67 ואתחנן ז, ז.

68 ט, ב.

69 הושע יא, א.

70 ראה ד"ה כי נער ישראל שמח"ת תרס"ו

(תשט"ז).

71 תהלים קמו, יט. וראה שמר"ד פ"ל, ט.

72 סכ"ז (קמד, ב ואילך).

73 נצבים ל, יב. בי"מ נט, ב.

74 ראה גיטין ו, ב: מאי קאמר (קוב"ה) כי

אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר.

74 בי"מ שם.

61 ראה פירשיי עה"פ עקב יא, יו. רמב"ן עה"פ

אחרי יח, כה.

62 ירמ"י לא, כא.

63 ראה המשך וככה תרל"ז פ"ז.

64 כהר מ, ב. ועוד.

65 פסחים ג, א. וש"נ.

איז ידוע דער ביאור בזה⁷⁸, אז דאס איז דערפאר וואס אלס הקדמה צו לימוד התורה (ל' הוראה) — שהיא ענינו דשו"ע) דארף זיין דער ענין פון „יהודה בן תימא“. והביאור בזה:

„יהודה“ איז מלשון הודאה⁷⁹, וואָרומ דער נאָמען „יהודה“ איז ע"ש „הפעם אודה את הוי"ס⁸⁰“ און אלס הקדמה צום שו"ע זאָגט מען אז ס'דארף זיין דער ענין ההודאה והביטול⁸¹.

וואָס אע"פּ אז לימוד התורה דארף זיין בהבנה והשגה דוקא [בזו אז אין תושבע"פּ מוז זיין דער ענין פון הבנה והשגה, און אָן דערויף איז ער ניט יוצא י"ח מצות ת"ת⁸²], און דער ענין פון הבנה והשגה איז היפך הענין פון הודאה — קען ער דאָן טענה'ן אז פריער דארף זיין דער ענין פון „נשמע“, הבנה והשגה, און ערשט דערנאָך וועט זיין דער ענין פון „נעשה“.

אויף דערויף זאָגט מען, אז דער יסוד פון גאָנץ שו"ע איז „יהודה“ — דער ענין פון הודאה וביטול, ד.ה. אז ס'דארף זיין הקדמת נעשה לנשמע.

ער הויבט אָן מיט דעם ענין פון הודאה — און דערנאָך, וויבאלד אז דער אויבערשטער וויל אז נאָך דעם „נעשה“ זאל זיין דער „נשמע“, אז ס'זאל אויך זיין דער ענין פון הבנה והשגה אין תורה — הויבט ער אָן לערנען תורה אין אָן אופן פון הבנה והשגה, ביז אין אָן אופן פון יגיעה.

גיט זיי דעם ענין פון הבנה והשגה אין תורה, „יהב חכמתא לחכימיך“⁸³,

[אָנהויבנדיק פון מעמד הר סיני, כמובן פון מדרד"ל⁸⁴ אז בשעת מ"ת זיינען אידן געשטאַנען אין אַ מעמד ומצב פון אַ תינוק וואָס געפינט זיך אין בית-הספר און דער מלמד לערנט מיט אים תורה],

בזו אז ער ווערט אַ גדול אין לימוד התורה, ביז אין אָן אופן אז דער אויבערשטער זאָגט אויף אים „נצחוני בני נצחוני“.

יז. אין התחלת השו"ע [אין מהדורא תניינא — משא"כ אין מהדור"ק, וואָס דארטן זאָגט ער נאָך — „יתגבר כארי לעמוד בבוקר כו“, אזוי ווי אין דעם שו"ע פון ב"ן הויבט אָן דער אַלטער רבי: „יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים“⁸⁵].

איז דאָך ידוע די שאלה: צוליב וואָס ברענגט דער אַלטער רבי דעם נאָמען פון בעל המאמר „יהודה בן תימא“?

[אויפן טור (וואָס ער ברענגט אויך די משנה צוזאמען מיטן נאָמען פון בעל המאמר) איז דאָס ניט קיין קושיא, וואָרומ דרכו איז צו ברענגען מאמרי רז"ל (און אפי' פוסקים) בשם אומרים, משא"כ בנוגע צום אַלטן רבי'ן, איז אפי' ווען ער ברענגט אַראָפּ אַ מארוז"ל (ובארוכה ע"ד ווי דאָס שטייט אין טור) — דערמאָנט ער ניט דעם נאָמען פון בעל המאמר].

78 ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 256.

79 תוי"א ר"פ ויחי.

80 ויצא כט, לה.

81 ראה שבת ל, ב.

82 ראה הל' תית לאדה"ו מ"ב סיג' ושי"נ.

75 דינאל ב, כא.

76 ירושלמי תענית פ"ד ה"ה ובמפרשים שם.

תודיה פורענות — שבת קטז, א. ועוד.

77 אבות פ"ה מ"ב.

ער מקיים זיין רצון הבורא, און וויבאלד אַז רצון הבורא איז אַז לימוד התורה זאָל אַראָפּקומען בהבנה והשגה, ביז צום שכל פון נהיב, האָרעוועט ער און לייגט אַריין זיין שכל אין תורה, און דעמולט האָט ער די הבטחה אַז ווען ס'וועט זיין „יגעתי“, וועט זיין „מצאתי“⁹⁰.

וואָס דאָס איז די הקדמה כללית צום גאַנצן שו"ע (דער ענין פון לימוד התורה) — אַז ס'דאַרף זיין דער ענין פון „יהודה בן תימא“, און דעמולט איז דער לימוד התורה כדבעי,

און דעמולט איז דער לימוד מביא לידי מעשה — קיום המצוות, וואָס כדי אַז קיום המצוות זאָל זיין כדבעי, דאַרף ער שטיין אין אַ מעמד ומצב פון „עז כנמר כו“ ביז „גבור כארי“.

יט. אין דערויף איז דאָ נאָך אַ דיוק: לכאור איז ניט פאַרשטאַנדיק: צוליב וואָס דאַרף מען ברענגען אַ דוגמא פון אַ „נמר“ (ועד"ז די איבעריקע דוגמאות, נשר, צבי און ארי. ובשו"ע הב"י — דארי), מ'האָט דאָך געקענט זאָגן אַז מ'דאַרף זיין אַן „עז“ — צוליב וואָס דאַרף מען זאָגן „הוי עז כנמר“?

נאָכמער: דאָס וואָס מ'דאַרף האָבן דעם ענין העזות איז דאָך נאָך בנוגע צו ענינים פון עבודת ה' — „שלא להתבייש מפני בני אדם המלעיגים“, און ווי דער אַלטער רבי באַוואַרענטײַט „שלא יקנה קנין בנפשו להיות עז פנים אפי' שלא במקום עבודתו ית“ — האָט דאָך דאָס לכאורה קיין שייכות ניט צו די עזות פון אַ „נמר“, איז צוליב וואָס דאַרף מען זאָגן „הוי עז כנמר“?

יח. דאָס איז אַבער נאָך אַלץ ניט גענוג, וואָרום דער ענין ההודאה איז דאָך נאָר בתחלת הלימוד, און דערנאָך איז ער זיך עוסק אין לימוד התורה בהבנה והשגה — קען ער דאָך טראַכטן אַז „כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה“⁹¹, אַז וויבאלד ער האָט אַ גוטע קאַפּ און אַ גוטע הבנה והשגה, דערפאַר קען ער זיך אַוועקשטעלן אין אַן אופן אַז דער אויבערשטער זאָגט אויף אים „נצחוני בני נצחוני“,

אויף דערויף קומט די באַוואַרעניש אַז ס'דאַרף זיין „בן תימא“. והביאור בזה:

„בן תימא“ איז (אויך) דער פירוש בזה אַז ענינו (פון יהודא) איז „תימא“. ע"ד ווי דער פירוש פון „בן חורין“, אַז ער שטייט אין אַן אופן פון „חורין“.

ובעניננו: דאָס וואָס ער לערנט תורה איז דאָס מערניט ווי אין אַן אופן פון „בן תימא“ — ער זאָגט נאָך דעם אויבערשטן⁹². ע"ד ווי ש"שטייט „ופי (איז נאָר) יגיד תהלתך“⁹³. און ווי דער מגיד האָט געזאָגט צום ב"י (בעל השו"ע) „אני המשנה המדברת בפיר“⁹⁴.

ער מוז טאַקע זאָגן, וואָרום לימוד התורה מוז זיין כדיבור דוקא, כמא- רז"ל עה"פ⁹⁵, „חיים הם למוצאיהם“, „א"ת למוצאיהם, אלא למוצאיהם בפה“ — ער דאַרף אַבער וויסן אַז דאָס איז „בן תימא“, דאָס זאָגט זיך ביי אים מצד דערויף וואָס ער האָט דעם „נפש השנית בישראל“ וואָס זי איז „חלק אלקה ממעל ממש“⁹⁶, במילא וויל

(83) עקב ת, יז.

(84) ראה תרי"א יתרו סז, ב, ובכ"מ.

(85) ראה סה"מ תרכ"ז ע' תלו ואילך. ובכ"מ.

(86) מגיד משרים ר"פ ויקרא. ובכ"מ.

(87) עירובין נד, א.

(88) משלי ד, כב.

(89) תניא רפ"ב.

(90) מגילה ו, ב.

(91) מהדריק ס"א ס"ג.

בהמות, כדי אז אידן זאלן זיך לערנען פון זיי.

וואָס לכּאֹוּ איז דאָך דאָס אַ דבר פּלאַ: אידן זיינען „בנים אתם לה' אלקיכם“⁹⁸, און צוליב אידן איז באַשאַפן געוואָרן די גאַנצע וועלט, כּולל אויך די אַלע חיות ובהמות: נמר, חתול און נמלה וכו', זיינען זיי אַלע באַשאַפן געוואָרן „בשביל ישראל שנקראו ראשית“⁹⁹;

און אעפ"כ זאָגט מען, אז בשעת דער אויבערשטער וויל לערנען אידן אַז ענין של חכמה, איז „מלפּנו מבהמות הארץ“: ער באַשאַפט אַ חתול און אַ נמלה וכו', און גיט אַריין אין זיי חכמה, און אידן דאַרפן זיך לערנען פון זיי!

וואָס דאָס איז מתאים מיט תּורת הבעש"ט הידועה¹⁰⁰ אַז פון יעדער ענין וואָס אַ איד זעט אין וועלט, דאַרף ער דערפון אַרויסנעמען אַ הוראה אין עבודת ה'.

און דאָס איז אויך וואָס מ'זאָגט „הוי עז כּנמר“ — אַז מ'זאָל וויסן אַז פון אַ „נמר“ דאַרף מען אויך אַפּלערנען אַ הוראה אין עבודת ה'.

בשעת ער גייט אַרויס אין וועלט, און דערזעט אַ נמר מיט זיינע תּכּונות וכו' — קען ער לכּאֹוּ טראַכטן ביי זיך: וואָס קען מען אַפּלערנען דערפון אין עבודת ה'! פון אַ „נמר“ דאַרף מען אַנטלויפן, וואָרום דאָס איז אַ דבר המזיק [ובפּרט לויט ווי די משנה]¹⁰¹ זאָגט אַז אַ „נמר“ איז פון די חיות וואָס האָבן אַ דיך בפ"ע, אָבער וואָס קען מען דערפון אַפּלערנען אין עבודת ה'!

[ובפּרט אַז ס'קען גאָר זיין אַז דער מלמד האָט קיינמאָל ניט געזעהן קיין „נמר“, במילא קען ער זיך ניט פאַרשטעלן די עזות פון אַ נמר. עאכו"כ אין אַמאָליקע שטעטלעך [וואָס די משנה]¹⁰² זאָגט דאָך „הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה“], ווייס איך ניט צי איין מלמד פון צען האָט אַמאָל געזעהן אַ נמר בפועל.

ער האָט געוואוסט אַז אַ נמר איז אַ מזיק און האָט חבּרבורות, דערפון וואָס ישעי' הנביא זאָגט¹⁰³, ואומר „ונמר חבּרבורותי“¹⁰⁴, און אַלע איבעריקע פרטים ווען אַ „נמר“, ווייסט ער ניט.

ואדּרבה, דאָס וואָס ער ווייסט אַז אַ „נמר“ איז אַן „עז“ — זוייסט ער דאָס דערפון וואָס די משנה זאָגט אים „הוי עז כּנמר“ (וואָרום ווען אַ „נמר“ וואָלט ניט געווען קיין „עז“, וואָלט די משנה ניט געזאָגט „עז כּנמר“).

כ. והביאור בזה:

דאָס וואָס מ'זאָגט „הוי עז כּנמר כו'“, איז בדוגמא צו דעם וואָס די גמ'¹⁰⁵ זאָגט עה"פ¹⁰⁶, „מלפּנו מבהמות הארץ ומעוף השמים יחכּמנו“, אַז מ'לערנט זיך געוויסע זאַכן פון „בהמות הארץ“ און „עוף השמים“, און ווי די גמ' איז ממשיך: „אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגול מנמלה כו'“.

טייטשט אַפּ רש"י¹⁰⁷: „שנתן בהם חכמה להורות לנו“, אַז דער אוי-בערשטער האָט געגעבן חכמה צו די

(92) נדרים פא, א.

(93) יא, ו.

(94) ירמ' יג, כג.

(95) עירובין ק, ב.

(96) איוב לה, יא.

(97) עירובין שם ד"ה מבהמות.

(98) ראה יד, א.

(99) פירש"י ר"פ בראשית.

(100) היום יום ע' נב. כשיט הוספות אות קכו

ואילך.

(101) ב"ק טו, ב.

זאגט רש"י⁹⁹ צו א בן חמש למקרא, אז ער זאל וויסן זיין אז „בראשית“ איז „בשביל ישראל שנקראו ראשית“, די גאנצע וועלט, שמים וארץ וכל צבאם, זיינען באשאפן געווארן „בשביל ישראל שנקראו ראשית“ און „בשביל התורה שנקראת ראשית“.

זאגט רש"י¹⁰⁰ צו א בן חמש למקרא, אז ער זאל וויסן זיין אז „בראשית“ איז „בשביל ישראל שנקראו ראשית“, די גאנצע וועלט, שמים וארץ וכל צבאם, זיינען באשאפן געווארן „בשביל ישראל שנקראו ראשית“ און „בשביל התורה שנקראת ראשית“.

וואס דערפון איז פארשטאנדיק, אז פון יעדער ענין וואס איז דא אין וועלט דארף מען אפּלערנען א הוראה אין עבודת ה', ווארום דאס איז באשאפן געווארן „בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית“.

ד.ה. אז א איד דארף אפּלערנען א הוראה פון עניני העולם כפי הוראת התורה: בשעת ער דערזעט א „נמר“, וואס א נמר איז דאך א מזיק וטורף — זאגט אים תורה אז ניט דאס דארף ער אפּלערנען פון דעם נמר, ער דארף אפּלערנען פון אים דעם ענין העזות, „הוי עז כנמר“ אין ענינים פון עבודת ה'.

און מ'קען ניט פרעגן קיין קושיא: היתכן אז מ'זאל זאגן א אידן אז ער דארף זיך אפּלערנען פון א ח' וואס איז בטבעה א מזיק, און איז א ח' בלתי טהורה — אזוי ווי א „נמר“, ועד"ז די איבעריקע זאכן וואס ער רעכנט אויס, נשר און ארי

ע"פ חסידות וואלט מען געקענט מבאר זיין אז דאס גופא וואס די חיות זיינען בלתי טהורות, באווייזט דאס אז זייער שורש איז גבוה ביותר, וואס דערפאר זיינען זיי אראפגעפאלן למטה ביותר¹⁰³; אבער דא רעדט זיך דאך וועגן שו"ע, וואס דער שו"ע פסק'נט אז א „נמר“ איז א ח' טמאה, און אז מ'זאגט „הוי עז כנמר“, מיינט מען א „נמר“ כפשוטו, אין עוה"ז, א ח' טמאה, וואס ער איז אז „עז“ — איז לכאור, היתכן מ'זאל זאגן א אידן ער זאל זיך אפּלערנען פון א ח' טמאה!?

איז דאס מלכתחלה קיין קושיא ניט, ווארום כאמור לעיל אז יעדער זאך וואס איז באשאפן געווארן אין וועלט, איז תכליתה כדי אז א איד זאל זיך אפּלערנען דערפון אין עבודת ה', ובמילא איז ניט שייך צו זאגן אז פון דעם ענין וויל ער אפּלערנען א הוראה אין עבודת ה', און פון א צווייטן ענין וויל ער ניט אפּלערנען א הוראה אין עבודת ה' (וויבאלד אז דאס איז א ח' בלתי טהורה), ווארום פון יעדער ענין וואס איז דא אין וועלט, דארף א איד אפּלערנען א הוראה אין עבודת ה', כמארז'ל¹⁰⁴, „כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם“, כולל הפי'¹⁰⁵ — כדי ער זאל דערפון אפּלערנען א הוראה אין עבודת ה'.

וואס דערפון איז פארשטאנדיק, אז פון יעדער ענין וואס איז דא אין וועלט דארף מען אפּלערנען א הוראה אין עבודת ה', ווארום דאס איז באשאפן געווארן „בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית“.

ד.ה. אז א איד דארף אפּלערנען א הוראה פון עניני העולם כפי הוראת התורה: בשעת ער דערזעט א „נמר“, וואס א נמר איז דאך א מזיק וטורף — זאגט אים תורה אז ניט דאס דארף ער אפּלערנען פון דעם נמר, ער דארף אפּלערנען פון אים דעם ענין העזות, „הוי עז כנמר“ אין ענינים פון עבודת ה'.

און מ'קען ניט פרעגן קיין קושיא: היתכן אז מ'זאל זאגן א אידן אז ער דארף זיך אפּלערנען פון א ח' וואס איז בטבעה א מזיק, און איז א ח' בלתי טהורה — אזוי ווי א „נמר“, ועד"ז די איבעריקע זאכן וואס ער רעכנט אויס, נשר און ארי

[מ'דערמאנט אויך „צבי“, וואס איז א ח' טהורה, ביי אז ווען מ'שרייבט א ס"ת אויף עור פון א צבי, איז דאס א גאנצער יחוס וכו', ווי מ'געפינט אין דעם ענין פון „גדולים מעשי חייא"¹⁰², אז דאס איז געווען פארבונדן מיט פאנגען א צבי, און שרייבן אויף זיין עור חמשה חומשי תורה וכו' — אבער אלע איבעריקע זאכן וואס מ'רעכנט אויס (ועד"ז וואס די

(103) ראה לקו"ת אמור לד, ג, ובכ"מ.

(104) סנהדרין לו, ט"א.

(105) ראה הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש ד"ה דע.

איז אויב ער נוצט דאס ניט אויס אין קדושה, שפארט דאס ארויס אין דעם צד ההפכי).

ועד"ז איז פארשטאנדיק בנוגע צו דעם ענין העזות — אז וויבאלד ישראל זיינען עזין שבאומות, מוז ער אויסנוצן דעם ענין העזות אין קדושה, וואָרום אויב ער וועט דאָס ניט אויסנוצן אין קדושה, וועט דאָס אַרויסשפאַרן אין דעם צד ההפכי.

כב. די הוראה דערפון בנוגע לימינו אלו:

ס'זיינען דאָ אזוינע וואָס טענה'ן, אז וויבאלד „מי יקום יעקב כי קטן הוא“⁶⁶, דאַרף מען זיין אַראָפּגעפּאַלן פאַר יעדער גוי, און מ'טאָר ניט זאָגן פאַרקערט פון דעם גוי, ווייל דער גוי האָט די „ידידי עשר“¹⁰⁹.

באוואַרנט מען גלייך בתחלת השו"ע „הוי עז כנמר“, אז בשעת ס'רעדט זיך וועגן ענינים וואָס זיינען פאַרבונדן מיט עבודת ה', דאַרף ער זיין „עז כנמר“ און ניט נתפעל ווערן פאַר קיינעם.

בשעת ער טרעפט זיך מיט אַ גוי מסוים, דאַרף ער אים טאַקע אָפּגעבן דעם כבוד וואָס אים קומט, וואָרום ס'דאַרף זיין „ודרשו את שלום העיר גוי“ כי בשלומה יהי לכם שלום¹¹⁰, אָבער ווען דער גוי וויל אַנרירן אין אַן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט הגנה אויף אידן (ועאכו"ב אויף אַ קיבוץ פון אַ טאָר אידן) — דאַרף ער זיך אוועקשטעלן מיטן תוקף המתאים, „הוי עז כנמר“.

און דאָס איז דער ביאור אז התחלת השו"ע (פון דעם אַלטן רבי"ן — וואָס ער

כא. אין דערויף קומט צו נאָך אַן ענין:

די גמ' ¹⁰⁶ זאָגט: „ג' עזין הם, ישראל באומות כו". וואָס דאָ רעדט זיך וועגן דעם ענין העזות כפשוטו, ניט וועגן דעם ענין העזות אין עבודת ה', וואָרום דער ענין העזות אין עבודת ה' איז ניט שייך ביי אַוה"ע [ביי זיי איז שייך נאָך די שבע מצוות בני נח], איז וויבאלד אַז מ'זאָגט אז ישראל זיינען עזין שבאומות — מוז מען זאָגן אז ס'רעדט זיך וועגן דעם ענין העזות כפשוטו.

און דערפון איז פאַרשטאנדיק, אז אַ איד מוז אויסנוצן דעם ענין העזות (וואָס ער האָט בטבעו) אין עבודת ה', וואָרום אויב ער וועט דאָס ניט אויסנוצן אין עבודת ה', וועט דער ענין העזות שבטבעו [דאָס וואָס ישראל זיינען עזין שבאומות] אַרויסשפאַרן אין אַ כיוון בלתי רצוי.

וכידוע וואָס די גמ' ¹⁰⁷ זאָגט: „האי מאן דבמאדים (דער וואָס איז געבאָרן גע- וואָרן אין מזל „מאדים“) יהי גבר אשיד דמא כו אי גנבא („לסטים ההורג נפשות“ (פירש"י)) אי טבחא אי מוהלא“.

ד.ה. אז וויבאלד ער איז געבאָרן אין מזל „מאדים“, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט „דמ“ — האָט ער די ברירה צו זיין אַ שוחט (ע"פ שו"ע), וואָס דאָס איז דאָך אַן עבודה הכי נעלית, וואָרום „אין ושחט אלא ומשך“¹⁰⁸ — דורך דערויף איז ער מושך ומעלה די בהמה וכו'; און אויב ניט, קען ער ווערן פונקט דער היפך דערפון — אַ שופך דמים רח"ל (וואָרום ער האָט בטבעו דעם ענין פון „דמ“ כו,

(106) ביצה כה, ב.

(107) שבת קנו, א.

(108) חולין ל, ב.

(109) תולדות כו, כב.

(110) ירמ" כט, ז.

והיפוכו: דער ענין פון עזות טאָר ניט ווערן קיין „קנין בנפשו להיות עז פנים אפילו שלא במקום עבודתו ית“, ולאידך, ווען ס'קומט צו אַן ענין פון עבודת ה', זאָגט מען אים אַז „לה' האַרץ ומלואה“¹¹¹, במילא ווערט ער (דורך תורת ה') אַ מלך בעולם, „מאן מלכי רבנו“¹¹².

און די טענה פון וועלט אַז וויבאַלד מ'געפינט זיך אין גלות, איז ווי איז שייך ס'זאל זיין אַן ענין של חוצפה ועזות — ענטפערט ער, אַז ס'איז דאָ אַ דוגמא פון וועלט: אַ נמר האָט דעם ענין העזות, און דורך דעם וואָס ער שטעלט זיך אַוועק מיט עזות, פירט ער אויס זיינס. און די גאַנצע מציאות פון דעם נמר איז (בשביל ישראל) מערניט כדי אַז אַ איד זאל זיך פון אים אַפּלערנען אַז ווען ס'קומט צו ענינים פון עבודת ה', דאַרף ער פאַר קיינעם ניט נתפעל ווערן.

בשעת ס'קומט צו אַן ענין פון תורה ומצוותי — איז וואָס הייסט ער זאָל נתפעל ווערן פאַר אַ גוי! עאכוכ ניט נתפעל ווערן פאַר אַ אידן — וואָרום יעדער איד האָט דאָך די נפש השנית בישראל, במילא וויל ער אַליין אַז מ'זאל אים ניט פאַלגן [משאכ אַ גוי, וואָס ער ווייסט ניט וואָס עס טוט זיך, מערניט מצד „מזלייהו חזו“¹¹³].

וואָס דאָס („הוי עז כנמר“) איז ניט קיין ענין וואָס שטייט אין אַ ספר מוסר [וואָס אויף אַ ספר מוסר קען מען זיך אויך פאַרלאַזן], אַדער אין אַ ספר חסידות [וואָס אויף אַ ספר חסידות קען מען זיך זיכער פאַרלאַזן] — נאָר דאָס שטייט אין שו"ע.

שרייבט אויך טעמי הלכות (משאכ דער ב"י, וואָס איז דעם שו"ע האָט ער געשריבן נאָר די הלכות אָן די טעמים, דערפאַר וואָס ער האָט זיך פאַרלאַזט אויף זיין חיבור אויפן טור) הויבט זיך אַז מיט „יהודה בן תימא“, און דערנאָך זאָגט מען „הוי עז כנמר“:

בשעת ביי אים איז דאָ דער ענין פון „יהודה“, „אודה את ה“, ער גייט טאָן אַ זאך דערפאַר וואָס ער איז מודה און וויל מקיים זיין דעם אויבערשטנס רצון, דעמולט שטייט ער אין אַן אופן פון „עז כנמר“, און ווערט פאַר קיינעם ניט נתפעל, אים איז קיין נפק"מ ניט וואָס די וועלט וועט זאָגן אויף דערויף, וואָרום ער גייט מקיים זיין דעם אויבערשטנס רצון.

און אַז מ'פרעגט ביי אים: היתכן, דו ווייסט דאָך אַז „מי יקום יעקב כי קטן הוא“, איז וואָס פאַרשעפעסטו זיך מיט דער וועלט? — זאָגט ער, אַז דער שו"ע הייסט מ'זאל זיין „עז כנמר“; אין וועלט איז דאָ אַ נמר, און ער האָט די תכונה פון עזות, און צוליב וואָס איז באשאפן געוואָרן דער נמר מיט זיין תכונת העזות — כדי אַז אַ איד זאל זיך פון אים אַפּלערנען, אַז בשעת ס'רעדט זיך וועגן אַן ענין פון תורה ומצוותי, דאַרף ער פאַר קיינעם ניט נתפעל ווערן, „עז כנמר“.

און מ'איז נאָך מדגיש „עז כנמר“ — דאָס וואָס אַ נמר געפינט זיך אין וועלט און האָט זיין טרף, און ער האָט אַ קיום פון ששת ימי בראשית ביו ימים אלו — איז דאָס נאָר דורך דערויף וואָס ער האָט אין זיך דעם ענין העזות.

נאָר ביי אַ אידן באַוואַרענט מען אַז דער ענין העזות דאַרף ביי אים זיין מערניט ווי בנוגע צו ענינים פון עבודת ה', ד.ה. אַז מ'מאַנט ביי אים אַ דבר

(111) תהלים כד, א.

(112) ראה גיטין סב, א. זח"ג רנב, ב.

(113) תניא פכ"ד — ע"פ מגילה ג, א. וש"נ.

וואס דער רמב"ם¹¹¹ פסק'נט אז אמונת הישמעאלים איז ניט קיין ע"ז (ניט ווי אמונת הנוצרים וואס איז ע"ז¹¹²) — כמבואר אין די ערטער אין רמב"ם וואס דער צענזאר האָט ניט אַרויסגעוואָרפן, אָדער אין די דפוסים וואָס מ'האָט אָפּגעדרוקט אָן אַ צענזורע פון אוה"ע].

און ער האָט געוואוסט אז ס'זיינען דאָ אידן וואָס שטייען על הגבולות, און זיי קענען מאַכן פון אים אש-אין-פּאַרעך [ווי מ'האָט דאָס שוין געזעהן בעבר, און ווען מ'וואָלט זיך ניט מונע געווען, וואָלט מען שוין לאַנג פטור געוואָרן פון אַלע לחצים ואימים והפחדות], און מ'האָט „רכב" און „סוסים", און ער האָט חוקר דורש געווען און האָט געזעהן אז כחם רב בפשטות —

האָט דאָס גע'פּוועל'ט אויף אים אַ פחד, און ער האָט מחליט געווען אז ע"פ החשבון לוינט ניט פּאַרפירן זיך מיט מלחמות און דערפאַר איז ער געקומען מיט דער הצעה פון שלום.

[כל זמן אז ס'זיינען געווען די פריערדיקע, וואָס זיי האָבן ניט דערמאָנט שם ה', און זיינען געווען אַראָפּגעפאַלן ביי זיך פאַר אַ גוי, און אפ"י ווען מ'האָט גערעדט מיט אַ תּוּקָה, האָט מען אָבער גלייך געשיקט אַ שליה מאחורי הפרגוד, און מודיע געווען אז דאָס איז מערניט ווי דיבור בעלמא, אָבער בפועל וועט מען פּאַלגן און אַלץ אומקערן, אבי זיי זאָלן זאָגן „אחי הוא" (כמסופר אין תנ"ך¹²⁰ בנוגע צו אחאב און מלך ארם) — ואין להאריך אין אן ענין וואָס איז ניט בשבחם של ישראל —

אַנהויבנדיק פון דער משנה¹¹³, וואָס „הטועה בדבר משנה חוזר"¹¹⁴, וואָרום ס'איז ניט שייך זאָגן באופן אחר, און דאָס ברענגט זיך אַראָפּ אין שו"ע אַלס פס"ד — וואָס דערפון איז מוכן אז די הנהגה מוז זיין באופן האמור, אז ווען ס'רעדט זיך וועגן אן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט עבודת ה', דאַרף ער שטיין בתּוּקָה המתאים, „הוי עז כנמר".

און דוקא בשעת ער שטייט מיט אַ תּוּקָה, פירט ער אויס און פּוועל'ט ביים גוי דאָס וואָס ער וויל פּוועל'ן, ביז אַז ס'ווערט „ורב יעבוד צעיר"¹¹⁵.

כג. האמור לעיל (אז ווען מ'שטייט מיט אַ תּוּקָה, דעמולט פּוועל'ט מען אויפן גוי) זעט מען אויך פון די מאורעות וואָס האָבן געטראָפן לאחריה אין ארץ הקודש — אז ס'איז געקומען פלוני בן פלוני פון מצרים, און האָט מציע געווען די הצעה פון שלום:

דאָס וואָס ער איז געקומען מיט דער הצעה פון שלום — איז בפשטות געווען דערפאַר וואָס ער האָט דערזעהן אז מ'האָט אָנגעהויבן רעדן מיט אַ תּוּקָה, און ניט נתפעל ווערן פאַר גוים,

ובפרט אז ער האָט דערהערט אז ס'האָט זיך אָנגעהויבן הערן בתּוּקָה שם ה' אין אוה"ק אז ס'זיינען דאָ אַזוינע וואָס שרייען אז „בשם אלקינו נדגול"¹¹⁶, און „בשם ה' אלקינו נזכיר"¹¹⁷ — וואָס דאָס האָט גע'פּוועל'ט אויף אים דערפאַר וואָס „מזליהו חזו",

[און דערפאַר האָט מען אויך געזעהן אז התחלת והמשך דבריו זיינען געווען פאַרבונדן מיט אן ענין של אמונה —

118 הל' מא"ס פ"א הי"ז. תשובות הרמב"ם (ירושלים תש"ד) סתמ"ח.

119 רמב"ם הל' ע"ז פ"ט הי"ד. פיה"מ (הוצאת קאפאח) לע"ז פ"א מ"ג.

120 מ"א כ, לב.

114 כתובות פד, ב.

115 תולדות כה, כג.

116 תהלים כ, ו.

117 שם, ה.

ענין של התגרות, ס'רעדט זיך וועגן ארץ ישראל לגבולותי, און וועגן הגנה אויף כו"כ פעמים ס"ר מבני וואָס געפינען זיך אין אה"ק, וואָס דערפאַר דאַרף מען שטיין בתוקף המתאים.

כד. מובן בפשטות, אַז דאָס וואָס מ'דאַרף האָבן נשק און מ'דאַרף שטיין בתוקף וכו', האָט ניט קיין שייכות כלל מיט אתחלתא דגאולה — כמדובר כמ"פ¹²² אַז ס'איז נאָך פאַר אתחלתא דגאולה, ואדרכה, ס'איז א חושך כפול ומכופל,

ביז אַז מ'האָט אַריינגעשלעפט אין א"י דעם ענין פון חו"ל, דעם רגש הגלות, אויף נתפעל ווערן פון אַ גוי, און נאָכלויפן אים, אפשר וועט ער מסכים זיין אַז מ'זאָל שרייבן אויף אים אַז ער איז אַ "יהודי"!

ס'קומט איינער און זאָגט אַז ער איז דער בא-כח פון פרומע אידן, און ער דרוקט און "שטעלט אַוועק" אַ מנורה פון שבעה קנים¹²³, און שרייבט אַז אַ פּאַפיר מיט אותיות מרובעות אַז יענער גוי איז אַ "יהודי" [ניט קיין ישראלי, נאָר אַ "יהודי" — "מודה בכל התורה כולה"¹²⁴], און שרייט אַז ער וועט אליין חתמ'נן אויף דערויף אע"פ אַז דאָס איז היפך ההלכה! — ס'איז ניטאָ קיין גרעסערער ענין של גלות דערפון! ובפרט אַז מ'טוט דאָס אין א"י, "פּלטרין של מלך"!

איז דער פּחד ניט געווען אויף אַזוי פיל אַז דאָס זאָל פּוועל'ן ביי אים מאַכן דעם צעד ראשון;

אַבער בשעת מ'האָט אָנגעהויבן רעדן מיט אַ תוקף, און באַווייזן אַז מ'ווערט ניט נתפעל פאַר אַ גוי, און מ'האָט אָנגעהויבן דערמאָנען שם ה'

[דורך אַ אידן וואָס (כו"כ קענען אים באַופן אישי, ואני הקטן בתוכם, און מ'ווייסט אַז ער) איז אַ מאַמין באמת (ניט צוליב דעם ביינקל אַדער כבוד וכיו"ב, נאָר) באַמונה פשוטה, און ער האָט אין זיך דעם תוקף אַז ער ווערט ניט נתפעל פאַר אַ גוי

(נאָר אין זיין חבורה זיצן, ליידער, אַזוינע וואָס (האָבן סמיכה אויף רבנות וכו'), מיט אַלע מעלות וואָס זיי האָבן, אַבער זיי) זיינען ביי זיך אַראָפּגעפאַלן פאַר אַ גוי, און מ'באַרימט זיך אַז אַזוי איז געווען זיין חינוך — לויט ווי גויים האָבן געוואַלט]] —

האָט דאָס גע'פּוועל'ט אויף אים אַ פּחד, ביז אַז ער האָט געמאַכט דעם צעד ראשון, און איז געקומען מיט דער הצעה פון שלום (וואָס ווי דער המשך זאָל זיין, איז שוין געוואָרן אַ שנוי לטובה)].

וואָס דערפון זעט מען אַז דוקא ווען מ'שטעלט זיך מיט אַ תוקף, און מ'ווערט ניט נתפעל פון דעם גוי — דוקא דורך דעם קען מען פּוועל'ן אַז דער גוי זאָל זיך דערשרעקן, ביז אַז ס'ווערט "ורב יעבוד צעיר".

און ניט ווי די וואָס טענה'ן אַז מ'טאַר ניט האָבן קיין נשק, און מ'טאַר ניט רעדן מיט אַ תוקף, ווייל "אל תתגרה בגוי קטן"¹²¹ — וואָרום דאָס איז ניט קיין

122) לקרש ח'ה ע' 149 הע' 51.

123) שענינה — כמשיג (זכרי' ד, ב) מגורת זהב כולה — אומתנו (שאנינה אומה אלא בתורתנו — רסיג אמונות ודעות מאמר שלישי פ"ז), בניי הנחלקים לשבעה סוגים (ראה בארוכה לקוית ר"פ בהעלותך).

124) מגילה יג, א. א. קידושין מ, א.

עלי' וכו', מ'באר'מט זיך אבער ניט אז מ'טוט דאָס דערפאר וואָס דאָס איז היפך ההלכה;

די איינציקע זאך וואָס מ'האָט מכריז געווען בגלוי אז מ'טוט דאָס דערפאר וואָס דאָס איז היפך ההלכה — איז דאָס דער חוק האומלל פון „מיהו יהודי“!

ובמילא איז מובן אז בשעת מ'הויבט זיך אָן דינגען וועלכער ענין איז קודם, און וואָס איז אָן עיקר וכו' — איז ניט שייך צו דינגען זיך וועגן דעם, וואָרום אלע איבעריקע ענינים זיינען אינגאָנצן ניט אין דעם סוג פון „מיהו יהודי“, וואָרום דער ענין פון „מיהו יהודי“ איז פאַרבונדן מיט היפך קידוש ה' ובאופן הכי גרוי, וואָרום מ'איז מכריז בגלוי אָן מ'טוט דאָס דערפאר וואָס דאָס איז היפך ההלכה (משא"כ בנוגע לשאר הענינים, כנ"ל).

נאָר ס'זיינען דאָ אזוינע וואָס זיינען משוחד רח"ל פון כבוד (א ביינקל וכו'), אָדער דערפון וואָס מ'באַקומט געלט פאַר אַ ישיבה וכיו"ב, במילא זוכט מען באַרואיקן זיך אליין מיט טענות — ס'איז נאָך ניט געקומען די צייט, דער תירוץ, יענער תירוץ, וואָס אין כאַן המקום להאריך בזה.

און דאָ זעט מען אז וויבאלד מ'פאַרלירט דעם ענין העזות אין עבודת ה' — שפאַרט דאָס אַרויס אין אַן אַנדער ענין — אז מ'שטעלט זיך מיט עזות קעגן (גיור דוקא) הלכה].

זעט מען דאָך אז ס'איז נאָך פאַר אתחלתא דגאולה, ואדרבה, ס'איז גאָר אַ חושך כפול ומכופל —

דאָס האָט אָבער ניט קיין שייכות להמדובר לעיל, אַז אידן דאַרפן האָבן נשק, און מ'דאַרף זיך אַוועקשטעלן קעגן אַ גוי בתוקף המתאים — וואָרום דאָס

וואָס דערפון איז אַרויסגעקומען היפך קידוש ה' אין דעם ערגסטן אופן — כידוע די השתלשלות הענינים ווי ס'איז געוואָרן דער חוק האומלל פון „מיהו יהודי“, אַז פריער איז געווען אַנגעשריבן אַז מ'זאָל אַנערקענען מערניט ווי גיור כהלכה, דערנאָך האָט מען געמאַכט דערפון אַ טומל: היתכן אַז מ'זאָל ניט אַנערקענען אַ גיור וואָס איז שלא כהלכה?

האָט מען געפרעגט וואָס זאָגט דער מוסלמענער וואָס זיצט דאָרטן, און וואָס זאָגט דער קאָמוניסט וואָס זיצט דאָרטן, און וואָס זאָגן די אידן וואָס געפינען זיך אין אַ גלות הכי שפל, וואָס זיינען בטל פאַרן גוי בנפשם ובחיצוניותם ובנהגתם —

איז געווען אַזאָ חושך בעולם רח"ל, אַז ס'איז געווען רוב קולות (צוזאַמען מיטן מוסלמענער און דעם קאָמוניסט) וואָס האָבן געזאָגט אַז מ'זאָל אַרויס וואַרפן, ר"ל, דעם וואָרט „כהלכה“ (כדי אַז מ'זאָל קענען אַנערקענען אַ גיור שלא כהלכה)! וואָס דאָס איז דאָך דער גרעסטער חילול ה' וואָס קען זיין!

[וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז אַזוי אַז ס'זיינען דאָ כו"כ ענינים הדורשים תיקון, איז אָבער דער ענין פון „מיהו יהודי“ די ערגסטע זאָך:

בנוגע צו שאר הענינים, זאָגט מען (בדיבור עכ"פ) אז מ'טוט דאָס ניט דערפאַר וואָס מ'ווייל זיך פאַרטשעפען מיט תורת ה', נאָר מ'טוט דאָס דערפאַר וואָס דערפון קומט אַרויס אַ תועלת וכו', ע"ד ווי דער ענין פון „ניתוחי מתים“ — אַז מ'זאָגט אַז מ'טוט דאָס צוליב עניני רפואה, „היתר עבודה בשבת“ — זאָגט מען אַז דאָס איז אַן ענין של סכנה פאַר דעם גאַנצן שטח, לאַרץ ולדורים

וואס דאָס איז דאָך אַ פּס"ד אין שו"ע, און דאָס האָט קיין שייכות ניט מיט אַתחלתא דגאולה וכו' — דער זעלבער דין איז ווען ס'רעדט זיך וועגן אַ עיר וואָס געפינט זיך אין חו"ל, און בזמן הגלות.

וכאמור אז דאָס איז אַ פּס"ד אין שו"ע — וואָס דער שו"ע האָט דאָך געוואוסט אַז ס'שטייט „הקול קול יעקב והידיים ידי עשו", ובפרט אז דער ב"י איז געווען אַ למדן און האָט געלערנט תורה בהתמדה ושקידה שלא בערך ת"ח פון איצט, והראי, אַז ספרו איז נתקבל געוואָרן בכל תפוצות ישראל,

[כיוֹן אַז דער אורים ותומים (אין זיינע הגהות אויף „תקפו כהן" 126) שרייבט אויף אים אַ דבר נפלא:

ער ברענגט דאָרטן אַז מ'קען זיך ניט קריגן אויף אַן ענין וואָס שטייט אין שו"ע, און ער איז מוסיף אַז דאָס איז אפי' בנוגע צו אַ דיוק וואָס מ'איז מדייק אין דעם לשון פון שו"ע.

וואָס אע"פ אַז ס'קען גאָר זיין אַז דער ב"י האָט ניט מכוון געווען באַוואָרענען דעם דיוק, און ס'קען גאָר ניט זיין ער זאָל מכוון זיין אַלע דיוקים, וואָרום ס'איז ניט בגדר פון אַ בשר ודם באַוואָרענען אַלע דיוקים וואָס מ'האָט מפּלפל געווען און מחדש געווען אין די אַלע דורות שלאחריו —

זאָגט אַבער דער אורים ותומים (וואָס ער איז דאָך געווען אַ פּוסק), אַז ווי-באַלד אַז „רוח ה' נוססה בקרבם", האָט דער אויבערשטער אַריינגעגעבן אין אים ער זאָל שרייבן דעם לשון דוקא, וואָס דערפון וועט מען שפעטער מדייק זיין

איז נוגע צו פּקו"ג פון כו"כ מבני, וואָס אפי' נפש אחת מישראל איז אויך אַז „עולם מלא"¹⁰⁴, עאכ"כ ווען ס'רעדט זיך וועגן כו"כ פעמים ס'ר מבני כן ירבו.

כה. און ווי דער פּס"ד ברור אין שו"ע¹²⁵, אַז „נכרים שצרו על עיירות ישראל", איז אויב דאָס איז אַן „עיר הסמוכה לספר", איז „אפילו אינם רוצים לבוא אלא על עסקי תבן וקש", און אפי' אַ זיי זיינען נאָך ניט געקומען, נאָר „ממשמשים לבוא" — איז „יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת". „שמא ילכדו העיר ומשם תהא הארץ נוחה ליכבש לפניהם".

וואָס לכאוף איז ניט פאַרשטאַנדיק: מ'ווייל דאָך מציל זיין אידן פון גוים, און וויבאַלד אַז „אתם המעט מכל העמים", דאָרף מען דאָך האָבן דעם סיוע פון דעם אויבערשטן — איז פאַרוואָס דאָרף מען נעמען כלי נשק און מחלל שבת זיין — מ'דאָרף זאָגן תהלים, לערנען תורה, אַבער ניט אַרויסגיין בשבת מיט כלי זיין!?

פּסקינט אַפּ דער שו"ע אַז דער אויבערשטער וויל אַז אין זאָל פּאַל זאָל זיין „יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת", וואָרום דער אויבערשטער וויל אַז מ'זאָל בנדו"ז מאַכן אַ לבוש אין דרך הטבע.

מ'דאָרף זאָגן תהלים, און לערנען תורה, און קאַכן זיך אין „הקול קול יעקב", און וויסן אַז דער אויבערשטער פירט אַז מיט די גאַנצע וועלט: אַבער דערנאָך האָט ער אַ ציווי ער זאָל נעמען כלי זיין, און אוועקשטעלן זיך על הגבול, וואָרום דאָס איז אַן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט פּקו"ג פון אידן.

126) סקעי"ד (מה, ד). וראה שרת הצ"צ חיו"ד

סקעי"ז ח"ג.

125) אריה שטייט ס"ו. שו"ע אדה"ז שם.

קטן, עאכ"כ, בגוי גדול, און ס'איז דאָ דער ענין פון „שלא יעלו ישראל בחומה“¹²⁷ — איז דאָס אָבער דוקא ווען ס'איז ניטאָ קיין פס"ד ברור אין שו"ע להיפך, און אין דעם פאל איז דאָ אַ פס"ד ברור אין שו"ע אַז „יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת“.

און בשעת אַז איינער וועט פרעגן אַ שאלה, צי מ'מעג נעמען נשק בשבת כדי צו מציל זיין אַ אידן — איז אויב מ'וועט אים ענטפערן אַז וויבאַלד אַז ס'איז קדוש היום לאדוננו (ס'איז שבת קודש), במילא דאַרף ער זיצן און לערנען תורה אַ גאַנצן טאָג, און ער טאָר ניט נעמען נשק און מציל זיין דעם אידן

[און ער טענהט, אַז ס'שטייט אין הל' ת"ת אַז יעדער איד איז מחוייב צו זיצן און לערנען תורה, אפי' זקן און בעל יסורים, ועאכ"כ ביום השבת, ועאכ"כ ווען ס'איז אַ זמן של סכנה כפשוטה, דאַרף מען זיך זיכער פאַרבינדן מיט תורה, וכמשל הידוע פון ר"ע וועגן די „דגים שבים“¹²⁸ —

דאַרף ער וויסן זיין אַז ער טוט היפך פון אַ פס"ד ברור אין שו"ע, אַז „נכרים שצרו על עיירות ישראל“, איז אויב דאָס איז אַז „עיר הסמוכה לספר“, איז „אפילו אינם רוצים לבוא אלא על עסקי תבן וקש“, און אפי' אַז זיי זיינען נאָר „ממששים לבוא“, איז „יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת“.

בשעת ס'איז דאָ אַ גזירה אויף דעם ענין פון לימוד התורה — דאַרף מען ערשט לערנען תורה (כנ"ל — דברי רע"ק): אָבער בשעת אַז די „גזירה“ איז „על עסקי תבן וקש“ — זאָגט תורה אַז

די ענינים וואָס אים איז גאָר ניט איינגע-פאלן (בשכל הגלוי) צו באַוואַרענען, און על יסוד זה דאַרף מען פסק'נען דעם [פס"ד].

און אעפ"כ פסק'נט אַפּ דער שו"ע, אַז אין אַזאָ פאל איז „יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת“, ווייל דער אויבערשטער וויל אַז מ'זאל מאַכן בנדו"ז אַ לבוש אין דרך הטבע.

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז מ'דאַרף זיך אַוועקשטעלן בתוקף המתאים, און ניט נתפעל ווערן פאַר אַ גוי — וואָרום דאָס איז אַן ענין וואָס איז נוגע צו פק"נ פון כו"כ מבנ"י.

כו. ומבני בפשטות, אַז קיינער קען ניט זאָגן אַז דאָס האָט ניט קיין שייכות צו אים, דערפאַר וואָס מ'האַט ביי אים ניט געפרעגט דעם דין — וואָרום דאָס איז אַן ענין וואָס איז נוגע צו דריי מליון אידן כן ירבו!

ער דאַרף ניט פסק'נען קיין דין, ער דאַרף נאָר זאָגן אַז ס'איז דאָ אַ פס"ד ברור אין שו"ע וו"ל כו,

[איינער האָט זיך אויסגעדריקט אַז דאָס איז אַ „דעת יחיד“ — ס'איז טאַקע אַ „דעת יחיד“ — פון דעם „בית יוסף“, וואָס ער איז געווען אַ יחיד בדורו, און ער האָט אָפּגעדרוקט דעם שו"ע, און ס'איז נתקבל געוואָרן בכל תפוצות ישראל, אויף אלע דורות, ביז ביאת משיח צדקנו].

און דער פס"ד איז אַ מ'דאַרף האָבן כלי נשק, און דאָס איז אַן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט עבודת ה', פונקט אזוי ווי מ'דאַרף לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, עאכ"כ אַז דאָס איז אַן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט פק"נ!

מ'געפינט זיך טאַקע אין גלות, און ס'איז דאָ דער ענין פון „אל תתגרה בגוי

(127) כתובות קיא, א.

(128) ע"ז ג, ב.

דעם גוי, נאָר מ'שטעלט זיך אַוועק מיטן
תּוֹקֶף הַמֵּתָאִים, דעמולט איז מען מצליח.

און ווי מ'זעט בפועל, אַז בשעת
מ'האַט זיך געשטעלט מיט אַ תּוֹקֶף, האָט
דער אַדוֹן הַגְּדוֹל געזאָגט, אַז ער איז ניט
גורס קיין ממשלה פון לערן. —
לכתחילה האָט מען גערעכנט אַז דאָס
קען גאָר ניט זיין, וואָרום ער האָט אַליין
געזאָגט אַז אי אפּשר בלא"ה, און אעפ"כ,
בשעת מ'האַט זיך געשטעלט מיט אַ
תּוֹקֶף, האָט דאָס גע'פּוּעל'ט אויף אים ער
זאָל זאָגן אַז ער וויל ניט אַז ס'זאָל זיין אַ
ממשלה פון לערן.

ועד"ז זעט מען פון דעם מאורע וואָס
איז געווען לאחרונה אין א"י — אַז מצד
דערויף וואָס ער האָט דערהערט אַז
אידן שטייען מיט אַ תּוֹקֶף, האָט דאָס
גע'פּוּעל'ט אויף אים ער זאָל קומען און
בעטן זיך ביי אידן אַז מ'זאָל מאַכן שלום
[וואָס דאָס גופא וואָס ער איז געקומען
בעטן, באַווייזט אויף אַז ענין פון „רב
יעבוד צעיר"], כּנ"ל (סכ"ג) באַרוכה.

[ולאחרי כ"ז זיינען נאָך דאָ אַזוינע
אידן וואָס זיינען רח"ל אַזוי פיל פאַר-
בלענדעט, אַז זיי שרייען אַז מ'טאָר זיך
ניט טשעפען מיט אַ גוי, און מ'טאָר ניט
זאָגן קיין הויכן וואָרט, נאָר מ'דאַרף אים
נאָכלויפן און זאָגן אים אַז מ'איז תּוֹמֵךְ כּו
— וויסנדיק אַז דאָס איז אַז ענין וואָס
איז פאַרבונדן מיט פּקוּד'ן פון די אידן
וואָס געפינען זיך אין אה"ק].

און ניט ווי די וואָס טענה'ן אַז אויב
מ'וועט זיך אַוועקשטעלן קעגן דעם גוי
מיט אַ תּוֹקֶף וכו', וועט דאָס קאַליע
מאַכן — נאָר אדרבה, דוקא דורך דעם
וואָס מ'שטעלט זיך מיט אַ תּוֹקֶף, פּוּעל'ט
מען אויפן גוי.

וואָס דערפאַר דאַרף מען זיך פירן
מכאן ולהבא אין אַז אופן אַז מ'זאָל ניט

אפי' ווען מ'געפינט זיך אין חו"ל און אין
גלות, דאַרף מען נעמען נשק (און וויסן
ווי אַזוי מ'נוצט זיך דערמיט), און אַרויס-
גיין ממקומו כּו', וואָרום ס'איז אַז ענין
וואָס איז נוגע צו פּקוּד'ן.

כּו. אַזוי ווי ס'זיינען אַבער דאָ
אַזוינע וואָס האַלטן אַז מ'טאָר ניט רעדן
מיט אַ גוי מיט אַ תּוֹקֶף, וואָרום מ'דאַרף
ניט איינרוג'ן דעם גוי — האָט דער
אויבערשטער באַוויזן אין די דריי
מלחמות, אין אַלע דריי האָט מען
געזעהן וואָס עס קומט אַרויס פון דער
הנהגה וואָס מ'איז ביי זיך אַראָפּגעפאַלן
פאַרן גוי, און מ'ווייל זיך ניט פירן לויט
ווי ס'שטייט אין שו"ע:

אנשי הצבא האָבן געזאָגט אַז אויב
מ'וועט אַפּגעבן דעם און דעם שטח,
וועט דאָס קאַסטן קרבנות רח"ל, זיינען
געקומען די מדינאים און האָבן געזאָגט,
אַז מצד פּאָליטיקע טאָר מען זיך ניט
שטעלן קעגן דעם גוי, און מ'דאַרף אים
פאַלגן — און דערנאָך האָט דאָס אַפ-
געקאַסט צענדליקער און הונדערטער
קרבנות רח"ל!

ביז ווי ס'איז געווען אין דער מלחמה
האחרונה, אַז מ'האַט מודיע געווען אין
וואַשינגטאָן [וויסנדיק אַז מ'וועט דאָס
גלייך מודיע זיין בכל קצווי תבל] אַז
מ'וועט ניט אָנהויבן קיין מלחמה, און
נאָכמער: מ'וועט אפי' ניט מאַכן קיין
גיוס כדבעי, און מ'האַט טאַקע געטאָן
אַזוי [דאָ! נוצט מען „נצח ישראל לא
ישקרא" ¹²⁹], מ'האַט זיך ניט געגרייט
כדבעי — און דערנאָך האָט דאָס
אַפּגעקאַסט הונדערטער קרבנות רח"ל.

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז
דוקא ווען מ'ווערט ניט נתפעל פאַר

במכתבו¹³² אז די צדקה פון א"י (דאס וואָס ער האָט געשיקט געלט די כוללים אין א"י (וואָס מ'האָט דאָס אויס-געטייטשט אז ער שיקט די געלט אין טערקאיי)), איז „היא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו כו' — דאָס גופא האָט אים מציל געווען פון דעם מאסר, און ס'איז געוואָרן די גאולה, צוזאמען מיטן ענין פון „פוצו מעינותיך חוצה“.

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אז בשעת ס'קומט צוגיין אַ איד און זאָגט, אז מ'טאָר זיך ניט שטעלן קעגן אַ גוי, אפי' אז דער גוי וויל אז מ'זאָל אָפגעבן דעם „כותל המערבי“

[ס'איז ניט קיין באַהאַלטענער ענין — מ'האָט געזאָגט בפירוש אז מ'וויל אָפגעבן ירושלים העתיקה. און דאָס וואָס מ'האָט אויפגעהערט רעדן וועגן דערויף, איז דאָס מצד די אידן וואָס האָבן זיך ניט דערשראַקן פאַר דעם גוי],

וואָרום אויב מ'וועט זיך שטעלן קעגן דעם גוי, וועט דאָס קאַליע מאַכן — דאַרף מען וויסן זיין אז ס'איז פונקט להיפך: דוקא דורך דעם וואָס מ'שטעלט זיך מיטן תוקף המתאים, פועל'ט מען אויפן גוי, און מ'פירט אויס וואָס מ'וויל, ביז אז ס'ווערט „רב יעבוד צעיר“, כנ"ל באַרוכה.

כט. ויהי'ר אז מ'זאָל ניט דאַרפן אַנקומען צו אַלע ענינים הנ"ל („יוצאים עליהם בכלי זיין וכו'"), וואָרום ס'וועט זיין „ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד“¹³³.

נאָר כדי אז ס'זאָל ניט זיין קיין פחד פון גוים אויף אידן — דאַרפן זיך אידן

נתפעל ווערן פאַר אַ גוי, און זיך אַוועק-שטעלן מיטן תוקף המתאים, וואָס דאָס גופא וועט פועל'ן אויפן גוי.

כת. און ווי מ'זעט דאָס אויך פון דער הנהגה פון דעם אַלטן רבי'ן (בעל ההילולא):

איינע פון די הויפט טענות וואָס זיינען געווען אויפן אַלטן רבי'ן, וואָס דערפאַר איז געווען דער מאסר — איז געווען פון דעם וואָס ער שיקט געלט אין א"י.

וואָרום אזוי ווי דעמולט איז געווען די מלחמה צווישן רוסלאַנד מיט טערקאיי, און דער אַלטער רבי האָט דאָך געשיקט געלט אין אה"ק פאַר-די כוללים וואָס זיינען דאַרטן געווען — האָט מען מעליל געווען אויף אים אז ער שיקט די געלט צו די טערקן כדי זיין זאָלן קענען מלחמה האָבן מיט די רוסישע מלוכה¹³⁰.

איז לכאור, נאָך דערויף וואָס ער איז באַפרייט געוואָרן, האָט ער געדאַרפט מאַכן ולהבא עכ"פ ניט מאַכן קיין שטורעם וועגן שיקן געלט אין די כוללים פון א"י, ווייל ער איז אַט ערשט אַרויס פון דער סכנה פון היפך החיים [ביז אז ס'איז געווען אַן ענין של נס גדול ווי דער אַלטער רבי שרייבט במכתבו¹³¹ אז ס'איז געווען „הפליא ה' והגדיל לעשות בארץ“], וואָס די סכנה איז געווען כנ"ל דערפאַר וואָס ער האָט געשיקט געלט אין אה"ק.

זעט מען אַבער אז גלייך ווי ער איז באַפרייט געוואָרן, האָט ער ממשיך געווען שיקן געלט אין די כוללים אין אה"ק, ואדרבה, ער האָט געשריבן

[132] אנהי'ק טו"ס ד'.

[133] בחוקתי כו, ו.

[130] ספר התולדות אדה"ז ע' קצד.

[131] נדפס בבית רבי ח"א פי"ח.

בזו או סוכ"ס וועט זיין דער קיום היעוד, והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך¹³⁶, בכיאת משיח צדקנו.

און „טועמי" חיים זכר¹³⁷ — מעין זה נאך בזמן הגלות, אז דורך דעם וואָס מ'שטעלט זיך בתוקף, און אין אז אופן פון „בשם אליקינו נדגול", ווערן בטל די איומים און לחצים, ואדרבה, זיי גופא ווערן מסייעים, ביז אז „גם אויבני ישלים אתר"¹³⁸.

ל. ועד"ז בנוגע לכא"א אין עבודתו בעבודת ה' — אז מ'זאל ניט נתפעל ווערן פאַר דעם „א-ל זר אשר בקרבך"¹³⁹, פאַר די גוי'שקייט שבקרבו, עאכו"כ ניט נתפעל ווערן פאַר די גוי'שקייט שמבחוזי, ועאכו"כ ניט נתפעל ווערן פאַר אַ גוי — אין אן אופן פון „אל תתגרה בגוי קטן", וכנ"ל (סי"ט) „שלא יקנה קנין בנפשו להיות עז פנים אפילו שלא במקום עבודתו ית", נאָר אין ענינים וואָס זיינען נוגע אין עבודת ה'. און מ'זאל פאַרענדיקן די לעצטע טעג פון גלות אין אן אופן אז מ'זעט מוסיף זיין אין לימוד התורה און אין קיום המצוות, מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך הרחבה,

און טאַנצן בקרוב ממש גייענדיג לקבל פני משיח צדקנו, וואָס דורך אים וועט זיין דער „קץ שם לחושך"¹⁴⁰, אז ער וועט פאַרענדיקן דעם חושך הגלות, און ס'זעט זיך אָנהייבן אתחלתא דגאולה, ויבנה מקדש במקומו, ויקבץ נדחי ישראל¹⁴¹, ובקרוב ממש.

אזעקשטעלן מיטן תוקף המתאים, און ניט שרעקן זיך פאַר קיין גוי.

און דורך דעם וואָס מ'פירט זיך באופן כזה, ווערט בטל די גאַנצע מציאות של מלחמה, ואדרבה, ער מצד השני — מאַכט דעם ערשטן צעד אויף קומען בעטן זיך מ'זאל מאַכן שלום.

— כדרך התגרים בעט ער אַלץ, כדי אז ס'זאל זיין וועגן וואָס צו דינגען זיך, מיט נאָך כמה טעמים בזה, אַבער דאָ איז ניט נוגע וואָס דער „נמר" טראַכט, דאָ איז נאָר נוגע וואָס, להבדיל, דער אויבערשטער האָט באַוויזן בנוגע לפועל — אז בשעת מ'שטעלט זיך אַזעק מיט אַ תוקף, און מ'זאָגט אז מ'זעט שטיין על עמדם, און מ'האָט חיל אויף צו דורכפירן דאָס בשלימות (דערפאַר וואָס מ'האָט מבטל געווען די חוות דעת פון די וואָס לויפן נאָך די גוים) — ווערט דער ענין פון „ורב יעבוד צעיר", ווי מ'האָט געזעהן בפועל אז ער איז געקומען בעטן זיך אז מ'זאל מאַכן שלום.

דורך דעם וואָס מ'איז מקיים דעם פס"ד הנ"ל פון שר"ע, וואָס שטייט אין חלק „אורח חיים" (אין ה' שבת) — ווערט דאָס דער „אורח חיים" כפשוטו, דאָס איז די וועג ווי אַזוי אַ איד דאַרף לעבן, און דעמולט איז ער לעבעדיק.

און דעמולט ווערט „נפל פחד היהודים (די אמת'ע יהודים) עליהם"¹⁴², און ס'זעט „תפול עליהם אימתה ופחד"¹⁴³, ניט דערפאַר וואָס דאָס איז „כחי ועוצם ידי", נאָר דערפאַר וואָס דאָס איז (כהמשך הכתוב) „בגדול ורוע" של הקב"ה.

(136) ישעי' מט, כג.

(137) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. וש"נ.

(138) משלי טז, ז.

(139) ראה שבת קה, ב.

(140) איוב כח, ג.

(141) רמב"ם ה' מלכים ספ"א.

(134) אסתר ת, י"ז.

(135) בשלח טו, טו.

צוה לנגן הושיעה את עמך. פרוזות
תשב ירושלים. ופרצת. אני מאמין.

לא. אזוי ווי מ'האט דאך גערעדט
פריער (ס"ז) וועגן דעם ענין פון "ציון
במשפט תפדה ושבי בצדקה" —

וועלן מסתמא אַרופגיין אלע "טאַג-
קיסטן", און פאַנאַנדערטיילן לכאורא פון
די מסובים שטר אחד געבן לצדקה, און
יעדערער זאל נאך מוסיף זיין מדילי.

ויה"ר אַז בקרוב ממש זאל זיין דער
"קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להג-
לות"¹⁴², ווי גערעדט בארוכה בעשירי
בטבת¹⁴³ — יהפך בקרוב ממש "לששון
ולשמחה ולמועדים טובים"¹⁴⁴, דורך
"האמת והשלום אהבו",

און זוכה זיין מקבל זיין פני משיח
צדקנו בקרוב ממש ובעגלא דידן.

(אחרי חלוקת הדולרים) צוה לנגן
ניגון הכנה. ניגון אדה"ז (כבא הרביעית
פ"א). נייע זשוריצי חלאַפצי.

לב. אזוי ווי ס'איז דאך דער יום
ההילולא פון דעם אַלטן רבי'ן, און ס'איז
דאך ידוע דער פתגם פון רבי'ן
(מהורש"ב) נ"ע¹⁴⁵ אַז מיר דאַרפן
אַנקומען צו זיין זכות, און "זכותו יגן
עלינו" — איז מען מציע יעדערן טאָן
אין די ענינים וואָס זיינען פאַרבונדן מיט
יום ההילולא:

מ'זאל לערנען אַ פרק משניות וואָס
הויכט זיך אָן מיט איינע פון די אותיות
פון שמו הקדוש (עכ"פ איין פרק

משניות), און אַפּלערנען אַ סעיף אין
שו"ע שלו, במקום שלבו חפץ, און
לערנען אַ פרק פון ספרו תניא קדישא,
און לערנען אויך אַז ענין אין די דרושי
חסידות פון בעל ההילולא, ומה טוב אַן
ענין וואָס איז בעתו ובזמנו — אַז ענין
אין תו"א פ' וארא.

כולל אויך די נתינה לצדקה כנ"ל.

און דאָס וועט גאַכמער מזרו זיין אַז
זכותו יגן עלינו ועל כל בני ישראל בכל
מקום שהם.

ובפרט לויט ווי דער בעל ההילולא
שרייבט אין אגה"ק¹⁴⁶, אַז ביום
ההסתלקות איז "כל עמל האדם שעמלה
נפשו בחייו כו' מתגלה ומאיר כו'", און
דורך דעם איז "מאיר חסד ה' מעולם עד
עולם על יראיו ופועל ישועות בקרב
הארץ",

וכידוע דער דיוק אין "בקרוב הארץ"
וואָס שטייט ביי גלות מצרים¹⁴⁷, אַז
"בקרוב הארץ" מיינט אין די ארציות (און
חומריות) — זאָגט מען אַז "פועל
ישועות בקרב הארץ", אַז אפי' אין "קרב
הארץ" פועליט דאָס אין אַן אופן פון
"ישועות".

און ע"פ המבואר אין אגה"ק¹⁴⁸ איז
פאַרשטאַנדיק, אַז בכל שנה ושנה ווערט
ניתוסף אין דערויף ביתר שאת וביתר עז
לגבי ווי ס'איז געווען בשנים שעברו,
כהציווי "מעלין בקודש"¹⁴⁹.

ויה"ר אַז דער "פועל ישועות" זאל
נתגלה ווערן בקרוב, "בקרוב הארץ" —

(142) ישעי' גו, א.

(143) ס"ג (לקו"ש ח"כ ע' 353) ואילך.

(144) זכרי' ח, יט. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע'

ואילך.

(145) ראה לקו"ד ח"א מ, א ואילך.

(146) סכ"ח.

(147) וארא ח, יח.

(148) ס"ד.

(149) ברכות כח, א. וש"נ.

בביאת משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

* * *

(אח"כ אמר:) די וואָס דאַרפן מאַכן אַ
ברכה אחרונה, וועלן זיכער מאַכן אַ
ברכה אחרונה — ביז צו די התוועדות
הבאה לקראתנו לשלום.

טרם צאתו התחיל לנגן כי בשמחה
תצאו.

אַז ס'זאָל זיין „בשלם סכו ומעונתו
בציון"¹⁵⁰, וואָס אין מקרא יוצא מידי
פשוטו¹⁵¹, אַז דאָס גייט אויף ירושלים
און אויפן ביהמ"ק¹⁵²,

(150) תהלים עו, ג.

(151) שבת סג, א. ושינ.

(152) תרגום עה"פ.

משיחת ש"פ בא, ח' שבט ה'תש"מ

[עד"ז געפינט מען בנוגע צו דעם ענין פון נרות שבת קודש, אָ דאָס איז צוליב „שלום בית“ [בשבועות האחרונות זיינען געווען אַזעלכע וואָס האָבן זיך מפלפל געווען אין דעם ענין, ותבוא עליהם ברכה פאַר „פלפולא דאורייתא“].

וואָס אַע"פּ אַז ס'איז „גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם“ (וואָס דערפאַר איז „נר ביתו קודם צו „נר חנוכה“?), וואָס עפ"ז האָט מען געדאַרפט האָבן אַז ענין פון נרות איז באַ סעודת חול, וואָרום דעמולט איז אויך נוגע „שלום בית“ —

אַעפ"כ געפינט מען ניט אַז מ'זאל דאָס מתקן זיין דעמולט, וואָרום [נוסף לזה וואָס כמה פון סעודות שניות דחול זיינען ניט דוקא בליילה, איז אויך —] דעמולט איז ניטאָ קיין חשיבות מיוחדת אין דער אכילה, ובמילא — בכל השייך לה, משא"כ בשבת האָט די סעודה אַ חשיבות, און דערפאַר דאַרף מען האָבן „נר ביתו“].

וואָס עד"ז איז פאַרשטאַנדיק בנוגע צו אַלע ענינים פון טוב וקדושה, אַז ווי באַלד זיי האָבן אַ חשיבות מיוחדת דאַרף מען דערצו האָבן אַ הכנה.

ועד"ז בנוגע צו דעם יום ההילולא עשירי בשבט.

ובפרט (וגם זה עיקר) אַז מעשה רב, מ'האָט געזען בפועל דעם אונטערשייד אין הצלחת הפעולה וועלכע איז געווען בהכנה, אַדער אַן אַ הכנה.

א. בהמשך להמדובר לעיל אַז דער שבת איז מברך דעם טאָג פון עשירי בשבט, „העשירי יהי קודש“, דער יום ההילולא פון כ"ק מ"ח אדמ"ר —

איז כאַן המקום צו רעדן וועגן די ענינים וואָס מ'דאַרף טאָן בתור הכנה צום יום ההילולא, בכדי אַז די החלטות אין דעם יום ההילולא עצמו זאלן זיין באופן הכי מתאים.

און ווי דאָס איז באַ יעדער דבר שבקדושה, אַז וויבאַלד דאָס האָט אַ חשיבות מיוחדת, דאַרף מען דערצו האָבן אַ הכנה, ביז צו אַ „הכנה דרבה“.

ווי מ'זעט דאָס בפשטות אין דעם ענין פון סעודת שבת, אַז דוקא צו סעודת שבת דאַרף מען האָבן אַ הכנה, משא"כ בנוגע צו סעודת חול, איז אַע"פּ אַז דאָס איז טאַקע אויך אַ דבר הכרחי, וויבאַלד אַבער אַז די סעודה האָט ניט קיין חשיבות מיוחדת — מאַכט מען ניט קיין הכנה דערצו,

און ווי די גמרא זאָגט אין ביצה' בנוגע צו „ביצה שנולדה ביר"ט" אַז דאָס איז אסור „משום הכנה“, ווייל „אין שבת מכינה ליר"ט“, און רש"י איז מסביר אַז דאָס איז ווייל „יר"ט נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה“, אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה כו"ל.

- 1) ל' הכתוב — בחוקותי כו, לב. וראה זח"כ רעא, א.
- 2) ראה אנציקלופדי תלמודית ע' הזמנה (א) ס"ג. וש"נ.
- 3) ביצה ד, ב. ובכ"מ.
- 4) ב, ב.
- 5) ד"ה ואין.

6) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רסג.

7) רמב"ם סוף הל' חנוכה.

7*) אבל ראה ברכות בתחלתה (ד, רע"ב) ועוד.

רעדן די נקודות), און אין דעם יום ההילולא עצמו.

און מען דארף דאס איבערגעבן צו ביידע סוגים פון קטנים וקטנות — סיי צו קטנים וקטנות וואס זיינען לפני בר-מצוה און בת-מצוה, וואס זיי האבן די מעלה פון „הבל שאין בו חטא"¹⁰, וואס פונקט ווי דאס איז אין זייער „הבל", עד"ז איז דא א מעלה מיוחדת בכל עניניהם — אז דאס טוט אזא וואס „אין בו חטא"¹¹,

און סיי צו די וואס זיינען נאך בר-מצוה און בת-מצוה, וואס זיי האבן די מעלה פון „מצווה ועושה"¹², ווארום בא זיי איז דא דער ענין הדעת ע"פ תורה,

[וואס אע"פ אז מגעפינט אויך בא קינדער פאר בר-מצוה און בת-מצוה דעם ענין פון פארשטיין, ביז א הפלאה אין הבנה והשגה, און „בוצין בוצין מקטפי" ידיע"¹³, און ווי ער איז מבאר אין קונטרס התפלה¹⁴ —

איז אבער בא זיי נאך ניטא די שלימות אין דעת, און דערפאר זיינען זיי ניט קיין „מצווה ועושה", משא"כ בנוגע צו די וואס זיינען נאך בר-מצוה און בת-מצוה, וואס זיי האבן די מעלה פון „מצווה ועושה"]¹⁴,

און זיי האבן אויך די מעלה אז זיי זיינען מלאים מרץ וכו', און זיי פאר-שטייען ניט קיין „דריידלאך" און דער-פאר — זיינען זיי ניט מקבל קיינע פשרות.

ב. אזוי ווי פאראכטאגן⁹ האט מען בעיקר גערעדט וועגן די הכנות צו יו"ד שבט וואס דארפן זיין בא גדולים בידיעות און גדולים בשנים (וואס אויף זיי איז תורה מעיד אז זיי האבן דעת) —

וועט מען איצטער בעיקר רעדן וועגן די הכנות וואס דארפן זיין אין צוזאמען-האנג מיט קטנים און קטנות בשנים, ועד"ז — קטנים וקטנות בידיעות.

וואס בנוגע צו קטנים וקטנות איז נאכמער נוגע דער ענין ההכנה (צו דעם יום ההילולא) לגבי ווי דאס איז נוגע צו גדולים: בא גדולים קען די הכנה זיין בשעת מעשה, ווען זיי הערן אז ס'איז דא דער ענין פון דעם יום ההילולא, אדער עכ"פ א רגע לפני וכו';

משא"כ בנוגע צו קטנים וקטנות דארף מען זיי ערשט מסביר זיין וואס דער יום ההילולא איז, און מה יום מיומיים אז מדארף מיטאמאל אָננעמען נייע החלטות וכו', און דערנאך דארף נעמען א משך זמן און נאך הסברות ביז דאס וועט זיך בא זיי אפלייגן אין שכל וכו'.

ג. וויבאלד אז די הכנה צום יום ההילולא בא קטנים וקטנות דארף זיין אייניגע טעג פאר יום ההילולא עצמו, עכ"פ אנהויבנדיק פון דעם שבת,

און אזוי ווי „מפקחין על צרכי ציבור בשבת"⁹, ועאכו"כ בנוגע צו עניני חינוך — וועט מען איצטער (ביום ש"ק) רעדן כמה נקודות וואס מקען איבערגעבן די קינדער בשעת מזוועט זיי צוזאמען-קלייבן אין דעם זמן לפני דעם יום ההילולא (וואס דאס איז אויך איינע פון די טעמים אויף דער התוועדות — צו

(10) שבת קיט, ב.

(11) וראה אסת"ר פ"ט, ג (בנוגע לתפלתם

ותענית שלהם).

(12) קידושין לא, א. וש"נ.

(13) ברכות מה, א.

(14) פ"ה (ע' 15 ואילך).

(8) בשיחת ש"פ וארא, ר"ח שבט.

(9) ראה שבת קנ, א. טושי"ע (ואדה"ז) אר"ח טש"ו

ט"ו (ט"ב).

[בין²¹ אז יעדער איד ווערט אַן גערופן „אדם“ ע"ש „אדמה לעליון“²², ער איז ענליך, כביכול, צו דעם אוי-בערשטן, דער אדם העליון היושב על כסא הכבוד].

און ער איז א זון ניט נאָר צו דעם אייבערשטן ווי ער ווערט נתגלה אין העכערע עולמות, וואָס דעמולט ווערט דער אייבערשטער אַנגערופן מיט כּו"כ שמות, ובפרט מיט שם הוי, וואָס דאָס איז דער „שם המפורש“, „שם העצם“ און „שם המיוחד“²³,

נאָר ער איז איינער פון בנינים למקום, אַ קינד צו דעם אייבערשטן ווי ער ווערט אַנגערופן בשם „מקום“, וואָס ער ווערט אַזוי אַנגערופן דערפאַר וואָס ער איז „מקומו של עולם“²⁴, ער געפינט זיך בעולם, ביז בעולם הזה הגשמי.

[וואָס דערפאַר דאַרף מען האָבן די באַוואַרעניש אַז „אין העולם מקומו“²⁴, וואָס לכאורה איז ניט פאַרשטאַנדיק: דער אייבערשטער איז דאָך דער וואָס האָט באַשאַפן אַלע עולמות, איז וואָס דאַרף מען האָבן די באַוואַרעניש אַז „אין העולם מקומו“, ס'איז דאָך מעצמו מובן ופשוט?]

איז דער ביאור בזה: וויבאַלד דאָ רעדט זיך וועגן אלקות ווי עס ווערט נתגלה און עס געפינט זיך אין עולם, און ניט נאָר ווי אלקות געפינט זיך דאַרטן איז אַן אופן פון „שכינה“, „ע"ש ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין“²⁵, וואָס דאָ איז בגלוי דער ענין פון „שכינה“ — נאָר

און בשעת מ'קלייבט צוזאַמען די קינדער דאַרף מען מיט זיי רעדן אין אַן אופן ווי חסידות מאַנט, וואָס דאָס איז מיוסד אויפן מאַרוז"ל¹⁵ אַז עס דאַרף זיין „ימין מקרבת“, אַז דער קירוב דאַרף זיין בימי, אַ סך און מיט אַ תּוּקף¹⁶, און אויב עס דאַרף זיין „דוחה“ — דאַרף די דחי' זיין מיט „שמאל“, מיט אַ „יד כּהה“¹⁶,

און אפילו אַז ער וועט איבערשאַפן די מאַס פון „ימין מקרבת“, איז וואָס איז? האָט ער איבערגעשאַפט די מאַס פון „ואהבת לרעך כמוך“¹⁷!

משא"כ אויב ער וועט, ח"ו, איבערשאַפן די מאַס פון „שמאל דוחה“ — איז דאָס היפּד פון דעם ענין פון „ואהבת לרעך כמוך“, וואָס איז אַ „כלל גדול בתורה“¹⁸.

ד. כמה נקודות וואָס מ'קען די קינדער מסביר זיין (וואָס יעדערער קען פון די נקודות אַרײַסנעמען לפי ערך די — וועמען ער דאַרף דאָס איבערגעבן):

אַנהויבנדיק פון דער משנה ברורה ומחלטת אין פרקי אבות¹⁹, אַז „חביבין ישראל שנקראו בנינים למקום“, אַז יעדער איד בפרט איז חביב באַ דעם אוי-בערשטן, דערפאַר וואָס ער איז דעם אייבערשטן אַ זון²⁰,

(15) סוטה מז, א. סנהדרין קז, ב. הובא להלכה בהל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ז. וראה שיחת אור לער"ח אלול תשל"ו. לקו"ש ח"יו ע' 73 ויאליך ובהערה 34 שם.

(16) ראה עיון יעקב לע"י סוטה שם.

(17) קדושים יט, יח. ולהעיר מתניא פליב (מא, ב) והו לא לא הפסיד שכר מצות אהבת ריעים כו'.

(18) ת"כ ופרש"י עה"פ קדושים שם.

(19) פ"ג מ"ד.

(20) להעיר ממאמר הבעש"ט (כש"ט — הוצאת קה"ת — הוספות ס"י קלג. ושי"ן: יעדער איד איז טייער ביי דעם אייבערשטן ווי אַ בן יחיד וואָס איז געבאַרן געוואָרן ביי עלטערן לעת קנותם, און נאָר טייערער.

(21) אשר לא בכל בן ישראל ישנו זה (אדמה — לאביו) בגלוי. וראה מפרשי המשנה עדיות פ"ב מ"ט.
(22) שליה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ.
(23) נסמן בלקו"ש חט"ו ע' 234 הערות 6-34.
(24) ב"ר פס"ח, ט. ועוד.
(25) ל' אדה"ז בתניא פמ"א (נז, ב).

וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז עס איז א „חיבה יתירה“, ווארום דער אוי-בערשטער הייסט אז מ'זאל זיי דאס מודיע זיין?²⁷

ה. דערפון איז אויך פארשטאנדיק אז אע"פ וואס בשעת מ'איט א קוק ארום זיך זעט מען א גרויסע וועלט, און בכמות זיינען אידן „המעט מכל העמים“²⁸, מיט די אלע טענות הידועות בזה, ביז ווי מ'זאגט א „גר שבא להתגיייר בזמן הזה“ אז אידן זיינען „דוויים ודחופים ומסוחפין כו“²⁹ מיט די אלע לשונות שבוה — איז לכאורה אין וואס איז די חיבה צו אידן אין עוה"ז הגשמי?!

זאגט מען אז אויך אין עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו³⁰, וואו אלקות איז בהעלם, ווערן אידן אנגערופן „בנים למקום“,

און דאס איז א „חיבה יתירה“, ווארום — „נודעת להם“ אין דעם עוה"ז הגשמי, ווי זיי געפינען זיך אלס נשמה בגוף!

און מ'איז זיי מסביר אז דערפאר בענטשט מען דעם אויבערשטן בכל בוקר „שלא עשני גוי“, ווארום „חביבין (און — חיבה יתירה) ישראל שנקראו בנים למקום“.

וא"ו. אין דעם ענין וואס מ'זאגט בכל בוקר „שלא עשני גוי“³¹ — איז לכאורה ניט פארשטאנדיק:

נאך דערויף וואס א איד איז איינמאל באשאפן געווארן א איד, ד.ה. אז ער איז

ווי אלקות געפינט זיך אין עולם אין אן אופן פון „מקום“, אז אלקות איז בהעלם (און מ'דארף אנקומען צו דעם אז די גימטריא פון „מקום“ איז קפ"ו, וואס דאס איז דער סך-הכל פון די אותיות פון (די אותיות) שם הוי"ו בכפול: י"ד פעמים י', ה' פעמים ה', ו' פעמים ו', ה' פעמים ה' (כמבואר בספרים²⁶)), און דער טעם פארוואס ער ווערט אנגע-רופן „מקום“ — איז דערפאר וואס ער איז „מקומו של עולם“ —

דערפאר דארף מען האבן די בא-ווארעניש אז אויך בבחי' זו איז „אין העולם מקומו“].

ד.ה. אז אויך ווי דער אויבערשטער ווערט נתגלה דא למטה בהעלם אין וועלט, וואס דערפאר ווערט ער אנגע-רופן „מקום“ („מקומו של עולם“) — איז אויך מצד דער דרגא אין אלקות זיינען אידן „בנים“, זיי ווערן אנגערופן „בנים למקום“.

דערפאר איז יעדער איד אין וואס פאר א מעמד ומצב ער זאל זיך נאר גע-פינען, אפילו אויב ביי אים איז אלקות בהעלם — ווערט ער אויך אנגערופן איינער פון „בנים למקום“.

ונוסף על כ"ז — איז „חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום“²⁹ — דער אויבערשטער האט אנגעזאגט אז מ'זאל מודיע זיין א אידן (אין אן אופן פון דעת — וואס דאס איז אן אופן אז ער האט א הכרה והרגשה אין דעם ענין) וועגן דער מעלה וואס זיי האבן (— וואס זיי ווערן אנגערופן „בנים ל-מקום“).

(27) ראה מפרשי המשנה אבות שם.

(28) ואתחנן ז, ז.

(29) יבמות מז, א. רמב"ם הל' איסורי רפי"ד.

טושי"ע יו"ד סר"סח ס"ב.

(30) תנאי רפ"ו.

(31) ועד"ו „שלא עשני עבד“ ו„שלא עשני אשה“.

(26) תקו"ז תכ"ז (עא, ב), תמ"ב (פא, ב ואילך).

פרדס שער ערה"כ בערכו. הובא באוה"ת בחוקותי ע' תרעו. נ"ך ס"ע תא.

„כלי חמדה“, דאָס איז ביי אים זיין כלי וואָס ער האָט פון איר תענוג — האָט דער אויבערשטער אָפגעגעבן צו יעדן אידן,

[אויך צו קטנים, און צו קטנות — ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין הל' ת"ת³⁴ בנוגע צו נשים ובנות אַז די „הלכות הצריכות להן“ זיינען זיי מחוייב צו לערנען, ועד"ז אַלע ענינים אין תורה וואָס זיינען פאַרבונדן מיט מ"ע שאין הזמ"ג (ואפילו אייניגע מ"ע שהזמ"ג — ווי די ענינים אין תורה וועגן פסח³⁵ וכיו"ב), מיט אַלע מל"ת — זיינען אויך שייך צו זיי].

און דער אויבערשטער בעט זיך באַ יעדן אידן, „אם (מלשון תחנונים³⁶) בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם“³⁷, וועט דורך דערויף זיין — „ונתתי גשמיכם בעתם גו' וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ גו' והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם“³⁸.

ח. דערנאָך איז מען זיי מסביר — אַז „המעשה הוא העיקר“³⁹, ד.ה. אַז אַלע החלטות וואָס זיי וועלן מאַכן דאַרפן אַראָפקומען במעשה בפועל.

וואָס בנוגע צו מחשבה פון אַ קטן איז דאָ אַ שקו"ט⁴⁰ צי ביי אים איז דאָ דער ענין פון מחשבה אַדער ניט, און די מסקנא איז — אַז אַ קטן האָט ניט קיין מחשבה, ועד"ז בנוגע צו דיבור שלוי;

געבאַרן געוואָרן פון אַ אידישער מאַמע — איז „פאַרפאַלן“, קיינער קען גאַרניט טאָן צו משנה זיין דאָס וואָס ער איז אַ איד — איז פאַרוואָס איז מען מברך בכל יום „שלא עשני גוי“, מ'האָט דאָס גע- דאַרפט זאָגן איין מאָל?!]

איז איינער פון די ביאורים וואָס מ'גייט אין דעם³²:

די ברכה איז אויף „יציאת נשמתו בלילה שלא נדבק בה נשמת נכרי כו'“, וואָרום ווען אין אַ אידן זאָל זיך אַריינמישן אַ ניצוץ פון אַ נשמה פון אַ גוי, קען דאָס ברענגען צו ווער ווייסט וואָס, רח"ל —

איז דערפאַר בכל בוקר בשעת מ'שטייט אויף אינדערפרי, וואָס דער מולט איז מען אַ „ברי' חדשה“ (ווי דער אַלטער רבי ברענגט די הלכה אין שו"ע שלו³³), און מ'זעט אַז „החזרת בי נשמתו“, און ס'איז „נשמה שנתת בי“, ד.ה. די זעלבע נשמה וואָס ער האָט געהאַט פאַר דעם וואָס ער האָט זיך געלייגט שלאָפן —

בענטשט ער דעם אויבערשטן „שלא עשני גוי“.

ז. דערנאָך איז מען מסביר די קינדער די צווייטע זאָך — די מעלה וואָס אידן האָבן דורך דערויף וואָס זיי האָבן די תורה,

ווי ער איז ממשיך אין דער משנה: „חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה“.

תורה וואָס זי איז די „כלי“ פון דעם אויבערשטן, און ניט סתם אַ „כלי“, נאָר

(34) ספ"א.

(35) ש"א, הו' היו באותו הנס' (פסחים קח, ריש ע"ב. שו"ע אדה"ז הל' פסח סתעיב סכ"ה). ועד"ז בנוגע לחנוכה (ראה שבת כג, א).

(36) ע"ז ה, סע"א.

(37) בחוקותי כו, ג.

(38) שם, ד"ו, יב.

(39) אבות פ"א מ"ז.

(40) חולין יב, ב ואילך.

(32) שו"ע אדה"ז אר"ח סמ"ו ס"ד. ממג"א שם סק"י. מאה שערים מו, ב (אוה"ת ענינים ע' שז). ועיין ס"י האר"ז"ל וכו' בברכות השחר. ואכ"מ.

(33) אר"ח מהדו"ק ס"ד ס"א.

אָבער ניט אין מעשה) איז אויך פאַר-
שטאַנדיק פון דעם מאַרז'ל"ל אַז „בה"א
נברא העוה"ז":

אין סוף שער היחודה"א" איז דער
אַלטער רבי מבאר אַז תמונת האותיות
באָווייזן אויף דעם ציור ההמשכה וואָס
ווערט נמשך דורך זיי, וואָס דערפון איז
פאַרשטאַנדיק אַז וויבאַלד אַז „בה"א
נברא העוה"ז" — איז דערפאַר (דער
טבע פון) עוה"ז בדוגמא צו דעם ציור
פון אות ה"א:

דער אות ה"א באָווייזט אויף די ג' קוין
(לבושים) פון מחשבה, דיבור און
מעשה⁴⁶, דער גג און דער רגל הימיני
פון דעם אות ה"א זיינען כנגד מחשבה
ודיבור, און דער רגל השמאלי איז כנגד
מעשה.

און וויבאַלד אַז ס'איז דאָ אַ הפסק
צווישן דעם גג און רגל הימיני מיט דעם
רגל השמאלי — באָווייזט דאָס אַז
צווישן דעם ענין מחשבה ודיבור מיט
מעשה איז דאָ אַ הפסק, ד.ה. אַז עס איז
ניט בהכרח אַז אַן ענין וואָס איז דאָ
במחשבה ודיבור זאָל דערנאָך אַראָפּ-
קומען אין מעשה.

וואָס דערפאַר איז אַזוי אויך אין טבע
פון עוה"ז אַז אַן ענין וואָס געפינט זיך
אין מחשבה ודיבור, איז ניט בהכרח אַז
דאָס זאָל אַראָפּקומען אין מעשה, עס
קען זיין „וישכחהו".

און בשעת אַז דאָס בלייבט נאָר
במחשבה ודיבור, איז דאָס אַן אות
דל"ת, וואָס דאָס באָווייזט אויף „דלות"
(ווי דער בעל ההילולא ברענגט אין דעם

משא"כ אָבער בנוגע צו מעשה, איז
„קטן יש לו מעשה", און וויבאַלד אַז
„המעשה הוא העיקר" — איז דאָס דער
עיקר,

ד.ה. אויך אַז דאָס נעמט דעם עיקר
פון כל הענינים⁴¹.

ונוסף לזה: דער אַלטער רבי זאָגט אין
תניא⁴², אַז מ'קען האָבן אַלע גוטע
כוונות, אויב עס פעלט אָבער די מעשה
בפועל — פעלט דער עיקר, משא"כ
אויב מ'טוט די מעשה בפועל, איז אפילו
אַז מ'האַט ניט געהאַט קיינע כוונות —
האַט מען דעם עיקר, וואָרום „המעשה
הוא העיקר".

וואָס דערפאַר דאַרף יעדער החלטה
אַראָפּקומען אין אַ מעשה בפועל, און
ניט פאַרלאָזן זיך אויף דעם וואָס מ'האַט
אַפּגערעדט און מחליט געווען אין
מחשבה און אין דיבור — וואָס עס קען
זיין אַז דאָס וועט ניט אַראָפּקומען אין אַ
מעשה בפועל.

און ווי מ'זעט דאָס בפשטות, אַז עס
קען זיין אַז באַ דער התוועדות האָט מען
מחליט געווען געוויסע החלטות, און
דערנאָך איז דאָס אויך אַראָפּגעקומען
אין דיבור, אַז מ'האַט גערעדט און
אַפּגערעדט אַז אַזוי און אַזוי וועט מען
טאָן, און מ'האַט געהערט און דער-
הערט⁴³ וואָס מ'האַט גערעדט — אָבער
דערנאָך ווען מ'גייט אַוועק פון די ד'
אמות קען זיין אַז „וישכחהו".

ט. דער ענין (אַז עס קען זיין אַז דאָס
זאָל אַראָפּקומען אין מחשבה און דיבור,

(41) ראה שיחת ש"פ ורא, ר"ח שבט, תש"מ.

(42) רפליח.

(43) ראה בארובה שיחת י"ב תמוז תש"ח (סה"מ

תש"ח ע' 252 ואילך).

(44) מנחות כט, ב.

(45) ספ"א. פ"ב בהגה"ה.

(46) ד"ה היושבת בגנים השי"ת פ"ח.

מאמר וואס ער האָט אַרױסגעגעבן
בקשר מיט דעם יום ההילולא⁵²;

דוקא ווען דאָס קומט אַראָפּ אויך אין
מעשה ווערט אַ גאַנצער אות היא, וואָס
באַשאַפט אַ גאַנצע וועלט, „בהיא נברא
העוהו“.

יוד. וואָס דערפאַר אויך — בשעת
מיוועט צוזאַמענקלייבן די קינדער —
זאל מען דאָס פאַרבינדן מיט אַן ענין של
פועל:

מיט דעם ענין פון לימוד התורה, וואָס
דאָס איז „ציון במשפט תפדה“⁵³ —
דורך דערויף וואָס מיוועט מיט זיי רעדן
וועגן (לערנען) אַן ענין אין תורה —
פרשת השבוע⁵⁴, אָדער אין די ייב
פסוקים ומאמרי רז"ל, אָדער זיי ביידע,
וכו"ב,

[וואָס דאָס איז אויך שייך צו קטנות
— ווי ס'איז פאַרשטאַנדיק פון דעם תוכן
פון די ענינים⁵⁵],

און מיט דעם ענין פון נתינת צדקה,
„ושבי בצדקה“⁵⁶, אַז מ'זאָל דאַרטן האָבן
אַ צדקה פּושקע בכדי יעדער איינער און
איינע זאָל גלייך געבן צדקה בפועל (ווי
גערעדט אַז יעדער ענין דאַרף מען
גלייך פאַרבינדן מיט אַ מעשה בפועל).

און די צוויי ענינים פון תורה און
צדקה זיינען אויך כולל כל התורה
כולה,

צדקה איז „שקולה כנגד כל
המצוות“⁵⁷, און תורה איז — בפשטות
— כולל כל התורה [וואָרום ס'איז אַ
תורה אחת — חאַטש בפרטיות האָט זי
„ששים המה מלכות ושמונים פלגשים
ועלמות אין מספר“⁵⁸ (כמבואר אין די
דרושים וואָס רעדן וועגן גלות
מצרים)⁵⁹].

יא. וויבאַלד אַז דאָס אַלץ איז פאַר-
בונדן מיטן יום ההילולא פון כ"ק מרח
אדמו"ר — איז מען מסביר צו די
קינדער אַז מ'האַט זיי צוזאַמענגעקליבן,
און אין אַן אופן פון „ברוב עם הדרת
מלך“⁶⁰, בקשר מיט דעם יום ההילולא
פון יוד שבת, בכדי מ'זאָל מאַכן
החלטות טובות וואָס זאָלן דערנאָך
אַראַפקומען במעשה בקשר מיט יום
גדול זה,

און בכדי אַז מ'זאָל זיך לערנען פון
דער מס'נ פון דעם בעל ההילולא אויף
הפצת היהדות, וואָס ביום זה (אין דעם
יום ההילולא) איז „כל עמל האדם
שעמלה נפשו בחייו“ איז „מתגלה ומאיר
בבחי גילוי מלמעלה למטה“⁶¹.

[און ע'ד ווי ער שרייבט בנוגע צו זיין
יום הגאולה⁶², אַז „לא אותי בלבד גאל
הקביה בייב תמוז, כי אם גם כל מחבבי
תורתנו הקי ושומרי מצוה“, גם את
אשר בשם ישראל יכונה“, עדין איז

52 ראה ירושלמי פאה פ"א היא (ב, ב). תניא
פל"ז (מת, ב). ובכ"מ.

53 שה"ש ו, ת. וראה שהשיר עה"פ.

54 תריא שמות מט, ב ואילך. ובכ"מ.

55 משלי יד, כח. וראה אנציקלופדי תלמודית

בערכו. וש"נ.

56 אהיק סכ"ח.

57 במכתבו לחגיגת ייב תמוז הראשונה —
נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו ואילך. תשי"ח ע' 263
ואילך.

47 ד"ה הגיל פ"ז.

48 ישעי' א, כז. וראה לקו"ת ר"פ דברים.

49 ובפרט ע"פ תורת אדה"ו (היום יום ע' קא.

סה"ש תשי"ח ע' 29 ואילך): מען בעדאַרף לעבן מיט

דער צייט . . מיט דער פרשת השבוע און פרשת

היות פון דער סדרה פון דער וואָך.

50 ראה הל' ת"ת שבה"ע 34.

51 ישעי' שם.

און זאגן די קינדער אז „עמדו הכן כולכם“ (ווי דער בעל ההילולא שרייבט⁵⁹) צו מקבל זיין אויף זיך די אלע החלטות טובות, וה' יצליחם,

וואַרום עמדו הכן כולכם צו מקבל זיין ברכות בעל ההילולא במכתביו ושיחותיו,

וואָס ברכות פון אַ צדיק זיינען קיימות ופועלות לעד.

און עמדו הכן כולכם — צו גיין מקבל זיין פני משיח צדקנו, „בנערינו ובוקנינו“ (און דוקא אויך) „בבנינו ובבנו-תנו“⁶⁰,

צו די גאולה האמיתית והשלימה, ובשמחה וטוב לבב.

פאַרשטאַנדיק בנוגע צו יום ההילולא שלו, אז דאָס איז שייך צו יעדער איינעם, ביז אויך צו אַזא וואָס „בשם ישראל יכונה“.

און מ'איז זיי מסביר אז דער בעל ההילולא האָט געהאַט אַ „חיבה יתירה“ צו קטנים און קטנות, ביז אז ער האָט זיך מוסר נפש געווען בפועל בכדי אז קטנים און קטנות זאלן באַקומען אַ אידישע ערציאונג.

און די מעשים פון דעם בעל ההילולא זיינען קיימים לעד, במכ"ש וק"י פון דעם וואָס „דברי צדיקים קיימים לעד“.

וואָס דערפאַר דאַרפן זיך די קינדער אַפּלערנען פון אים, און מרבה זיין אין תומ"צ און אויך פועל'ן אויף אלע זייערע חברים/ות אז זיי זאלן אויך אזוי טאָן.

[און וויסן אז ס'איז ניט „כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה“⁶¹],

(59) במכתבו — נדפס בקונטרס לו בתחלתו (סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב).

(60) פרשתנו י, ט.

(58) עקב ה, יו. וראה סמ"ג מל"ת סד.

שיחה לקבוצת תלמידים ותלמידות, „צבאות השם“ שיחיו,

ממאסאטשוסעטס בעת ביקורם בניו-ארק

— בבית הכנסת, אחרי תפלת מנחה —

יום א' פ' משפטים, כ' שבט ה'תשמ"א

א. [אמרו את ה"ב פסוקים ומאמרי

חז"ל.]

אפילו אויב א „סאלדזשער“ אין צבא

השם (אדער מערערע „סאלדזשערס“)

גייט און פארט פון זיין שטאט אין אן

אנדער שטאט (ווי איר האט איצטער

געטאן): אפילו אויב מ'איז אין דער

זעלבער שטאט און מ'גייט ארויס פון

בית ספר וואו מ'לערנט תורה —

איז זיכער אז מ'פארגעסט ניט אז אין

די אלע זאכן וואס מ'זעט אדער מ'הערט

אדער מ'טוט — דארף מען זיך אריין-

טראכטן וואס קען מען פון זיי אפלער-

נען, און ווי אזוי קען מען דאס אויסנוצן

בהמלחמה — ביז אז מ'זאל דערקענען

דורך דעם אז ער געהערט צום צבא

השם.

און אויך — אז דורך דערויף זאל ער

נאכמער דערוועקט ווערן צו מלחמה

האבן מיטן יצר,

סיי ער אליין זאל דערוועקט ווערן,

סיי אויך די אלע וואס זען אים, דורך

דערויף וואס זיי לערנען זיך אפ פון

אים.

ד. דערפון איז פארשטאנדיק אויך

בנוגע אייער באזוך דא:

צוליב דעם טעם הנ"ל, אז וואו א

„סאלדזשער“ פון צבא השם זאל נאר

זיין, אפילו ווען ער פארט אין א

צווייטער שטאט, דארף ער דאס אויס-

נוצן — ביז אז מ'זאל דורך דערויף

אח"כ נגנו הניגון „ווי וואנט משיח

נאר“.]

ב. אזוי ווי די קינדער וואס זיינען

דא, און אויך די אין אנדערע ערטער

וואס הערן זיך צו, זיינען שוין זיכער

אריינגעגאנגען, אדער וועלן גאר

אינגיכן אריינגיין אין „צבאות השם“ —

איז פארשטאנדיק אז מ'דארף צו זיי

רעדן ווי צו מענטשן, צו אידן, וואס

זיינען שוין אין „צבאות השם“:

זייענדיק א „סאלדזשער“ (א חיל) אין

דעם אויבערשטנס ארמיי (אין „צבאות

השם“) — איז פארשטאנדיק אז וואו ער

געפינט זיך, און וואו ער גייט און וואס

ער טוט, געדענקט ער אז ער געהערט

צו דעם אויבערשטנס ארמיי, און ער

פירט זיך אויף בפועל ווי עס פאסט זיך

אויפפירן פאר איינעם וואס איז א

„סאלדזשער“ אין דעם אויבערשטנס

צבא.

דאס הייסט, אז וואו ער גייט און וואס

ער טוט דארף דאס אים צוהעלפן אין

מלחמת היצר, וואס די מלחמה איז דאך

דער תפקיד און די „מישאן“ און די

שליחות פון צבא השם און פון יעדערן

וואס געפינט זיך אין צבא השם.

(1) נדפסו בחוברת, י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל

(ברוקלין, ה'תשל"ז). בחוברות „צבאות השם“ בכ"מ.

יעוד.

(2) בא יב, מא.

(3) וכתורת הבעש"ט הידועה — הוספות לכש"ט

ס' קכח. וש"נ.

וואס דאס דערמאנט יעדן אידן און מ'דארף זיך גרייטן צו זמן חירותינו אויך פון איצטיגן גלות, און „כימי צאתך מארץ מצרים“, אזוי ווי מ'איז דעמולט ארויס פון מצרים — אזוי וועט מען אויך גאר אין גיכן ארויסגיין פון דעם גלות, דורך משיח צדקנו, ווי איר האט ערשט געזונגען אז מ'ווייל (און מ'וועט) האבן משיח „נא“.

ו. וואס בזה (אין דעם נצחון און יציאה פון דעם גלות) טוט אויף יעדערער פון אייך דורך דערויף וואס יעדערער פון אייך וועט מוסיף זיין נאך א תפלה און מוסיף זיין נאך אן ענין אין תורה.

און אפילו אז איר פארט אין א נסיעה, וואס א צווייטן קען זיך אויסווייזן אז די נסיעה איז מער ניט ווי צוליב א תענוג, צוליב א פארגעניגן פון דעם גוף —

מאכט אבער דער וואס איז א „סאלדזשער“ פון צבא השם דערפון „נשק“, וואפן, אנטקעגן דעם יצר מיט וועמען ער האט מלחמה,

אז ער פארט אין א נסיעה — ווערט ביי אים די כוונה פון דער נסיעה, אויף מלחמה האבן אנטקעגן דעם יצר, ד.ה. אז אין צוגאב צו דעם וואס ער האט מלחמה מיטן יצר וואס געפינט זיך ביי אים אין שטאט, האט ער אויך מלחמה מיטן יצר וואס געפינט זיך אין אנדערע שטעט (וואוהין ער קומט און — באזוכט),

און ער העלפט אויך די קינדער וואס זיינען אין דער שטאט וואו ער איז גע- קומען צופארן — אז אויך זיי זאלן זיך שטארקן אין זייער מלחמת היצר, און

דערקענען אז ער געהערט צום צבא השם —

איז אויך אייער באזוך דא פארבונדן מיט זיין אין א בית-הכנסת און אין א בית-המדרש, אין אן ארט וואו מ'דאוונט צו דעם אויבערשטן, און אן ארט וואו מ'לערנט תורה; פאר דעם אויבערשטן,

און איר האט אזוי געטאן בפועל: איר האט געדאוונט תפלת מנחה צו דעם אויבערשטן, וואס תפלת מנחה איז איינע פון די וויכטיקסטע תפלות, און איר האט געזאגט און געלערנט די י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל פון דעם אוי- בערשטנס תורה,

וואס דורך יעדער תפלה און דורך יעדן ענין וואס מ'לערנט אין תורה פאר- שטארקט מען די מלחמה אנטקעגן דעם יצר, און מ'איילט צו דעם נצחון פון דער מלחמה,

ביז צו דעם אלגעמיינעם נצחון פון דעם גאנצן אידישן פאלק אנטקעגן דעם גלות.

ה. אין דערויף קומט צו נאכמער הדגשה דערפון וואס (ווי מ'האט מיר איבערגעגעבן אז) איר האט דא אויך באזוכט די מצה בעקעריי, וואו איר האט געזען ווי מ'באקט מצות, גרייטנדיק זיך צו זמן חירותינו, צו חג המצות און חג הפסח.

(4) ושעת צלוחת שעת קרבא (לקרי'ת ר"פ תצא בשם הוהר).

(5) שהיא תבלין ליצה"ר (פידושו'ן ל, ב). — החילוק דמלחמה ע"י תפלה או תורה — ראה סה"מ תרנ"ט ע' קנב ואלר. תשי"ז ע' 83 ואלר. ובכ"מ.

(6) ראה ברכות ו, ב. וראה בארוכה ד"ה לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה כו' עזר"ת (סה"מ עזר"ת ע' פב ואלר). תרצ"א (סה"מ קונטרסים ח"א רג, ב ואלר). ובכ"מ.

דערקלערט אונז תושבע"פ דעם אינהאלט פון דעם פסוק אין דער ערקלערונג אויף דער ערשטער משנה פון דעם ערשטן פרק פון דער ערשטער מסכת אין תושבע"פ — אין מסכת ברכות¹²

[וואס זי ווערט אנגערופן „ברכות“, ווארום דארטן רעדט זיך (ווי אזוי דער אויבערשטער בענטשט אידן, און) ווי אזוי אידן זאגן ברכות צו דעם אוי-בערשטן פאר יעדן עסן און פאר יעדן טרינקען, און גלייך באם אויפשטיין — קריאת שמע שחרית, און איידער מגייט שלאפן — קריאת שמע ערבית מיט זייערע ברכות].

די ערקלערונג: דא שטייט „אבוא אליך וברכתך“ לשון יחיד¹³, אז איך וועל צו דיר קומען און דיר בענטשן, וואס דערפון לערנט מען אפ אז „אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה“ איז „שכינה עמו“.

דאס הייסט:

אפילו ווען איין און איינציקער אידיש קינד, וואס איז א „סאָלדזשער“ אין „צבאות השם“, זיצט און לערנט תורה, דעם אויבערשטנ'ס „דבר“, אָדער ער איז מקיים דעם אויבערשטנ'ס מצוות,

ווי רש"י טייטשט אפ¹⁴ „אשר אזכיר את שמי — אשר יזכיר שמי על מצותי ודברי“ (וואס „דברי“ איז תורה) — וואס דערפאר וועט איר זיכער דערנאך אויך געבן אויף צדקה¹⁵ איינע פון די מטבעות וואס מ'וועט אייך געבן, בנוסף אויף

אלץ מערער צוגעבן אין לערנען תורה און מקיים זיין מצוות און מתפלל זיין צו דעם אויבערשטן די תפלות וועלכע מ'דארף מתפלל זיין.

וואס דאס זיינען די דריי זאכן דורך וועלכע אידישע קינדער, און אידן בכלל, העלפן אז די וועלט זאל האבן א קיום, אז די וועלט זאל זיך האלטן¹⁶.

און גרייטן זיך אויף גאר אינגליכן מקבל זיין משיח צדקנו, „נאו“.

ז. מ'קען דאך אבער פרעגן די שאלה:

סאיז דאך דא אזא גרויסע וועלט — איז ווי אזוי קען אז איין און איינציקער אידיש קינד, אפילו בשעת ער קלייבט זיך צוזאמען מיט נאך קינדער, און א סך קינדער — אייננעמען די גאנצע וועלט און איר איבערמאכן און צוגרייטן אז זי זאל זיין צוגעפאסט צו משיח'ס קומען?!

איז דער ענטפער אויף דעם ארויס-געגעבן אין תורה, ווי גערעדט מערערע מאל, אז תורה גיט א הוראה, אן אן-ווייזונג און אז ענטפער אויף אלערליי שאלות וואס מ'האט.

ובפרט אין דעם חלק אין תורה וואס איז פארבונדן מיטן זמן וואו מ'האלט:

דער חלק פון תורה וואס מ'האט ערשט געטון (שבת¹⁰) איז דערפרי גע-לייענט (געלערנט) — איז פ' יתרו. וואס דארטן שטייט¹¹ „בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך“.

(8) ראה אבות פ"א מ"ב. מ"ט.

(9) ותורה היא מלשון הוראה (זח"ג נג, ב).

(10) דמיני מתברכינ כולהו יומין (דשבוע

שלאחר"י) — זח"ב סג, ב, פח, א.

(11) בסוף הפרשה — כ, כא.

(12) ו, א.

(13) פרש"י שם — ד"ה אבוא.

(14) שם — ד"ה אשר.

(15) ששקולה כנגד כל המצוות (כ"ט, א).

פארן אין א צווייטער שטאט און פירט דארטן דורך דעם אויבערשטנס שליחות,

איר ווירקט אויך אויף די קינדער וואס איר טרעפט אין אנדערע שטעט, ווי רבי עקיבא האט געזאגט¹⁶, "ואהבת לרעך כמוך" — זה כלל גדול בתורה" (ווי איר האט ערשט געזאגט אין די י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל) — אינגעלעך ווירקן אויף אינגעלעך, און מיידעלעך אויף מיידעלעך, וועלכע מ'טרעפט אין די אנדערע שטעט, אז זיי זאלן זיין "כמוך", ווי איר זייט —

אז זיי (פונקט ווי איר) טרעטן אריין אין דעם אויבערשטנס צבא, און פירן דעם אויבערשטנס מלחמה, דורך מלחמת היצר, און באקומען "וברכתיד", דעם אויבערשטנס ברכות אין אלץ וואס מ'נוטיקט זיך.

במילא איז גאר קיין וואונדער ניט אז אן איין און איינציקער אידיש קינד זאל אין דערויף מצליח זיין — ווארום דער אויבערשטער אליין דער "קאמענדער-אין-טשיף" פון אלע "צבאות השם", דער זעלבער אויבערשטער וואס פירט אן מיט די גאנצע וועלט, און מיט אלע מדינות און מיט אלע "גאווערנמענטס" און מיט אלעמען וואס געפינען זיך אין וועלט — קומט ספעציעל צו דעם "סאלדזשער", אפילו צו א יחיד און בענטשט אים!

* * *

ח. המדובר לעיל איז וואס מ'לערנט אפ פון דער תורה וואס מ'האט גע-לייענט און געלערנט אין דעם שבת פון וועלכן מיר קומען:

דעם ענין פון תורה וואס איז שוין געווען (אמירת י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל) —

בענטשט אים דער אויבערשטער, דער "קאמענדער-אין-טשיף" אליין,

און בענטשט אים ניט ווי להבדיל אן אנדער "קאמענדער-אין-טשיף", א בשר ודם, אז דער "קאמענדער-אין-טשיף" געפינט זיך בא זיך אין זיין ארט, און די "סאלדזשערס" געפינען זיך דארט וואו מ'דארף פירן די מלחמה —

נאר דער אויבערשטער זאגט אז זיין הנהגה איז גאר אן אנדערע — "אבוא אל"ך": דער אויבערשטער, דער "קאמענדער-אין-טשיף", אליין, קומט צו גיין צו יעדן איין און איינציקן פון אייך בשעת איר פירט מלחמה מיטן יצר, און אפילו ווען איר פירט מלחמה מיטן יצר פון א צווייטער שטאט (כנ"ל ס"ו), אדער פון דער גאנצער וועלט,

און ניט נאר וואס ער געפינט זיך מיט אייך צוזאמען, און האט מלחמה צוזאמען מיטן קינד וואס האט מלחמה — נאר "וברכתיד": דער אויבערשטער בענטשט יעדערן פון אייך אין אלע אייערע זאכן, און העלפט אייך ארויס אין אלץ,

אנהויבנדיק דערפון אז איר זאלט האבן א גרויסן נצחון אין דער מלחמת היצר, און איר זאלט זיין געזונט, און אייערע פאטערס און מוטערס זאלן פון אייך האבן א סך אמת'ן נחת —

אז איר באווייזט אז איר געהערט צו "צבאות השם", סיי בא זיך אין הויז, אז איר האט א גוטע ווירקונג אויף דער גאנצער הויז, און סיי בא זיך אין שטאט,

און סיי ווען איר פארט איבער דעם אויבערשטנס וועלט און איר קומט צו

16) ת"כ ופרשי' קדושים יט, יח. ועוד.

17) קדושים שם.

אנווייזונגען פארבונדן מיט „סאל-דזשערס“ פון „צבאות השם“, דארפן זיין אין אן אופן פון „תשים לפניהם — כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם“ — די „משפטים“ זיינען צוגע-גרייט פאר די „סאלדזשערס“, און זיי קענען דאס גלייך נוצן, וואָרום זיי זיינען פאר די „סאלדזשערס“ אזוי קלאַר, און אויך אזוי קלאַר פאר די אלע וואָס געפינען זיך ארום זיי, פונקט ווי מ'זעט דעם עסן, דעם „מיעל“, וואָס מ'דאַרף אים האָבן בכדי מ'זאל האָבן אַ געזונטן גוף, איז ער צוגעגרייט אויפן טיש, און ער איז גרייט צום עסן, מ'דאַרף מער ניט ווי עסן בפועל;

און פונקט ווי דער עסן בגשמיות שטאַרקט דעם געזונט פון דעם גוף — אזוי איז דער „עסן“ ברוחניות, דער „תורה-עסן“, שטאַרקט דעם געזונט פון דער נשמה פון יעדער אידן,

און במיוחד די נשמה פון אַ איד וואָס האָט אַ ספעציעלע שליחות פון דעם אויבערשטן — צו מלחמה האָבן דעם אויבערשטן'ס מלחמה אַנטקעגן דעם יצר.

י. דאָס איז, כאמור, דער „אַרדער“ און דעם דעם „אַרדער“ וואָס דער „קאַמענדער-אין-טשיף“ זאָגט אָן די „צבאות השם“ ווי אזוי זיי זאלן זיך פירן, דער חלק אין תורה פון דעם טאָג וואָס דער אוי-בערשטער גיט אַרויס אין זיין תורה ווי אזוי אידן זאלן זיך פירן אין דעם טאָג.

און דער אויבערשטער גיט דערביי די אידן דעם „וברכתיך“, די ברכה, און זיי זאלן פאַרשטיין און אויסנוצן ווי עס דאַרף צו זיין און אין אַ געבענטשטן אופן, די הוראה פון דעם חלק אין תורה.

יא. די הוראה פון האמור לעיל איז:

בשעת אַ „סאלדזשער“, און איש צבא,

ס'איז אַבער זיכער אויך דאָ אַן אַפּלערונג פון דער תורה וואָס איז פאַרבונדן במיוחד מיט היינטיקן טאָג, ווי די אַנווייזונג פון דעם אַלטן רבי'ן¹⁸ און מ'דאַרף לעבן מיט דער צייט, מיט דער פרשת השבוע וואָס מ'לערנט אין דער צייט.

וואָס דאָס איז אַן אַנווייזונג וואָס עס גיט דער „קאַמענדער-אין-טשיף“ פון דער אַרמיי, דער אויבערשטער, צו זיינע „סאלדזשערס“,

ווי מ'זעט אין אַן אַרמיי גשמית, און ס'איז איינגעפירט, און אין צוגאָב צו דער „אַרדער“, צו דער הנהגה און אַנווייזונג וואָס די אַרמיי באַקומט פון צייט צו צייט — איז דאָ דער „אַרדער און דעם דעם“ די אַנווייזונג און לערונג וואָס איז ספעציעל פאַר דעם טאָג,

עד"ז איז אויך אין „צבאות השם“, און ס'איז דאָ דער „אַרדער און דעם דעם“ די אַנווייזונג און לערונג וואָס איז דאָ ספעציעל אויף דעם טאָג, וואָס דאָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אין דעם חלק פון תורה וואָס איז פאַרבונדן מיט דעם טאָג, כתורת אדה"ה הנ"ל.

ט. דער שיעור חומש פון היינטיקן טאָג הויבט זיך אָן (דער ערשטער פסוק פון דער פרשה משפטים): „ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם“.

דער אַפטייטש און אינהאַלט פון דעם פסוק, לערנט רש"י מיט יעדן אידיש קינד אין אלע דורות, אָנהויבנדיק פון זמן רש"י, און נאָך פריער, און ביז אין אונזער דור:

די „משפטים“, די אלע „רולנינגס“ (געזעצן) און זעלבסטפאַרשטענדלעך די

(18) היום יום ע' קא. סה"ש תשי"ב ע' 29 ואלך.

טראַגט צניעות־דיקע קליידער, ווי עס איז פאַסיק פאַר אַ אידישע מיידעלע.

יב. ונוסף לזה באווייזן זיי ביידע קלאַר אַז זיי זיינען אידן — דורך דעם וואָס זיי זאָגן אויסווייניק (זיי דאַרפֿן ניט זוכן אין ספר), „שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד“²¹, און זיי זאָגן דאָס מיט אַ לעבעדיקייט, מ'זעט אַז זיי לעבן דערמיט,

און זיי זאָגן „בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ“²² — וואָס דאָס איז אַן ענטפער אויף דעם ווען מ'פרעגט דעם אידישן קינד: פון וואַנעט ווייסט מען אַז זיי קענען פירן די מלחמה ווייל ער אָדער זי איז אַ אידיש קינד, און ווייל ער אָדער זי געהערט צום צבא השם?

ענטפערן זיי גלייך אויסווייניק: „בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ“: פון אַנהויבט אַז, פון דעם ערשטן טאָג און רגע אַז האָט דער אוי־בערשטער באַשאַפֿן די אַלע הימלען און די גאַנצע ערד, מיט אַלץ וואָס געפינט זיך אין די הימלען און אויף דער ערד²³.

וואָס דערמיט איז פאַרשטאַנדיק וואָס דער קינד גייט אין צבא השם ומנצח — וואָרום שמים און ארץ זיינען באַשאַפֿן געוואָרן און געהערן צו דעם אוי־בערשטן, און ער, דער קינד, דורך אַריינגיין אין צבא השם, גייט אַפֿשלאָגן און מנצח זיין דעם יצר וואָס וויל באַהאַלטן אַז מ'זאָל ניט קענען דער־קענען אַז אין שמים און ארץ איז דער בעה"ב דער איבערשטער.

בשעת דער יצר הרע וויל אַזוי טאָן — גייט דער אינגעלע און די מיידעלע און

באַקומען אַן אַנווייזונג פון דעם אוי־בערשטן אויף מלחמה האָבן מיטן יצר, דורך דערויף וואָס ער איז אַ איד און פירט זיך אויף ווי אַ איד — דאַרף זיין אויפפירונג זיין קלאַר, אַז מ'זאָל גלייך דערקענען אַז דאָס איז אַ אידיש קינד:

אַז מ'פרעגט אים — וואָס איז ער? אָדער אַ מיידעלע — וואָס איז זי? ענטפערן זיי גלייך, אַז זיי זיינען אידישע קינדער און זיי געהערן צום צבא השם.

און אַז מ'פרעגט באַ יעדערן פון זיי — ווי אַזוי זעט מען דאָס קלאַר אַז איר געהערט צום צבא השם?

נעמט אַ אינגעלע גלייך אַרויס די יציאת און באווייזט זיי¹⁹, וואָס דאָס איז אַ קלאַרער באווייזן און אַז עדות, אַז ער געהערט צום צבא השם²⁰.

עד"ז אַ אידישע מיידעלע האָט אַ ספעציעלן וועג צו באווייזן אין אַ קלאַרן אופן אַז זי איז אַ אידישע מיידעלע — דורך דעם וואָס זי (באווייזט אַז זי)

19) ולהעיר שבנוגע למצות יציאת נאמר „וראיחם אותי“ (שלה טו, לט), שירא הציצית תמיד (ש"ע אר"ח ס"ח ס"יא). ש"ע אדה"ז שם ס"ח. וראה שם ס"ט). וראה מנחות מג, א: ש"ע אדה"ז שם ס"ח ס"א, ש"וראיחם אותי" הוא (גם) ברא"י אצל אחרים. אבל ראה בספרים שהוכחו בני"כ הש"ע שם ובס' מאסף לכל המחנות שם ס"ח ס"א. — וראה בארוכה לקו"ש חל"ג ע' 95 ואילך.

20) ולהעיר שמצות יציאת היא מצוה כללית המביאה לזכירת כל תרי"ג מצוות כמ"ש (שלה שם. וראה פרש"י שם. ולהעיר מברכות יב, ב) „וראיחם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" (ראה ש"ע אדה"ז שם ס"ח ס"יו. וראה טו"ש"ע שם ס"ח). „וכיון שטעם לכישת הציצית הוא כדי לזכור המצוות לפיכך הלוּבש טלית קטן יזהר ללוּבש על בגדיו כדי שתמיד יראוהו ויזכרו המצוות, ואותו הלוּבשים אותו תחת הבגדים יזהרו שילבשו אותו באופן שיראו הציצית תמיד ש"ע"י ראייתו יזכרו המצוות תמיד" (ש"ע אדה"ז שם ס"ח). וראה לקו"ש שם.

21) ואתחנן ו, ד.

22) בראשית א, א.

23) ראה פרש"י שם.

אויבערשטער קומט און שטייט מיט יעדערן און העלפט אים אַרויס,

„וברכתך“ — און בענטשט אים, אז ער זאל זיך פירן ווי מ'דאַרף זיך פירן אין צבא השם, און מנצח זיין די מלחמה.

און מאַכן אַ „דירה לו ית' בתחתונים“ (ווי איר האָט ערשט געזאָגט אין די י"ב פטוקים ומאמרי חז"ל²⁵), אז מ'זאל דער-קענען, און ס'זאל זיין קלאַר „בתחתונים“, אז דאָס געהערט צום אויבערשטן,

און טאָן דאָס בשמחה — „ישמח ישראל בעושיו“²⁶, אז ער איז שמח „בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתונים“ (ווי איר האָט ערשט גע-זאָגט²⁷), וואָס דאָס איז „ישמח ה' במעשיו“²⁸.

און מען טוט דאָס אַלעס אין אַן אופן אַז מ'רעכנט זיך ניט אַז ס'איז דאָ דער גלות, וואָרום „בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום“³⁰ ממצרים“ (ווי איר האָט ערשט גע-זאָגט³¹) — איר גייט אַרויס היינט פון די אַלע זאָכן וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט גלות, וואָס זיי זיינען פאַרבונדן (אויך) מיטן ערשטן גלות, גלות מצרים³².

טו. און דורך דעם אַלעם, און דורך דעם וואָס מ'טוט די אַלע זאָכן אין אַ קלאַרן אופן, „תשים לפניהם“, אז דאָס

זיינען מכריז, און אויף אויסנווייניק, און זאָגן דאָס אויף אַ קלאַרן אופן — „כשולחן הערוך ומוכו“, דאָס איז אַנגע-גרייט באַ זיי און קלאַר — אז „בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ“, דער אויבערשטער איז דער איינציקער בעה"ב פון אַלע הימלען און די גאַנצע ערד, און אַלץ וואָס געפינט זיך אין זיי.

יג. דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק, אז אויב עס קומט צוגיין דער יצר און זאָגט מ'זאל ניט פאַלגן דעם אויבערשטן ח"ו, אָדער עס קומט צוגיין אַ ניט-אידיש קינד און זאָגט דעם אידישן קינד, ער זאל עסן אַ ניט כשר'ע זאָך, אָדער טרינקען אַ ניט כשר'ן טרונק, אָדער עסן און טרינקען אַז אַ ברכה, ח"ו —

האָט ער גלייך דעם ענטפער: „בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ“ — דער אויבערשטער האָט באַ-שאַפן דעם עסן וואָס ער גייט איצטער עסן, און דעם טרונק וואָס ער גייט איצטער טרינקען, און איידער ער עסט אָדער טרינקט מוז ער דאַנקען דעם אוי-בערשטן דורך מאַכן אַ ברכה³⁴.

און דאָס איז „תשים לפניהם“, דאָס איז ביי אים אזוי קלאַר, אז אין דערויף איז ניט שייך קיין ספק און קיין איבער-טראַכטן.

יד. ועד"ז פירט זיך אויף דאָס קינד אין אַלע ענינים — ווי עס שטייט אין דער תורה, לויט אירע „משפטים“, וואָס דער אויבערשטער האָט געגעבן יעדערן פון אונז און יעדערן פון אייך און יעדערן פון דעם אידישן פּאָלק אין אַלע דורות,

און האָט דאָס געגעבן אין אַן אופן און אין אַ וועג פון „אבוא אליך“ — דער

(25) מתניא פליג (מב, א).

(26) תהלים קמט, ב.

(27) מתניא שם (מב, סעיב ואילך).

(28) תהלים קד, לא.

(29) ולהעיר מלקוית שמע"צ פח, א ואילך.

(30) הוספת אדה"ז בתניא רפמ"ז.

(31) מפסחים קטו, ב.

(32) ראה ב"ר פט"ו, ד. וראה רד"ה קול דודי

תש"ט.

אלע, „צבאות השם“, די וואָס זיינען איצטער דאָ און די וואָס הערן, און די וואָס מ'וועט זיי דאָס דערנאָך איבער-געבן, און אלע אידישע קינדער, און אלע אידן „בנערינו ובזקנינו“³³, אַלט און יונג — גאָר אינגליכן לאַרצנו הקדושה, אין אונזער הייליקער לאַנד, ארץ ישראל,

וואָס זי וועט זיין אינגאַנצן גאַנץ, גאַנץ ארץ ישראל לגבולותי, אין אלע אירע גרענעצן וועט זי געהערן נאָר צו אידן,

וואָרום אזוי האָט דער „קאָמענדער-אין-טשיף“ אָפגעגעבן איר צו אידן, און האָט געזאָגט אַז דאָס וועט בלייבן אַ „נחלת עולם“, אַן אייביקע נחלה, פאַר יעדער אידן, און זיכער פאַר די קינדער וואָס זיי געהערן צו דעם אויבערשטנס אַרמיי, און פירן זיינע מלחמות.

און קיינער וועט ניט קענען צונעמען באַ קיין איין אידיש קינד עפעס וואָס וואָס איז אַ טייל פון ארץ ישראל, וואָס יעדער אידיש קינד איז דאָרט בעה"ב, וואָרום דער „קאָמענדער-אין-טשיף“ געפינט זיך מיט יעדערן פון זיי — „אבוא אליך וברכתך“, ווי גערעדט פריער (ס"ז).

יז. און בשעת מ'וועט קומען אינ-גיכן אין ארץ ישראל, וועט מען טרעפן אַ גאַנצע, הייליקע, שלום'דיקע ארץ ישראל, וואָרום מ'וועט זיך פירן ווי „צבאות השם“ דאַרפן זיך פירן אין שלימות התורה — מקיים זיין אלע מצוות, און די רייד פון דעם „קאָמענדער-אין-טשיף“, דער אויבערשטער.

און איינווירקן אויך אַז אזוי זאָלן זיך

שטייט אַנגעגרייט, און דאָס איז „מוכן לאכול לפני האדם“, ביז אַז ער „עסט“ און לעבט דערמיט — און דאָס גיט אים געזונט אין זיין נשמה, און דורך דערויף האָט ער דעם אויבערשטנס ברכות, אַז ער האָט אויך אַ געזונטן גוף —

איז מען זוכה, אַז אזוי ווי מ'איז אַרויס ממצרים, און מ'געדענקט דאָס און מ'דערמאָנט עס יעדער טאָג — זאָל אזוי אויך גאָר אינגליכן קומען די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,

און ס'וועט זיין „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות“³³, אַז מ'וועט אַרויסגיין אויף אַ וואונדערליכן אופן פון דעם איצטערדיקן גלות, נאָך מער וואונדערלעך ווי ס'איז געווען דער אַרויסגיין פון גלות מצרים, ווי ער זאָגט אין זהר³⁴.

און דאָס וועט זיין גאָר אינגליכן, וואָרום דער אויבערשטער וועט אַנ-נעמען די תפלות און די בקשות פון יעדערן פון אייך און פון אלע אידן אַז משיח זאָל קומען „נאָ“³⁵.

ובפרט אַז איר וועט איצטער אויך געבן די מטבעות אויף צדקה, וואָס צדקה מאַכט דאָך אַז די גאולה זאָל קומען נאָך שנעלער און נאָך פריער³⁶.

טז. און מיר אלע וועלן גיין צו-זאַמען, און דער „קאָמענדער-אין-טשיף“ בראשינו, פון פאַרענט און צוזאַמען מיט יעדערן פון אייך און אונז, און וועט פירן

(33) מיכה ז', טו.

(34) ראה אהיה ניד עה"פ מיכה שם (ע' תפו

ואילך). וש"נ.

(35) ראה שיחה ל„צבאות השם“ — אור לב' דחנוכה תשמ"א סעיף ו' (לקו"ש ח"כ ע' 458-9).

(36) ראה ב"ב י' א. וראה תניא פל"ז (מה, ב

ואילך).

מ'האלט זיך צוזאמען מיטן גאנצן
אידישן פאָלק, ביז אין אַן אופן פון
„כמוד“, וואָרום מ'האַט ליב יעדער
איינער דעם צווייטן, און יעדערן —
„כמוד“, ווי זיך אליין —

ברענגט מען דעם אמת'ן שלום, און
די אמת'ע גאולה, דורך משיח צדקנו,
און אין אַן אופן פון — משיח „נאו“.

* * *

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן מטבעות
של עשר סענט לתת לכל אחד ואחת
מהילדים והילדות שיחיו שתי מטבעות:
א' לתת לצדקה, והב' — לעשות בה
כטוב בעיניהם.]

טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר
שליט"א לנגן „עוצו עצה גו' עמנו א-ל“.

פירן אלע קינדער, און אזוי זאלן זיך
פירן „אבות על בנים — ע"י בנים“³⁸ —
איינווירקן באַ זיך אין הויז³⁹ אַז ס'זאַל
זיין נאָכמער הייליקער ווי ס'איז געווען
ביז איצטער,

וואָס דורך דערויף וועט זיין שלימות
העם — די גאַנצקייט פון דעם אידישן
פאָלק.

און דורך די אלע דריי שלימות'ן —
אַז מ'האַלט זיך ביי אַ גאַנצע תורה, און
מ'האַלט זיך באַ גאַנץ ארץ ישראל, און

(38) מלאכי ג, כד ופרשי' שם.

(39) שעלי' נאמר (תרומה כה, ח) ושכנתי בתוכם
— בתוך כאו"א מישראל (ראה שלי'ה סט, א. ועוד).

שיחת יום א' פ' תרומה, כ"ח שבט ה'תשל"ט —
להשלוחים שיחיו הנוסעים לאוסטרליא

דורך דערויף וואָס מ'לערנט אַליין
נגלה און חסידות' (אין אַן אופן פון
„תורה אחת“), און מ'פאַרשפּרייט דאָס
אויך צו „כל בית ישראל“,

און אין דערויף קומט צו נאָך אַ למ"ד
(כל, כלל, כולל) — וואָס י"ל אַז דאָס
באָווייזט אַז די אויף וועלכע מ'איז
משפּיע, ווערן אַ טופּע ע"מ להטפּיח, אַז
זיי זיינען אויך משפּיע אויף אַנדערע
באופן זה (אזוי ווי איר דאַרפט טאָן).

און מ'זאָל הערן פון אייך בשורות
טובות.

ובפרט אַז דאָס איז די התחלה פון
דער וואָך פון פ' תרומה, — און ס'איז
מבואר באַרוכה אין חסידות⁸ אַז
„תרומה“ איז דער ענין פון „תורה“.

וואָס אין דעם ענין פון „תרומה“
זיינען דאָ דריי אופנים¹⁰: אחד
מארבעים, אחד מחמשים, און אחד
מששים,

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן להשלוחים
שיחיו: לקו"ש פ' משפּטים: ש.ז. ושטר
של דולר — שליחות מצוה, לתת
לצדקה.

להשלוחות שתחיינה: ב' מכתבי כ"ק
אדמו"ר שליט"א (באנגלית) מיום ט"ו
טבת ש.ז. — לכינוסי נשי ובנות חב"ד
תחיינה: (1) דארצה"ב וקאנאדא
(דיטרויט), (2) דאירופא (לונדון). ושטר
של דולר — כנ"ל להשלוחים.

להרב י.ד. וזוג' שיחיו גראנער (שלוחי
כ"ק אדמו"ר שליט"א באוסטרליא) —
כנ"ל להשלוחים-ות, ואמר לו: איר זייט
דאָ דער רוח החי' אין דעם — באירגון
נסיעה זו].

* * *

דער אויבערשטער זאָל העלפּן איר
זאָלט פאַרן אַהין בשעה טובה ומוצלחת,
און אַנקומען אַהין בשעה טובה
ומוצלחת,

און ממלא זיין דעם תפקיד הכי נעלה
— אַריינפירן דעם ענין פון „כולל“ אין
אוסטרליא,

און אַז דער כולל זאָל זיין אין דעם
אופן המתאים צו דעם וואָס חסידות² איז
מפרש אַז „כל“ איז³, אַז מ'איז מצרף
אַלעס צוזאַמען — ביז „כל בית ישראל“,

(4) שזה כולל כל חלקי ועניני התורה: פרד"ס
(וראה הל' ת"ת לאדה"ו פ"א סוס"ד), לבושא וגופא
ונשמתא ונשמתא לנשמתא (זח"ג קנב, א).

(5) ראה לקו"ש חיד' ע' 310 ואל"ך, ושי"ב.

(6) ע"י ה"למ"ד — לימוד אותו ע"מ ללמד
(כלל), וכולל — מדגיש שפועל וכולל אותו. ולהעיר
מארה"ת האוינו ס"ע א'תרנא ושי"ב.

(7) ושיעור היומי דחומש.

(8) אה"ת פרשתנו ע' אישנא. ועוד. — מוז"ג
קעט, א.

(9) תורה — שנתנה למ' יום (ראה בהגמטן
בהערה הקודמת).

(10) תרומות פ"ד מ"ג.

(1) השבת דמינ' מתברכין כל ימי פ' תרומה.

(2) ראה לקו"ת בהעלותך לד, א (ושי"ב). שערי
אורה ד"ה כי עמך מקו"ח. ובכ"מ.

(3) ראה ג"כ א"ת לה"מ מפרשתנו ע"ה"פ, מאת
כל איש.

חולין, און די חולין מאַכט מען אַז זיי זאָלן זיין על טהרת הקודש, און דערנאָך קומט מען צו צום ענין פון קודש¹¹,

ביז צום קודש וואָס וועט זיין אין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו ע"י משיח צדקנו, אין דער גאולה האמיתית והשלימה.

* * *

מ'זאָל הערן פון אייך בשורות טובות תמיד כל הימים.

* * *

[אח"כ נמסר להשלוחים והשלוחות שיחיו (ע"י המזכירות): ר"ד כ"ק אדמו"ר שליט"א מיום א' כ"ג אייר תשל"ה¹² — להשלוחים שנסעו לאוסטרליא, להשליחות — שטר של עשרים דולר אוסטרליים — „בתור השתתפות כ"ק אדמו"ר שליט"א בהסתדרותם שם".]

זאָל זיין באַ יעדערן פון אייך אַלע דריי אופנים פון „תרומה"¹¹,

בנוגע צו אייערע מושפעים — אפילו אַז יעדערער פון אייך וועט זיין אין אַן אופן הכי טוב, דאָרף ער דאָך אַבער משפיע זיין אפילו אויף די וואָס זיינען למטה מטה.

און ס'זאָל אויך זיין ווי די צוויי פירושים וואָס זיינען דאָ אין „תרומה"¹²: דער ענין פון הרמה (הגבהה), און אויך — דורך די העלאה מלמעלמ"ע (וואָס ווערט אויפגעטאָן דורך דער הרמה), ווערט אויפגעטאָן די המשכה מלמעלמ"ט (לשנות המטה במקומו) — „תרומה" מלשון הפרשה.

און דורך דעם כללות הענין פון „תרומה", מאַכט מען פון טבל¹³ —

(11) ראה אוה"ת שם ע' אישפד ואילך. במדבר (שבועות) ע' קנה ואילך. ועוד. בשה"ק תרכ"ו ועוד.

(12) תר"א ויקהל פח, ד ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' אישפא ואילך. במדבר שם ע' קלט.

(13) טבילא (פיה"מ לברכות פ"ז מ"א). ועיינו כתר ש"ט (ס"י רח) במשנת חומר בקודש מבתרומה.

(14) ראה תר"א לך (יב, ב) ואוה"ת שם.

(15) נדפסה בלקו"ש ח"יב ע' 238 ואילך.

שיחת יום ב', ו' אדר ראשון, ה'תשל"ח -
להשלוחים שיחיו הנוסעים לאוסטרליא

אויך א נתינת כח מיוחדת אויף דער
שליחות.

* * *

וויבאלד אן אלע ענינים זיינען דאך
מיוסד אויף אהבת ישראל,

אנהויבנדיק פון אהבת הקב"ה
לישראל, וואס דערפון קומט ארויס אויך
דער ענין פון אהבת ישראל ביי אידן¹⁰
— וויבאלד אן „צדיקים דומין
לבוראן“¹¹, און „ועמך כולם צדיקים“¹²,

— וועט מען געבן יעדערן פון אייך
דעם „קונטרס אהבת ישראל“ וואס
מגיט צו משפיעים, וויבאלד אן אייער
ענין איז סיי ללמוד מיט זיך, און אויך
און סיי ללמד לאחרים.¹³

* * *

לתוספת הצלחה אין דער שליחות —
וועט מען אייך אויך געבן א שליחות
בנוגע צו אפגעבן געלט אויף צדקה —
בעיקר אין אוסטרליא, און וויבאלד אן
איר שטעלט זיך אויך אפ אין ענגלאנד
(אין לאנדאן) און אין אה"ק — זאלט איר
דארטן אויך געבן אויף צדקה.

ויה"ר אן מ'זאל זיין כ"ז בהצלחה רבה
ומופלגה,

און איר זאלט פירן אהינצו בשורות
טובות, און מ'זאל אויך הערן פון אייך
בשורות טובות.

* * *

יעדער זאך איז דאך בהשגחה
פרטית¹, איז אזוי ווי איצט איז שוין
לאחרי חצות היום, און איר פארט ארויס
ביינאכט — ביום השלישי שהוכפל בו כי
טוב², און אויך — בשבעה באדר,

וואס דעמולט³ האט משה רבינו
(געשריבן און) געגעבן די "ג ספרי
תורה — יעדער שבט האט באקומען א
ספר תורה, און איין ספר תורה —
געגעבן און איז געבליבן בארון⁴,

און אין יעדער ענין איז דאך פאראן א
הוראה לכל אחד ואחת⁵, ובפרט בנוגע
צו אייער שליחות, וואס עיקרה איז דאך
אויף מגביר זיין דארטן דעם ענין פון
לימוד התורה, להגדיל ולהאדיר⁶,

איז וויבאלד אן די התחלה בזה איז
פארבונדן מיט שבעה באדר, וואס שבעה
באדר איז פארבונדן מיט „זכר" תורת
משה עבדי⁷ — דער ענין פון „תורה“,
חכמה והשגה, צוואמען מיט „עבדי“,
דער ענין פון קבלת עול — איז דאס

(1) כש"ט הוספות אות קט ואילך. וש"נ.

(2) פרשי בראשית א. ז.

(3) בשנה מעוברת — ענין ז' באדר הם (לדעת

רוב האחרונים — ראה ג"כ שו"ע ארח סו"ס תקפ"ט)
באדר ראשון.

(4) ידוע מדר"ל (הובא בשו"ע אדה"ז תאריח
סרצ"ב ס"ה מבלי חולק בדבר) שמשם מת במנחת

שבת. וראה מפרשי מדר"ל שבהערה הבאה. ואכ"מ.

(5) דב"ר פ"ט, ט. מדרש תהלים עה"פ צ. א. וראה

הקדמת הרמב"ם לס' היד. — ועיי' זחי"ב פה, סע"ב.

(6) כש"ט הוספות אות קכו ואילך. וש"נ. היום יום

ע"נב.

(7) ראה חולין טו, ב.

(8) מלאכי ג, כב.

(9) ראה שמ"ר פ"ל, ד. וש"נ.

(10) ראה סה"ש היש"ת ע' 2 ואילך.

(11) ב"ר פס"ז, ח.

(12) ישעי' ט, כא.

(13) ראה סוכה מט, סע"ב.

[נתן לכאו"א מהשלוחים שיחיו שטר של עשר לירות].

מסתמא וועט איר גלייך אַנשרייבן די פרטים פון אייער זיין אין ענגלאַנד, און דערנאָך אין א"י (ניט וואַרטנדיק ביז איר וועט אַנקומען אין אוסטריאַ) — אַדער אַז יעדערער זאָל אַליין שרייבן, און בעסער אַז מ'זאָל אויסקלייבן איינעם וואָס ער וועט שרייבן בשם כולם, און אַלע וועלן חתמ'נען.

ועד"ז זאָלט איר שרייבן אַ דו"ח פון אוסטריאַ פעם בחודש — אַדער אַז אַלע זאָלן חתמ'נען, אַדער אַז איינער זאָל חתמ'נען בשם כולם,

אַבי אַז דער תוכן זאָל זיין אַ גוטער,

און ס'זאָל זיין אין אַז אופן פון „ופרצת“.

פאַרט געזונטער-הייט, און מ'זאָל הערן פון אייך בשורות טובות.

* * *

[אח"כ נתן לכאו"א מהשלוחים שיחיו את המאמר ד"ה ואלה המשפטים דשנה זו, ואמר:] ס'זאָל זיין ביי אייך דער „אשר תשים לפניהם“.

[אח"כ נתן לכאו"א מהשלוחים שיחיו שטר של דאלאר, לתת לצדקה כאן. ואח"כ אמר:] ס'זאָל זיין „מרבנים בשמחה“¹⁷, און מ'זאָל הערן פון אייך בשורות טובות.

[נתן לכאו"א מהשלוחים שיחיו קונטרס אהבת ישראל, שטר של עשר לירות, שטר של חמש פונט דאנגליא, ושטר של עשר דאלאר דאוסטריאַ.

(אח"כ אמר:)] מסתמא וועט מען באַלד ברענגען דעם מאמר ד"ה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם — זאָלט איר דאָס אויך מיטנעמען, און איר זאָלט אויספירן דאָרטן דעם „תשים לפניהם“ — כשולחן ערוך“.

[אח"כ אמר להורים שיחיו: אַ יישר כח פאַר אויפּהאַדעווען אַזוינע קינדער. ונתן לכאו"א מהם שטר של דאלאר לצדקה].

ס'זאָל זיין מועדים לשמחה — אַ פריילעכן אדר ראשון, און נאָכמער פריילעכער — אדר שני, און ס'זאָל זיין מסמך גאולה לגאולה¹⁸ — צו דער גאולה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש. מ'זאָל הערן פון אייך בשורות טובות.

* * *

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ביקש לדבר עם השלוחים שיחיו בלבד, ואמר להם:]

אַזוי ווי איר פאַרט דאָך (דורך) אין¹⁹ א"י, און איר וועט דאָך זיין ביים כותל המערבי — וועט איר מסתמא זאָגן דאָרטן די תפלות לויט ווי ס'פירט זיך דאָרטן, און אויך געבן ביים כותל המערבי אויף צדקה.

(14) פרש"י ר"פ משפטים.

(15) מגילה ו, סעי' ב ופרש"י שם.

(16) דאין לעשותה קפנדריא חיו (ברכות נד, א).

(17) תענית כט, סעי' א. מג"א סתרפ"ז סק"ה. וראו נמוקי א"ח לשם.

שיחה לתלמידי כתות הראשונות דהישיבות שיחיו,

— בבית הכנסת, אחרי תפלת מנחה —

יום א', י"ב אדר ה'תשל"ט*

ממשיך און איז ממלא (ער ערפילט) די בקשות פון די פאָרזאמלטע — ובפרט די בקשות פון די קינדער, אין די אלע גוטע זאכן וואָס זיי בעטן אים —

אָנהויבנדיק פון דעם עיקר — אַז די קינדער זאָלן מצליח זיין אין זייער לערנען דעם אויבערשטנס תורה, און אין מקיים זיין דעם אויבערשטנס מצוות,

און טאָן דאָס געזונטערהייט און פריי-לעכערהייט.¹

וואָס דאָס שטאַרקט אויך זייער געזונט, און זיי זיינען מצליח אויך אין די זאכן וואָס בערך פון תורה ומצוות (אָדער באמת) — זיינען זיי וואַכעדיקע זאכן — אין די צייטן צווישן דעם לערנען און מקיים זיין מצוות, ווען זיי דאַרפן עסן, זיך אַפרוען, א.ז.וו. אויך די פרייע צייט אויף שפילן זיך אין אַ כשרין און גוטן אופן — איז אויך אין דער צייט זיינען זיי מצליח.

וואָס דאָס שטאַרקט די קינדער, אַז זיי זאָלן צוגעבן נאָכמער חשק און התמדה אין זייער לערנען און מקיים זיין מצוות, וואָרום זיי זעען אַז דאָס ברענגט הצלחה צו זיי, און דורך זיי — אויך צו זייערע לערער און מדריכים, און צו זייערע עלטערן.

* * *

(6) הבל שאין בו חטא (שבת קיט, ס"ב).

(7) וכמשינ' (תהלים ק, ב) עבדו את ה' בשמחה. ויתרה מזה צ"ל: עבדת את ה' אליקר בשמחה ובטוב לבב (תבוא כת, מז). וראה תניא פכ"ז. רמב"ם סוף הל' לולב).

א. ווען אידן קלייבן זיך צוזאַמען, און בפרט ווען אידישע קינדער¹ קלייבן זיך צוזאַמען — איז דאָך באַוואוסט דער וואָרט פון דעם אַלטן רבי'ן (איבערגע-געבן פון כ"ק מו"ח אדמו"ר²) אַז דאָס איז פון די גרעסטע פאַרגעניגניס און נחת רוח פאַר דעם אויבערשטן.

וואָרום דער אויבערשטער זעט, אַז ניט קוקענדיק אויף דערויף וואָס צווישן זיינע קינדער זיינען דאָ פאַרשיידגהייטן (חילוקי דעות און חילוקים בכלל)³ — פונדעסטוועגן קלייבן זיי זיך אַלע צוזאַ-מען (ביז אויך גאָר קליינע קינדער⁴), און טוען אַלע צוזאַמען זאכן, און בפרט — גוטע זאכן, מיט דער זעלבער שמחה, און מיט דער זעלבער חיות און חסידישן חיות.

און וויבאַלד אַז מ'פאַרשאַפט דעם אויבערשטן אַ גרויסן פאַרגעניגן, איז פאַרשטאַנדיק, אַז ער בלייבט ניט שולדיק, ח"ו, דערפאַר⁵, און ער איז

(*) ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתבו מיום ג', שבעה באדר ש.ו.י. לסדר, "כיגוס ואיחוד... לתפלה וללימוד התורה ובמיוחד לתשב"ר." המו"ל.
(1) שאין בהם חטא.

(2) קובץ מכתבים (שנטוף ספר תהלים אהל יוסף יצחק) ע' 199. וראה ג"כ סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 157.
(3) ראה ברכות נח, א. סנהדרין לח, א. אדר"ג ספ"ד.

(4) אף שבקל מתרגזים כשאין נעשה רצונם (אדה"ו) (בקובץ מכתבים) שם. וראה דרמ"צ קסא, סע"א ואילך. ד"ה אחרי מות תרמ"ט פ"ג. וראה גם תניא רפ"ו.

(5) ראה ב"ק לח, ב. מכילתא ופרשי עה"פ משפטים כב, ל: איז הקב"ה מקפח שכר כל ברי.

נאכן כינוס, זאל בא זיי זיין א נאָענט-קייט און אן איינציקייט און אן אמת'ער שלום מיט אלע זייערע חברים¹², און בא מיידעלעך — מיט זייערע חבר'טעס.

ובפרט אז דער אָרט וואו מ'האָט זיך איצטער צוזאַמענגעקליבן איז אַ בית הכנסת¹³, אַן אָרט וואָס איז באַשטימט צו דאוונען צו דעם אויבערשטן, און אַ בית המדרש¹⁴, אַן אָרט אויף צו לערנען שיעורים אין תורה,

איז דערפאַר פּועל'ט נאָכמער די פאַרבונדנדיקייט בשעת דעם צוזאַמענ-קלייבן זיך, אַז דאָס זאַל בלייבן דערנאָך אַ שטענדיקע פאַרבונדנדיקייט און קירוב הלבבות (א נאָענטקייט) צווישן יעדערן פון אייך מיט אלע איבעריקע.

און דאָס טוט אויף, אַז אויב איינער דאַרף אַמאָל אַנקומען צו אַ צווייטן ער זאַל אים אַרויסהעלפּן — ער זאַל אים פאַרענטפּערן אַ זאָך איז לערנען; מיט-העלפּן מקיים זיין אַ מצוה, אַדער מיט-העלפּן אים מיט אַ גוטע עצה אין אַנדערע ענינים וואָס ער נויטיגט זיך, טוט דאָס דער חבר (אַדער די חבר'טע) בטוב לבב — מיטן גאַנצן האַרצן, און מיט אַ גוטער האַרץ¹⁴.

און אַז דער אויבערשטער זעט דעם שלום און נאָענטקייט, און אַז דאָס האַלט אַן אויך נאָכן כינוס (דעם גאַנצן טאַג, די גאַנצע נאַכט און אַ גאַנצן יאָר) —

ב. בשעת די קינדער גייען זיך פאַנאַנדער נאָכן צוזאַמענקלייבן זיך, קען דאָך דעמאָלט אַרויסקומען אַז די חילוקי דעות ביניהם זאַל בריינגען אַ פאַנאַנדערטיילונג צווישן זיי —

אַבער ווען די קינדער קלייבן זיך צוזאַמען (ניט סתם אזוי, נאָר) אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט אַן ענין פון תורה און פון אידישקייט [וואָס תורה איז דאָך אַן אייביקע זאַך⁸, וואָס איז געגעבן געוואָרן פון דעם אויבערשטן],

פּועל'ט דאָס, אַז די פּעולה און ווירקונג פון תורה זאַל פאַרגעזעצט ווערן אויך דערנאָך, אפילו בשעת'ן עסן, טרינקען און שפּילן זיך (ווי געזאַגט פּריער):

און וויבאַלד אַז די תורה איז אַן איין און איינציקע [וואָרום דאָס איז תורתו של הקב"ה — דאָס איז געגעבן געוואָרן פון דעם אויבערשטן, וואָס ער איז אַן איין און איינציקער] —

וואָס דערפאַר איז געגעבן געוואָרן צו יעדער אידישן קינד, די זעלבע תורה וואָס איז געגעבן געוואָרן צו יעדער אידישן ערוואַקסענעם (ניט קוקנדיק אויף די אלע חילוקים וואָס זיינען דאָ צווישן זיי) —

איז דעריבער, אַז מ'פאַרבינדט דעם צוזאַמענקלייבן זיך מיט תורה, העלפט די תורה¹⁰ (וואָס זי איז אַן אייביקע אייניקייט) אַוועקצושטעלן די פאַר-זאַמלטע (ובפרט די קינדער¹¹), אַז אויך

12 ראה ברכות לא, א: אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו. וראה ר"ה אל יפטר אדם תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א סה, ב).

13 ראה מגילה כט, א: ואהי להם למקדש מעט כו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

14 דעור (צדקה) צ"ל, בספר פנים יפות' (ש"ע י"ד סרמ"ט סיג).

8 ראה תניא רפ"ו. עיקר ה"ט מ"ג עקרים.

9 ראה סוטה כא, א: תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא.

10 שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם' (רמב"ם סוף הל' תנוכה).

11 שבתעב הם בתמימות ופיהם ולבם שווה.

נאָענטקייט איינער מיטן צווייטן, מיט דעם ענין פון אהבת ישראל און שמחת ישראל — אַז איינער פרייט זיך דער-מיט וואָס אַ צווייטער איז מצליח —

איז דעמאָלט בריינגט דאָס אַרויס אַ גאָר גרויסע שמחה אויך באַ דעם אוי-בערשטן.

און ווען מ'גייט צו באַ דעם אוי-בערשטן נאָכמער שמחה, גייט דער אויבערשטער אויך צו נאָכמער ברכות צו די קינדער, אין די אַלע ענינים (ווי אויסגעווענט פריער (ס"א)), און ברכות אויך צו זייערע עלטערן און צו זייערע מדריכים און לערער.

* * *

ד. אין צוגאב צו דעם אַלעם איז אויך דאָ ספּעציעלע פרטים וואָס זיינען אויך פאַרבונדן מיט פורים:

בשעת קינדער קלייבן זיך צוזאַמען, דערציילט מען זיי און מ'דערמאָנט זיי, אַז פורים איז געוואָרן אַ יו"ט ביי אידן דורך דעם²⁰ וואָס אידישע קינדער אין יענער צייט, האָבן זיך צוזאַמענגעקליבן מיט זייערע מלמדים און מיט זייערע אָנפירער, וואָס בראשם (דער הויפט פון זיי) איז געווען מרדכי היהודי, מיט דעם צוועק — צו פאַרבינדן זיך מיט תורה און מיט אידישקייט,

און אַלע צוזאַמענגעקליבענע קינדער האָבן דעמאָלט מתפלל געווען און געבעטן באַ דעם אויבערשטן, אַז ער זאָל מבטל זיין די גזירה —

ברענגט דער שלום: אַ צוגאב נאָכ-מער אין דעם אויבערשטנס ברכות¹⁶.

ג. דאָס אויבנגערעדטע (אַז דער אויבערשטער האָט פאַרגעניגן ווען זיינע קינדער קלייבן זיך צוזאַמען, און ער גייט זיי זיינע ברכות וכו'), איז נאָכמער מודגש בשעת דער כינוס קומט פאַר אין אַ צייט וואָס איז פאַרבונדן מיט אַ אידישן יו"ט — וואָס דער איצטיקער צוזאַמענקלייבן זיך איז פאַרבונדן מיט ימי הפורים:

יו"ט בכלל איז דאָך אַ פריילעכער טאָג און אַ מזל'דיקער טאָג פאַר יעדער אידן און פאַר אַלע אידן, און בפרט דער יו"ט פון פורים, וואָס דעמאָלט איז די שמחה גאָר אַ גרויסע¹⁷ (נאָך גרעסער ווי די שמחה פון יו"ט¹⁸).

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז בשעת דער אויבערשטער קוקט זיך צו צו דער אויפפירונג פון די קינדער בסמיכות לימי הפורים, און דורך זיי — צו דער אויפפירונג פון זייערע עלטערן, מדריכים און לערער,

אַז די צוגרייטונגען צו פורים, און אין פורים אַליין, און דערנאָך דער גאַנצער יאָר וואָס קומט נאָכדעם — איז דורכ-גענומען מיט דעם קירוב הלבבות¹⁹, פון

15 ראה עקצין בסופה: לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום.

16 מדה כנגד מדה — במשך כל השנה.

17 ד.חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידעי (מגילה ז, ב). וראה תריא מגיא רדיה חייב איניש לבסומי הב' (צח, א).

18 ראה לקריש חייא ע' 336 ובהערות שם.

19 השייכות המחודת דפורים לענין האחדות — ראה בהנסמן לקמן הע' 24. לקוטי לוי"צ אגרות ע' רסו ואילך.

וּרְאֵה תְּרִיא שְׁמֵי צו, סע"ד ואלך שענין האחדות שהי' במית' הוא ג"כ בפורים, שהי' אז הי' וקבל (ל')

יחיד) היהודים עליהם את אשר החלו לעשות' (אסתר ט, כג), ד.אז הי' הגמר שקבלו מה שהחלו במית' (ראה שבת פח, א). ועפ"ז מובן שענין האחדות דתורה (הניל ס"ב) הוא במיוחד בפורים. 20 אסתר פ"ט, ג.

עלטערע, פרייען זיך אַלע צוזאַמען אין די פאַרשידענע שמחות אין די טעג פון פורים.

און דערנאָך נעמט מען מיט די שמחה פון פורים אויך אויף אַ גאַנץ יאָר.

ה. ובמיוחד (ספעציעל) אונטער-שטרייכט מען דאָס אַז מ'פירט זיך ווי זיי האָבן זיך דעמאָלט געפירט — דורך מקיים זיין די מצוות פון פורים²⁷:

אַנהויבנדיק פון זאָגן „על הנסים" אין תפלה און אין ברכת המזון (אין דעם בענטשן) —

אַז מ'דאַנקט דעם אויבערשטן פאַר די נסים וואָס ער האָט דעמאָלט געטאָן, און מ'דערמאָנט אויך אַז ער האָט דאָס געטאָן „בזמן הזה", אין דער זעלבער צייט פון יאָר, וואָס דאָס דערמאָנט אַז (אויב מ'וועט דערצו דאַרפן אַנקומען) וועט אַזוי זיין ביי אונז²⁸.

דערנאָך די מצוה פון „מקרא מגילה" — אין וועלכער מ'לייענט די אַלע פרטים פון דעם נס, און ווי אַזוי די אַלע גזירות האָבן זיך איבערגעקערט („ונהפּוך") און ס'איז געוואָרן „ליהודים" היתה אורה ושמחה וששון ויקר²⁹.

דערנאָך²⁹ מקיים זיין די מצוה פון „משתה ושמחה"³⁰ — עסן „משפחה ומשפחה"³¹ די סעודת פורים,

און דורך דעם איז געוואָרן „ונהפּוך הוא"²¹ — ס'האָט זיך אַלץ איבער-געקערט אין דער וועלט אַרום זיי, אַז אַלע ענינים וואָס זיינען געווען ניט גוט ח"ו פאַר די אידן דעמאָלט, זיינען בטל געוואָרן:

און נאָכמער — ס'איז געוואָרן „ונהפּוך הוא" — עס איז געוואָרן פאַר-קערט, ס'איז נאָך צוגעקומען אַ שמחה, „ליהודים" היתה אורה ושמחה וששון ויקר²².

און מ'דערציילט די קינדער אַז „כן תהי' לנו", אַז אין אַ גוטן מצב אַז ח"ו גזירות כלל וכלל — דורך טאָן די זעלבע זאכן וואָס די קינדער האָבן דעמאָלט געטאָן — צוזאַמענקלייבן זיך צוליב ענינים פון אידישקייט, און שטיין אין אַן אופן פון „כנוס את כל היהודים"²³ — אין אַן אופן פון קירוב הלבבות²⁴, יעדערער נאָענט צו די אַלע אַנדערע —

איז דורך דעם ווערט באַ יעדערן פון אונז און ביי אונז אַלעמען צוזאַמען „אורה ושמחה וששון ויקר",

און ווי דאָמאָלס אַז עס קומט צו נאָך אַ יו"ט ביי אידן — דער יו"ט פורים, איז יעדער יאָר („בכל דור ודור"²⁵) פראָוועט מען דעם יו"ט פורים.

און דאָס איז אַזאַ יו"ט וואָס מ'פרייט זיך „מנער ועד זקן טף ונשים"²⁶ — קליינע און גאָר קליינע, גרויסע און גאָר

(27) ראה לקי"ש ח"ד ע' 1283 ואל"ך ובהערות שם.

(28) דכש. הימים האלו נזכרים או הם „נעשים" — ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים. הובא ונחבאר בספר לב דוד להחידא פכ"ט.

(29) „השמחה והמשתה אין עושין אותם אלא ביום י"ד" (רמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ד).

(30) אסתר ט, יח. שם, כב.

(31) שם, כח.

(21) אסתר ט, א.

(22) שם ט, טז.

(23) שם ד, טז.

(24) ראה מגילת הלוי לר"ש אלקבץ עה"פ. שליה חלק תושב"כ פ' תורה שכתב ב.

(25) אסתר ט, כח.

(26) ל' הכתוב — שם ג, יג.

טאָן צו אידן אַ זאָך וואָס איז ניט גוט פאַר זיי.

אַזוי אויך בדורנו זה — ווי ס'טוען רח"ל די „טעראַריסטן“ און זייערע חברים, און די וואָס שטיצן זיי.

וואָס בשעת מ'טוט עפעס צו אַ אידן אין איין אָרט, ובפרט אין אה"ק (אין אונזער הייליקער לאַנד), רירט דאָס אָן יעדער אידן וואו ער זאָל זיך נאָר געפינען,

איז דערפאַר, דורך דעם „כנוס את כל היהודים“ — אַז אידן האָבן זיך צוזאַמענגעקליבן און זיינען מכריז און באַווייזן אַז זיי זיינען פאַרבונדן מיטן אויבערשטן, דורך לערנען זיין תורה און מקיים זיין זיינע מצוות,

איז דעמאָלט, וויבאַלד דער אויבער-שטער איז דער בעה"ב אויף דעם גאַנצער וועלט³⁶, און אויף יעדער זאָך וואָס גע-פינט זיך אין וועלט,

איז אַ זיכערע זאָך אַז די „טעראַריסטן“ (מיט זייערע פלענער און אַלע זייערע טועכצן וואָס זיי ווילן ח"ו צוגרייטן און טאָן זאָכן וואָס טויגן ניט פאַר אידן) מיט זייערע חברים און די וואָס שטיצן זיי רח"ל — וועלן ניט נאָר האָבן אַ מפלה

— נאָר, אַזוי ווי ס'איז געווען „בימים ההם“ באַ המן'ען און זיינע קינדער ותלמידיו אַז דאָס איז איבערגעקערט געוואָרן, „ונהפוך הוא“,

איז אַזוי אויך ווערט „בזמן הזה“, „ונהפוך הוא“ — אַז ס'ווערט אַ גרויסע „שמחה וששון“, ביז וואָנעט אַז ס'קומט אויך אַראָפּ אין „יקר“ — אַז די פעלקער אַרום די אידן גיבן אָפּ כבוד צו יעדער אידן און צו אַלע אידן³⁷, און העלפן זיי

און נאָך פאַר דעם — מקיים זיין די מצוה פון „משלוח מנות איש לרעהו“³² — שיקן אַ „פורים-גיפט“ (מנה³³), יעדערער צו זיין חבר,

און „מתנות לאביונים“ — געבן מתנות, אַמווייניקסטנס'ס צו צוויי אַרעמעלייט³⁴, וואָס נויטיקן זיך אין דעם.

און וויבאַלד אַז די אַלע זאָכן האָבן זיך אָנגעהויבן דעמאָלט, און „קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם“³⁵ — די אידן האָבן דאָס אָנגענומען אויף זיך און אויף זייערע קינדער, אין יעדער דור און אין יעדער אָרט,

איז דערפאַר זיכער אַז אויך יעדערער פון אייך, וועט מקיים זיין די אַלע מצוות (בנוגע צו זיך אליין),

און ובפרט מצד קירוב הלבבות — וועט איר אויך זען אַז אַלע אייערע חברים (און מיידעלעך — בנוגע צו זייערע חבר'טעס), זאָלן אויך מקיים זיין די מצוות,

און טאָן דאָס מיט אַ גרויסער שמחה.

1. ע"פ האמור לעיל (אַז דורך דעם וואָס מ'פירט זיך היינט אַזוי ווי מ'האָט זיך דעמאָלט געפירט, טוט מען אויף (אין אַ גוטן מצב) די זעלבע ענינים וואָס האָבן זיך דעמאָלט אויפגעטאַן), האָט מען אַז אַפּלערנונג אין אַן ענין וואָס איז נוגע במיוחד „בזמן הזה“, וואָס (דאָס איז בדומה און) מ'קען זיך אין דעם אַפּלערנען פון „בימים ההם“:

בכל דור ודור זיינען דאָ די וואָס ווילן נאָכמאַכן רח"ל המן הרשע, און מ'וויל

(32) שם, כב.

(33) שמורה על דבר חשוב (צפּעין לרמב"ם שם

הטו' וש"ג).

(34) טוש"ע או"ח ר"ס תרצד.

(35) אסתר שם, כו.

(36) ובפרט אה"ק, ארץ אשר גר עיני ה' אלקיך

בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (עקב יא, יב).

(37) ראה מגילה טו, ב. מגילת סתרים עה"פ.

ארויס אין אלע זייערע ענינים.

ובפרט די פעלקער וואָס זיינען פון חסידי אה"ע (פון די גוטע פעלקער) — לאָזן זיי אָפּ זייער חבר'שאַפט און אפילו באַקאַנטשאַפט מיט די „טעראַריסטן“ און זייערע חברים,

און זיי ווערן די אמת'ע פריינט פון אידן אין אלע זייערע ענינים³⁸, דורך דעם וואָס זיי גיבן שטיצע און הילף (און די גרעסטע הילף און אַן קיינע תנאים), צו אידן בכל מקום שהם (אומעטום וואו זיי געפינען זיך), ובפרט צו די אידן וואָס געפינען זיך אין אה"ק,

און די הייליקע לאַנד בלייבט גאַנץ, באַלאַנגענדיק צו אידן, און דער אידישער פּאָלק בלייבט גאַנץ, וואָרום ער איז פאַרבונדן מיט שלמות התורה (מיט דער גאַנצקייט פון תורה), און דורך דערויף פאַרבינדט ער זיך מיטן אויבערשטן אַליין³⁹, וואָס ער פירט אַן מיט דער וועלט אומעטום און אַלעמאַל.

ז. און די אלע ענינים ווערן אָפּגע-טאָן בשמחה, און ווי געזאָגט פריער (ס"ג) — מיט אַ פורים'דיקע שמחה, וואָס איז אַ גאָר גרויסע שמחה,

אַנהויבנדיק דערפון, אַז די עצות מיט די פּלענער פון די „טעראַריסטן“ ווערן אינגאַנצן בטל, ביז אַז זיי קומען מלכתחילה ניט, אַז מ'זאָל זיך דאַרפן שטעלן אַנטקעגן זיי,

ואדרבה — „נפל פחד היהודים עליהם“⁴⁰, ס'פאַלט אויף זיי אַן אַ שרעק פאַר די אידן, אַז זיי האָבן גאָר מורא אפילו טראַכטן „מחשבתו הרעה“⁴¹ אַנטקעגן אידן.

און דורך דערויף וואָס אידן ווייסן אַז דער אויבערשטער באַשיצט זיי און אַז ער איז אינגאַנצן מבטל די ניט-גוטע פּלענער, אַז פון זיי זאָל ניט בלייבן קיינע שיריים און קיין איינדרוק,

קומט צו ביי אידן אין מנוחת הנפש און מנוחת הגוף, אין דער רואיקייט פון די קינדער און פון זייערע עלטערן און זייערע לערער און מדריכים;

און וויבאַלד⁴² אַז זיי זיינען אינגאַנצן רואיק, שטייען זיי גאַנצעהייט, מיט דער גאַנצער תורה, מיט גאַנץ ארץ ישראל און מיט דער גאַנצקייט פון אידן אומעטום וואו זיי געפינען זיך, אויך אין חר"ל (ובפרט אין „יוניטעד-סטעיטס“),

און טוען בשמחה וטוב לבב, נאָך מיט מער פריילעכקייט, אין די אלע ענינים וואָס זיינען פאַרבונדן מיט אידישקייט, אַליין לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, און אויך זען אַז אלע חברים און חבר'טעס זאָלן אויך אַזוי טאָן,

אַנהויבנדיק פון דער צוגרייטונג צו פורים, און דערנאָך מקיים זיין די מצוות פון פורים אַליין (ווי גערעדט פריער (ס"ה)).

און וויבאַלד אַז מ'האַט מנוחת הנפש און מנוחת הגוף, קען מען מתוך מנוחה אמיתית (מיט דער ריכטיקער מנוחה) גיין אינגיכן, מקבל זיין פני משיח צדקנו,

וואָס ער וועט אַרויסנעמען יעדערן פון אונז, און אַלעמען צוזאַמען פון גלות, און פירן יעדערן פון אונז און אַלעמען צוזאַמען לאַרצנו הקדושה (אין אונזער הייליקע לאַנד),

וואָס זי איז גאַנץ, און וועט בלייבן גאַנץ אין אידישע הענט לדורי דורות,

(38) ראה גם לקיש ח"ה ע' 159 ואילך. ושי"נ.

(39) ראה זח"ג עג, א.

(40) אסתר ח, יז.

(41) ל' הכתוב — שם ט, כה.

(42) ראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ט.

אויף אלע צייטן און אין אלע

אומשטענדן,

און דאָס וועט זיין במהרה בימינו
ממש (גאָר אינגיכן).

ח. בהמשך להאמור לעיל, וואָלט
געווען אַ גוטע זאָך אַז מיזאַל נאָכ־
אַמאָל⁴³ זינגען דעם ניגון (אויפן
פסוק⁴⁴) „עוצו עצה ותופר דברו דבר
ולא יקום כי עמנו א־ל־“ —

אַז די אלע עצות פון די
„טעראַריסטן“ מיט זייערע חברים און
אונטערשיצער — וועלן זיין „ותופר“
— אַ הפרה מעיקרא⁴⁵, אַז דאָס ווערט

(43) כסיום תפלת מנחה, אחרי אמירת „עלינו“
ניגנו את הפסוק. עוצו עצה גי'.

(44) ישעי' ח, י. וראה אסתיר פיז, יג (קרוב
לסופו).

(45) דלשון הפרה פירושו „עקירת הנדר מעיקרו“
(רמב"ם הל' נדרים פי"ג ה"ב. וכן בפינה"ש שלו
נדרים ספ"י. שויע יו"ד סרל"ד סל"ז) — אלא
שהפרת הבעל פועלת רק מכאן ולהבא** (ראה ט"ו
לשויע שם סקל"ו. צפע"נ לרמב"ם שם. ועוד),
מש"א"כ בענייננו שהמדובר (לא בין הקב"ה ובניו,
שהם דוגמת בעל ואשה, כי"א) בהפרת עצת אה"ע,
פועלת ההפרה היא דוגמת התרת החכמים*** שבכל

(*) דלא כר"ן ורא"ש נדרים (עח, ב) דל' הפרה
משמע מכאן ולהבא. וביד רמ"ה ב"ב (קכ, ב) אות
סח. „בעל אינו עוקר כו' אלא כאדם שמעכב ע"י
חברו כענין שנאמר עזו עצה ותופר דברו דבר ולא
יקום“.

(**) ולכמה דיעות גם הפרת הבעל פועלת לעקור
את הנדר מעיקרו, אלא שחלו והבעל בהפרתו
עקרו* (כס"מ שם) או שרק „משנת הפרה ואילך
מפר אותו מעיקרו“ (רדב"ז שם ה"טו) — ולכן, אחר
שהתפיס עצמו בנדרה ושטמ בעלה והפר לה (לאחר
שהתפיס האחר וזל עליו) זה שהתפיס עצמו חייב
(רמב"ם שם ה"טו. שויע שם סנ"א). וראה שוה"ג
שלזאח"ז.

(***) ולהעיר, שלכמה דיעות גם הבעל עוקר את
הנדר מעיקרו כמו החכם (ראה אנציקלופדיא
תלמודית ע' הפרה ע' קטו, וש"נ).

מלכתחילה⁴⁶ בטל,

און פאַרוואַס איז מען זיכער אין דעם
— דערפאַר וואָס „כי עמנו א־ל־“ —
דער אויבערשטער איז מיט אונז, און
מיר זיינען מיטן אויבערשטן.

און עס וועט זיין⁴⁷ „צדיקים יודו
לשמך“⁴⁸ — יעדער איד [וואָרום יעדער
איד ווערט אַנגערופן צדיק — ועמך
כולם צדיקים⁴⁹] וועט לויבן דעם
אויבערשטן אויף דעם אלעם שטענדיק

„ישבו ישרים את פניך“ — מ'וועט
זוכה זיין בקרוב ממש, מקבל זיין פני
משיח צדקנו — און דאָן „פני האדון“⁵⁰,

מ'וועט עולה לרגל זיין אין בית
המקדש, וואָס דאָרטן זעט מען
געטלעכקייט און די נסים פון דעם
אויבערשטן⁵¹,

עלי לרגל אין דעם פסח וואָס קומט
גאָר אינגיכן, „מסמך גאולה לגאולה“⁵²
— פון דער גאולה פון פורים, צו דער
גאולה פון ימי הפסח.

[נגנו עוה"פ את הניגון עוצו עצה
ותופר גי' עמנו א־ל־].

הענינים ולכל הדעות „עוקר את הנדר מעיקרו“
(כתובות עד, ב).

(46) וכמו שהי' בימים ההם שהגזירה היתה על
י"ג אדר ובכ"ג סיון שלפניו כבר נכתב ונשלח בשם
המלך לבטלה (אסתר ח, ט"ג). ועוד לפניו בט"ז
בניסן בטל הקב"ה את הגזירה למעלה (אסתר
ספ"ט). וראה מגילה יג, ס"ב: גלוי וידוע לפני מי
שאמר והי' העולם שעתידי המן לשקול שקלים על
ישראל לפיכך הקדים שקליהו לשקליו.

(47) שאמרו בסוף התפלה לאחרי עוצו עצה גי'.

(48) תהלים קמ, יד.

(49) ישעי' ט, כא.

(50) ל' הכתוב — משפטים כג, יז. תשא לד, כג.

(51) ראה אבות פ"ה מ"ד. לקרית ברכה צח, ב.

(52) מגילה ו, ס"ב ובפרשיי שם.

שיחת יום ג', פורים קטן ה'תשל"ח

ד. ה. אז בנוגע צו אלע אופני העבודה (וואָס עבודה איז דאָך תכלית בריאתו כמחז"ל⁷ אני נבראתי לשמש את קוני) וועלכע זיינען געווען ביי אים לפנ"ז אין דעם ערשטן יובל [וואָס וויבאלד אז, כל ישראל בחזקת כשרות⁸ איז דאָס זיכער געווען כדבעי] — ווערט איצטער אן „עולם חדש“, אַ נייער סדר אין עבודה, באופן נעלה יותר⁹ לגבי ווי עס איז געווען אין דעם יובל הראשון (פון תרפ"ז ביז תשל"ז)¹⁰.

ג. ומובן בפשטות דער גודל העילוי וואָס ווערט אויפגטאָן ביובל השני — וואָס אַע"פּ אז אויך אין דעם ערשטן יובל איז דאָך דאָ בכל יום ויום דער ציווי (צוזאמען מיטן נתינת כח¹¹) פון „מעלין בקודש“¹² — איז אַבער פאַר-שטאַנדיק, אז ס'איז ניט דומה די עלי וואָס איז דאָ מיום ליום צו דער עלי וואָס איז דאָ משבוע לשבוע, צו דער עלי וואָס איז דאָ מחודש לחודש, ביז צו דער עלי וואָס איז דאָ אין אַ שנה חדשה,

[כמבואר אין מדרשי רז"ל אז ווען ס'הויבט זיך אָן אַ נייער יאָר (א נייער „תמליכוני עליכם“¹³), הויבט זיך אָן אַ

א. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה וקבל היהודים.

ב. מ'האָט דערמאָנט פריער (בהמאמר) אז בשנה זו הויבט זיך אָן דער יובל השני זינט דער מאמר „וקבל היהודים“ איז געזאָגט געוואָרן בפעם הראשונה (בשנת תרפ"ז)¹.

[ובפרט נאָך אז פאַר אַ יאָרן איז ניט געווען אַ שנת העיבור, ובמילא איז דאָך ניט געווען קיין „פורים קטן“ — קומט דאָך אויס אז דאָס איז אויך דער „פורים קטן“ פון דעם סיום וחזתם פון יובל הראשון²; אַבער דאָך, בעיקר איז דאָס דער ערשטער „פורים קטן“ פון יובל השני].

און וויבאלד אז „יובל“ איז „עולמו של לוי“, כמרז"ל³ עה"פ⁴ „וישב שם עד עולם“, „עולמו של לוי“⁵ חמשים שנה — איז פאַרשטאַנדיק, אז בשעת עס הויבט זיך אָן דער יובל השני, איז דאָס אָן אופן פון „ראה עולם חדש“⁶.

(1) נדפס ב„התמימים“ ח"ז (לה, ב [672]), בסה"מ התשי"א ע' 180 ואילך — וגם בקונטרס כפי"ע (בהוספות). ובסה"מ תרפ"ז.

(2) דעיבור דשנה זו — ממלא ומשלים (גם) החסרון (לגבי שנת החמה) דשנת הלבנה (ד'סיום) היובל הראשון.

(3) ירושלמי ברכות פ"ד ה"א. הובא בפרשי עה"פ. ובמקילתא למשפטים כא, ו (הובא בחצ"ע. בפרשי שם) וקידושין טו, א. שחמישים שנה קריון עולם.

(4) שמ"א א, כב.

(5) ראה רמב"ם סוף הלי שמיטה ויובל, ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש כור אשר נדבה רוחו כו". וראה אה"ח הק' עה"פ משפטים שם. — וראה שיחה השלושים ש"ו, ו' אד"ר, תשלי"ח (לעיל ע' 317).

(6) ב"ר פ"ל, ה.

(7) קידושין בסופה.

(8) רמב"ם הלי קד"ח פ"ב ה"ב.

(9) ע"פ חזקת כשרות שלו — שמקיים הציווי מעליו בקודש.

(10) ראה בארוכה שיחת י"ב תמוז תשל"ז.

(11) ראה במדבר פ"ב, ג.

(12) ברכות כה, א. ושי"נ.

(13) ר"ה טז, א.

איו אָבער פֿאַרשטאַנדיק, אַז דער חידוש וואָס דאַרף זײַן אין דער עבודה בנדרו"ד, דאַרף זײַן לכל לראש אין די ענינים וועגן וועלכע ס'רעדט זיך אין דעם מאמר (תורה — הוראה) ד"ה „וקבל היהודים“.

וואָס עיקר הנקודה אין דעם מאמר איז — דער ענין פון חינוך, חינוך כפשוטו, אַז ס'זאָל זײַן „מפי עוללים ויונקים יסדת עוז“²⁰ (וואָס דאָס ברענגט דעם ענין פון „להשבית אויב ומתנקם“²⁰),

וואָס דאָס איז אויך נוגע צו גדולים, סיי גדולים בשנים, און סיי גדולים באמיתית ענינם — אין עבודת ה', זיי דאַרפן אויך אַנקומען צו דער עבודה פון „מפי עוללים ויונקים יסדת עוז“.

ו. דער ענין פון „עוז“ איז דער ענין התורה, ווי ער ברענגט אין דעם מאמר²¹ מארז"ל²², „אין עוז אלא תורה“ —

אָבער „תורה“ האָט דאָך כו"כ שמות (ניט נאָר „עוז“), איז וויבאַלד אַז מ'האַט דאָ אויסגעקליבן דעם נאָמען „עוז“, איז פֿאַרשטאַנדיק, אַז אין דערויף איז מודגש אַז די עבודה דאַרף זײַן בתוקף (דער ענין פון „עוז“), איז אַז אופן פון „אל יתבייש מפני בנ"א המלעייגים“, ווי ס'שטייט אין דער התחלה פון אַלע ד' חלקי השו"ע²³.

און ניט נאָר „אל יתבייש“, נאָר אדרבה, ער שטייט אין אַז אופן פון

נייער אופן אין עבודה, וכמוכן אויך פון אגה"ק¹⁴ אַז בכל ר"ה ווערט נמשך אַז „אור חדש עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה“ (און דערנאָך קומט דאָס אַראָפּ בהתלבשות אין מעשה התחוננים בכל יום מימות השנה),

איז דערפון פֿאַרשטאַנדיק דער גודל העילוי וואָס קומט צו משמיטה לשמיטה (במשכ"כ פון דעם גודל העילוי וואָס קומט צו משנה לשנה), ועאכו"כ ווען ס'קומט די עלי' פון דעם ערשטן יובל צום צווייטן יובל (וואָס אין אַ יובל זיינען דאָ שבעה שמיטות — זיבן מאָל דער עילוי משמיטה לשמיטה ודשנת היובל¹⁵).

ד. דערפון איז אויך פֿאַרשטאַנדיק, אַז אויב מאיזה סיבה שתהי' איז געווען אַז ענין של „חטא“ (חסרון¹⁶ אין דער עבודה במשך פון דעם יובל הראשון — איז בשעת ס'קומט דער יובל השני קען מען ממלא זיין אויך דאָס וואָס עס האָט געפעלט אין דער עבודה ביובל הראשון, ביז — אָנהויבן אַז עבודה חדשה, ביז אין אַז אופן — אַז זי איז אין אַז אופן של חידוש גמור לגבי עבודתו עד עתה, אין דעם יובל הראשון.

ה. אין עבודת ה' זיינען דאָך פֿאַראַן כו"כ פרטים, ביז צו „כל מעשיך לשם שמים“¹⁷ און „בכל¹⁸ דרכיך דעה“¹⁹ —

(14) ס"ד.

(15) להעיר משו"ת הרשב"א ח"א ס"ט ע"ד שמירת ההיקף, מפרשי התורה ובפרט בכתהאריו"ל ובדרושי חסידות בענין היובל.

(16) כפרשיי (מ"א א, כא): אני ובני שלמה חטאים — „חסרים. ראה לקו"ת ממות פב, א.

(17) אבות פ"ב מ"ב.

(18) משלי ג, ו.

(19) ראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח

סר"לא. וראה לקו"ש ח"ג ע' 907. 932.

(20) תהלים ת, ג.

(21) ד"ה וקבל היהודים הנ"ל פ"ב.

(22) שהשיר פ"ב, ג. וראה גם בהנסמן בסה"מ

שם ע' 181 בהערה. ועוד.

(23) טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) בתחלתו.

אן „עולם חדש“, (און די אלע מלעיגים און מסתירים ומבלבלים זיינען געבליבן אין אן עולם תחתון ממנו), און דעמולט איז בדרך ממילא ילך לבטח דרכו, ומתוך שמחה וטוב לבב.

ה. די התבוננות הכי קלה בזה (ער זאל דערהערן אז ער געפינט זיך אין אן „עולם חדש“, העכער פון דעם עולם וואו ס'געפינען זיך די „מלעיגים“) איז — ווי ס'שטייט אין דעם שיעור חומש פון היינטיקן טאג „ונפלינו אני ועמך מכל העם (האדם)²⁵“ אשר על פני האדמה²⁶.

וואס דער ענין פון „ונפלינו“ איז נאך העכער פון דעם ענין פון „אתה בחרתנו“. והביאור בזה:

דער ענין פון בחירה איז שייך דוקא בא צוויי זאכן וואס האבן צווישן זיך עפעס א צד השהו, קען זיין ער זאל אויסקלייבן די זאך אדער די צווייטע זאך; משאכ ווען ס'רעדט זיך וועגן צוויי ענינים וואס האבן ניט צווישן זיך קיין שייכות און קיין נקודה משותפת, איז ניט שייך אין דערויף דער ענין הבחירה; ער האט ניט קיין ברירה צו אויסקלייבן די אנדערע זאך, ווארום ס'איז דא מערניט ווי איין זאך וואס האט דאס וואס ער זוכט (די אנדערע זאך האט דאך ניט קיין שייכות דערצו).

חוקף, „איתו“²⁴ — וואס דעמולט ברענגט דאס אויך אריין הצלחה בכל פרטי עבודתו.

און ווי מ'זעט בפועל, אז בשעת ער פירט אויס שליחותו באופן של חלישות, אדער עכ"פ ניט בתוקף המתאים, איז ער טאקע מקיים דעם „אל יתייש מפני בנ"א המלעיגים“ — דאס קומט אבער ניט צום אופן העבודה ווען ער שטעלט זיך אוועק מלכתחלה בתוקף המתאים, וואס דעמולט איז עבודתו בקלות יותר ובהרחבה יותר, ווארום די גאנצע מציאות פון די „מלעיגים“ איז ביי אים (בעולמו) ניטא.

ז. דאס איז אויך פארבונדן עם האמור לעיל אז אין דעם יובל השני הויבט זיך אן די עבודה אין אן אופן פון „ראה עולם חדש“. והביאור בזה:

ס'איז מבואר אין דעם מאמר²⁵ אז בשעת ער ווערט נתעלה אין א דרגא נעלית יותר (אז ער איז ניט שייך אל הזולת), איז אים דער זולת ניט מבלבל, בדוגמת ווי ס'איז ניט שייך אז ער זאל נתפעל ווערן פון די „מלעיגים“ וועלכע געפינען זיך אין אן אנדער עולם (אדער אפי' נאר אין אן אנדער שטאט).

דערפון איז פארשטאנדיק, אז בשעת ער שטעלט זיך אוועק אין אן „עולם חדש“, זיינען די „מלעיגים“ ניטא במציאות אין זיין עולם, ובמילא דארף ער ניט אנקומען צו דער התבוננות פארוואס ער דארף זיך ניט שעמען פאר די „מלעיגים“ —

ער דארף נאר האבן ביי זיך דעם חוקף צו אנערקענען אז ער געהערט צו

²⁵ כי כוונת הכתוב היא גם בנוגע לכל יחיד דבני לגבי יחיד דאריה (שנקראים „האדם“ — תודיה ואין יבמות סא, א), כדלקמן הערה 28 — בהתאם להנקה שבפנים השיחה, שכאוי מנני (כל יחיד) ציל במצב „ונפלינו“ מיוחד דאריה.

ומשיכ בקרא „מכל העם“ (וכן לפני „ועמך“) — פי: ונפלינו אני ועמך (כאוי מהם) מכל האדם (שכלל) העם ג'.

²⁶ תשא לג, טז.

²⁴ ראה ביאור איתו — בלקוטי וכו' (כמצויין בס' המפתחות).

²⁵ ד"ה הניל פי"ד.

תורה" (וואס האָט אַ שייכות דוקא צו די אידן וואָס הנהגתם היום-יומית (וואָס אַלעמאַל דאַרף דאָך זיין דער אל יתבייש) איז עי"פ קבלה), נאָר ס'איז פאַרשטאַנדיק פון פשוטם של כתובים ומרזל — אַז „ונפלינו אני ועמך מכל האדם אשר על פני האדמה“³²,

דאָס איז אַ התבוננות וואָס איז שייך צו יעדער אידן, וואָרום „כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר³³ ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר“³⁴ — וואָס „כל ישראל“ איז דאָך כולל כל אחד ואחת מישראל ממש [חוץ פון די וועלכע מ'רעכנט אויס בפירוש — און אפי' בנוגע צו זיי, איז דאָך פאַרשטאַנדיק פון ירושלמי³⁵ אַז נאָך דערויף וואָס זיי האָבן מקבל געווען זייער עונש, ווערן זיי אַ מציאות חדשה, ובמילא האָבן זיי אויך אַ חלק לעוה"ב³⁶].

י. וכאמור איז דאָס אַ התבוננות הכי פשוטה — אַז ער באַטראַכט זיך אַז ער איז בנוי יחידו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, וואָס דאָס איז דאָך ניט נאָר ווען די נשמה איז געשטאַנען למעלה אין דער „איגרא רמה“, נאָר אויך ווי די נשמה געפינט זיך אין דער „בירא עמיקתא“, ואדרבא — דוקא דארטן האָט איר דער אויבעשטער געמאַכט פאַר אַ

און דערום זאָגט מען „ונפלינו אני ועמך גוי“, כמבואר אין דעם מאמר ד"ה ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך פון תרע"ח²⁷ ובכ"מ: משה רבינו האָט געבעטן ביים אויבערשטן אַז ס'זאל זיין דער ענין פון „ונפלינו אני ועמך“, אידן זאלן זיין אין אַן אופן „מופלא לגמרי .. בכח" אין ערוך לגמרי מכל העם“²⁸ — וואָס דעמולט איז אפילו ניט שייך צו זאָגן „אתה בחרתנו“ (דער ענין פון בחירה),

וכמבואר אין תניא²⁹ אַז דער ענין פון „ובנו בחרת מכל עם ולשון“ גייט אויף דעם „גוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם“, משא"כ כו'³⁰ ובפרט מצד די פנימיות פון אַ אידן, וואָס דאָס איז אמיתית המציאות שלו (וואָרום ביי אים איז „גופו טפל“ און „נפשו עיקר“³¹) — שטייט ער אין אַן אופן פון ונפלינו אני ועמך מכל האדם³¹ אשר על פני האדמה, ער שטייט בהבדלה פון כל האדם כו', ביז צו הבדלה אין אַן אופן פון פלא.

און דעמולט איז פאַרשטאַנדיק בפשטות אַז מ'דאַרף גאָרניט מסביר זיין אַז ער האָט ניט וואָס צו רעכענען זיך און נתפעל ווערן פון די „מלעיגים“ — וואָרום זיי זיינען ניטאָ במציאות אין זיין וועלט.

ט. וואָס דאָס איז אַ התבוננות פשוטה ביותר — ניט קיין ענין פון „רזי

(27) סה"מ תרע"ח ע' רכג.

(28) עפמשי"ת במאמר תרע"ח שם הטעם ע"ז — הוא (גם) בנוגע ליחיד, ולא דוקא בנוגע לכללות בניי.

(29) פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).

(30) לדרגות שלו שהו למעלה מ"גוף החומרי" שלו.

(31) ראה תניא פרק לב.

(31*) ראה תוד"ה ואין שם.

(32) אעפ"כ הייתה ציל בקשת ותפלת משה ע"ז — מפני „הגוף החומרי כו" (תניא פמ"ט — הובא לעיל בפנים).

(33) ישעי" ס, כא.

(34) סנהדרין ר"פ חלק.

(35) כלאים פ"ט ה"ג.

(36) ראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) ס"ח (ע' 28 ואילך).

(*) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמה. המו"ל.

שליח (כמותו) לעשות לו ית' דירה בתחתונים.³⁷

— ווי ס'שטייט אין מדרש³⁸ „היו מכבדין את המצוות שהם שלוחי“, וכמבואר בארוכה אין לקו"ת³⁹ אָז יעדער איד איז „שלוחו של אדם — העליון — כמותו“⁴⁰, און „כמותו דהמשלח ממש“,

וואָס אמיתית ענין שליחות⁴¹ איז ניט אַ פעולה וואָס איז געווען נאָר ווען ער האָט אים ממנה געווען אויף דער שליחות, נאָר דאָס ווערט (בלשון הידוע⁴²) אַ „פעולה נמשכת“, אַז בכל רגע ורגע באַקומט ער פון-דאָס-ניי דעם מינוי השליחות אויף לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

און דער ענין פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים איז „לא נפלאה היא ממך גו“⁴³ און „לא בשמים היא גו“⁴⁴, נאָר ס'איז „קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו“⁴⁵ —

דורך דערויף וואָס ער פירט זיך ע"פ שו"ע, און אין דערויף גופא פירט ער זיך לפנים משורת הדין⁴⁶, וואָס דאָס איז דאָך שוין אויך געוואָרן אַ דין אין שו"ע⁴⁶, און ער פירט זיך אין דעם דין

און אין דעם לפנים משורת הדין לויט דער הדרכה פון רבותינו נשיאינו אין תורת החסידות, מאור שבתורה, אָז די ענינים שע"פ זיין ולפנים משורת הדין זיינען מאַרים און דורכגענומען מיטן חיות פון תורת החסידות.

יא. די נתינת כח אויף דער עבודה, און אויך דעם ביאור אין דעם אופן העבודה בזה — האָט מען פון דעם מאמר „וקבל היהודים“, וואָס דאַרטן רעדט זיך כו"כ פרטים אין דעם אופן העבודה.

און די וואָס דאַרפן אַנקומען צו הסברה נוספת — איז ע"ד ווי דער אַלטער רבי שר"יבט בהקדמתו לתניא אָז ער בעט אָז די „גדולים שבעיר“ זאָלן מסביר זיין די ענינים וואָס שטייען אין תניא צו די וואָס דאַרפן אַנקומען צו הסברה נוספת — עדין בנוגע צו די הוראות פון רבותינו נשיאינו, ממלאי מקומו פון דעם אַלטן רבי'ן, ביז צו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, וואָס לאורם נסע ונלך — אָז די משפיעים און די משפיעות⁴⁷ דאַרפן דאָס מסביר זיין צו די וואָס דאַרפן אַנקומען צו הסברה נוספת,

סיי ווען יענער בעט אָז מ'זאל אים דאָס מסביר זיין, און אפי' אויב ער בעט ניט, דאַרף מען אים דאָס אויך מסביר זיין. ואדרבה, ווען יענער בעט ניט אָז מ'זאל אים מסביר זיין, דאַרף מען זיך נאָכמער⁴⁸ משתדל זיין צו מסביר זיין

(37) תנחומא נשא טו. במדבר פי"ג, ו. ועוד.

(38) תנחומא ויגש ו (הובא בלקו"ת ויקרא ב, א).

(39) שם א, ג ואילך.

(40) ברכות לד, ב. ושי"ן.

(41) שלכו בפשטות יכול המשלח לבטלה בכל

רגע.

(42) ראה מפענת צפונות פ"ה.

(43) נצבים ל, יא-יב.

(44) שם, יד.

(45) ברכות ז, א. ושי"ן וראה ב"מ פג, א ובפרשי

שם ד"ה בדרך טובים.

(46) ב"מ ל, ב. ושי"ן ואפילו ב"מ שבין אדם

לחבירו — ראה שו"ע חו"מ סרניט ס"ה. ושם סי"ב

סוסי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות פ"א היה. וראה שו"ע אדה"ז סקני"ז, סי"ג. ואכ"מ.

(47) ראה ג"כ שיחת ר"ט כסלו תשל"ז. הוספה לקונטרס אהבת ישראל — הוצאה מיוחדת להמשפיעים שי. „לקו"ש חז"ל ע' 493 ואילך.

(48) כיון שחסר הוא עד כדי כך — שאינו יודע

שחסר הוא. וראה שיחת יו"ד שבט תשל"ח.

און דערפאר איז מען שוין מעורר וועגן דעם ענין פון „מבצע פורים“ — און ווי גערעדט בארוכה די פרטים שבזה בשנים שעברו.

„ומיסמך גאולה לגאולה“⁵⁵ — אז די גאולה פון פורים איז שוין א הכנה, און א הכנה אין אן אופן פון „מיסמך“, צו דער גאולה פון פסח — וואס זי איז פארבונדן מיט „מבצע פסח“.

* * *

יג. בהמשך להמדובר לעיל וועגן דעם ענין פון שליחות — די שליחות פון כאו"א מישראל אויף מאכן א דירה לו ית' בתחתונים, קומט נאך צו אין דערויף איצט — אז ענין מיוחד:

כל עניני התורה זיינען אין אן אופן פון כללות ופרטות⁵⁶, אזוי אויך: בכללות — איז כל אחד ואחת מישראל שלוחו של מקום לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ס'זיינען אבער דא די וואס ביי זיי שטייט דער ענין השליחות בגלוי ובפרטות יותר, ביז אז דאס קומט אין שליחות כפשוטה.

ובנוגע לעניננו — וואס דאס איז אויך פון די מטרות פון דער התוועדות — זיינען דאס די שלוחים וואס האבן זיך (ע"פ השגחה פרטית) מתנדב געווען און זיי פארן אין ירושלים עיה"ק, „עיר שחבורה לה יחדיו“⁵⁷, אין ירושלים (וואס מ'רופט זי איצטער אן) העתיקה, און פון דארטן און דורך דארטן — אויך אין ירושלים החדשה⁵⁸.

אים די הוראות בנוגע לפועל פון די נקודות וענינים המבוארים בהמאמר.

* * *

יב. נאך אן ענין וואס איז אויך פון די מטרות פון דער התוועדות:

דער דין⁴⁹ איז אז שלשים יום לפני החג איז שואלין דורשין בהלכות החג, וואס דערפון איז פארשטאנדיק אויך בנוגע צו א ענין גדול וואס כו"כ וועלן טאן, א ענין ציבורי, אז מען דארף אג" הויבן זיך מתעסק זיין אין דערויף שלשים יום לפני⁵⁰.

ובנוגע לעניננו: אזוי ווי „פורים קטן“ איז דאך שלשים יום לפני „פורים גדול“ (ווי דער אלטער רבי רופט זיי אן בסידורו) — איז כאן הזמן והמקום מעורר זיין וועגן די הכנות צו „מבצע פורים“, אז דאס זאל זיין מיטן גאנצן שטורעם, ביז אז דאס וועט דערגרייכן „ביום אחד“⁵¹ צו אלע אנשים נשים וטף וועלכע געפינען זיך „בכל מדינות המלך“⁵², מלכו של עולם⁵³, מלך מלכי המלכים הקב"ה,

וואס כדי אז מ'זאל קענען דורכפירן דעם „מבצע פורים“ כדבעי, דארף זיין די הכנה לזה באופן מסודר — ווארום אע"פ אז דאס ברענגט דערנאך צו א שמחה אין אן אופן פון „עד דלא ידע“⁵⁴, למעלה פון סדר און מדידה והגבלה, אעפ"כ דארף אבער די הכנה לזה זיין באופן מסודר.

(49) ש"ע אדה"ו ריש הלכות פסח. וש"נ.

(50) ראה ריש שקלים: באחד באדר משמיעין על השקלים. ובכ"מ.

(51) ע"ד ל' הכתוב — אסתר ג, יג.

(52) אסתר א, כב.

(53) ראה מגילה טו, ב. אסתר פ"י, א.

(54) מגילה ז, ב.

(55) שם ו, סע"ב.

(56) ראה (פרשי' ו) תו"כ ר"פ בהר. חגיגה ו,

סע"א ואל"ך. וש"נ.

(57) תהלים קכב, ג.

(58) ראה מגילה ב, ב: כרך וכל הסמוך לו וכל

הנראה עמו נידון ככרך.

[שלא כדעת הטועים אז עם הויבט זיך
אז פון ירושלים החדשה און פון דארטן
קומט מען צו ירושלים העתיקה —

„קרית חנה דוד“⁵⁹ איז ירושלים
העתיקה, וואס זי איז די „עיר הבירה“
וואס איז געגעבן געווארן צום „עם
עולם“ אין אן אופן פון „נחלת עולם“,
און דורך ירושלים העתיקה האט מען
אויך ירושלים החדשה, און פרוורי וכל
הסביבה שלה, אלעס וואס איז אין די
גבולות פון ירושלים].

און אויך איז צפת עיה"ק — כידוע אז
אין צפת⁶⁰ איז געווען התחלת הגילוי
פון חכמת הסוד, חכמת הקבלה (ווי זי
ווערט אויך אנגערופן „חכמת
האמת“⁶¹), דארטן האט דער אריז"ל
מגלה געווען תורתו, און אין אן אופן אז
דאס איז אנגעקומען לדורותי אחריו⁶²,
דורך תלמידיו: ר' חיים וויטאל, דורך
„גורי האריז"ל“⁶³ בכלל.

(59) ישעי' כט, א.

(60) ראה ס' טוב הארץ (לבעה"ס מצת שמורים
— מס' כנפי יונה להרמ"ע מפאנו) לו, ב בגודל
מעלת צפת (נוסף ע"ז שהיא מ"ש, ואח"כ
כשנתיישבו גם בטבריא מ) ארבע ערי הקודש —
נוסף על ירושלים וחברון, בנוגע לכספי הכוללים
(כו').

(61) ראה אגה"ת ספ"ב. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א
ה"ד.

(62) וכמ"ש האריז"ל דדוקא בדורות אלו
האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה (אגה"ק
רס"ז).

(63) שכ"כ מהם הובאו ופעמים רבות נס'
חסידות (משנת חסידים (וראה פס"ד לה"צ י"ד
לסקט"ז, והמ"ח לא העתיק רק ד' האריז"ל (אבל
בשו"ת שלו חאה"ע סקמ"ג, ואפשר הוא מהאריז"ל),
עמק המלך (וראה לקרית שה"ש כו, א) ועוד). וכבר
שקויט בזה ממש"כ הרחיב בסוף הקדמתו לס' ע"ח
ובהקדמתו לש' ההקדמות. ואכ"מ.

]וואס דאס איז פארבונדן דערמיט
וואס מ'האט זיך משתדל געווען מאז אז
ס'זאל זיין דער ענין פון חיזוק ועזר
ישוב ארץ ישראל בכלל, ובפרט אין
ירושלים (העתיקה) און אין חברון און
אין צפת און אין טבר' — וואס דאס
זיינען די „ד' ערי הקודש“⁶⁴ וועלכע
זיינען געווען פארבונדן במיוחד מיט
כוללים וכו'.

וכאמור — אין דערויף זעט מען דעם
ענין השליחות בגלוי לעיני כל, למטה
מעשרה טפחים: עם האבן זיך מתנדב
געווען אברכים און נשיהם וילדיהם, און
אויך בחורים (וכולם) — „בחורים
מעמ“⁶⁵, און זיי פארן בעזרת ה' בקרוב
ממש אין ירושלים העתיקה, און דורך
איר אויך אין ירושלים החדשה (ביז אין
אן אופן פון „עתידה ירושלים שתתפשט
בכל ארץ ישראל“⁶⁶, ועד"ז אין צפת.

יד. און ס'איז דאך זיכער אז זיי פארן
אלס שלוחים פון כל המסובים
והנמצאים כאן, און דורך זיי — אויך
בשליחות פון דעם גאנצן קיבוץ פון בני
וועלכע געפינען זיך במדינה זו⁶⁷.

און דורך דערויף וואס זיי פארן אהינ-
צו, איז דאס כאילו ווי יעדערער
(מהמשלחים והמשלחות) פארט אליין
אהינצו, און איז זיך מתיישב דארטן, און
איז מעודד ומחזק די אידן וואס געפינען
זיך שוין אין אה"ק אז זיי זאלן נאך מער
מרבה זיין ולהגדיל ולהאדיר דעם ענין
פון הפצת התורה, סיי נגלה תורה און
סיי פנימיות התורה,

(64) כידוע במכתבי השד"רים דאו (לאחרי שנת
ת"ק).

(65) ע"ד ל' הכתוב — תהלים פט, כ.

(66) ראה יל"ש ישעי' רמז תקג.

(67) וכפס"ד דזכין לאדם שלא בפניו (כתובות

יא, א. שו"ע חו"מ סרמ"ג ס"ח. ובכ"מ).

נשיאינו אין תורת החסידות, אנהויבנ-
דיק פון תורת הבעש"ט והמגיד, און
דערנאך אין תורת חסידות חב"ד⁷⁶ פון
דעם אלטן רבי'ן און ממלאי מקומו, ביז
צו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

טו. אזוי ווי מזויל דאס פארבינדן
מיט אן ענין של מעשה בפועל (ווי ס'איז
אויך געווען בפעמים הקודמות⁷⁷) —
וועט מען איצטער געבן יעדערן פון זיי
ספרים פון רבותינו נשיאינו (וספרים
וואס זיינען מבאר די מאמרים ותורות
פון רבותינו נשיאינו) — דער ענין פון
תורה,

און אויך געלט, סיי אויף דעם ענין פון
„ושבי' בצדקה“⁷⁸ — געבן לצדקה לפני
נסיעתם דא, און דערנאך געבן לצדקה
אין אה"ק, אנהויבנדיק פון גתית
הצדקה (און לימוד התורה) ביים כותל
מעריבי (אין ירושלים העתיקה), און
דערנאך — כל אחד ואחת מתאים
לשליחותם;

און אויך אויף התחלת ההוצאות וואס
זיי וועלן האבן אין אה"ק — וויבאלד אז
מ'דארף האבן סיי דעם ענין פון „קמח“
און סיי דעם ענין פון „תורה“⁷⁹

[און אין אן אופן אז דער „קמח“ און
די „תורה“ זאלן זיין פארבונדן זב"ז,
וואס דעמולט איז דער „קמח“ העכער,
ווארום אע"פ אז בעיני בשר זעט א ניט
איד אז דאס איז „קמח“ כפשוטו, איז
אבער אמיתית הענין אז דאס איז ווי

כולל אויך דעם ענין פון „תורה“
מלשון „הוראה“⁶⁸ — דעם ענין החינוך
(ווי גערעדט אין דעם מאמר), און באופן
אז דערפון זאל ארויסקומען דער
„מעשה הוא העיקר“⁶⁹ — וויבאלד אז
„גדול תלמוד שמביא לידי מעשה“⁷⁰ —
דער ענין פון מעשה בפועל.

וואס די פעולה בזה דארף זיין —
אנהויבנדיק פון דעם ביסוס וחיוק פון
די מוסדות תורה און מוסדות חינוך
הקיימים כבר, און אויך מייסד זיין (בכל
מקום וואו מ'דארף האבן) מוסדות תורה
וחינוך חדשים,

צוזאמען מיט א מקוה טהרה — וואס
דאס איז פארבונדן⁷¹ מיט דעם ענין פון
„וזרקתי עליכם מים טהורים
וטהרתם“⁷², און „אשריכם“⁷³ ישראל
לפני מי אתם מטהרין ומי⁷⁴ מטהר
אתכם“⁷⁵.

און אויך פארגרעסערן (נאכמער)
דעם ענין פון הפצת „חכמת האמת“, צו-
זאמען מיט פירושה וביאורה ווי דאס
ווערט ארויסגעגעבן דורך רבותינו

68 ראה זחיג נג, ב.

69 אבות פ"א מ"ז.

70 קידושין מ, ב.

71 דמדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה

(סוטה ח, ב, ובכ"מ).

72 יחזקאל לו, כה.

73 סיום וחותם מסכת יומא ופרק יוהכ"פ.
ולהעיר שמסכת יומא נקראת בכ"מ (רמב"ם
בהקדמתו לפיה"מ. אגרת ר"ש גאון (מהדורת לוי' ע'
6 וע' 33). פירוש רה"ג לכלים מכ"ז מ"ד) גם בשם
כפורים. וגם „יומא“ — פירושו יום המיוחד והידוע,
אחת בשנה.

74 במשנה שלפנינו בש"ס ובמשניות הלי' הוא
„מי. אבל בירושלמי, ר"ף וע"י כאן (וכ"ה בר"ה
ארעיק אשריכם שבהערה הבאה) הוא כפננים.

75 ראה ד"ה ארעיק אשריכם (אוה"ת יוהכ"פ ע'
איתקעו ואילך). לקו"ש ח"ז ע' 176 ואילך.

76 שעי' באה פנימיות התורה באופן

ד'תפרנסו" — ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 206.

77 ראה גיב בהשיחה להשלוחים שי' העולים
לצפת, יום ג', ז"ך שבט תשל"ז (נדפסה בלקו"ש
ח"ד ע' 214 ואילך).

78 ישעי' א, כז.

79 ע"פ אבות פ"א מ"ז: אם אין קמח אין תורה,

אם אין תורה אין קמח.

ועד"ז איז פאַרשטאַנדיק בנוגע צו נשי ובנות ישראל בכל הדורות, ועאכו"כ בימינו אלו — כמבואר בכ"מ⁸⁷ אז דרא דעקבתא דמשיחא איז בדוגמא צום דור פון משה רבינו (צו מ'פאַרשטייט דאָס יע צי מ'פאַרשטייט דאָס ניט — אָבער „אזוי⁸⁸ איז דער ענין“).

י. ויה"ר אז די אַלע פרטים פון דער שליחות זאלן זיין אַ התחלה און אַ הכנה והקדמה קרובה, אז בקרוב ממש וועלן אַלע אידן אַרויסגיין פון גלות, „בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותנו“⁸⁹,

אַנהויבנדיק פון די וועלכע האָבן ממנה געווען די שלוחים אויף טאַן בשליחותם אין די אַלע ענינים, וואָס דאָס זיינען כל המסובים כאן, און על ידם — כל בניי בכל מקום שהם וואָס ווילן זיך מצטרף זיין דערצו,

ביז וואָנעט אַז קיין אַיין און איינציקער איד וועט ניט בלייבן אין גלות⁹⁰, וואָרום ס'וועט זיין, ואתם תלוקטו לאחד אחד בניי“⁹¹, אַז דער אויבערשטער וועט נעמען יעדער אידן און אַלע אידן פאַרן האַנט⁹² און וועט זיי אַרויסנעמען פון דעם גלות,

און בקרוב ממש וועט מען גיין מיט אַ טאַנץ צו מקבל זיין פני משיח צדקנו.

* * *

שם כו, א: יוסף חבב את הארץ כו' ובנותיו חבבו את הארץ. וראה תנחומא פינחס ז. במדבר פכ"א, י.

87) שער הגלגולים הקדמה כ. ספר הליקוטים להארזייל עה"פ שמות ג, ד.

88) לשון כמה מזקני החסידים לאחרי שקיטש עמוקה בעניני דא"ח ובכ"ז לא נחה דעתם בהבנת הענין לתכליתו, אלא שהונהג (אפגעלייגט) אצלם הענין בודאות ובהירור.

89) לשון הכתוב — בא י, ט.

90) ראה בארוכה לקו"ש חייא ע' 1 ואילך.

91) ישעי' כו, יב.

92) ראה פרש"י נצבים ל, ג: אחוז בידי ממש.

„קמח“ שטייט אין תורה, בריינגט צו תורה און ווערט נתעלה בתורה⁸⁰.

ועד"ז לאידך: „תורה“ איז פאַרבונדן מיטן „קמח“ — ווי „תורה“ שטייט בשרשה ומקורה, וואָס זי איז חכמתו ורצונו של הקב"ה⁸¹, ווערט זי נמשך דאָ למטה, מכריח עס זאל זיין קמח וכו' — ביז אַז דאָס ווערט אַנגעזעהן אין חיצוניות עוה"ז הגשמי, ביז אַז דאָס דערנעמט און איז מבטל די חומרות פון עוה"ז הגשמי, כמבואר בכ"מ].

טז. ומובן אַז דאָס רעדט זיך וועגן כל אחד ואחת פון די שלוחים, סיי אנשים און סיי נשים,

בדוגמא— ווי ביי מ"ת, אַז— דאָס— איז געווען סיי צו אנשים און סיי צו נשים, ואדרבה, פריער איז געווען, כה תאמר לבית יעקב⁸² — אלו הנשים⁸³, און ערשט דערנאָך „ותגיד לבני ישראל — אלו האנשים“.

ועד"ז געפינט מען אויך בנוגע צו כיבוש הארץ בפעם הראשונה, אַז בנות צלפחד האָבן געמאַנט „תנה לנו אחווה“⁸⁴ אין א"י, ביז וואָנעט אַז „ויקרב משה את משפטן לפני ה'“⁸⁵, מיטן גאַנצן שטורעם וואָס בנות צלפחד האָבן אויפֿגעטאַן — וואָס דורך דעם איז נתגלה געוואָרן די חביבות וואָס כל נשי ובנות ישראל האָבן געהאַט צו ארץ ישראל⁸⁶;

80) ראה תניא רפ"ז (מו, ע"ב): וחיותן נכלל ג"כ באו"ס ביה כו. ושם פיז: ועולה לה' כעולה ובקרבו.

81) ראה תניא פ"ד.

82) יתרו יט, ג.

83) מכילתא ופרשי עה"פ. שמור פכ"ה, ב.

84) פינחס כז, ד.

85) שם, ה.

86) ראה פרשי שם כו, סד, שהנשים היו מחבבות את הארץ. ובפרט בנות צלפחד — פרשי

כדי צו פארבינדן דאָס מיט אַ פעולה בגשמיות למטה מעשרה טפחים — וועט מען געבן צו די שלוחים (די שלוחות האָבן שוין באַקומען), סיי די אברכים און סיי די בחורים, שני שקלים פאַר יעדער פון די עלטערן [צוזאַמען מיטן יישר כח (להוריהם)] אַז זיי זאָלן דאָס אַפגעבן לצדקה,

און ממשיך זיין ברכת ה' בכל המצטרך להם, ובעיקר — איז דער נקודה הפנימית, אַז זיי זאָלן האָבן אַ סאך נחת פון די שלוחים.

[נתן לכא״א מהשלוחים שיחיו שני שטרות של שקל עבור הוריהם שיחיו — לצדקה].

* * *

יט. אזוי ווי מ'דאַרף דאָך מזכה זיין אַת כל המסובים כאן אין אַז ענין פון [„ציון במשפט תפדה“⁷⁸ — דער ענין פון תורה⁷⁹, האָט מען געזחזח'ט פון מאמר וקבל היהודים און] „ושבי' בצדקה“⁷⁸ (ווי ס'איז אויך געווען בפעמים הקודמות) —

וועלן אַרױפגיין די „טאַנקיסטן“, און נעמען און פאַנגאָדערטיילן שקלים לכל המסובים, סיי אנשים און סיי נשים (צו די וואָס האָבן נאָך ניט באַקומען אַלס שלוחים אָדער שלוחות) — און ווי-באַלד אַז בשנה זו איז פורים קטן חל ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב⁸⁰, „טוב לשמים וטוב לבריות“⁸¹, וועט מען געבן יעדערן פון די מסובים שני שקלים.

[נתן לכא״א מהשלוחים שיחיו: קונטרס אהבת ישראל, קונטרס פורים תרפ"ז, מאמר ד"ה ואלה המשפטים תשל"ח, שיחת יום ז'ך שבט תשל"ז. ושטר של עשר שקל, של שקל, של מאה לירות וששה שטרות של עשר לירות.

לכא״א מהשלוחות תחינה: סידור, תניא, קונטרס אהבת ישראל, שיחת ז'ך שבט הניל, מכתב להכינוס דנשי חב"ד ש.ז. ושטרות ממון כנ"ל. ועוד שני שטרות של שקל עבור הוריהן שיחיו.

לכא״א מילדי השלוחים שיחיו: סידור, שיחת ז'ך שבט הניל, ושטרות ממון כנ"ל להשלוחים].

* * *

יח. כאן המקום אויך אַפגעבן אַ דאַנק צו די עלטערן פון די שלוחים און שלוחות, וואָס זיי האָבן זיי אויפגע-האַדעוועט אין אַזאַ אופן אַז זיי זאָלן נעמען אויף זיך די שלוחות — וואָס יעדער זאך איז טאַקע בהשגח"פ, מ'דאַרף אַבער אויך האָבן פעולת התחוננים, ובפרט דער ענין החינוך פון דעם פאַטער און דער מוטער; און אויך דערפאַר וואָס זיי האָבן געגעבן דעם רשיון בשמחה ובטוב לבב אַז זיי זאָלן פאַרן אין דער שלוחות, אע"פ אַז ס'איז געווען אין דעם שאלות ואין כאן המקום לדבר ע"ז,

והעיקר — וויבאַלד אַז די שאלות זיינען אינגאַנצן בטל ואין להם שום מקום כלל וכלל, איז אַ זיכערע זאך אַז דאָס וועט נאָך מער מוסיף זיין אין ברכות ה', אַז יעדערער פון זיי (די עלטערן), און אַלע צוזאַמען בתוככי כלל ישראל, וועלן האָבן בשורות טובות און אַ סאך נחת פון די שלוחים און די שלוחות, און מ'וועט אויפנעמען דעם נחת בשמחה ובטוב לבב.

(93) ראה לקו"ת ר"פ דברים.

(94) פרשי' בראשית א, ז.

(95) קידושין מ, א. ובאוה"ת (בראשית לג, ב.

משפטים ע' אקנו. ועוד) מקשר זה עם יום השלישי שהוכפל בו כי טוב.

און ס'וועט זיין שלימות הארץ, אָ גאַנץ ארץ ישראל לגבולותי וועט זיין „נחלת עולם“ צום „עם עולם“, צוזאַמען מיט שלימות העם און שלימות התורה — וואָס די אַלע דריי (שלימות הארץ, שלימות העם און שלימות התורה) געמען זיך פון דער שלימות האמיתי, וואָס דאָס איז די שלימות פון עצמות ומהות,

וואָס „עיקר שכינה בתחתונים היתה“¹⁰⁰ דוקא, און דורך יעדער פעולה, במחשבה אָדער בדיבור אָדער במעשה, וואָס אַ איד טוט ווי דער אויבערשטער וויל, וואָס דאָס איז דער ענין פון קיום המצוות כפשוטו, ביז צו „כל מעשיך לשם שמים“ און „בכל דרכיך דעהו“ — מאַכט ער אַ דירה לו ית' בתחתונים,

און דורך דערויף ברענגט ער „תשועה והצלה“, כפס"ד הרמב"ם¹⁰¹, צוזאַמען מיט כל עניני ברכות, ביז צו אַ ברכה כפשוטה בחיצוניות העולם, אין בני חיי ומזוני, ובכולם — רויחי, נאָך אין די לעצטע טעג פון גלות, ביז צום מרחב האמיתי וואָס וועט זיין בביאת משיח צדקנו.

כא. און דאָס וועט מוסיף זיין כח ועוז, אָ מ'וועט זעהן שוין איצט און בעיני בשר ווי דער „רגשו גוים ולאומים יהגו“ איז „ריק“¹⁰², און „יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו“¹⁰³,

און בדרכי נועם ודרכי שלום וועט מען אייננעמען גאַנץ ארץ ישראל

ויהי'ר אָ דאָס זאָל זיין די הכנה קרובה ממש, אָ בקרוב ממש וועט מען זעהן בפועל דעם ענין פון „ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה“²⁶, ווי ס'שטייט בפרשת שבוע זה — אָ ס'וועט זיין „והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך“²⁶, וואָס דער ענין (אָ אַ „מלך“ און אַ „שר“ זאלן זיך פאַר- נעמען מיט אַ פשוט מישראל) נעמט זיך מצד דעם ענין פון „ונפלינו אני ועמך גו“,

דאָס זאָל זיין למטה מעשרה טפחים, און בדרכי נועם ודרכי שלום, ובקרוב ממש — נאָך אין זמן הגלות,

און דערפון וועט מען גלייך קומען צו דעם ענין פון „מיד הן נגאלין“²⁷, ובשמחה וטוב לבב.

* * *

כ. כמדובר כמ"פ אָ המעשה הוא העיקר — אָנהויבנדיק פון די שלוחים און שלוחות, אָ זיי זאלן דורכפירן שליחותם בהצלחה רבה ומופלגה (מיטן נתנית כח פון כל המסובים כאו),

ס'יי בנוגע צו לימוד התורה און ס'יי בנוגע צו קיום המצוות, ס'יי בנוגע צו ישוב הארץ בפנימיות און ס'יי בנוגע צו ישוב הארץ בפשטות, ס'יי צו מחזק זיין און מעורר זיין את לבב כל אחד ואחת וואָס געפינט זיך אין אה"ק, „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“²⁸, ביז אָ אַלע זאלן וויסן אָ „עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו א-ל“²⁹,

100 שהשיר פ"ה, א. ושי"ב. וראה ד"ה באחי לגני השי"ת בתחלתו.
101 הל' תשובה פ"ג ה"ד.
102 תהלים ב, א.
103 שם, ד.

96 ישע' מט, כג.
97 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
98 עקב יא, יב.
99 ישע' ה, יא.

און מתוך שלום ומנוחה ושמחה טוב לבב.

וכמדובר כמ"פ אז בשעת מ'האט די כלי נשק כדבעי, וועט מען יוצא זיין דערמיט אליין וואס מ'וועט דאס האלטן, דאס וועט פועל'ן דעם, תפול עליהם אימתה ופחד" ¹¹⁰ וויבאלד אז דאס איז „בגדול זרועך" ¹¹⁰,

ניט „כחי ועוצם ידי" ¹¹¹, נאָר דער־פּאַר וואָס מ'גייט בשליחותו של הקב"ה, עס וועט זיין „ידמו כאבן" ¹¹⁰.

כב. ויה"ר אז פון דער סדרה פון „כי תשא" (וואָס מ'לייענט בתורה בשבוע זה), וואָס דאַרטן שטייט (והתורה היא נצחית), „ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה", און דאַרטן ¹¹² רעדט זיך וועגן די "ג מדה"ר וואָס „אינן חזרות ריקס" ¹¹³, און וועגן די לוחות האחרונות ¹¹⁴, וואָס אין עבודת האדם איז דאָס דער ענין התשובה ¹¹⁵, „לאתבא צדיקייא בתיובתא" ¹¹⁶ —

וועט מען (דורך דעם) קומען צו די סדרה שלאחרי' — אז ס'וועט זיין „ויקהל משה (ס'וועט זיין „הקיצו ורגנו שוכני עפר" ¹¹⁷ ומשה ואהרן עמהם ¹¹⁸) את כל עדת בני" ¹¹⁹, אז ער וועט

לגבולותי, און דער ישוב וועט זיין מ'וסד אויף מוסדות תורה און מוסדות תפלה, אז ס'וועט זיין דער „הקול קול יעקב" ¹⁰⁴ אין די בתי כנסיות ובתי מדרשות ¹⁰⁵, צוזאמען ובהקדמת — מקוה טהרה, כמדובר כמ"פ ¹⁰⁶.

וכמדובר כמ"פ אז בשעת אַ איד שטעלט זיך אָוועק בתוקף המתאים, איז פאַר אמת ווערט מען נתפעל, און די גאַנצע מציאות פון דעם מעלים ומסתר ווערט בטל, און נאָכמער: ער ווערט אַ מסייע דערצו אז ארץ ישראל לגבולותי זאל זיין „נחלת עולם" — אין דעם העלם והסתר פון וועלט ¹⁰⁷ גופא — צום „עם עולם", וואָס דאָס איז כל אחד ואחת מישראל, וואָרום „ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ" ³³, כולל — „ארץ" כפשוטה, ארץ הקודש, וויבאלד אז זיי זיינען „נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" ³³.

און מ'וועט זעהן ווי ס'ווערן בטל די אַלע מבלבלים וואָס טענה'ן אז ס'איז נאָך ניט געקומען דער זמן אויף אַנ־האַלטן אויך ווייטער אַלע טיילן פון ארץ ישראל וואָס מען האָט, און „אל תתגרה בגוי (גדול וקטן)" ¹⁰⁸, מיט אַלע טענות דורך וועלכע מ'ויל מבלבל זיין און מונע זיין אידן פון אַנהאַלטן ארץ ישראל לגבולותי כפס"ד השו"ע ¹⁰⁹,

(110) בשלח טו, טז.

(111) עקב ה, יז.

(112) תשא לד, וז.

(113) ר"ה יז, ב.

(114) תשא לד, א ואילך.

(115) ראה ד"ה ויתן לך תרסי' ובכ"מ.

(116) הובא בלקו"ת שמע"צ צב, ב. ש"ה ש, נ.

סעי'ב. וראה זח"ג קנ"ג, ב.

(117) ישעי' כו, יט.

(118) ראה תודיה אחד — פסחים קיד, ב. יומא ה,

ב.

(119) ויקהל לה, א.

(104) תולדות כו, כב.

(105) ראה ב"ר פס"ה, כ.

(106) שיחת מוצאי ש"פ לך לך תשל"ח ס"כ.

מוצאי ש"פ חיי שרה תשל"ח סמ"ה (לקו"ש ח"ב ע' 344'5-312).

(107) דעולם הוא מלשון העלם והסתר — לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

(108) ראה פסחים קי"ג, א.

(109) שו"ע (שו"ע אדה"ז) או"ח שכ"ט ס"ו. וראה

לעיל ע' 286 ואילך — בארזכה.

מקהיל זיין קהילות גדולות¹²⁰,

און בקרוב ממש וועט מען זוכה זיין צו זעהן דעם ביהמ"ק השלישי, וואס דעמולט וועט מען אויך זעהן דעם משכן שעשה משה — וואָרום מעשה ידי משה זיינען נצחיים און ידי עכו"ם האָבן אין דערויף ניט שולט געווען¹²¹, און בשעת יבנה המקדש, ס'וועט געבויט ווערן דער ביהמ"ק השלישי, וועט אויך נתגלה ווערן דער משכן שעשה משה — וואָס וועגן דערויף רעדט זיך אין פרשת „ויקהל“ (און אין פרשת „פקודי“).

און ס'וועט זיין דער ענין פון „אלה¹²² פקודי המשכן גו' אשר פקד על פי משה“¹²³, און ס'וועט זוכה זיין צו דעם ענין פון „ויקרא אל משה“¹²⁴, און דורך אים („ואתה“¹²⁵) וועט זיין „תצוה את

בני“¹²⁶, דאָס וועט אַנקומען לכל אחד ואחת מישראל,

ביז אַז ס'וועט זיין „ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“¹²⁷, ווי דער רמב"ם איז מסיים בסוף הל' מלכים וסוף ספרו „יד החזקה“ —

כן תהי' לנו, בעגלא דידן, ובקרוב ממש.

* * *

[אמר: די וואָס דאַרפן מאַכן אַ ברכה אחרונה וועלן מסתמא מאַכן אַ ברכה אחרונה.

נתן היין והמזונות — לשמחת חו"כ דהחתונה שהייתה לאח"ז.

נתן בקבוק משקה להשלוחים שיחיו הנוסעים לירושלים העתיקה, ואמר: מיזאל דאָס טיילן — כנהוג שם — ביים כותל המערבי, און דערנאָך — בכל ירושלים כולה,

בקבוק משקה להשלוחים שיחיו הנוסעים לצפת.

טרם צאתו התחיל לנגן כי בשמחה תצאו].

(120) יל"ש ר"פ ויקהל (הובא בשו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ס"ג).

(121) סוטה ט, סע"א. וראה צפע"נ עה"ת ר"פ תרומה. ברכה לד, א. ועוד.

(122) שמורה כאצבע ואומר אלה.

(123) פקודי לח, כא.

(124) ויקרא א, א.

(125) ראה אוה"ת תצוה ע' איתקנא. ד"ה זאת תורת

הבית תרפ"ט פ"א (סה"מ קונטרסים ח"א ע' מה).

וראה לקו"ש (חט"ו ע' 351. לעיל ע' 177 ואילך. ע' 204).

ש, וראתה" מורה על עצמיות שלמעלה משם ותואר, „תצוה“ מלשון צוותא וחיבור, והיינו שנעשה

צוותא וחיבור דבניי עם עצמות דמשה, המקשרם עם

עצמות א"ס.

(126) תצוה כז, כ.

(127) ישע"י יא, ט.

שיחה להתלמידים ולהתלמידות „צבאות השם” שיחיו
 – בבית הכנסת, אחרי תפלת מנחה –
 יום ד', פורים קטן ה'תשמ"א

דעם נאָמען „פורים קטן” ווערט דער טאָג אָנגערופן לויט מנהג ישראל וואָס „תורה היא”⁵, אונזער תורה, וואָס זי איז תורת אמת, ד.ה. אַז זי זאָגט ווי דער אמת איז – איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס איז אויך דער אַינהאַלט פון דעם טאָג⁶, דער ענין פון „פורים קטן”.

און נוסף צו דעם וואָס דער טאָג איז – „פורים קטן”, און איז דעם טאָג קלייבן זיך צוזאַמען קטנים און קטנות – איז אויך דאָ דער אַלגעמיינער ענין, אַז דער פּאָלק צו וועמען די קטנים און קטנות געהערן – האָט אויך אַ שייכות צו דעם ענין פון „קטן”, וואָרום דער פּאָלק ווערט אָנגערופן „יעקב” – „אל תירא עבדי יעקב” (און – „ישראל”), וואָס אויף יעקב'ן שטייט⁷ אַז „קטן הוא”,

און – זיי גרייטן זיך צו מקבל זיין גאָר אינגיכן פני דוד מלך המשיח, וואָס מיזאָגט⁸ אַז „דוד הוא הקטן”.

וואָס פון די אַלע אויבנדערמאָנטע ענינים איז פאַרשטאַנדיק, אַז באַ דעם צוזאַמענקלייבן זיך – איז ספּעציעל אונטערשטראַכן דער ענין פון קטן.

ג. די אַפּלערנונג פון דעם ענין פון „קטן” (וואָס מ'שטרייכט אונטער אין די

א. [אמרו את ה"ב פסוקים ומאמרי חז"ל].

אח"כ ניגנו הניגון „ווי וואָנט משיח נאָר”.

ב. דער צוזאַמענקלייבן זיך פון אונז אַלעמען איז באַשטימט געוואָרן, און קומט פאַר, אין דעם טאָג פון פורים קטן⁹ נאָך האַלבן טאָג, וואָס נאָך האַלבן טאָג (פון פורים קטן) איז דער אָנהויבס, און די צייט פון צוגרייטונג¹⁰ צום מאָרגנדיקן טאָג (צו שושן פורים קטן).

דער טאָג פון פורים קטן שטרייכט אונטער דעם ענין פון צוזאַמענקלייבן זיך פון קטנים און קטנות, פון די וואָס זיינען פאַר בר און בת מצוה,

[וואָס זיי זיינען די סיבה פון דעם צוזאַמענקלייבן זיך איצטער. אויך די וואָס זיינען נאָך בר (בת) מצוה וואָס זיינען דאָ – זיינען זיי געקומען צוליב דעם כבוד פון די קטנים און די קטנות],

וואָרום דער נאָמען פון דעם טאָג איז – „פורים קטן”, און וויבאלד אַז מיט

(1) נדפסו בחוברת „י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל (ברוקלין, תשל"ז); בחוברות „צבאות השם” בכ"מ. ועוד.

(2) בהתוועדות דשי"פ תרומה, ג' אדר ראשון.
 (3) כן נקרא בסידור אדה"ז לפני „ובא לציון גואל”. וכ"ה גם בהשלמה לשיע' אדה"ז או"ח סקלי"א ס"ח.

(4) שלכן אין אמרים תחנון במנחה דערב פורים קטן וכי"ב (שיע' או"ח סקלי"א ס"ז. מקומות שבהערה 3).

(5) תודיה נפסל – מנחות כ, ב.

(6) וראה שעהיו"א פ"א, ד, שמו אשר יקראו לו בלה"ק מורה על מהות הדבר ותוכנו.

(7) ישעי' (מד, ב). וממשיך „וישורון”, ובתרגום שם – „ישראל”.

(8) עמוס ז, ב. וראה חולין ס, ב.

(9) ש"א י, יד. וראה חולין שם.

ער ווערט טאקע אנגערופן „קטן“, וואָרום ווי גרויס ער זאל זיין, און ווי גרויס ער וועט ווערן [און זיכער וועט ער גרויס-ווערן, וואָרום „זה" הקטן גדול יהי""] — איז דאָס אַלץ מיט דעם כח און מיט די ברכות וואָס דער „מאור הגדול" גיט אים;

אַבער צוזאַמען דערמיט איז ער „מאור הקטן“, וואָרום זיין אַרבעט און זיין שליחות איז — אַז ער זאל באַ-לייכטן שמים וואַרץ וכל צבאיהם,

אַז כאַטש ער איז גאַר אַ קטן ובפרט אין פאַרגלייך צו שמים וואַרץ וכל צבאיהם — איז ער אַבער אַ „מאור (הקטן)“, ער קען זיי אַלעמען באַ-לייכטן; יעדער איד, סיי אינגעלעך און סיי מיידעלעך, און דורך זיי¹⁶ — אויך די עלטערן זייערע און די קרובים זייערע און אַלע ערוואַקסענע — איז אין אַן אופן פון „מאור“, זיי לייכטן און באַ-לייכטן די גאַנצע וועלט.

וואָס דאָס ווערט דורך דעם וואָס ער¹⁷ פאַרבינדט זיך מיט „נר מצוה ותורה אור"¹⁸, מיט דער ליכטיקייט פון דעם אויבערשטן'ס תורה, און מיט מקיים זיין דעם אויבערשטן'ס מצוות, וואָס דער אויבערשטער איז דער „מאור הגדול“.

ה. די טעג פון פורים קטן און שושן פורים קטן במיוחד [וואָס ווי אויבנ-דערמאָנט, איז אַיצטער, נאָך האַלבן טאָג

אַלע אויבנדערמאָנטע זאַכן] איז — אַז יעדערער פון אונז דאַרף זיך באַ-טראַכטן אַז ער באַקומט אַלץ וואָס ער דאַרף האַבן און האָט פון דעם אוי-בערשטן, וואָס דער אויבערשטער איז דער „מאור הגדול" וואָס מאַכט ליכטיק און גיט אַלץ וואָס מ'דאַרף האַבן צו שמים וואַרץ וכל צבאיהם, וואָס ער האָט זיי באַשאַפן, ווי איר האָט ערשט גע-זאָגט¹⁰ „בראשית" כרא אלקים את השמים ואת הארץ",

און וויבאַלד אַז יעדערער באַטראַכט זיך אַז ער באַקומט אַלץ פון דעם אוי-בערשטן, דער „מאור הגדול" — איז ער ווי דער „מאור הקטן"¹², די לבנה, וואָס באַקומט איר ליכט¹³ פון דעם שמש, „מאור¹² הגדול"¹⁴.

ד. וויבאַלד אַז יעדערער פאַרשטייט אַז ער באַקומט אַלץ פון דעם „מאור הגדול" — איז זעלבסטפאַרשטענדליך אַז ער טוט אַלץ וואָס ער קען אַז ער זאל זיין פון „צבאות השם", פון דער אַרמיי וואָס געהערט צו דעם „מאור הגדול".

וואָס בשעת ער געהערט צו דער אַרמיי פון דעם „מאור הגדול" — ווערט ער אנגערופן (ניט סתם „קטן", נאָר) „מאור הקטן":

10) בהייב פסוקים ומאמרי חז"ל.

11) בראשית א, א. וראה פרשי' עה"פ שם, יד: את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותי'.

12) בראשית שם, טז.

13) ועיז' יכולה למלאות תפקידה, להאיר על הארץ (בראשית שם, טו. יז).

14) כי, סיהרא לית לה נהורא מגרמא כלום, ומקבלת אורה מהשמש (וחי'א לג, ב. רמט, ב. חיב, רטו, א. ועוד. וראה ספר הערכים-חיב'ד ערך אור הלבנה סיב סקיא. ושיג').

15) שאומרים בכריתו של כא"א מישראל.

16) כמש"ג והשיב לב אבות על בנים, עיי' בנים (מלאכי ג, כד ובפרשי').

17) שבכל אחד ואחת מישראל נאמר: נר ה' נשמת אדם (משלי כ, כז), חלק אלקי ממעל ממש (תניא רפ"ב).

18) משלי ו, כג.

מקבל פון דעם „מאור הגדול“, אז ער גייט אריין אין „צבאות השם“:

דורך דעם וואָס ער גייט אַריין אין „צבאות השם“, איז אַזוי ווי מ'גייט יעדערן וואָס געפינט זיך אין אַן אַרמיי אַלץ וואָס ער דאַרף (כדי ער זאַל קענען דורכפירן רהיגערע הייט תפקידו אין דעם צבא און מנצח זיין), וואָס דאָס קומט פון דעם „קאָמענדער-אין-טשיף“ — אַזוי איך אין אונזער פּאַל, באַקומט איר אַלץ וואָס איר דאַרפט (כדי איר זאַלט קענען רהיגערע הייט מנצח זיין אין מלחמת היצר), פון דעם „מאור הגדול“, פון דעם „קאָמענדער-אין-טשיף“, פון דעם אויבערשטן אַליין.²¹

און ווי גערעדט דעם פריערדיקן מאָל²² אַז דער אויבערשטער זאָגט²³ „בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך“:

דער אויבערשטער זאָגט צו יעדער יחיד („אבוא אליך וברכתיך“ — לשון יחיד²⁴), אַז אומעטום וואו עס געפינט זיך איינער פון „צבאות השם“, איינער פון אידישן פּאַלך [וואָס זיי זיינען אַלע „צבאות השם“²⁵], און דערמאָנט דעם אויבערשטן'ס נאָמען אין תפלה, אין דאָוונען, אָדער אין תורה, אין לערנען, אָדער דורך מקיים זיין דעם אויבערשטן'ס אַ מצוה²⁶, ווי נתינת צדקה²⁷ —

פון פורים קטן — דער אָנהויבס, און די צייט פון צוגרייטונג צו שושן פורים קטן] ווייזן און לערנען וועגן דער שלימות (גאָנצקייט) אין דער ליכטי-קייט, שליחות און אַרבעט פון „מאור הקטן“:

פורים קטן און שושן פורים קטן זיינען [ווי] — פורים גדול און שושן פורים גדול] — אין דעם פּערצנטן און פּופּצנטן טאָג אין חודש, וואָס אין די טעג איז די לבנה, דער „מאור הקטן“ כּפּשוטו, במילואה „באשלמותא“¹⁹ — דעמולט לייכט דער „מאור הקטן“ אין דער פּולסטער און אין דער גרעסטער מאָס.

1. האמור לעיל לערנט יעדערן וואָס געהערט צו דעם פּאַלך יעקב וואָס „קטן הוא“, און יעדערן וואָס וועט אינגיך מקבל פנים זיין דעם מלך המשיח, „דוד הוא הקטן“ — אַז ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס בשעת מ'פּאַרגלייכט אים אין כמות מיט דער גאַנצער וועלט איז ער גאָר אַ קטן —

איז (אדרבא²⁰) דורך דעם וואָס ער ווערט דער „מאור הקטן“ וואָס איז מקבל פון דעם „מאור הגדול“ — ווערט ער דער „להאיר“ אָנפירער און ער ברענגט די גאולה צו דער גאַנצער וועלט.

2. דער כח וואָס ער האָט אויף אַנ-פירן מיט דער גאַנצער וועלט ביז צו ברענגען די גאולה, איז, ווי געזאָגט (לעיל ס"ד) — דורך דעם וואָס ער ווערט דער „מאור הקטן“ וואָס איז

(19) שמו"ר פט"ז, כו. זח"א קנ, רע"א. ח"ב רטו, א. רכה, סע"כ. ועוד.

(20) כמחזיל עה"פ לא מרוכבם גו' — שמעטין עצמכם (חולין פט, א). ולהעיר שהעתיקו חז"ל רק התחלת הכתוב, לא מרוכבם ולא סיומו, המעט.

(21) ראה גם שיחת „צבאות השם“ — יום ד', כ"ח תשרי שנה זו ס"ב (נדפסה בלק"ש חכ"ד ע' 322).

(22) שיחה ל„צבאות השם“ — יום א' פ' משפטים כ' שבת ס"ז (לעיל ע' 308-9).

(23) יתרו כ, כא.

(24) ראה פרש"י ברכות ו, א ד"ה אבוא.

(25) כמש"נ בסוף ימי גלות מצרים — בא יב, מא.

(26) ראה פרש"י ברכות שם: אשר אזכיר את שמי — אשר יזכיר שמי על מצוותי ודברי (תורה).

(27) דכוללת כל המצוות (כמרומו גם במשנה —

אויך אָנגעוויזן דורך כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, וואָס דער מאמר וואָס ער האָט געזאָגט בפּורים קטן הידוע³¹ האָט ער אָנגעהויבן מיטן פּסוק פון מגילה³² „וקבל³³ היהודים את אשר החלו לעשות“, וואָס דאָס מיינט³⁴, אַז די אידן פורים־צייט האָבן אויף זיך אָנגענומען מיט אַ פאַרשטאַרקונג און מיט אַן אַנט־שלאַסנהייט די תורה מיט אַלע זאַכן וואָס זיינען פאַרבונדן מיט תורה,

וואָס דאָרטן אין מאמר³⁵ ערקלערט ער, אַז דער פּסוק וענין איז פאַרבונדן דערמיט וואָס „מפי עוללים ויונקים יסדת עוז גו' להשבית אויב ומתנקם“³⁶, מיט אידישע קינדער.

ט. דער ענין פון „מפי עוללים ויונקים יסדת עוז גו' להשבית אויב ומתנקם“ — איז:

בשעת אַ איד נעמט־אָן אויף זיך תורה, און וויל מקיים זיין, און איז מקיים אירע מצוות — האָט ער קעגן זיך דעם „אויב ומתנקם“, דעם יצר וואָס ער גייט צו אים צו אויף די צוויי וועגן — „אויב“ און „מתנקם“³⁷:

אַלס אַן „אויב“ — אַלס אַן אָפּענער פיינט, וואָס זאָגט אים קלאַר אַז ער וויל אים ח'ו ברענגען צו ניט מקיים זיין תורה ומצוות,

קומט דער אויבערשטער בעצמו צו אים און בענטשט אים, אַז ער זאָל מצליח זיין אין אַלע זיינע ענינים, אָנהויבנדיק פון מלחמת היצר,

און אַז ער זאָל ברענגען, צוברענגען און אַרײַנברענגען, אין „צבאות השם“ און מלחמת ונצחון היצר — יעדער קינד און אַלע קינדער צו וועמען מ'קען דערגרייכן, אינגעלעך צו אינגעלעך און מיידעלעך צו מיידעלעך.

וואָס דורך דעם ווערט די צוגריי־טונג, נאַענטסטע צוגרייטונג, אַז גאָר אינגיכן וועלן די „צבאות השם“, יעדער איד און אַלע אידן, און איר, קטנים און קטנות, אַלס מיטגלידער פון „צבאות השם“, בראשם, פון פאַרנט — גיין צו דעם „המקום“³⁸ אשר אזכיר את שמי“, צו דעם אמת'ן אַרט, צו דעם עיקר אַרט, וואו דער אויבערשטער דערמאָנט זיין נאַמען, דעם שם המפורש, בגלוי —

אין בית המקדש, וואָס וועט אינגיכן געבויט ווערן אין ירושלים עיר הקודש, די הויפט־שטאָט פון ארץ הקודש, „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“³⁹,

במהרה בימינו ממש, „נא'“.

* * *

ת. דער צוזאַמענקלייבן זיך פון אידישע קינדער בפּורים קטן — איז אויך פאַרבונדן מיט דעם פורים ווען מ'לייענט די מגילה („פורים גדול“⁴⁰), ווי

(31) תרפיז — נדפס ב.התמים חוברת ז (לה, ב שלז, ב) ואלד). סה"מ תשי"א ע' 180 ואלד.

(32) שקורין אותה בפורים גדול.

(33) אסתר ט, כג.

(34) ראה רד"ה וקבל הנ"ל: דעתה בזמן הגלות הם קבלו מה שהחלו כבר בזמן דמתן תורה. וממשך במחז"ל (שבת פח, א) עה"פ (אסתר שם, כז) „קיימו וקבלו היהודים: קיימו מה שקבלו כבר.

(35) פ"ב ע' (181).

(36) תהלים ת, ג.

(37) ראה ד"ה הנ"ל שם.

דעל ג"ד העולם עומד כו' וגמ"ח — עמוד המצוות — אבות פ"א מ"ב). ולהעיר דבדקה היא „מצותך“, מצוותו של הקב"ה (אגה"ק סי"ז).

(28) כה"א הידיעה — כפרשי יתרו שם.

(29) עקב יא, יב.

(30) כן נקרא בסידור אדה"ו והשלמה לשו"ע

אדה"ו שבהערה 3.

י. כ"ק מו"ח אדמו"ר פרעגט דארטן אין מאמר³⁵: א מלחמה איז דאך פאר- בונדן מיט גשמיות'דיקע וואפן, און מיט גשמיות'דיקן כח, איז ווי זאגט מען אז „עוללים ויונקים" טוען-אויף דעם „להשבית אויב ומתנקם" — בא „עוללים ויונקים" איז דער גשמיות'דיקער כח גאר ניט אין דער פולסטער מאָס!

און פארענטפערט, אז דאָס איז וואָס דער פּסוק³⁶ זאָגט „לא כחיל ולא ככח כי אם ברוחי" אמר ה' צבאות: דער אויבערשטער, וואָס ער איז „ה' צבאות", ער איז דער וואָס פירט אָן מיט אַלע אַר- מייַען, ובפרט און אָנהויבנדיק פֿון „צבאות השם", זאָגט — אַז „לא כחיל ולא ככח כי אם ברוחי",

תינוקות שהם עכ"פ בני חמש שנים (שלימותי), משא"כ „עוללים ויונקים" הם בגיל קטן יותר: ד"ינוק" ע"פ הלכה הוא עד בן כ"ד חודש (רמב"ם הל' אישות פכ"א הי"ג. טושי"ע אה"ע ר"ס פב. וראה פרשי עה"פ וירא כא, ח), ו„עוללי" (לדיעה אחת) הוא עוד יותר קטן מזה (ראה מדרש תהלים עה"פ. מכילתא בשלח טו, א. רד"ק מצויד ומצויצ תהלים שם. פרשי סוטה ל, סע"ב). אבל עפ"ז קשה — שהרי מתחיל לדבר רק בן שנתיים (רד"ק עה"פ וירא שם. סה"מ תקס"ח ע' תפח).

אבל ראה דרוזיל עה"פ מפי עוללים גו' (סוטה שם. מכילתא שם. וראה מד' תהלים שם) שגם עוללים ויונקים „אמרו זה א-לי ואנודה".

(41) זכר"ד, ו.

און אַלס א „מתנקם" — ער פאַר- שטעלט זיך און זאָגט אים אַז ער זאַל נאַכגעבן נאַר א ביסעלע³⁸, און דורך דעם, אַדער דורך דעם וואָס פריער וועט ער טאָן אַז עבירה ח"ו וועט ער דערנאַך קענען לערנען מער תורה, אַדער ענליכע טענות.

דאַרף זיין דער „להשבית אויב ומתנקם", עס ווערט אינגאַנצן בטל דער יצר, ער קען גאַרניט אויפטאָן מיט אַ אידן, ובפרט מיט „עוללים ויונקים", מיט אידישע קינדער.

ווי אַזוי טוט מען דאָס אויף — דורך דעם וואָס די „עוללים ויונקים", די אידישע קינדער, פירן זיך אויף אין אַן אופן פון „יסדת עוז", זיי שטעלן אַוועק אַלס אַ יסוד, אַלס אַ גרונט, אויף וועלכן זיי בויען די טאַג-טעגליכע אויפפירונג און דעם גאַנצן לעבן און די גאַנצע הויז זייערע („יסדת") — אויף דעם „עוז", די שטאַרקייט פון תורה³⁹, מ'גייט מיט אַ שטאַרקייט אין לערנען תורה און אין מקיים זיין אירע מצוות,

וואָס דאָס איז מבטל דעם „אויב ומתנקם"; דאָס ברענגט דעם נצחון אין מלחמת היצר⁴⁰.

(38) ראה שבת קה, ב.

(39) ד"אין עוז אלא תורה" (ראה ויקר פליא, ה. יל"ש בשלח רמז רמד. שהשיר פ"ב, ג (ג). מדרש תהלים עה"פ. ועוד).

(40) ענין זה המבואר בהמאמר בפסוק „מפי עוללים ויונקים וגו'", הוא לכאורה עוד יותר מהמובא שם פט"ו (ע' 193) (מאסתר פ"ט, ד. יל"ש אסתר רמז תתרנז (בהוספת תיבות), (תינוקות) של בית רבין)) ש„מדרכי לימד תינוקות של בית רבן בריבם דוקא, וכזה דוקא הושבת האויב והמתנקם" —

כי שם מדובר אודות „תינוקות של בית רבן",

(*) כדעת הב"י (שור"ע יו"ד סרמ"ה סי"ח) (לפי שיטתו דכך הוא פירוש דברי המשנה (אבות ספ"ה) „בן חמש שנים למקרא" — ראה לקו"ש חט"ו ע' 132 שה"ג להערה 31): ולפי דעת כ"ק אדה"ז בהל' ת"ת (פ"א ס"א קור"א) תינוקות של בית רבן הם עכ"פ בני שש או שבע שנים שלימות. וראה שם שיטת כ"ק אדה"ז ב.ב. חמש שנים למקרא' והחיווך עם דעתו בגיל ההכנסה לבית הספר. ואכ"מ.

אז דורך דעם וואָס מ'וועט גיין „ברוחי“, וואָס דאָס איז דורך לערנען תורה און מקיים זיין מצוות — וועט מען ניט דאַרפן אַנקומען ניט צו „כח“ און ניט צו „חיל“ אויף צו האָבן דעם נצחון.

און דאָס איז וואָס עס שטייט „מפי עוללים ויונקים יסדת עוז גו' להשביית אויב ומתנקם“: מ'דאַרף ניט אַנקומען צו „כח“ און „חיל“ אין דעם נצחון המלחמה מיטן יצר — וואָרום די אידישע קינ-דער ברענגען דעם נצחון המלחמה דורך „יסדת עוז“, דורך האַלטן זיך שטאַרק אין תורה ומצוות, אין אַן אופן פון „עוז“.

יא. און דער „מפי עוללים ויונקים יסדת עוז“ פאַרשפּאַרט אַז מ'דאַרף ניט אַנקומען צו נוצן „חיל“ און „כח“, די גשמיות'דיקע וואָפּן: מ'איז יוצא דער-מיט וואָס עס זיינען דאָ די וואָס האָבן (האַלטן) דעם וואָפּן בידם, און דאָס אַליין וואָרפט אַן „אימתה ופחד“⁴² אויף די אַלע פעלקער וואָס זיינען אַרום אידן בכלל, און אַרום ארץ הקודש בפרט⁴³, און „להשביית“ — זיי האָבן גאַר קיין געדאַנק ניט עפּעס-וואָס אַנרירן דאָס וואָס איז פאַרבונדן מיט אידן אַדער מיט ארץ הקודש:

וואָרום אידישע קינדער האָבן באַ-וואָרענט אַז דער יצר קען גאַרניט אַנ-רירן אידישקייט, תורה ומצוותי.

יב. און ווי אויבנגעזאָגט „ברוחי אמר ה' צבאות“, אַז דאָס איז „ברוח“ פון „ה' צבאות“, ובמילא — פון „צבאות השם“, אַז די „צבאות השם“ ברענגען דעם

אמתן שלום, דורך דעם וואָס באַ זיי איז די אויפפירונג אין אַן אופן פון „יסדת עוז“, אַ שטאַרקייט אין לערנען תורה און אין מקיים זיין מצוות,

אַז כאַטש אפילו זיי זיינען „המעט מכל העמים“⁴⁴ זיי זיינען קליין אין צאָל, בכמות „קטנים“ לגבי אַנדערע פעל-קער —

איז אַבער דורך דעם וואָס זיי האַלטן זיך „עוז“ — שטאַרק אין תורה — ווערן זיי דוקא די אַנפירער פון אַלע פעלקער און די אַנפירער פון דער גאַנצער וועלט, און זיי ברענגען דעם אמתן שלום אין דער וועלט.

יג. דאָס אַלץ איז די אַלגעמיינע אויפפירונג פון יעדערן פון „צבאות השם“: איר, די אַלע וואָס הערן איצ-טער, און די וואָס מ'וועט זיי שפּעטער איבערגעבן:

ס'איז אַבער אויך דאָ, ווי גערעדט פאַריקן מאָל⁴⁵ — דער „אַרדער און דהי דעי“, די זאך וואָס איז ספּעציעל פאַר-בונדן מיט דעם באַשטימטן טאָג און מיט דער באַשטימטער תקופה אין וועלכער מ'געפינט זיך,

אַזוי איז דאָס אויך בנוגע צו פורים קטן — ער האָט אַ ספּעציעלע שליחות, אַ ספּעציעלע „מישאַן“ וואָס ווערט דעמולט אַרויפגעלייגט אויף „צבאות השם“.

די ספּעציעלע שליחות און ספּע-ציעלע „מישאַן“ — זיינען אויך אויסגע-דריקט אין דעם נאָמען פון דעם טאָג „פורים קטן“, וואָס ער הייסט אַזוי, דער-

44) ואתחנן ו, ז.

45) שיחה הנגיל שבהערה 22 ס"ח ואילך (לעיל

42) בלשח טו, טו.

43) ראה פרש"י עה"פ: אימתה — על הרחוקים,

י.ד. און דאָס וואָס מ'הויבט אָן די צוגרייטונגען צו פורים גדול אין פורים קטן און שושן פורים קטן — איז אויך אַ פאַרזיכערונג⁴⁹, אַז שוין פון פורים קטן הויבט זיך אָן דער „ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר“⁵⁰,

אַז באַ יעדער אידן און ביי אַלע אידן — דורך טאָן די פעולות פון „צבאות השם“ — ווערט „אורה“, עס ווערט ליכטיק, און עס ווערט „שמחה“, אמת'ע שמחה, ווי איר האָט ערשט געזאָגט אין די י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל⁵¹, און עס ווערט „ששון“, נאָך אַ צוגאָב שמחה, און עס ווערט „יקר“, אַ טייערקיט וכבוד, דורך מקיים זיין מצוות, און אויך לויט אַלע פירושים וואָס זיינען דאָ אין דעם פסוק⁵².

און עס גייט אַזוי אַלץ מערער און מערער, פון פורים קטן און פון שושן פורים קטן אָן, ביז מ'דערגרייכט די שמחה גדולה פון פורים גדול און פון שושן פורים גדול,

און דערנאָך — די שמחה גדולה פון „מסמך גאולה לגאולה“⁵³, די שמחה פון דער גאולה פון פסח, וואָס קומט אין דעם פופצנטן טאָג אין ניסן,

וואָס אַזוי ווי פורים קטן און שושן פורים קטן זיינען אין דעם פערצנטן און פופצנטן טאָג פון אדר ראשון, און פורים גדול און שושן פורים גדול זיינען אין

פאַר וואָס ער איז „קטן“ לגבי „פורים גדול“, (אויך) אַ צוגרייטונג צו „פורים גדול“:

פורים גדול איז פאַרבונדן מיט מערערע און פאַרשידענע מצוות — מצוות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט תורה, ווי ליינען די מגילה; מצוות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט תפלה, ווי (צו-) געבן אין תפלה (און אַזוי אויך אין ברכת המזון)) „ועל הנסים“: מצוות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט צדקה, „מתנות לאב-יונים“, און נאָך און נאָך מצוות,

וואָס מ'דאַרף זיך צוגרייטן אָן דאָס זאָל דורכגעפירט ווערן אין דער פולס-טער מאָס, דורך יעדערן פון אונז און פון אייך, און דורך יעדער אידן וואו ער זאָל זיך נאָר געפינען, „מקטנם ועד גדולם“⁵⁴, אָנהויבנדיק פון די גאָר קליינע ביז די גאָר גרויסע —

איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער „אַרדער און דהי דעי“ פון פורים קטן און שושן פורים קטן, „שלשים יום“ פאַר פורים גדול⁵⁵ איז — צוגרייטן זיך און אָנהויבן דורכפירן די „מישאן“ פון וויסן אַלע הלכות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט די מצוות פון פורים, און — אָנהייבן באַ-איינפלוסן אַלע אידן צו וועלכע מ'קען דערגרייכן, אַז אויך זיי זאָלן לערנען די הלכות און גרייטן זיך, און דערנאָך דורכפירן דעם ענין בפועל, „המעשה הוא העיקר“⁵⁶,

און דאָס הויבט זיך אָן פון און דורך די צוגרייטונגען אין פורים קטן און שושן פורים קטן.

49 במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה (סוטה ח, ב).

50 אסתר ה, טז.

51 מתניא ספליג: ישמח ישראל בעושי פירוש שכל מי שהוא מורע ישראל יש לו לשמוח בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתונים.

52 ראה מגילה טז, ב.

53 מגילה ו, סעי' ובפרי"י.

46 ל' הכתוב — ירמי' (לא, לד) בנוגע לימות המשיח.

47 ראה שו"ע אדה"א או"ח ר"ס תכט.

48 אבות פ"א מ"ז.

— אַז דער אויבערשטער בענטשט און גיט משיחין⁵⁷

— וואָס ער איז אַ „מלך“ און אַ „בן מלך“ („למלך . . בן מלך“⁵⁸), „מלך“ המשיח, און „בן מלך“, „דוד אביו“⁵⁹ — ער שטאַמט פון דוד המלך'ן —

אַז „וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ“, ער ווערט דער אָנפירער פון דער גאַנצער וועלט, און אין אַן אופן פון שלום, ווי ער זאָגט דאָרטן אין מערערע פסוקים אין דעם קאַפיטל.

און דער סיום (דער אָפּשלוס⁶⁰) פון די שיעורים (— פון דעם פּופּצנטן טאַג⁶¹) איז „ויבחר בדוד עבדו“ און „ויבן כמו רמים מקדשו כארץ יסדה לעולם“, אַז דער אויבערשטער קלייבט-אויס פון דאָס-ניי „בדוד עבדו“ אַלס מלך המשיח, „ויבן כמו רמים מקדשו“, און ער בויט-אויף אין דעם העכסטן אופן דעם בית המקדש, „כארץ יסדה לעולם“, און צו-זאַמען מיט גאַנץ ארץ ישראל.

טו. און שוין איצטער, איידער משיח'ס קומען אָבער בעקבתא דמשיחא, איז ארץ ישראל גאַנץ, „שלימות הארץ“, צוזאַמען מיט די אַנדערע צוויי גאַנצ-קייטן, „שלימות התורה“ און „שלימות העם“:

דעם פּערצנטן און פּופּצנטן טאַג פון אדר שני — אַזוי איז מען מקריב דעם פסח דעם פּערצנטן טאַג פון ניסן, און מ'פּראָוועט דעם סדר, און קינדער (פּאַר בר-מצוה), „צבאות השם“, פּרעגן די קשיות⁶² — אין דעם פּופּצנטן טאַג אין ניסן,

און מ'טוט דאָס בשמחה ובטוב לבב.

* * *

טו. מ'האַט גערעדט⁶³, אַז מ'לערנט אַפּ פון ענינים פון תורה וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דעם טאַג — איינע פון די ענינים פון תורה וואָס זיינען פאַר-בונדן מיטן טאַג, איז — דער שיעור אין תהלים ווי ער איז פּאַנאַנדערגעטיילט אויף די טעג פון חודש,

וואָס בנוגע צו אונז זיינען דאָס די שיעורים אין תהלים פון דעם פּערצנטן און פּופּצנטן טאַג אין חודש [וואָס דאָס איז דער שיעור פון דעם פּערצנטן און פּופּצנטן טאַג פון אדר ראשון (פורים קטן און שושן פורים קטן)], פון אדר שני (פורים גדול און שושן פורים גדול), און פון ניסן (יום הקרבת הפסח, און דער טאַג ווען מ'פּראָוועט דעם סדר א.ו.ו.).

דער אָנהויב פון די שיעורי תהלים (— פון פּערצנטן טאַג אין חודש⁶⁴) איז

57 כפירוש ראבי"ע עה"פ (שם, א) שקאי. (על שלמה או) על משיח' (וכן מפרש גם המשך הפסוקים שם). ובפרשי עה"פ בלק כד, יט: מלך המשיח . . שנאמר בו וירד מים עד ים (אף שבפרשי עה"פ תהלים שם, א מפרש שקאי על שלמה). וראה לקושי חיי"ג ע' 87 ואילך.

58 שם, א.

59 ל' הרמב"ם הל' מלכים פי"א, ד: הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו.

60 והכל הולך אחר החיתום (ברכות יב, א).

61 עת, סט"ע.

54 שענין זה (שהתינוקות ישאלו את הקושיות) הוא ענין עיקרי, ועד כדי כך — שעושים כמה שינויים (לפניו) בעת הסדר בכדי, להתמי' את התינוקות' וישאלו (שו"ע אדה"ז ארי"ה סתע"ג סי'ד-טו. וראה גם שם סלי"ח וסי"מ).

55 שיחה הנ"ל שבהערה 22 סי"ח ואילך (לעיל ע' 310).

56 עב, ה.

אינגעלעך „דרעפטן“ (ציען אריין) צו „צבאות השם“ אלע אינגעלעך צו וועלכע זיי קענען דערגרייכן, און מיידעלעך ציען אריין אין „צבאות השם“ אלע מיידעלעך צו וועלכע זיי קענען דערגרייכן — דורך רעדן מיט זיי אין דעם און דורך דעם וואס יעדערער פון זיי לערנט נאכמער תורה און איז מקיים נאכמער מצוות,

און די קינדער ווירקן אויף — „לב אבות על בנים — על ידי בנים“, זיי ווירקן איין אויף די הערצער פון זייערע עלטערן, די פאטערס און מוטערס — אז זיי זאלן נאכמער צוגעבן אין אידיש-קייט, אין לערנען תורה און אין מקיים זיין מצוות,

וואס דאס ברענגט „שלימות העם“, אז דער אידישער פאלק איז גאנץ, ווארום יעדער איד פירט זיך אין א אידישן וועג אין טאג-טעגליכן לעבן.

יז. און די אלע דריי גאנצקייטן צו-זאמען — די גאנצקייט אין לערנען תורה און מקיים זיין מצוות „שלימות התורה“, די גאנצקייט אין אריינציען יעדער אידן אין אידישקייט „שלימות העם“, און די גאנצקייט אין אפהיטן יעדער טייל פון ארץ הקודש, אז זי זאל זיין בא אידן און זאל זיך פירן אויף א אידישן אופן, זי זאל זיין דורכגענומען מיט אידישקייט „שלימות הארץ“ —

היילן נאכמער צו די ערפילונג פון דער הבטחה פון „ויבחר בדוד עבדו“, „ויבן כמו רמים מקדשו כארץ יסדה לעולם“, „וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ“, גאר אינגליכן.

יח. עפ"ז וועט מען איצט אנהויבן, און צוגעבן, אין די צוגרייטונגען דערצו — דורך דעם וואס מ'וועט איצט נאכ-

ארץ ישראל געהערט אויך איצטער, לגבולותיה, צו אידן, און מ'טאר ח"ו ניט אנרירן אפילו עפעס-וואס א חלק פון ארץ ישראל,

ווארום יעדערער פון אייך און יעדערער פון אונז און יעדער איד פון אלע דורות — איז א בעה"ב אויף יעדער „אינטש“, אויף יעדער חלק, פון א"י, וואס דער אויבערשטער האט דאס אים אפגעגעבן לנחלת עולם, אויף אן איי-ביקע ירושה⁶²,

און אזוי אויך „שלימות התורה“, ווארום דער אויבערשטער האט אים אפגעגעבן די גאנצע תורה, (ווי איר האט ערשט געזאגט אין די י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל⁶³ אז) „תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב“, אז יעדערער פון אייך און יעדערער פון אונז און פון אלע אידן אין אלע דורות האט גע'ירש'נט⁶⁴ די גאנצע תורה, וואס צוה לנו משה, „שלימות התורה“.

און אזוי אויך „שלימות העם“, ווארום יעדער איד האט גע'ירש'נט די תורה אין אן אופן אז ער האט דעם „כלל גדול בתורה“⁶⁵, דעם „ואהבת לרעך כמוך“⁶⁶, אז ער ציט אריין אין דעם אויבערשטן יורשים פון דער תורה און פון ארץ ישראל און אין דעם אויבערשטן ארמיי — יעדער אידן און אלע אידן:

62 דירושה אין לה הפסק (ב"ב קכט, ב). בעבודה — ראה אה"ת (בראשית יא, א"ב. תבוא כרך ה) ע' ביסא.

63 ברכה לג, ד.

64 ראה סנהדרין נט, רע"א: ואפילו תינוק בן יום אחד יורש הכל (נדה מד, רע"א).

65 תורח ופרש"י עה"פ קדושים יט, יח. ובשבת לא, א: זוהי כל התורה כולה. וראה תניא פל"ב.

66 קדושים שם.

גאולת מצרים און די גאולה נאָכן חורבן פון בית ראשון — קומט איצטער די אמת-שלימות/דיקע גאולה⁶⁷, די דריטע גאולה, נאָכן חורבן בית שני,

און מגייט גאר אינגיכן, טאקע „נאָו“ ממש, מקבל זיין פני משיח צדקנו, „בנע-רינו ובזקנינו“⁶⁸, וואָרום מ'האָט „בנינו“⁶⁹ און „בנותינו“⁷⁰, מ'האָט יעדער אידישן קינד, סיי אינגעלעך, „בנינו“, און סיי מיידעלעך, „בנותינו“ — אין „צבאות השם“,

ובשמחה ובטוב לבב.

[אמרו עוה"פ (בניגון) את הפסוקים „אל תירא גו' עוצו עצה גו' ועד זקנה גו' אך צדיקים גו'“.

אח"כ נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א להמדריכים והמדריכות שיחיו מטבעות של עשר סענט, לחלק לכל אחד ואחת מהילדים והילדות שיחיו שתי מטבעות: אחת — לתת לצדקה, והב' — לעשות בה כטוב בעיניהם].

(70) גאולה שאין אחרי" גלות — תודיה היא ונאמר — פסחים קטז, ב.
(71) ל' הכתוב בא י ט.

אמאל זאָגן פסוקים פון תורה, די פסוקים⁶⁷ „אל תירא“, „עוצו עצה“, „ועד זקנה“ און „אך צדיקים“,

וואָס די פסוקים האָבן מיר (און אזוי אויך די אַלע וואָס הערן זיך צו — אין זייער צייט) געזאָגט אין תפלת המנחה⁶⁸, וואָס מיר האָבן ערשט געדאוונט מנחה אַלע צוזאָמען,

און — דורך דעם וואָס מ'וועט פאַר-ענדיקן מיט געבן צדקה, „מתנות לאביונים“.

וואָס דורך תורה, עבודה און גמילות חסדים, און דורך טאָן אין די אַלע דריי זאָכן אַלץ מערער און מערער — וועט שנעלער קומען דער ביהמ"ק השלישי אין דער גאולה השלישית⁶⁹, וואָס נאָך

(67) משלי ג, כה. ישעי' ח, י, מו, ד. תהלים קמ, יד. וראה אסת"ר פ"ז, יג.

(68) ראה ברכות ו, ב: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו הנביא לא נענה אלא בתפלת המנחה. וראה בארוכה ד"ה לעולם יהא אדם זהיר בתפלת מנחה כו', עזרת (סה"מ עזרת' ע' פב ואילך), תרצ"א (סה"מ קונטרסים ח"א רג, ב ואילך). ובכ"מ.

(69) ראה לקו"ת מטות פג, ג.

הוספות

שיחות ומכתבים

351	שמות
352	כ"ד טבת
353	ר"ח שבט
356	בא
360	יו"ד שבט
379	בשלח
386	יתרו
446	משפטים
479	אדר
481	תרומה
483	תצוה
484	תשא
485	פורים
499	ויקהל
505	פקודי

שמות

...ומהי שהעיר אודות המובא בדא"ח שיש מעלה במשיח שגדול ממשו רבנו. ועיין בזה ג"כ לקו"ת ויקרא יז, א. במדבר פט, ב.ג. ובסוף שה"ש מט, ג ואילך. וכ"ה בפ"י בתנחומא תולדות כ. שלכאורה הוא נגד הידוע שלא קם כמשה.

הנה כמה חלוקי ענינים בזה, היינו ענין הנבואה, המלוכה, ידיעת התורה כו' וכו'. ומה שלא קם כמשה מוסכם בנוגע למעלת הנבואה. וכמובא ג"כ ברמב"ם [הל' תשובה פ"ט ה"ב. וגם בזה יעויין בר"ה (כא, ב) אבל במלכים קם, משא"כ במעלת הנשמה, עיין לקו"ת סוף שה"ש הנ"ל, שמעלת משיח גדולה יותר. ובמילא אין סתירה שכן הוא גם בנוגע ללימוד התורה. ובפרט תורתו של משיח שהוא הענין דיסקני מנשיקות פיהו, פנימיות התורה, יחידה שבתורה, שזהו מתאים לשייכות משיח ליחידה הכללית, משא"כ משה ששייכותו הוא למדריגת חי', וכמובא בשער הפסוקים פ' ויחי ובכ"מ. וראה ג"כ מנחות (כט, ב) דלא ידע מאי קאמריי**.

(ממכתב כ"ו תמוז, תשי"ד)

(*) ראה לקו"ש ח"ו ע' 254. חט"ז ע' 491. המו"ל.

(**) לאח"י: עיין יו"ד סו"ס רמ"ב ובט"ז בשם ב"י.

...נעם לי לקרות במכתבו ראשי פרקים מהפעולות בשבועות שעברו, ובודאי ימשיך בידיעות מפורטות גם להבא, וכן זוגתו תחי' אשר אף שרק זה פעם השני' שהיא כותבת, תקותי שתהי' זה התחלה טובה וגם כתבה יהי' בפרטיות הדרושה. ובפרט שבעקבתא דמשיחא מבואר בכתבי הארז"ל — הזמן דמעלת נשי ישראל בדוגמא דגאולה הראשונה ביציאה ממצרים. וק"ל.

בכרכה לבשו"ט בכל האמור, ולהצלחה מופלגה בענינים הכללים והפרטים גם יחד, מתוך בריאות הנכונה ושמחה וטוב לבב.

(ממכתב ו' אייר תשי"ט)

בנוי הי' קודם או בן ח' ימים — כדפרש"י (קודם למילתו) ואיך הי' יכול לשימו
על החמור קודם שהייתה אשתו על החמור?!

(ממכתב חנוכה חשמ"ב)

• במענה לשאלה: בשמות (ד, כ) כתוב „ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו'“, והרי בויצא (לא, יז)
פירש"י עה"פ וישא את בניו ואת נשיו, שיעקב „הקדים זכרים לנקבות וכו'“. המו"ל.

כ"ד טבת

... לפטירת אמה ע"ה — דזוג' תי', תבדל לחיים טובים — ביום ההילולא
דאדה"ז ביום זה זכותו דאדמו"ר הזקן מתגבר ביותר להמשיך ברכות (כולל —
לעלית נשמה הנ"ל) ע"י פעולות הצאצאים כתקומו דאדמו"ר הזקן היינו חיים על פי
שולחן ערוך ...

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

ראש חודש שבט

ב"ה, יום ג' פ' בא,
ר"ח שבט, ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

לכל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו ביום שלישי שהוכפל בו כי טוב, פ' דולכל בני' הי' אור במושבותם,
בעשתי עשר חודש באחד לחודש, שנת הקהל את העם האנשים והנשים והטף (אפילו
קטני קטנים) גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת,

ומיוסד על תורת הבעש"ט הידועה, אשר כל דבר ודבר אשר האדם רואה או
שומע הוא הוראת הנהגה בעבודת השם,

הרי בכל אחד מהפרטים האמורים — הוראה ברורה לכל אחד ואחת בעבודת
הבורא ית', שהיא תוכן כל ימי חייו עלי אדמות, שהרי הלכה ברורה וערוכה היא
שולחן ערוך: כל מעשיך יהיו לשם שמים ובכל דרכיך דעהו:

פ' בא, ר"ח: להעיר דבפ' בא נאמר החודש הזה גו' מצוה לקדש חדשים.
ר"ח: מעלתו ואפילו לגבי שבת ראה פע"ח ש' ר"ח. נתבאר באוה"ת בראשית כה, ב ואילך.
ר"ח שבט: ראש השנה לאילנות לדעת בית שמאי (ר"ה בתחלתה). וראה לקו"ש ח"ו (ע' 70 ואילך) ביאור
שיטות ב"ש וב"ה.

ביום שלישי . . . טוב: ראה קדושי' מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. אוה"ת בראשית (לג, א ואילך).
שם משפטים (אקנו. אקסא ואילך). מכ' כ"ק אדני'ע בטה"מ תש"ט ע' 18. מכ' ומאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר
בהקונטרס שם. ועי' פרש"י לבראשית (א, ז) כסופו — דגם העבר נעשה טוב.
דולכל . . . במושבותם: בא, י, כג.

בעשתי . . . לחדש: דברים א, ג. וראה ג"כ מכ' ר"ח שבט תשכ"ה (לקו"ש ח"ו ע' 266).
הקהל . . . הזאת: וילך לא, יב. וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רמ"ה ואילך.
אפילו קטני קטנים: ראה רמב"ן ואוה"ח עה"פ שם, יג. גוי"א (לפרש"י עה"ת) עה"פ שם, יב. חדאיג
מהרש"א לחגיגה ג, א. ובמנ"ח מצוה תריב, נראה דתיכ"פ שיצאו מכלל נפל או בנולד שרוב כלו חדשיו —
וצעיג שפעיג גם קודם שיצאו מכלל נפל ודאי שצריך להביאם שהיו ספק בקיום מ"ע מה"ת — ועד"ז הוא
בכלי יקר עה"פ שם, יב. ומירושלמי ריש חגיגה: ואין קטן גדול מטף (בתמ"י) — משמע דעכ"פ בלא הגיעו
לחינוך קאי.

תורת הבעש"ט: כתר ש"ט (הוצאת קה"ת — בהוספות) ס"י קכה, וש"נ.
בשולחן ערוך: אורח חיים סרליא. וראה שו"ע אדה"ו אחי"ח סקני', ס"ב.

בעשתי עשר חודש באחד לחודש — מזכיר המקרא מלא שדיבר הכתוב בתורה חיים (הוראה בחיים), אשר אז הואיל (התחיל) משה באר את התורה הזאת,

זכרון אמתי — ועד שיפעול בהנוגע למעשה שהוא העיקר, היינו שבחי' משה רבנו ע"ה שישנה בכל נפש מבית ישראל תחיל בחיות ואור חדש לבאר את התורה הזאת — כמו שקבלה משה מסיני, כי לא תהי' מוחלפת ונצחית היא בכל פרטי' — שלימות התורה,

ולבארה באופן שהוכפל בו כי טוב — טוב לשמים וטוב לבריות — שמבארה לכא"א שיכול להגיע אליהם, אפילו אלו הנקראים בשם בריות בעלמא, כי אין נראית בהם כל מעלה, מבארה מתאים להציווי ואהבת לרעך כמוך — עד שיפעול בהם במעשה בפועל,

עד שמקהיל ועושה את כולם קהל אחד לעשות את כל דברי התורה הזאת — האנשים והנשים והטף — שלימות העם,

ואף שהחושך יכסה ארץ, חושך ליל הגלות — הרי כימי היות בני' בגלות הראשון, שעוד קודם בוא הגאולה הרי לכל בני' ה' אור במושבותם, הנה כן תהי' לנו גם עתה ע"י לימוד תורתנו, תורה אור וקיום מצותי' — נר מצוה

ובמיוחד בארצנו הקדושה — בתוספת מצות התלויות בארץ, ארץ אשר

„תמיד עיני ה'א בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“

תמיד עיני ה'א בה — בכל ארצנו לגבולותי' שקבע ה' אלקינו בנחלת עולם לעם עולם, שלימות הארץ.

וכאמור — המעשה הוא העיקר — בהוספה בלימוד התורה (הנגלה והחסידות) והידור מקיום מצותי' — ע"י כא"א מעמנו האנשים והנשים והטף, שיקויים בכל אחד מהם ושכנתי בתוכם — בתוך כל אחד.

הואיל . . . הזאת: דברים א, ה. וראה אוהית ויצא רז, ב ואילך. תסא, ב ואילך.
הואיל (התחיל): פרשי' שם.

שבחי' משה . . . ישראל: תניא רפמ"ב. וראה זחיג רטז, ב. שם רעג, א. תקיז תסיט (קיב, א. קיד, א).
כי לא תהי' מוחלפת: עיקר הט' מיג העיקרים. וראה רמב"ם הל' יסוהית רפ"ט. הל' מלכים פ"יא סוף היג. פיהימ סנה' פ' חלק יסוד התשיעי.

ונצחית היא: תניא רפי"ז. וראה לקיא להה"מ סי' ד (הוצאת קה"ת).

בריות בעלמא: תניא פ' לב.

ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח. ראה תניא שם. קונטרס אהבת ישראל. ושיג.

שמקהיל . . . קהל אחד: ראה בארוכה מכתבי עשיק חיי אלול, ימי הסליחות התשי"מ. בין יום הכפורים לחג הסוכות, ז' מיח' התשמי"א. ושיג.

החושך יכסה ארץ: ישעי' ס, ב.

תורה אור . . . נר מצוה: משלי ו, כג.

תמיד . . . שנה: עקב יא, יב.

ושכנתי . . . אחד: תרומה כה, ת. וראה של"ה סט, א. ועוד. וראה סה"מ תשי"ח ע' 132 ואילך.

והקב"ה עוזר את כאו"א, אנחנו עמך וצאן מרעיתך, עזר נפלא גדול ורב —
 כמבואר בהמשך „באתי לגני, השי"ת" שניתן ללמדו ברבים בעשירי בשבט, ע"י כ"ק
 מו"ח אדמו"ר.

בכבוד ובברכה להצלחה בכ"ז

יחזקאל בן אפרים
 אדמו"ר

והקב"ה עוזר: ראה קידושין ל, ב. תניא פ"ג. סידור עם ד"ח רלו, ב.
 אנחנו . . . מרעיתך: תהלים עט, יג.

בעשירי בשבט: יום ההסתלקות שלו (ימים אחדים לאחרי פרסום המאמר). ועיין שם בסיום וחותם
 המאמר (ספ"ה): הנה האדם אשר נתן איזה חשבון לנפשו כו'.
 טוב ומבורך: ראה ד"ה החודש הזה תרכ"ז (סעיף יב).

בא

כבוד חברי ועד הפועל של אגודת
חסידי חב"ד בארה"ק ת"ו.

... בברכת הצלחה בעבודתם הקדושה, — ולהעיר מהשם „אגודת“, הנבחר
מנשיאנו, עפמ"ש בלקו"ת ד"ה כי ההרים ימושו רפ"ג ומד"ה ולקחתם אגודת אונז
להצ"צ (נמצא בדפוס*) —

ויהי רצון אשר כלנו יחד נזכה להשלים את רצון כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים
נשיאי חב"ד, און דאס וואס איז אונז געענטער — רצון כ"ק מו"ח אדמו"ר — מתוך
הרחבה ובלי העלמות והסתרים,

ובעגלא דידן נראה בקיום היעוד דייתי מר, דא מלכא משיחא, כי כבר נפוצו
המעיינות-חוצה, וכ"ק מו"ח אדמו"ר יובילנו-לגאולה-השלימה-והאמיתית,

ובפ"ש כל חברי אגו"ח והועד בראשם.

(ממכתב כ"ד סיון תשי"א)

* אוה"ת בא ע' שי ואילך. המו"ל.

... ובמ"ש אודות לשום תיק התפילין של יד על התפילין כל משך זמן התפלה
ככדי לשמור הפנות. — הנה כן אני נוהג, ומובן שנחתך בהתיק החלק שכנגד היר"ד,
ככדי שלא יזח היר"ד מן הבית, מתאים לדברי הזהר הק'. אבל בתפילין של כ"ק מו"ח
אדמו"ר חלק זה (שכנגד היר"ד) בשלימות הוא, שמוזה מובן שלא הי' שם התיק במשך
זמן התפלה. וכודאי שגם כ"ק אדמו"ר (אביו) נהג כן.

(ממכתב כ"ד ניסן תשט"ז)

בשׁו"ע או"ח סכ"ז בסופו כתב* שצריך שיגיעו עד הטבור, ובטור שם י"א עד המילה. וממש"כ בפע"ח שער התפילין פ"י: טוב שישים כו' כדי שלא יגיעו לארץ כו' — משמע שהדרך לילך ברצועות ארוכות עוד יותר.

(מרשימת אייר, החשי"ת)

(* בנוגע אורך רצועות תפילין של ראש. המו"ל.)

•

התחלת* הנחת תפילין — יכול להתחיל שבוע מקודם מהרגיל — ויהא בשעטו"מ.

(ממכתב ז' שבט תשכ"ד)

(* במענה לשאלה: כשבתוך ב' החדשים הקודמים לבר-מצוה — אשר נוהגים להתחיל אז בהנחת תפילין — חל חול המועד. המו"ל.)

•

... מהנכון לבדוק התפילין שלו שתהיינה כולן כשירות כדיון. ולפני הנחתו, יפריש פרוטות אחדות לצדקה.

בטה שומר הוא השיעור תהלים בכל יום לאחר תפלת-שחרית (כפי שנחלק התהלים לימי החודש).

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

•

ת"ח על הבשׁו"ט מכ"ז אדר ע"ד הנחת תפילין דר"ת, ולכתבו ע"ד הרעדה בזה וכו', הנה בכלל כל אחד מצווה, עבדו את ה' בשמחה וגילו ברעדה, אולם מה שמקשר הרעדה עם הנחת תפילין דר"ת, יעוין אודות חשיבות הנחת תפילין דר"ת ועוד יותר מחשיבות, בשער הכולל פ"א (להרב לאוואוט על הסידור) ובכו"כ ספרים (בפרט בס' מאסף לכל המחנות).

(ממכתב י"א ניסן תשכ"ד)

•

כדאי ונכון להניח תפילין דר"ת תיכף אחרי התפילה שאז מקושר לברכת תפילין דרש"י (שאינו דומה הפסק תפלה להפסק עניני חול), ולהעיר מתפלת הדרך על דרך זה (היום יום י"ט תמוז). באם אי אפשר — יכול להניחם כל היום.

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

•

... נכונה סברתו להניח (גם) תפילין דר"ת. ועיין שו"ע אדה"ז סכ"ה סי"א, תניא רפמ"א, סידורו — ריש הל' תפילין.

(ממכתב כ"ז אדר תשל"ד)

•

בעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, למילוי משאלות לבבו לטובה בכל הענינים אודותם כותב, וכן אלו שמזכיר במכתבו, ובוה שיהי' התחלתו להניח תפילין דר"ת בשעה טובה ומוצלחת, ולמילוי הכוונה דמצות תפילין בכלל כמבואר בשו"ע רבנו הזקן והובא בתניא קדישא ריש פרק מ"א, ובנוגע לתפילין דר"ת במיוחד הנוגעים למוחין דאבא ופנימיות התורה כמבואר במ"א (מהם בלקו"ת כפי המצוין במפתח ללקוטי תורה, ערך אבא ומוחין דאבא) ...

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

•

במענה לשאלתו* — לימוד הל' תפילין עד שיהי' בקי בהל' הצריכות אשר בהם. וכיון שנכפל — ככותבו — יוסיף על הנ"ל: מצות תפילין בסהמ"צ להצ"צ או שער התפילין שבסידור.

(ממכתב כ"ט תשרי, תשכ"ד)

* ששכה להניח תפילין דר"ת. המו"ל.

•

במענה למכתבו — עליו להעשות בקי בהלכות תפלין הצריכות, ובב' וג' מאמרי חסידות (שע"ד ענין תפלין).

(ממכתב י"ב תמוז, תשל"ג)

•

... ועל שאלתו שרוצה להניח תפלין דשימושא רבה וראב"ד הנה אפשר כדאי שיתחיל להניחם לאחר ארבעים שנה. ועיין שיחת יד שבט השי"ת ע' ז*.

ובנוגע למה ששואל לכתיבת הפרשיות בהנ"ל והנחתם, הנה ידוע זה לסופרים**, ועיין ג"כ במשמרת שלום ס"ד ובסופו בהוספות ושם הביא הספרים המדברים בענין זה, ובטח ראה ג"כ בהיום יום ע"ד לימוד השיעורים השייכים לכאו"א מזוג' תפלין אלו, וכן אופן הנחתם.

(ממכתב ט' טבת תשי"ב)

* נדפסה בלקוטי ח"ב ע' 507. המו"ל.

** ראה לקוטי ח"ט ע' 258. המו"ל.

יו"ד שבת

ב"ה, מוצאי שבת קודש מברכים חודש שבת,
כ"ד טבת, ה'תשמ"ג.
ברוקלין, נ"י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם

ה' עליהם יחי

שלום וברכה!

שטייענדיג מוצאי שבת קודש מברכים חודש שבת, וואָס דער צענטער טאָג פון
דעם חודש — העשירי יהי' קודש — איז דער יום הילולא פון כ"ק מו"ח אדמו"ר,
ובפרט היינטיגען יאָר וואָס די קביעות איז, אַז עס קומט אויס כ"ד טבת, דער
יום-ההילולא פון-כ"ק אדמו"ר-הזקן בעל-התניא (מורה דרך — וועג ווייזער — אין
און דורך פנימיות התורה) והשולחן ערוך (מורה דרך אין און דורך נגלה דתורה),
וואָס כ"ק מו"ח אדמו"ר איז געווען זיין יורש וממלא מקום אין אונזער דור,

מוצאי שבת קודש . . . כ"ד טבת . . . הילולא פון כ"ק אדמו"ר הזקן: להעיר אשר קביעות שנה זו היא כמו
בשנת ההסתלקות, כלשון הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל בהקדמתם לשו"ע אדמו"ר הזקן, במוצאי ש"ק כ"ד
טבת. ועדו"י כותב הצ"צ (נדפס במענה לשון — ווילנא, תעריב. הוצאת קה"ת, תשי" ושלאחיז). פסקי דינים
להצ"צ בסופו (קה"ת, תשל"ב). במושי"ק כ"ג אור לכ"ד טבת.

מוצאי שבת . . . כ"ד טבת . . . הילולא . . . הזקן: ראה ביאור השייכות דכ"ז בארוכה (ע"פ קבלה) — ליקוטי
לוי"צ אגרות ע' רמט ואילך.

שבת . . . יום הילולא פון כ"ק מו"ח אדמו"ר: להעיר מל"ת להאריז"ל פ' יוצא. ובחז"א (מט, ד): י"ב שבטים
הם כנגד י"ב צירופי הוי' שבכל חודש מאיר צירוף אחד. ובאה"ת בא (ע' רנד) שייב ר"ח הם כנגד י"ב שבטים.
ובכמה ספרים דחודש שבת (חודש היא) שבטו יוסף (שנולד שבט היא), ושם הראשון של בעל ההילולא
דחודש זה הוא יוסף (נתבאר בארוכה בהתוועדות ש"ק מבה"ח שבת תשמ"ג). — אבל ראה ספר קה"י ערך
י"ב חדשים וי"ב שבטים, דשבטו דשבט — לא יוסף.

העשירי יהי' קודש: (בחוקותי כו, לב) מכל מקום (בכורות נה, ב). וראה זחיב רעא, א. בחיי ר"פ תרומה.
יום הילולא: יום זכאי וסגולה, מכוון מהדגשת רבנו הזקן: צריך לאודועי שביום פטירת רבנו הגדול
המגיד, הילולא רבא, בו ביום יצאתי לחפשי (אגרות קודש אדה"ו קה"ת תשי"ג) ס"ל לט (ע' צט). וראה (תניא)
אגה"ק ס"י ז"ך ובאורו וס"י כה. סידור שער הליג בעומר (דש, כ"ג). ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י עטר"ת
(סה"מ עטר"ת ע' תיג ואילך). ד"ה ואתם הדבקים, תרפיז (סה"מ תרפיז ע' רכב ואילך).

בעל התניא והשולחן ערוך: ל' כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו מייד כסלו תשי"ג (נדפס בסה"מ תשי"ג קונט'
י"ט כסלו) ע' 3 השני). ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ו ע' לו ואילך (ובהערה 14 שם).

כ"ק מו"ח אדמו"ר . . . יורש: ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז: שהמלכות יורשה כו ולא המלכות בלבד
אלא כל השררות . . . יורשה לבנו ולבנו בנו עד עולם. — ובספרי (שופטים יז, כ): כל פרנסי ישראל. ולהעיר,
שכ"ק מו"ח אדמו"ר יהי' (ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"א היא (והל' מלכים בסוף הפרק)).
וממלא מקום: ראה המשך ל' הרמב"ם הנ"ל (הל' מלכים פ"א ה"ז).

און נעמענדיג אין אַכט, אַז אַלע ענינים פון זכרון אין אידישן לעבן האָבן דעם (ענד) צוועק דערמאָנען און מערער זיין, און מערודד און מזרז זיין יעדן אידן צו מוסיף זיין נאָכמער אין דער דערפילונג פון דעם צוועק פון זיין באַשאַפונג — לויט דער קלאָרער אָנווייזונג פון תורתנו, תורת חיים: אני נבראתי לשמש את קוני. — דורך פאַרשטאַרקן און פאַרשפּרייטען אידישקייט, תורה ומצוות, באַ זיך און אַרום זיך, אין דער פּולסטער מאַס,

וועט מען זיכער אַריינטראַכטן זיך אין איינע פון די גרונד-נקודות פון דעם יום השתלקות-הילולא, דער טאָג פון דעם סך הכל פון „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו: אַז בשעת אַ איד באַשליסט צו טאָן אין הפצת היהדות, ניט קוקנדיג אויף שוועריקייטן, איז ער זיכער מצליח צו געפינען די כוחות און די מיטלען איבערצוקומען אַלע שוועריקייטן: און עס ווערט מקוים די הבטחה פון השם, דעם באַשעפער פון דעם מענטשן ומנהיגו: יגעת ומצאת.

דאָס איז דאָך דער לעבעדיגער ביישפּיל וואָס איז אַרויסגעבראַכט געוואָרן אין טאָג-טעגלעכן לעבן פון בעל-ההילולא, אַריינרעכנדיג די לעצטע צען יאָר פון זיין לעבן בעלמא דין, אין דער דאָזיגער מדינה, וואו עס האָבן אויך ניט געפעלט גאָר שווערע נסיונות — אין מאַנכע הינזיכטן נאָך שווערער ווי אין יענער מדינה „הינטער דעם אייזערנעם פאַרהאַנג“ — ווי באַוואוסט און מפורסם.

זעלבסטפאַרשטענדליך, אַז דאָס וואָס דער בעל-ההילולא האָט דערגרייכט ובפרט דורך זיין יגעת, איז שווער, און אפשר מער ווי שווער, צו דערגרייכן פאַר איינעם בערכנו, וואָס האָבן דאָך ניט זיינע אויסערגעוויינלעכע כוחות, מסירות נפש וכו' — דאַרף מען אָבער געדיינקען, אַז נאָכדעם ווי ער האָט דורכגעבראַכן אַלע שטערונגען און האָט אויסגעטראָטן דעם וועג, געגרינדעט מוסדות חינוך, תורה וחסד, דורכגעאַקערט, פאַרזייט און באַפרוכפערט מיט מסירת נפש און אהבת

זכרון . . . (ענד) צוועק: ובלשון הכתוב במצות תפילין (שהוקשה כל התורה כולה לתפילין — קידושין לה, א); לזכרון גוי למען תהי תורת ה' גוי' (בא יג, ט). ולהעיר משיחת חגה"ש תרצ"ד (לקוטי דיבורים ח"א קנז, א ואילך).

אני נבראתי לשמש את קוני: קידושין בסופה. וראה או"ת להה"מ סיפ שמות איך שעי' כל מצוה פועל בכל העולמות ומקשרם להקב"ה.

און אַרום זיך: שהי כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה כו' (שבת נד, ב. ושי"ג). ומרובה מדה טובה — מי שיש בידו לזכות את הרבים.

אין דער פּולסטער מאַס: ראה כתובות סז, רע"א.

כל . . . חייו: ל' אדה"ז שם באגה"ק ביאור לסי' זיך. וראה סידור שם.

יגעת ומצאת: מגילה ו, ב.

נעצטע צען יאָר: ראה ע"ד ג' התקופות (של עשר שנה) דנשיאות כ"ק מר"ח אדמו"ר — לקו"ש חלק ח"י

ע' שג ואילך.

הינטער דעם אייזערנעם פאַרהאַנג: כדאמרי אינשי — להעיר ממחיל (פסחים פה, ב) אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. וראה ברכות לב, ב. ובבאבא ס' הליקוטים (מאמרי וכו' דהצ"צ) מע' ברזל. ושי"ג.

אייזערנעס: ראה פרשי' יתרו כ, כב (מדות פי"ג, מ"ד).

דורכגעבראַכן . . . אויסגעטראָטן דעם וועג: כידוע בענין „פתח“ (ראה כש"ט — הוצאת קה"ת — סי' רנו.

דרך חיים לאדמו"ר האמצעי לג, רע"א. סה"מ תרע"ח ע' רפג. ועוד).

ישראל יעדן געביט פון אידישקייט, און געשאפן די מעגלעכקייט פאר יעדן אידן און אלע אידן, מענער, פרויען און קינדער, צו גיין אין זיינע פוסטריט — בלייבט ניט קיין אויסרייד אפצושואכן ח"ו די איבערגעגעבנקייט צו טאן אין אלע געביטן פון הפצת היהדות, יעדער איינער און איינע כיד ה' הטובה עלינו, אין אופן פון יעדן איינעם'ס יגעת,

בפרט אז די שוועריקייטן וואס מ'טרעפט איצט אן דא און אין א סך אנדערע מדינות זיינען אומפארגלייכבאר קלענער און לייכטער ווי די וואס דער בעל-ההילולא האט דורכגעמאכט; אדרבה מקען באקומען הילף און דערמוטיקונג און מען האט עס באקומען, און מען באקומט עס איצט פון רעגירונגען, פערשידענע אינסטאנצען, גרופן א.א.וו.

די איינציגע זאך וואס עס פאדערט זיך אין אפצושאצן ווי געהעריג די ג-טלעכע שליחות — און צוזאמען דערמיט אויך די ג-טליכע כוחות — וואס זיינען געגעבען געווארן יעדן אידן, מאן אדער פרוי, צו באלייכטן די וועלט — די אייגענע וועלט און די וועלט ארום — מיט נר מצוה ותורה אור, מיט דער הדגשה אויף המעשה הוא העיקר — אנהייבענדיק פון מקיים זיין די מצות מעשיות אין טאג-טעגלעכע לעבן כדבעי ובהיודו, און טאן דאס אלעס בשמחה ובטוב לבב —

און אין אן אופן פון ואהבת לרעך כמוך, אז רעך זאל ווערן כמוך — א טוער און א משפיע — א לאמטערנטישק — ווי דו אליין, מיט דער גרעסטער איבער-געגעבנקייט און שמחה של מצוה.

* * *

ויהי רצון, באגרינדעט אויף די ערמוטיגונג'ס רייד און ברכות פון בעל ההילולא — וואס דברי צדיקים קיימים לעד און פועלים לעד, ביז אז „פועל ישועות בקרב

צו גיין אין זיינע פוסטריט: להעיר מלשון אדה"ו באה"ק סי' זיך: כאשר נלך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נסיו.

כ"ד . . . עליו: ע"פ עזרא ז', י"ט, ה', יח, נחמ"ב, ה'.

די ג-טליכע שליחות . . . באלייכטן די וועלט: ראה ב"ר פי"ב, ג. ולהעיר מפירוש הצ"צ: אנו פנלי דימאא אנו (עירובין סו, א) — אונזער ארבעט איז אויף מאכן ליכטיק (לקויד חי"ב ר"י, ב. סה"מ תשי"ח ע' 292 ואילך). ג-טלעכע כוחות: כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל (עקב ח, יח) ובפרט מילוי התפקיד אשר בשבילו נברא.

נר מצוה ותורה אור: משלי ו, כג. ראה אה"ת נ"ך עה"פ. המשך יונתי, תרים ע' א' ואילך.

המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מי"ז.

בשמחה ובטוב לבב: כמ"ש (תהלים ק, ב) „עבדו את ה' בשמחה". וראה רמב"ם סוף הל' לולב, שלה"ה ס"פ תבוא (שמו, א) ועוד. תניא פכ"ו.

ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח. ובתוי"כ (הובא בפרשי עה"פ): זה כלל גדול בתורה. ובשבת לא, א: זו היא כל התורה כולה. וראה תניא פל"ב. קונטרס אהבת ישראל.

לאמטערנטישק: בלשון כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע — ראה הביאור ס' השיחות תשא ע' 136. ובארוכה בשיתות י"ג תמוז תשכ"ב.

דברי צדיקים קיימים . . . לעד: מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"מ קונטרסים ח"א פח, א. אגרות קודש ח"ב סי' תע. ח"ה סי' איש). עיי"ש.

פועל . . . הארץ: תהלים עד, יב. וראה אה"ק סכ"ח.

הארץ" — אז יעדער איינער און איינע זאל טאן אין אלע אויבנגעשריבענע ענינים נאך מיט מער צוגעטראגנקייט און איבערגעגעבנקייט און שמחה ווי ביו איצט,

ווארום אין אלע עניני טוב וקדושה, וועלכע זיינען דאך פארבונדן מיט השם וועלכער איז אין און, איז דאך ניטא קיין סוף און הגבלה, און ווי גוט זיי זיינען בהווה, קען מען — און במילא מוז מען — גיין מחיל אל חיל,

און נוסף על העיקר — די עצם זאך פון דערפילן די שליחות פון הקב"ה,

איז יעדע צוגאב השתדלות אין דעם — אויך א הוספה אין די צנורות וכלים און א פארברייטערונג אין זיי אלע — צו באקומען און געניסן בפועל די גיטלעכע ברכות אין אלעם וואס מ'נייטיגט זיך,

און בלשון פון דוד המלך נעים זמירות ישראל — געזאגט געווארן אלס בקשה און אנטאג, אבער אויך מיט דעם פירוש און אינהאלט פון א הבטחה (צוזאג): הרחב פיך (וועט זיין) ואמלאהו,

ועל כולם ולראשונה — די עיקר'דיגע ברכה מ'זאל גאר אינגיכן זען דעם קיום היעוד אין דער הפטורה פון דעם איצטיקען שבת קודש: ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל — אז השם אליין, כביכול, נעמט יעדן אידן פארן האנט און פירט עם — צוזאמען מיט אלע אידן, און פירט זיי אלס א קהל גדול (ל' יחיד) — ארויס פון גלות און מיד הן נגאלין בגאולה האמתית והשלימה.

בכבוד ובכרכה להצלחה רבה
ולבשורות טובות בכל האמור

פארבונדן מיט השם . . אין סוף . . מחיל אל חיל: ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל סוף ברכות. מחיל אל חיל: תהלים פד, ת. וראה ברכות בסופה. ש"ע אדה"ז או"ח סקני"ה ס"א. וש"נ.

דוד המלך נעים זמירות ישראל: ש"ב כג, א.

אנטאג . . הבטחה: ראה תו"א (תשא פו, ג), לקו"ת (ואתחנן יא, ב) בנוגע ל"ואהבת" — שהוא לשון ציווי וגם לשון עתיד והבטחה. וראה לקו"ת במדבר יג, ג.

הרחב . . ואמלאהו: תהלים פא, יא. וראה ברכות נ, א (דמפרש בדת') ובירושלמי תענית פ"ג ה"ז (— בכל צרכי האדם). וראה ברכות י"א ניסן תשמ"ב הערה 4 (לקו"ש חכ"ב ע' 241).

ואתם . . בני ישראל: ישע"י כז, יב.

השם אליין . . פארן האנט: פרש"י נצבים ל, ג. נתבאר בלקו"ש ח"ט ע' קעו ואילך.

קהל גדול: ירמ' לא, ז.

ל' יחיד: כי "קהל" אינו רק צירוף של כמה יחידים, כי אם מציאות אחת דציבור. וראה לקו"ש חלק ח"י ע' קיג ואילך. לעיל ע' 150.

מיד הן נגאלין: רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

נתקבל המכ' וגם הפ"נ שלו, וע"פ בקשתו קראתיו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

וצדיק מברך והשי"ת ממלא ברכות צדיקים, דאשתכח בהאי עלמא יתיר מבחוייה, על מילואו, תקותי, אשר דכוותי אין נזקק להערה והארה אדות ענין ההתקשרות לנשיא הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר ההתקשרות הוא ע"י לימוד תורתו והליכה בדרכיו אשר הורה.

ובטח יש לו קביעות עתים ללימוד תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אשר במאמריו שיחותיו ומכתביו, ומה טוב אם הלמוד הוא בחבורה אשר איש את רעהו יחזקו ויעוררו.

באיחול כ"ט ופ"ש כל החבורה ת"...

ומש"כ שאינו מובן ע"ד הבחנה* — איני מבין מה הוקשה לו בזה — פשוט, שיש שינוי בין אופן השפעות הנשיא קודם כו' ואח"כ, ואופן ההשפעות שקודם כו' תכלית מעלתו הוא ביום ההסתלקות.

וא"כ בודאי, יש בזה גם השפעה שתפעול במקבל הולדה חדשה שבזה יתגלה גם כח הא"ס שבנבראים כו', ולכן צריך ע"ז ט' חדשים, שייך הבחנה וכו' — וענינים וימים הגשמיים הם משתלשלים, ובמילא מעוררים על ענינים הרוחניים.

(ממכתב ט"ב טיו"ן השי"ח)

* ראה לקו"ש ח"א ע' 208-9. המו"ל.

ב"ה, יום ה' כ"ו טבת תש"ה.
ברוקלין

כבוד הנהלת כולל חב"ד בירו"ת ובראשם
הרה"ג הרה"ח הנודע לתהלה, משכיל על
דבר טוב ור"ח אי"א וכו' ש"ב מהר"ר ...
שליט"א

שלום וברכה!

מכתבם מיום ג' כסלו הגיעני, ות"ל אשר מצב בריאות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הולך וטוב, עתה הרשו הרופאים אשר שעות אחדות ביום יחזור לעבודתו בקדש, אבל איסור קבלת אנשים ל"יחידות" עדיין במקומו עומד, ובכלל — הזהירות בריחוק כל ענין של עגמ"נ והתרגשות וכיו"ב, ומקוים הם אשר מיום ליום יוטב המצב.

ממשיכים אנו פה באמירת תהלים (איזה קאפ' אחר תפלת שחרית, נוסף על שיעור קבוע. כפי שנחלק לימי החדש) ובודאי גם אתם ממשיכים עתה העניינים האלה, וישלח השי"ת לכ"ק מו"ח אדמו"ר (שליט"א), רפואה שלימה בקרוב ממש כעתירת ותפלת כל אנ"ש, אכ"ר.

— להעיר ממרזל (מגילה יז, ב. ונתבאר בתהלים להצ"צ ו, א) רפואה בשמינית, דקאי על ברכת רפאנו כו' והעלה ארוכה ורפואה שלמה כו', נר השמיני (בדורות נשיאי תורת החסידות: הבעש"ט, הה"מ וכו') מדרגת יוסף (מלך השמיני הדר — הוספות לתו"א ויחי — צדיק יסו"ע, מילה בשמינית. שמיני עצרת בחי' יוסף — זח"א רח, ב. לקו"ת למוהר"ש נ"ע ע"א ע"ד) — יצחק (ח"פ הוי' — אוה"ת** להצ"צ דף ד"ש א). וברפואה הכללית שיהי' לע"ל (יעויין ד"ה סמכוני — בדרך אמונה להצ"צ) בימיה"מ, שיבוא ב"ב, ימים דכנור של ח' נימין ואז יאמרו ליצחק דוקא כי אתה אבינו, ועיין (סנה' צד, א) ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח כו', עד מתי כו' עד דאתו בזווי ובזווי דבזווי (שנתקיים כבר בימינו) כו' חזקי' שיש לו שמונה שמות כו'.

בברכת לאלתר לתשובה — לאלתר לגאולה

* הכוונה ללקו"ת לגי"פ. נדפס ג"כ באוה"ת נח (כרך ו) תתרכס, א. המו"ל.

** בראשית כרך ב. המו"ל.

ב"ה, ראש חודש שבת, ה'תשמ"ב
ברוקלין, נ.י.

צו אלע אַנטיילנעמער אין דעם 26טן
יערלעכן באַנקעט פון „בית רבקה“ אין
מאַנטרעאַל,

ה' עליהם יחי

שלום וברכה:

דער הייאָרדיגער יערלעכער באַנקעט קומט פאַר געציילטע טעג פאַר דעם יאַרצייט-הילולא פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, יו"ד שבת. עס איז דעריבער אַ דבר בעתו צו דערמאָנען די גרויסע איבערגעבנקייט פון דעם בעל ההילולא צו חינוך בכלל, און צו חינוך הבנות בפרט. און ווי באַוואוסט, זיינען די „בית רבקה“ מוסדות געווען צווישן די ערשטע חינוך מוסדות על טהרת הקודש וואָס דער בעל ההילולא, נשיא דורנו, האָט געשאַפן אין אַמעריקע און קאַנאַדע באַלד נאָך זיין קומען אַהער, און ער האָט זיך אַפּגעגעבן בלב ונפש פאַר זייער עקזיסטענץ און וואוקס, סיי אין גשמיות און סיי אין רוחניות.

וויפּל מ'זאָל טראַכטן, ריידן, און נאָך מער — טאָן, אין דעם געביט פון חינוך הבנות, און „בית רבקה“ בפרט, איז נאָך אַלץ ניט גענוג — נעמענדיג אין אַכט, אַז

דאָ האַנדלט זיך וועגן צוגרייטן אידישע טעכטער צו פאַרנעמען זייער אָרט אַלס עקרת הבית — דער עיקר און יסוד פון דער אידישער היים, און פון בית-ישראל בכלל, און דורכפירן די דאָזיגע לעבנסוויכטיגע אויפגאַבע אין דער פולסטער מאָס:

בפרט אין דער איצטיגער צייט, ווען צוליב פאַרשידענע סיבות און אומשטענדן, מוז די עקרת הבית — אין צוגאַב צו איר גרויסע אחריות פאַר דער צוקונפט פון איר היים, אויך נעמען אַן אַנטייל, אין אַ פאַסנדן אופן, אויך אין טעטיקייטן צו העלפן פאַרשטאַרקען די סביבה מיט דער שטאַרקייט פון תורה-טרייע אידישקייט — וואָס אין פריערדיגע דורות האָט זיך דאָס ניט געפאַדערט אין אַזאַ גרויסע און שטייגנדע מאָס ווי היינט.

דער יערלעכער באַנקעט פון „בית רבקה“ איז אַ וויכטיגער אַנשפאַר פאַר דעם מוסד, און איך האָף און גלויב אַז די חשובע עסקנים, געערטע געסט, און אַלע גוטע פריינד פון בית רבקה וועלן זיך האַרציג אַפּרופן צו העלפן פאַרזיכערן, פאַרשטאַרקען און אויסברייטערן די העכסטוויכטיגע חינוך טעטיקייט פון דעם דאָזיגען מוסד וואָס ווערט אַנגעפירט אין דעם גייסט און לויט די אַנווייזונגען פון בעל ההילולא. בפרט אַז יעדער איינער און איינע וואָס טוען אין דעם האַבן זיין הבטחה פאַר הצלחה אין דעם און אין אַלץ וואָס מ'נויטיגט זיך, פאַר זיך מיט די בני-בית שיחיו, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה רבה
ולבשורות טובות בכל האמור

ב"ה, ט"ז טבת, ה'תשמ"ג
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע אַנטיילנעמער אין דעם 27טן
יערלעכן באַנקעט פון „בית רבקה“ אין
מאַנטרעאַל

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

עס האָט מיר געפרייט צו באַקומען די ידיעה, אַז דער הייאַרדיגער יערלעכער באַנקעט קומט פאַר גלייך נאָך ראש-חודש שבת, בסמיכות צו יו"ד שבת, דער יאַרצייט-הילולא פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, גרינדער פון רשת בתי-ספר „בית רבקה“, צווישן זיי אויך די בית רבקה אין מאַנטרעאַל.

כאַטש אַ יאַרצייט-הילולא איז פאַרבונדן מיט אַ הסתלקות, איז אַבער באַוואוסט דער מאמר פון חכמינו ז"ל „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים“, וואָס דאָס מיינט חיים (אויך) אין דעם עולם כפשוטו. און אַז מ'זעט די תלמידים און תלמידות פון די מוסדות חינוך וואָס דער בעל הילולא האָט געגרינדעט, מיט זייער הנהגה אין טאַג-טעגלעכן לעבן על פי תורה, תורת חיים, דורכגעדרונגען מיט לעבעדיקייט און וואַרעמקייט, און די לעבעדיגע השפעה וואָס זיי האָבן שוין יונגערהייט, און נאָכמער דערוואַקסענערהייט, סיי באַ זיך אינדערהיים און סיי אין דער סביבה בכלל — זעט מען דעם אָף הוא בחיים בפועל ממש.

בפרט און נאָך שטאַרקער דריקט זיך דאָס אויס אין דער לעבעדיגער ווירקונג פון די תלמידות פון בית רבקה, וואָס יעדע איינע פון זיי איז, אַדער וועט זיין בקרוב, אַן עקרת הבית — אין פולסטן זין אַ בית ישראל, בנין עדי עד.

ס'איז איבעריג צו אונטערשטרייכן דעם גרויסן זכות צו זיין אַ שותף אין דעם דאָזיגען מוסד, וואָס אין צוגאַב צום עיקר, האָט מען אויך די ספעציעלע הבטחה פון דעם בעל הילולא פאַר נאָכמער הצלחה אין אַלץ וואָס מ'נויטיגט זיך.

אַ האַרציגע באַגריסונג צו דער הנהלה פון בית רבקה און צו די חשובע עסקנים, ספעציעל צו די געערטע געסט, און אַלע פריינד פון בית רבקה, שיחיו. השי"ת זאל יעדן איינעם און איינע מצליח זיין צו גיין מחיל אל חיל אין דעם ענין — צו פאַרשטאַרקען און אויסברייטערן די חינוך טעטיקייט פון דעם מוסד — און אין אַלע ענינים, בגשמיות וברוחניות.

בכבוד ובכרכה להצלחה מרובה
ולבשורות טובות
בכל האמור

ב"ה, ג' שבט, ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע באַטייליגטע אין דער
צוזאַמענקונפט פון אידישע פרויען,
פאַריז, פראַנקרייך

ה' עליהן תחייה

ברכה ושלום:

מיט פאַרגעניגען האָב איך באַקומען די מיטטיילונג וועגן דער צוזאַמענקונפט צו באַהאַנדלען די ראלע פון דער אידישער פרוי און מוטער, מיט דעם ציל צו דערמוטיגען איינע די אַנדערע, און צו באַווירקען אויך אַנדערע, ווי בעסער

דורכצופירן די פארפליכטונגען אין טאג-טעגלעכן לעבן, ווי די תורה, תורת-חיים, לערנט, אז דער עיקר איז אראפברענגען אלע גוטע געדאנקען און באשלוסן אין קאנקרעטע מעשים,

און ווי תורה אונטערשטרייכט די גאָר וויכטיגע ראַלע פון דער אידישער פרוי, וואָס ווערט אָנגערופן עקרת הבית (דער עיקר און יסוד פון הויז), וואָס פון איר הענגט אָפּ אין אַ גאָר גרויסער מאָס די גאַנצע אָנפירונג פון דער אידישער היים, די דערציאונג פון די קינדער, און אַז דאָס הויז זאָל זיין אַ „דירה“ פאַר דער ג-טלעכער שכינה, אין איינקלאַנג מיט דעם אויבערשטנס וואונש און צוזאָג ושכנתי בתוכם — אין יעדע אידישע הויז און אין יעדן אידן, מאָן, פרוי און קינד.

זעלבסטפארשטענדלעך, אַז די דאָזיקע ג-טגעבענטשטע ראַלע פון דער אידישער פרוי און מוטער לעגט אויף איר אַרויף אַ ספעציעלע פאַראַנטוואָרטלעכקייט, אַז די טעכטער, וואָס וועלן מיט דער צייט ווערן יעדע איינע פון זיי אַן עקרת הבית און אַם הבנים אין זייער אייגענער היים, זאָלן באַקומען די ריכטיגע דערציאונג און צוגרייטונג צו קענען פאַרזעצן און דערפילן אין דער פולסטער מאָס די דאָזיגע אחריות, וואָס איז אויך אַ גרויסער און אייביגער זכות.

און פונקט ווי אלע אידן, בכלל, זיינען פאַרפליכטעט, מצד דער גרויסער מצוה פון ואהבת לרעך כמוך, צו העלפן אַ צווייטן אידן און אלע אידן, אַזוי האָט יעדע אידישע פרוי די פליכט צו העלפן אַנדערע פרויען דורכצופירן זייער ג-טלעכע שליחות, בפרט אין דער איצטיגער קריטישער צייט. דאָס איז ספעציעל צייטיג צו דערמאָנען אין אַנבליק דערפון וואָס די צוזאַמענקונפט קומט פאַר אין טאָג פון דעם יאָר צייט פון מיין שווער, דער רבי, זייע, וואָס האָט זיך אַזויפיל אָפגעגעבן, אין וואָרט און שריפט, צו דערמאָנען און מאָנען וועגן דעם באַ אלע אידישע פרויען אומעטום, אונטערשטרייכנדיג די ספעציעלע גינסטיגע אומשטענדן, מעגלעכקייטן און פאַדערונגען פון דער איצטיגער צייט.

דער אויבערשטער זאָל העלפן, און וועט זיכער העלפן, אַז די קאָנפערענץ זאָל דורכגעפירט ווערן מיט גרויס הצלחה אין אלע דערמאָנטע ענינים, און דאָס וועט אויך זיכער ברענגען אַ פאַרגרעסערטע מאָס ג-טלעכע ברכות צו יעדער איינער און אלע פרויען וואָס וועלן טאָן אין דעם, און צו זייערע נאָענטע און טייערע שיחיו. און אַז מ'וועט טאָן מיט פרייד און באַגייסטערונג וועט מען זיכער מצליח זיין נאָכמער,

בכבוד ובברכה

איך באשטעטיג מיט פאָרגעניגען די ערהאַלטונג פון אייער בריוו פון יאָנ. 29, אין צוגאַב צו דעם נחַת־רוח וואָס איך האָב געהאַט באַקומענדיג דעם גרוס פון חשובין רב, הרב ... , וועמען איך האָב געהאַט געבעטן איבערצוגעבן אייך מיין געדאַנק אין צוזאַמענהאַנג מיט דער גרינדונג פון ... עס האָט מיר זייער געפרייט צו הערן פון אים מיט וואָס פאַראַ האַרציקייט איר האָט אויפגענומען די שליחות, און אייער גרייטקייט צו באַוואַרענען, אַז ... זאַל זיין כשר ווי עס דאַרף צו זיין. דאָס פאַרשטאַרקט די האַפנונג, אַז די קינדער וועלכע וועלן דאַרט דערציגן ווערן וועלן זיין כשר'ע אידן, וואָס דאָס גיט די אמת'ע פאַרזיכערונג אַז זיי וועלן אויך זיין אידן גוטע און מענטשן גוטע, אין אַלע הינזיכטן פון דעם וואָרט.

ס'איז איבעריג צו אונטערשטרייכן, אַז אויב עס פאַדערט זיך אַזאַ פאַר־פליכטונג לגבי יעדן אידישן קינד, וואו ער זאל זיך געפינען און אין וועלכע באַ־דינגונגען ער זאל וואַקסן, איז עס פון ספּעציעלער וויכטיקייט לגבי די קינדער וועלכע געפינען זיך אין אַ לאַנד, וואָס אַפילו ניט־אידן רופן דאָס אַן „הייליגע לאַנד“. דערצו האַנדלט זיך דאָ וועגן אידישע קינדער וועמענס יונג לעבן איז, צוליב פאַרשידענע סיבות, ליידער ניט געווען דורכאויס פריי פון זאַרג און שוועריקייטן, ווי קינדער־יאָרן דאַרפן זיין. דאָס אַלעס פאַרגרעסערט דעם זכות און פאַרגעניגען פון די אַלע וואָס נעמען אַן אַנטייל אין אויספאַרמירן און דערציען די קינדער אין דעם געהעריגען וועג. גלייכצייטיג פאַרגרעסערט עס זייער אחריות פאַר דעם; אַבער דער אויבערשטער פאַרזיכערט, אַז אַ מענטש וואָס האָט פאַרגרעסערט אחריות זאל זיין פאַרזאָרגט מיט פאַרגרעסערטע מעגלעכקייטן, כדי צו קענען נאָכ־קומען אַלע פאַרפליכטונגען אין דער פולסטער מאַס, און — ווי אַלע זאַכן וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט דעם אויבערשטן — ערפילן זיי אין אַ גוטער שטימונג, מיט שמחה און התלהבות.

איך ערלויב מיר צוצוגעבן נאָך אַ פונקט: אויב דאָס אַלעס געשריבענע גילט ספּעציעל פאַר די אַנשטאַלטן און אינסטיטוציעס וואָס ווערן גערופן אויף אייער נאַמען, אָדער אויפן נאַמען פון אייערע נאַענטע — וואָס דאָן איז דאָך די אחריות קלאַר און אויסדריקלעך, און ווי געזאַגט, צוזאַמען דערמיט אויך דער זכות אינ־גאַנצן אייערער — איז דאָס אַבער אויך גילטיק לגבי די אַלע אַנשטאַלטן וואו איר קענט האָבן אַן איינפלוס און השפּעה. און הערנדיג פון פאַרשידענע זייטן וועגן דער באַציאונג צו אייך אין פאַרשידענע קרייזן אין ארץ־ישׂראל, איז אייער איינפלוס אַ גאַר שטאַרקער, פיל שטאַרקער און פיל פאַרשפרייטער ווי איר שטעלט זיך פאַר. אַזוי אַז מ'וועט זיכער אַנעמען יעדן פאַרשלאַג פון אייך אין דער אויבענ־געשריבענער ריכטונג, אפילו אין אַזעלכע קרייזן וואָס, לויט זייער איינשטעלונג, וועט דאָס אפּשר זיין פאַר זיי אַ נייעס.

שטייענדיג אויף מאַרגען נאָך דעם יאַרצייט־טאַג פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, איז צייטיג צו דערמאָנען און אַפּשאַצן זיין אינהאַלטסרייכן לעבנסוועג, און ספּעציעל צו אונטערשטרייכן דעם לייט־מאַטיוו און גאַלדענעם פאַדעם וואָס ציט זיך אין פאַרלויף פון זיין גאַנצן לעבן. די אַפּלערנונג דערפון איז, אַז אפילו איין איינזלנער איד, אויב ער שטעלט זיך מיט דער גרעסטער שטאַרקייט

פאר אן אמת'ן אידעאל, באקומט ער אומגעהויערע מעגלעכקייטן איבערצוקומען שוועריקייטן וואס אויפן ערשטן אויגנבליק ווייזט זיך אויס אז ס'איז גאנץ אומ-מעגלעך. אמת טאקע, ער האט געהאט אויסערגעוויינלעכע כוחות וואס איז גאר זעלטן צו געפינען בא מענטשן, ווי באוואוסט צו אלע וועלכע האבן נאכגעפאלגט זיין לעבן און זיינען געווען מיט אים פערזענלעך באקאנט. פון דער אנדער זייט אבער, זיינען די שוועריקייטן וואס מ'טרעפט איצט אן — אומפארגלייכבאר קלענער ווי די וועלכע ער האט אנגעטראפן אין זיין ארבעט.

ווינשנדיג אייד אדאס גוטע, און איר זאלט קענען אנזאגן גוטע בשורות וועגן זיך און וועגן די וועלכע איר דערמאנט אין אייער בריוו, ווי אויך אין דעם אינהאלט פון מיין בריוו ווי געשריבן אויבן,

ובברכה

(ממכתב י"א שבת, ה'תשכ"ו)

ב"ה, ה' אדר א', ה'תש"ל
ברוקלין, נ.י.

הנהלת „מרכז לעניני חינוך“
... ב

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

בנועם קבלתי הברכות והאיחולים הטובים בקשר עם מלאות תקופת עשרים שנה להסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל ביו"ד שבת. וכן הנני לאשר בתודת קבלת ספר התמונות.

ויהי רצון שמשנת עשרים ומעלה תהיינה כל הפעולות באופן דמוסיף והולך למעלה מעלה, ומתאים לשמם — מרכז לעניני חינוך — הרי ידוע בחינוך שאפילו הטבה הנראית קטנה בשעתה, נכפלת היא פי כמה וכמה, בדוגמת הטבה בגרעין או בשתיל רך שכל טיפול והטבה נעשה אחר כך שלא בערך באילן העושה פירות ופירי פירות.

השם יתברך יצליחם בעבודתם בקדש בהצלחה רבה ובמילוי כל התקוות, בפרט שזכות הרבים מסייעתם.

בנועם ובתודה לבבית מאשר אני קבלת מכתבם — ברכה ואיחולים בקשר עם מלאות שלשים שנה שזכיתי לעמוד בראש תנועת חב"ד.

וברכה אשיב לכאו"א מהם וכולם יחד בסגנון חכמינו זכרונם לברכה: כל המברך מתברך בברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר. יתברכו הם וכל אשר להם מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה בכל המצטרך להם בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בהזדמנות זו אביע רגשי תודה והכרה לכאו"א מהם בעד האהדה והסיוע לאנשי חב"ד במסגרת פעילותם בין נוסעי „אל על“ לקרבם ליהדות, התורה ומצותי אשר בודאי שימשיכו לשתף פעולה בזה ועוד יוסיפו בזה כהנה וכהנה.

(ממכתב כ' שבט ה'תשמ"מ)

בהכנסנו לחודש שבט ולקראת העשירי בו, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר בודאי ידוע למר פרשת ימי חייו ומסירות נפשו להפצת היהדות, התורה ומצותי, לקחתי הזדמנות זו להביע קורת רוחי לשמע פעולותי לחיזוק וביסוס הדת בעירו. ובפרט שאני מעמידו על חזקת כל בני ישראל שמקיימים הציווי להעלות בקדש. והרי תמיד יש מקום להוספה בכל עניני טוב וקדושה, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו של אדם, שאם רק רוצה באמת מובטח לו שה' עוזרו והוא מצליח.

ואם בכל עניני התורה ומצותי הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בשטח החינוך.

והרי רואים במוחש שדוקא בדורנו זה לב יהודי — ובמיוחד הנוער היהודי — ער הוא ביתר שאת ומשתוקק שיורו לו דרך האמת, ורבים המוכנים לקבל עליהם אתגר ולהתגבר על קושיים ועיכובים וכו'.

תודתי נתונה לו מראש באם ימסור לתלמידים ולתלמידות שיחיו איחולי שילכו מחיל אל חיל בלימוד התורה ובקיום מצותי ובהנהגה מתאימה אשר כל רואיהם יכירו כי זרע ברך ה' המה, בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולאה.

(ממכתב ב' שבט תשמ"מ)

מאשר הנני קבלת מכתבו מז' חשון, בו כותב אשר קבל הניירות, וכן ר"פ מפעולותיו,

ולפלא שאינו מזכיר ע"ד ביקורים במקומות שונים — שנהג בהם בחדשי הקיץ. ואפשר יש לזה מקום עתה ביותר וביותר ולבארם שמתכוונן לנסוע לכאן ויבקר על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל וכו' וכו'. והרי לבם של ישראל ער הוא, אפילו אצל אלו שישנים בגלותא (באיזה מדרגה של שינה שתהי"י, שהרי לא חילק הכתוב בזה, וק"ל). ויהי רצון שגם בזה יבשר טוב אמיתי, טוב לשמים וטוב לבריות וטוב העושה פירות. וכסוגיא קדושין (דקוב"ה וישראל, שהם חו"כ, וחתנתם זה מ"ת — שניתנה (ל)מ' (יום) עמוד אחד (עיינן הוספות לתו"א סוף פ' יתרו דמ"ת דוקא יום א' ולא כשאר המועדים)).

בברכה לבשו"ט בכל האמור

(ממכתב ט"ו מ"ח, תשי"ט)

(*) ראה ב"ר פי"ז, ה. ובמאמר הידוע (לא נדפס לע"ע) ד"ה ואת האלף ותשע"ה וגו'.

(*) עתה נדפס במאמרי אדה"ז פרשיות פקודי ע' תיט. המ"ל.

ב"ה, יום א', פ' ובני ישראל יוצאים ביד רמה
ט' שבת. ה'תשמ"ג
ברוקלין, נ. י.

לכל המשתתפים בכנס בוגרים ארצי
בתי-ספר למלאכה, כפר חב"ד

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה על דבר הכנס השנתי ביחד עם התעוררות נפשית מתאימה ליום הכנס — יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ויהי רצון שיהי' בהצלחה רבה בכל,

כולל קיום היעוד: הרחב פיך (בהחלטות טובות ורחבות) ואמלאהו.

ובודאי אין צורך להדגיש לבוגרי מוסד שנתיסד על ידי בעל הילולא ומתנהל ברוחו, אשר בגרות פירושה גדלות (כמבואר בדברי חז"ל בכ"מ).

ובענין העיקרי — מילוי התפקיד — שליחות ותכלית בריאת האדם ד'אני נבראתי לשמש את קוני" על ידי עניני יהדות, התורה ומצותי' — ה"ז גדלות ועלי' נמשכת תמיד, כהציווי שהוא גם נתינת כח להיות מעלין בקודש,

וכפי שחונכו במוסד החינוך בכפר חב"ד, הרי בלשון הכתוב — גם כי יזקין לא יסור ממנה — עלי' באהבת השם ויראתו, שהם יסוד כל התומ"צ ובתולדותיהן מיד ולאחרי זה — קיום כל המצות כולן בחיי היום יום,

— ועיין ספר תניא קדישא, הקדמת חלק ב' הנקרא בשם חינוך קטן, וח"א רפ"ד. —

כולל, כמובן, קיום המצוה עלי' נאמר „זוהי כל התורה כולה ואידך פירושה" — מצות ואהבת לרעך כמוך,

זאת אומרת החובה והזכות הגדולה להשפיע על כל אלה אשר אפשר להגיע אליהם, שגם הם יעשו ככל האמור.

והרי יום הכנס יום זכאי הוא, כנ"ל — יום הסתלקות הילולא של נשיא דורנו, כ"ק מ"ח אדמו"ר.

בברכה להצלחה בכל האמור
ומתוך הרחבה

אני . . קוני: קדושין בסופה.
עלי' נאמר: שבת לא, א. וראה תניא פ' לב.

מאשרים קבלת מכתביהם מג' י"ג וי"ד שבת, ובינתים בטח קבל מכתבי מענה על מכתביו הקודמים.

ומוסגר פה מכתבי להמשתתפים בהתועדות דיום ההילולא. ואל בינתו אשען באיזה אופן למסור להם, והעיקר לנצל זה לתוספת הסברה באלו הדברים שנזכרו בהמכתב ברמז, ובעיקר בהנוגע להפצת המעינות . . ובמילוי שליחותם הק' בכלל באופן הכי טוב. והשי"ת יעזור שכל זה יעשה מתוך הרחבת הדעת ובשמחה ובטוב לבב.

(ממכתב י"ז שבת תשי"ט)

מאשר הנני קבלת מכתבו עם הפ"נ שיקרא בעת רצון על הציון הק' של בעל ההילולא הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

בו כותב ר"פ מההתועדות בעת רצון, ויהי רצון שיפעלו דברי ההתעוררות פעולתם — מתאים לדבר משנה, לא המדרש עיקר אלא המעשה, ובפרט שהרי זה עתה באנו מיום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיאנו, אשר בכל שנה ושנה עולה בעילוי אחר עילוי גם לגבי העלי' דשנה שלפני, וגופא — אלו המקושרים, השייכים, וההולכים בהדרכתו — בתר רישא אזיל (אלא שמוכן שצ"ל גם אתעדלת וגם פעולות התחתון), וכמוכן גם ממאמר התיקונים* המובא באגה"ק סי' ז"ך — כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים רבוא כוכבים.

בברכה לבשו"ט בהנ"ל ובעניניו הפרטים

(ממכתב ט"ז שבט, תשי"ח)

* כן הוא באגה"ק, ולע"ע מצאתי כל הענין בוח"ג רעג, א. וראה ג"כ שם רטז, ב. ובתיקונים (תשי"ט סיב, א. קיד, יא"ת"ע קלת, א) מצאתי רק חלק מהמבואר באגה"ק שם. — ואולי טעות המעתיק הוא באגה"ק — ונשתרבו לו ממש"כ בתניא פמ"ד, בתיקונים*.

מאשר הנני קבלת מכתבו פ"נ, בו כותב אודות דבורו בכיהכ"נ בתוכן יום ההילולא ובעל ההילולא, ושעשה גם סיום, ושואל אם כדאי לעשות סיום ברבים, כיון שע"ז נתפרסם שלמד המסכת.

ואיני רואה בזה אפילו מקום לשאלה, כי מה רבוחא הוא שלמד מסכת אחת במשך השנה — לאחר החינוך שקבל ולאחרי שהשגחה העליונה זיכתה אותו והעמידתו בקרן אורה לימוד עם תלמידים דתו"ת וכו'. ולא עוד — אפילו הי' המדובר באיש שכזה שלימוד מסכת רבוחא הוא במדריגתו, בכל זה יש לעשות סיום מסכת ברבים ולזכות גם את הרבים בשמחה זו, וזכות הרבים מסייע את המסיים שלא לבד שלא יגרע ע"ז בעניניו הרוחניים, אלא אדרבה עוד יתוסף, וק"ל.

ובמה שכותב אודות אמירת קדיש דרבנן, הנה בכלל אין בזה הגבלות, וכא"א יכול לאומרו. אבל אותו המעורר השאלה, הנה מהיות טוב אל תקרי וכו' — יש לברר שהאב ש"י ואם ת"י שלו לא יקפידו בזה.

אינו מזכיר מהחלטות הטובות בקשר עם יום ההילולא, והרי נצטיינו להוסיף בעניני תורה ומצות, ובפרט במקום שיש לזכות את הרבים, ובהנוגע אליו ביחוד — לזכות את זוגתו בניו ובנותיו — שיחיו — כמוכן באותיות המתאימות למעמדם ומצבם — ובדרכי נועם דוקא, ובפרט שע"ז מצליחים יותר.

(ממכתב כ"א שבט תשי"ז)

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מער"ח שבת, וגם בו אינו מבואר סיבת ההפסק בכתיבה. ומה שמצער עוד יותר — ההפסק בפעולות וביחוד בשיתוף הפעולות דאגו"ח וצעירי אגו"ח. ובפרט שכנראה נפסק תומ"י, כיון שמכתבי הראשון במענה על האמור נשאר בלא מענה תוכני, ורק אישור בלבד.

איני יודע אם מקום כאן לבוא באיחולים בענין האמור אבל כיון שנצטוינו ע"י חז"ל בכו"כ מקומות „עד מאה פעמים“ ועדיין לא הגעתי גם לצ"ט, הנני כותב עוה"פ — שיהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא תחול הזזה ממשית ובאופן דהולך ומוסיף,

והרי מכתבו נכתב בער"ח שבת, אשר בעשירי בחדש הוא יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יה"ר שיבוא זה כפר"מ ובעגלא דידן.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

(ממכתב ד' שבת, תש"כ)

אגודת וצעירי חב"ד בבקשה למסור לכפרנו למוסדותינו ולבתי כנסיותנו שבאה"ק לנצל יום ההילולא והשבת שלאחריו לחזק והרחבת השיעורים ברבים הפצת תורת הדא"ח והדרכותי בחוגים היותר שונים ולהתעוררות שהנשמה בגוף ירידה עצומה, היא אבל דוקא על ידה אפשרית העלי הנפלאה ולא עזב הרועה את צאן מרעיתו

בברכה והצלחה

(מברק ליו"ד שבת, תשי"ד)

... מכתבו מט' ניסן קבלתי. ומענה בקיצור על האמור בו ימצא בהקדמות להקונ' שהו"ל. אחרי ההסתלקות ובמכתבי זה** מה שנלפענ"ד בכ"ז. — ומה שמקשה הלא א"א עתה לשאול את כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ כשיש ספק בהנהגה — אם יעמוד חזק בהתקשרותו אליו, מבלי לשים לב לפתויי היצר, וישלח השאלה על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ — וועט דער רבי געפינען א וועג ווי עם צו ענטפערן.

(ממכתב יו"ד ניסן, התשי"ה)

* נדפסו בסה"מ תשי"ה. ס' המאמרים באתי לגני ח"א (ע' שכה, שכט). המו"ל.

** נדפסו בלקו"ש ח"ז ע' 253-4. המו"ל.

**נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת יום ההילולא יו"ד שבת**

ה'תשמ"א

הילולא דנשיא דורנו בשנת הקהל האנשים והנשים והטף והתועדויות פעילות
ובאופן דהקהל וגומר

והמשכם ופירותיהם בכל הימים שלאחריהם

ויקויים היעוד דדוד מלכא משיחא ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם
לדור ודור נספר תהלתך

בגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו. בכרכה.

/מקום החתימה/

הקהל . . . והטף: וילך לא, יב. — ואפילו קטני קטנים (ירוש' חגיגה בתחלתה).
והמשכם: הפעולה עצמה נמשכת ו(נוסף ע"ז) פירותיהם — ומעלה בכא"א, וכמוכן גם מרד"ה באחי לגני
(דההילולא).
היעוד: תהלים עט, יג.

•

ה'תשמ"ב

עריכת הילולא דנשיא דורנו ובתר רישא גופא אויל האנשים והנשים והטף
והתועדויות פעילות ומתוך אהבת ישראל

והמשכם ופירותיהם בכל הימים שלאחריהם

ויקויים היעוד בספר דוד מלכא משיחא השם אלקים צבאות השיבנו האר פניך
ונושעה

במהרה בימינו ממש בגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. בכרכה

/מקום החתימה/

האנשים . . . והטף: וילך לא, יב. — ואפילו קטני קטנים.
והמשכם: הפעולה עצמה נמשכת ו(נוסף ע"ז) פירותיהם — ומעלה בכא"א, וכמוכן גם מרד"ה באחי לגני
(דההילולא).
היעוד: תהלים פ, כ"ף.

ה'תשמ"ג

הצלחה רבה בכל עניני הילולא דנשיא דורנו ובתר רישא גופא אזיל האנשים והנשים והטף כולל התועדויות פעילות ומתוך אהבת ישראל

והמשכם ופירותיהם בכל הימים שלאחריהם

ויקויים היעוד בספר דוד מלכא משיחא הרחב פיך ואמלאהו,

ובמיוחד במילוי תפלתנו ותקותינו כל היום קרנו תרום בישועתך ובני ישראל יוצאים ביד רמה,

במהרה בימינו ממש בגאולה האמיתית והשלימה. בברכה.

/מקום החתימה/

האנשים . . . והטף: וילך לא, יב. — ואפילו קטני קטנים.
והמשכס: הפעולה עצמה נמשכת (ונוסף ע"ז) פירותיהם — ומעלה בכא"א, וכמובן גם מרד"ה באתי לגני (דההילולא).

היעוד: תהלים פא, יא.
תפלתנו . . . בישועתך: ברכת את צמח דוד בתפלת יח.
ובני . . . רמה: שיעור חומש דהיום (בשלה יד, ח) וחותרו.

הש"ת יברך את כל אחד ואחת מכם בכל המצטרך, הן בגשמיות והן ברוחניות, ובמיוחד — ללכת מחיל אל חיל¹ בכל עניני טוב וקדושה, ובפרט בלימוד התורה וקיום המצוות?²

ובפרט — אשר באים אנו מראש השנה לאילנות (ט"ו בשבט)³, ומעשירי בשבט⁴ — לקחת מזה כח לעידוד ולהוספה בכל ענינים אלה.

ובמיוחד — אשר מתקרבים לחודש אדר, גאולת ימי הפורים מגזירת המן וכן מגזירת אחשוורוש, ובדומה להם, ח"ו, בכל הדורות.

(1) כמ"ש (תהלים פד, ח) ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון. ולהעיר שפסוק זה הוא משיעור תהלים דיום זה.

(2) ראה שו"ע אדה"ו או"ח סקנ"ה.

(3) מסכת ר"ה בתחלתה.

(4) יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמור"ר.

ומסמך גאולה לגאולה⁵, גאולת פסח בחג הפסח בחודש ניסן הסמוך לחודש אדר (שבו גאולת פורים), אשר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁶, בגאולה האמיתית והשלימה והקרובה ע"י משיח צדקנו,

שגם עתה, בימים האחרונים של הגלות, יהי כמו שהי' אז ש"לכל בני ישראל הי' אור במושבותם"⁷ (כשהיו עדיין בגלות במצרים),

ובפרט — שלכל אחד ואחת בודאי יש אות באחד מהספרי התורה, ומשפיע על כל היהודים שבסביבתו שגם להם יהי' אות, ובכלל — שיוסיפו בלימוד התורה וקיום מצותי'.

* * *

כמנהג ישראל — „אתו" לכל אחד ואחת מכם שליחות מצוה, ומצוה נוספת — מצות הצדקה שהיא שקולה כנגד כל המצוות⁸, ומקרבת את הגאולה⁹,

אשר כשתחזרו כל אחד ואחת למקומו יתן הממון: (או החילוץ) לענין של צדקה, ומה טוב לצדקה הקשורה לחינוך ברוח התורה והמצוה.

* * *

וברכה הכללית — שנזכה כולנו לקבלת פני משיח צדקנו, מתוך שמחה וטוב לבב, שמחה של מצוה בימים (דעתה) האחרונים של גלותינו זה,

וללכת לקבל פני משיח צדקנו, ומתוך שלום ושמחה וטוב לבב, במהרה בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן שטר של דולר לכאו"א].

יחידות דקבוצה מכ. אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א — אור לטו"ב שבת, התשמ"ב)

(5 מגילה ו, סעיב.

(6 מיכה ז, טו.

(7 בא י, כג.

(8 ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מה, ב ואילך).

(9 ב"ב י, א. וראה תניא שם.

בשלח

די גמרא דערציילט „כיון שהגיעו להר הבית“, ווען זיי (רבן גמליאל, רבי אליעזר בן עזרי, רבי יהושע און רבי עקיבא) זיינען צוגעקומען צום הר הבית (דעם אָרט פון בית המקדש), האָבן זיי געזען אַ פּוקס וואָס איז אַרויסגעגאַנגען פון (דעם אָרט פון) בית קדשי הקדשים, האָבן זיי (די ערשטע דריי תנאים) אָנגעהויבן וויינען און רבי עקיבא האָט אָנגעקוואָלן. האָבן זיי צו אים געזאָגט פאַרוואָס קוועלסטו? האָט ער צו זיי געזאָגט וכו' וכו' אין דער נבואה פון אורי' שטייט געשריבן כו', „ציון שדה תחרש“ (ציון וועט צעאַקערט ווערן ווי אַ פעלד) און אין זכרי' שטייט געשריבן „עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים“ (עס וועלן נאָך זיצן זקנים און זקנות אין די גאַסן פון ירושלים) — ביז ס'איז ניט מקויים געוואָרן די נבואה פון אורי' האָבן אַיך מורא געהאַט ס'זאָל ניט מקויים ווערן די נבואה פון זכרי', איצטער, אַז עס איז מקויים די נבואה פון אורי', איז כידוע אַז עס ווערט מקויים די נבואה פון זכרי' (בגאולה העתידה במהרה בימינו אמן).

פרעגט זיך די קשיא: זכרי' הנביא דערציילט אונז, אַז ירושלים וועט נאָך אויפגעבויט ווערן על תילה און זקנים וועלן זיצן אין די גאַסן פון ירושלים; אָבער וואָס מיינט עס, אַז אויך פרויען וועלן זיצן אין די ירושלים'ער גאַסן — דאָס איז לכאורה דער היפך פון „כל כבודה בת מלך פנימה“ (דער כבוד פון אַ אידישער פרוי איז צו זיין אין איר הויז, און ניט געפינען זיך אין גאַס)?

ענלעך דערצו קען מען פרעגן אויך אין דער נבואה פון ירמיה הנביא וועגן דער גאולה העתידה: „עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים (מען וועט נאָך הערן אין די שטעט פון יהודה און אין די גאַסן פון ירושלים) . . קול חתן וקול כלה“ — דער קול פון אַ פרוי אין די גאַסען איז דאָך דער היפך פון צניעות?

קען מען עס פאַרשטיין לויט דער ערקלערונג פון תוספות, אַז די נבואה „עוד ישבו זקנים וזקנות“ איז געזאָגט געוואָרן אויף דעם זמן פון נאָך תחיית המתים, — און אין דער צייט איז „גם אויביו ישרים עמו“, אַז אויך דער יצר הרע וועט שלום מאַכן מיטן רצון פון אַ אידן צו דינען דעם אויבערשטן. וועט במילא דאָן ניט נויטיק זיין די איצטיקע באַוואַרעניש פון „כבודה בת מלך פנימה“ און עס וועלן קענען מקויים ווערן די נבואות „עוד ישבו זקנים וזקנות בערי ירושלים“; „עוד ישמע . . קול חתן וקול כלה“.

דאָס אַלץ איז געזאָגט געוואָרן וועגן דער צוקונפט. יעדער זאָך וואָס מיר לערנען האָט דאָך אָבער אויך אַ געוויסע לערע פאַר אונז; יעדער ענין אין תורה קען און דאַרף געבן אַ הוראה אויך אין אונזער לעבן.

עס זיינען פאַראַן אַזעלכע וואָס פרעגן: פאַרוואָס גיט מען זיך היינט אָפּ אַזוי פיל מיט חינוך הבנות — און אין אַזאַ פאַרנעם וואָס מ'האַט ניט געזען אין די פריערדיקע דורות — וויבאַלד אַז דערצו פאַדערט זיך, אַז די אידישע טאַכטער מוז,

אין א געוויסער מאַס, אַרויסגיין פון „פנימה“, בכדי צו באַקומען אַט דעם חינוך אין אַ בית הספר לבנות?

נאָך מער, אידישע פרויען זיינען היינט באַשעפטיקט אין דער אַרבעט לטובת הכלל, פאַר תורה און אידישקייט, און זיי דאַרפן אַפּט אַרויסטרעטן פון די ד' אמות פון זייער „כבודה פנימה“־שטח בכדי צו דורכפירן אַט די אַרבעט, מיט הצלחה.

מיר זעען אַבער פאַרט, אַז דאָס איז איינגעפירט געוואָרן אין פריערדיגען דור אויף די אַנווייזונגען פון די גדולי הדור, די אמת'ע גדולי הדור, און עס זיינען לויט זייערע הוראות געגרינדעט געוואָרן בתי ספר לבנות ישראל, אויף אַן ענליכן אופן ווי ישיבות פאַר בני ישראל (מיט אַן אַנדער סדר לימודים) — כאַטש אַזאָ חינוך הבנות איז פאַרבונדן מיט זייער אַרויסגיין פון דער היים אין בית ספר.

נאָר ווען עס האַנדלט זיך וועגן „עת לעשות לה“, אַ צייט פון נויט און אידישקייט און מקדש זיין שם שמים, אין אַזאָ „עת לעשות לה“ נעמען אַן די גדולי התורה ספעציעלע מיטלען אום דאָס דורכצופירן. די גדולי הדור האָבן געזען און געפילט די דרינגענדיגע נויט צו איינאַרדנען בתי חינוך פאַר אידישע טעכטער, בכדי צו געבן זיי דאָרט אַט די פרום־אידישע תורה־דערציאונג וואָס די היים אַליין איז ניט ביכולת גענוג זיי דערמיט צו באַזאָרגן — און אַזוי אַרום אויפברענגען צוקונפטיקע אידישע פרומע דורות.

אויך בנוגע די טעטיקייטן פון פרויען אויפן געביט פון אַרבעט פאַר אידישקייט און תורה־חינוך, איז דאָס אַ זאָך וואָס איז דערמוטיקט און געשטאַרקט געוואָרן דורך די גדולי הדור; אַזוי איז עס אויך געווען אין שייכות צו דער אַרגאַניזירונג פון פרויען־גרופען — אין אַ וועג פון צניעות און איבערגעבנקייט. און אַזוי ווי דער זכות און די אויפטואונגען פון אידישע פרויען האָט אין זיינער צייט געבראַכט צו דער אויסלייזונג פון די אידן אין מצרים, אַזוי וועלן זייערע פעולות טובות אויך איצט העלפן ברענגען די גאולה שלימה.

דער שכר פון אַ מצוה איז ענלעך צו דער מצוה גופא וואָס מאַיז מקיים. בכדי צו באַקומען אַט די צוגעזאַגטע באַלוינונג פון „ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים“ (א באַלוינונג וואָס נעמט אַריין די פרויען צוגלייך מיט די מענער), מוז די באַשעפטיקונג און די מצות זיין אין אַן ענלעכן אופן צו דעם דאָזיקן שכר.

און דאָס איז היינט דער תפקיד און די אויפגאַבע פון אידישע פרויען: זיי גיבן אַוועק זייער צייט און מי צו דורכפירן די וויכטיקע אידישקייט־פליכטן — און אין אַן אופן פון צניעות — דורך „רחובות ירושלים“, דורך אַ „ירושלים“ וואָס יעדער איינער קען און דאַרף אויפבויען פאַר זיך; די אַרבעט זאָל געטאָן ווערן מיט „יראה שלם“ (— ירושלים), מיט דער גאַנצקייט פון יראת שמים; און צוזאַמען מיט דעם זאָל די אַרבעט געפירט ווערן „בהרחבה“ (רחובות), מיט ברייטקייט — וואָס דורך דעם וועט מען מצליח זיין און אויך צוגרייטן דעם וועג פאַר משיח צדקנו.

... אין דער פרשה וואס מען האט געלערנט אין טאג פון יום הילולא... רעדט זיך וועגן שירת מרים, די דאזיקע שירה פון מרים איז — לויט דעם ילקוט ראובני — געווען ניט דורך געזאנג אויף א קול, נאר, צוזאמען מיט די אנדערע אידישע פרויען, האט מרים געלויבט דעם אויבערשטן דורך א כלי-זמר: „ותקח מרים הנביאה את התוף בידה“, — און מרים האט גענומען דעם פויק אין איר האנט.

כאטש דאס איז געווען פאר מתן תורה, האט מען זיך שוין דאן געפירט לויט די דינים פון צניעות אין דער פולסטער מאס.

דאס אלץ לערנט אונז: די פרויען דארפן ארויסגיין „ברחובות ירושלים“, כדי צו דערגרייכן זייער ציל פאר תורה און אידישקייט — דאס מוז אבער געטאן ווערן מיט צניעות, וואס דאס וועט דערנענטערן די צייט פון דער גאולה שלימה און דעם קיום הנבואה פון „עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים“.

(משיחת יו"ד שבט תשכ"ה)

במענה למכתבו מט"ז חשון, בו כותב בהנוגע לסעודה שלישית דש"ק,

ולפלא שאלתו, כיון שהנדפס ב„היום יום“ הוא כמו ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ונדפס בחיים חיותו בעלמא דין, וראה הנדפס שם גם לאחרי ההדפסה.

דא"ג המועתק שם בהנוגע לס"ש — כן הוא במאמר חסידות של כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע ד"ה מהרה ישמע, תרמ"ח...

(ממכתב כ' מ"ח תשי"ח)

(* כב אדר א. וראה לעיל ע' 84 ואילך. המו"ל.)

... צדקה לפני הדלקת הנרות, והעיקר לנצל זה להדגיש שאסור להמדליקה לטלטל הפושקע לאחר ההדלקה, ולכן צ"ל לכתחילה במקום שתשאר שם עד לאחרי הבדלה (שכמה אינן יודעות עד"ז)...

(ממכתב כסלו תשמ"ג)

ויה"ר* שיאיר מזלן וכו' דבנותיו תחי'.

בבית כ"ק מו"ח אדמו"ר לא ראיתי אף פעם אחת שידליקו בשמן (זית וכיו"ב) בנש"ק ויו"ט, כ"א בנרות חלב, והיפוכו בנרות חנוכה. טעם ע"ז לא שמעתי.

(ממכתב ד' אייר ה'תשל"ז)

• (מענה לא' ע"ד: 1) הדלקת נש"ק, 2) להדליק בשמן. המו"ל.

מנהג* נשי משפחתה מאז ה' ובמשך כו"כ דורות שלא לקרות פייפערס, שלא ללמוד כלל לימודי חול, שלא לעשות מייק אפ ועוד האם בזה מדייקת לעשות כמנהגם? או עכ"פ לא לעשות בפועל נגד מנהגם ובגלוי?

באם מוסיפים בענינים של חושך, פשוט שמוכרח להוסיף בעניני אורה.

(ממכתב כ"ח אדר"ש תשמ"א)

• (מענה לא' שכתבה שהדלקת נש"ק לבת היא נגד מנהג משפחתה. המו"ל.

הדלקת* נרות ש"ק ויו"ט. צדקה פושקע בבית כל אחת ואחת. מה טוב — תהילים סידור וצדקה פושקע באוטובוסים. שלום וקירוב הלבבות (גם בין חברי ההנהלה ש'').

(ממכתב סיון ה'תשל"ח)

• (מענה לאחרי פיצוץ בו נהרגו ב' בנות מבי"ס תיכון. המו"ל.

בענין ספרי . . דמחנם — הנה ספרי הנ"ל אינם אצלי ולא בספרי' של המל"ח, וראיתי בהם באקראי רק ספרו שו"ת משנת בנימין. ובעברי עליו שבעתי נחת, שבעת הזאת ובמדינה הזאת, אשר בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר (שליט"א) במבוא לקונטרס עץ החיים „אברכים מתוארים בתוארי גאונים עילויים, קצוצי זקן וגדועי פאה, מפלפלים בסוגיא עמוקה ובונים מגדלים להקיל בכל דבר מצוה, ולהעמידה ערומה גוף בלא נשמה, וקרנים להם לסתור סברת הגאונים ולנתוץ איסורי ראשונים”

נדפס ספר מחזיק במנהגי אבותינו וכוהא דהיתרא לא עדיף ל' לכפות בשביל זה את השכל הישר ולהותו מדין אמת לאמתו

— (ונפלאתי למה זה יצא מגדרו ובסי' ע"ז מדבר בקול חלושה לענין העמדת מייקראפאן בביהכ"נ בר"ה, ובדברי תחנונים, ורק שמ"מ לפרדס, בה בשעה אשר מלבד שיש אסורים גם אחרי כל הזהירות בהעמדת המייקראפאן ובהערכתו (כמדומה שהובאו מקצתם ב"פרדס" תש"ה) הנה ה"ז ענין שנמסר לע"ה וכשיתירו ביו"ט יעשו גם בש"ק, והחכם עיניו בראשו לראות שעי"ז פורצים פרצה לבוא לאיסורים דאורייתא. ואם גם אחרי רוב עיון ועומק לא מצא טעמים לאיסור ברור, עכ"פ לא הו"ל להדפיס תשובה זו ולתת מקום לומר: ראה שמחמירים ג"כ מקילים בזה. ועל כגון דא נאמר אם מלה בסלע משתוקא בתריז)...

(ממכתב חג הגאולה, י"ט כסלו, תש"ט)

עכ"פ בקיצור עדהנ"ל. ובהקדם: המרוזל לע"ע מצאתיו: בפס"ר פר' שורח, יל"ש ישעי' תקג, שם בסופו, יל"ש תהלים תשמא, ס' הרוקח סרכ"ט. ובכמה שינוים מזל"ז — ראה שם. וכנראה אבוהן דכולהי פס"ר הנ"ל.

ומהצ"ע בפס"ר: אריב"ל כו' א"ל (הקב"ה לבנ"י) בני בעוה"ז כמה פעמים הייתם עולים בשנה לא ג' פעמים בשנה כשיגיע הקץ כו' כל חודש וחודש ובכל שבת כו' כמש"נ והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו. ד"א והי' מדי חודש בחדשו והאיך אפשר שיבוא כו' בכל חודש ובכל שבת א"ר לוי כו' העבים באין וטוענין אותם ומביאין אותם לירושלים והם מתפללים שם בבוקר כו' ד"א והי' מדי כו' והעבים טוענין אותם בהשכמה ומביאין אותם לירושלים והם מתפללים שם בבוקר והן טוענין אותם לבתיהם ומחזירים לירושלים כו' מנחה.

ולתרץ ולבאר חילוקי הד"א וכן קושית המפרשים דלכמה דעות יש תחומין למעלה מעשרה (עירובין מה, סעיב טושו"ע ושו"ע אדה"ז חאו"ח רסת"ד)

י"ל דמתורץ זכ"ז ובוה פליגי הד"א ולמ"ד דיש תחומין — באים מבערב והחילוק דלעת"ל ועתה הוא רק במספר הפעמים (כפשטות ל' ריב"ל וכו'), וגם ליל (א) דיו"ט היו בירושלים ועד"ז בשבת ור"ח ועפ"ז שלדעתו בהכרח לומר שהעננים יביאום בע"ש, ולפי"ז העילוי (דלעת"ל) הוא שאפילו בימות החזק, לפני כניסת השבת, כבר יהיו בירושלים.

ועוד ועיקר — למד"א שבאים בבוקר שבת כו"כ הלכות חדשות ומסובכות

(*) במענה לשאלה על המבואר בד"ה והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני וגו' (ש"פ מטרימ, ר"ח מניא, תשל"ז) שמי"ש במדרש שהעננים יביאום הפי' בזה הוא לפני כניסת השבת, והרי — בינת רענן לילקוט ובכמה ממפרשי הפס"ר משמע שהעננים יביאום בשבת כי אין תחומין למע' מעשרה וכו'. המו"ז.

בזה — מצד חילוקי זמני התחלת הש"ק במקום שבו הי' בתחלתו לגבי המשך שלו. ועאכו"כ למד"א שבין בוקר ומנחה הולכים וחוזרים — ובוה פליגי המד"א

משא"כ — באת"ל שבעשור"ח באו. ואכ"מ.

(מרשימת מנ"א תשל"ז)

... כן מ"ש אודות העלאת שרטון שבמקום שהוא מדרבנן אין חוששין שמא יעלה הים שרטון, ע"כ צ"ל שלא נתקבלה דיעה זו, כיון שלדעת כמה ראשונים וכמה גם מהאחרונים הלכה למעשה אין רה"ר בזה"ז, ובכ"ז מביאין ומאריכין בהחשד דעלה שרטון גם עתה ...

(ממכתב ח"י אלול תשי"ד)

לא* נעלם ממני זה, אבל אינו דומה כלל לנדו"ד, כי דיני רה"ר הובאו בשו"ע ונ"כ מפני א) שבכמה ענינים גם בזמנה"ז גוזרים מפני דאתי לאחלופי, ב) בכ"מ נתוסף על אתר שבזמנה"ז אין שייך לדין זה וכו', ג) רובם ככולם של דיני רה"ר מדברים בכלל, ולא בנוגע למאורע פרטי, ובמילא נוגע לכשתהי' רה"ר גמורה. — בנדו"ד א) אם יגזרו משום אחלופי נפל כל ההיתר, ב) החשד דהעלאת שרטון הובא בנוגע לעיר פרטית (סורא — אף דאין אוכלסא בבבל — קושטנטינא ועוד), ובוה שקו"ט. ולכן ברור פסק רבנו בזה בשו"ע שלו: מבויה הפתוח לר"ה או לכרמלית כו' שמא יעלה הים שרטון (ססס"ה סל"ה). — בנוגע לתיקון עירובין בני. י. בכלל, כשבקרני עד"ז ... ושאל חוור"ד, אמרתי לו אשר יישר חילי' של המתעסקים בזכות הרבים הכי גדולה זו, אבל יש לעשותו מבלי כל פרסום ועי"ז יסורו כמה חששות.

(ממכתב שלהי תשי"ד)

*) מענה על שאלה (במכתב שלפנ"ז) דהבי' והרמ"א כו' ס"ל דאין לנו רה"ר בזה"ז ומ"מ מביאין דיני רה"ר למאות. המו"ל.

במענה על מכתבו מימי הפורים. ולפלא אינו מזכיר ע"ד החלטות הטובות ופעולות חשובות דימים אלו שמהם ממשיכים שמחה על כל החדש ואחי"כ על כל השנה.

ומ"ש אודות תוכן מכתבי* אליו בהנהגה בעת התועדות, הרי כתבתי בהנ"ל שהגני כותב לעוד מאנ"ש על דבר זה, ובמילא אינו מובן ממה נחרגש כ"כ. וממ"נ,

אם גם אצלו יש מעין הכתוב בהמכתב — הרי בודאי אין להתרגש, ואם אין בהנהגתו לא מיני' ולא מקצתי' — הרי צ"ל שמח שממנים אותו משגיח על אנ"ש להנהגה מתאימה בעת התועדות. והשי"ת יצליחו בהרחבת הדעת והרחבת פרנסה ולבשו"ט אודות כל מה שכותב במכתבו.

(ממכתב יט אדר תשט"ו)

... לברר בדפוסים (הקודמים) דשו"ע אדה"ז ששל"ו סו"ס יח: „ויו"ט" דלכאורה צ"ל „ולהחליף גם ביו"ט" (או כיו"ב).

(ממכתב ו' מנ"א, חשמ"א)

בתמיהתו בשו"ע אדה"ז סרע"א סכ"ג בתיבת „הראשונה" — כבר ציין בקונטרס השלחן להרב נאה — לתקן „האחרונה". וכן מוכח גם מזה שלשון אדה"ז בזה הוא לשון הרמ"א על אתר.

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

... בנוגע לעסקו (שהגובים באים כעש"ק במאוחר וכו', אבל באים למשרד אחר כו') — ישאל רב מורה הוראה האם זה מספיק...

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

... ובמ"ש דעתי בהנוגע לנקוד דזכר עמלק, כתבתי מאז להרה"ג וכו' הר"ח נאה ע"ה מה שנראה לי, והכניס חו"ד בלוח הכולל. והוא מיוסד על מאמר רבנו הזקן (נדפס בבונה ירושלים* והובא בס' קצות השלחן בחלק ד' להנ"ל)...

(ממכתב כד ניסן תשט"ז)

* מאמרי אדה"ז — הקצרים ע' מב. וראה לקו"ש ח"א ע' 248-9. המו"ל.

יתרו

איר זייט דאך מסתמא אלע געווען ביים פארבריינגען (פון יו"ד שבט), און דאס וואס שייך צו אייך געדיינקט איר זיכער — איך וויל נאר מוסיף זיין:

זאזי ווי מ'האט דאך אנגעהויבן ליינען פ' יתרו — וואו עס ווערט דערציילט וועגן מ"ת — שטייט אין מדרש אז דאס וואס דער אויבערשטער האט געגעבן די תורה צו אידן איז דאס מצד דעם וואס זיי האבן געזאגט, אז זייערע קינדער וועלן זיין ערבים, — פאר אנטפארטליך — אז זיי וועלן לערנען די תורה און מקיים זיין וואס עס שטייט אין איר.

במילא דארפט איר וויסן אז אייער לימוד התורה און קיום המצוות, איז נוסף אויף זייער אייגענע מעלה, ובפרט מצות ת"ת וואס ת"ת כנגד כולם, זייט איר אויך מיט דעם איר זוכה אלע אידן, ביז דעם גאנצן אידישן פאלק, אז זיי זאלן האבן די תורה און קענען איר לערנען.

וואס פון דעם איז פארשטאנדיק דער גודל התמדה און שקידה וואס איר דארפט האבן אין לימוד התורה, און כאטש אז אמאל מישט זיך אריין דער יצה"ר — בשעת אבער א איד באשליסט און איז מחליט צו טאן ווי דער אויבערשטער וויל פון אים, גיט אים דער אויבערשטער הצלחה ער זאל קענען שטעלן זיך אנטקעגן דעם יצה"ר און מבטל זיין זיינע טענות, און ער זאל לערנען תורה ווי עס דארף צו זיין, בשמחה ובטוב לבב, לימוד המביא לידי מעשה.

איר זאלט אויסוואקסן ווי א אידישער בחור דארף אויס וואקסן, א חסיד ירא שמים ולמדן.

דער אויבערשטער זאל אייך בענטשן איר זאלט האבן הצלחה אין לימוד התורה און אין קיום המצוות בהידור, און מען זאל הערן בשו"ט פון אייך.

(משיחת ליל י"ב שבט, ה'תשכ"ח — להתלמידים הצעירים
די שיבת חו"ת דמאנטרעאל)

...עד כמה שאפשר לברר לא היתה עוד שעת הכושר, כזו שבימינו, לעורר את הנוער והצעירים לקבלת עול תורה ומצוות כפשוטו, זאת אומרת לקיים המצוות בחיי היום יום, מצוות המעשיות בקיום בפועל. וכל רגע ורגע וכל הזדמנות ואפשרות שאין מנצלים לזה כראוי, הרי זו אבידה שאינה חוזרת.

מובן שאין כוונתי בהאמור שעל ידי הטפת דברי מוסר והתעוררות הרי תיכף ומיד ייהפכו השומעים לשומרי כל התורה ותרי"ג מצוותי, אבל בודאי, כמו שהוכיח

הנסיון, יפעלו הדברים לא רק הזזה תיאורית כי אם גם הכשרת הנפש לשינוי מעשי, וכנ"ל — בקיום המצוות, אשר המעשה הוא העיקר.

ומצער הדבר שדווקא אלו הנמצאים במצב של מנהיגים ומשפיעים, שמטבע הדברים שהם בגיל יותר מבוגר מהשומעים והתלמידים, וצורתם הרוחנית נקבעה לפני עשרים או שלושים שנה, עדיין שרוים הם בפחד שהי' לו מקום אז, המיוסד על הסיסמא „תפסת מרובה לא תפסת” וחוט השערה נדמית להם כהר וכתפיסה מרובה, וקשה לשכנעם, כיון שטענת יראת שמים בידם לאמור, שאם יעוררו את הנוער באופן האמור בתחילת מכתבי, עלול שיפחידו את השומעים ויופסק כל הקשר עמהם. ומי יודע לאיזה מקום יתדרדו.

כתבתי כל הנ"ל גלוי, כי דווקא בנקודה זו — על פי השמועה הנה כ' אינו שרוי בפחד האמור, אבל בכל זה בוודאות אצלי שאינו מנצל כל כח השפעתו בכיוון האמור, אולי מפני התנגדות מצד אלו שבגיל הממוצע אודותם כתבתי לעיל. וגם חשש זה, לאחר בקשת סליחתו, אין לו מקום במציאות, כיון שכנ"ל השומעים והתלמידים בודאי יהיו על צדו, והרי בארצות הברית ביחוד האבות נשמעים לבנים והמורים לתלמידים.

דרך אנב זהו ג"כ מסימני עקבתא דמשיחא, דור אחרון שבגלות שלפני התחלת הגאולה, וכיעוד הנביא והשיב לב אבות על בנים, פירש"י על ידי בנים. ואף שמלכתחילה הרי זה היפך הברכה, כתוספתא סוף סוטה, נערים פני זקנים ילבינו, כן מנוול אב וכו', הרי נצטוינו להפוך מרירו למיתקו.

לכתבו אודות ערך הלימוד והעיון וכו', הנה אף שהלכה פסוקה היא, גדול לימוד, אבל על אתר מודגש הטעם, מפני שמביא לידי מעשה, ולא עוד אלא — בכדי שיצליח הלימוד ויוקבע, מוכרח שלא יהי' בסתירה, עכ"פ שלא בסתירה בולטת, לחיים היום יומיים של העוסקים בלימוד, הן המורה והן התלמיד. ועוד יותר על פי ביאור תכונת נפש בני ישראל אשר בתורת החסידות, הנה הכשרת הנפש לקלוט דברי תורתנו — אשר תורה קדושה היא וביחד עם זה תורת חיים היא — היא דוקא על ידי חיים המתאימים להוראותי. שבוה חילוק עקרי בין תורתנו — אף שעלי' נאמר כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים — לשאר החכמות ומדעים, שבלימוד חכמה, אפילו חכמת המוסר, אין סותר להבנתה אפילו אם הלומד מתנהג בפועל בניגוד מוחלטי למוסר האמור, משא"כ בלימוד חכמת התורה, לא רק חלק המוסרי שבה אלא גם בדברי תומאה וטהרה וכיו"ב. וכמודגש כל זה בפתגם קצר של חכמינו ז"ל — והוי' עמו, שהלכה כמותו בכל מקום. כי רק באופן זה שהוי' עמו מכוונים ההלכה, ובנוסח המשנה, באם יראתו קודמת לחכמתו.

כל הנ"ל אמור לפי השיטה המבוארת במכתב כ' על דבר הכרח קדימת הלימוד, אבל לשיטתי אני, גם בלאו הכי מוכרחת ההדגשה של העשי', שהרי זהו הכלי-יד להשפיע על הנוער והצעירים השפעה מיידית, שיוכלו אח"כ לנצלה גם להתמדה בלימודם.

בודאי ידוע לכב' שהשנה היא שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של מורנו הבעל שם טוב ז"ל. בקשר עם זה הוצאנו לאור ספר הבעל שם טוב, שנשלח לכ' בפני

עצמו. ואף שלא ידוע לי יחסו לעניני תורת החסידות, בטוחני שימצא בספר זה רוב ענין ואולי גם תוספת ביאור וביסוס להכתוב לעיל.

(ממכתב ימי הסליחות, ה'תש"כ)

מאשר הנני קבלת מכתבו מנר השני דחנוכה, בו כותב אודות החיים כסביבתו עתה, הקישוים מיוחדים שבהם וכו',

ולפלא, שכנראה אינו מכיר כלל בכל נקודות הטובות אשר בהם. ובפרט מוכן — ע"פ פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הידוע, אשר כאשר יקוים היעוד דביאת משיח צדקנו, וועט מען זיך כאפען פארן קאפ (ישים ידיו על ראשו ברגש צער גדול וחרטה) על הימים והתקופה הכי טובה שבסוף זמן הגלות, שהיו יכולים לפעול בתורה ומצוות בהתגברות על כל העלמות וההסתרים דאז, שאז העבודה נעימה יותר וחביבה יותר, הן לעובד והן לזה שצויה על העבודה, בורא עולם ומנהיגו, משא"כ כשרוח הטומאה יעבור מן הארץ ואין מנגדים וכו'. והלימוד מזה לענינו — הרי פשוט הוא.

עוד נקודה ע"ד האמור וגם זו עיקרית היא, היינו מה שהדגיש במכתבו שנמצא באמונים שענינם רק „משמעת כח ורגלים“. והרי זהו אחד העיקרים באמונת האדם, אמונה פשוטה דוקא, שענינה הקדמת נעשה לנשמע (משמעת). הבטחון הגמור אשר מצוה המצוה, נותן מראש הכח והאפשרויות לקיים הציווי, ובלבד שירצה ובפועל ילך בדרך ה' וכצוואת העברי הראשון הוא אברהם, אשר יצוה את בניו וגו' ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (בראשית יח, יט).

והנה בטבע האדם, אשר אדם עיר פרא יולד, להתנהג דוקא ע"פ הטבע שלו — למלאות רצונו, ואפילו התאוות שלו, ולא עוד אלא שהרצון הזה מטה שכלו וממציא הסברות וטעמים ונמוקים. ולזה התיקון — הכש"כ וק"ו: ומה בנוגע לציווי של בשר ודם, מוכרחים, ככתבו במכתבו, המשמעת הכח ורגלים, ולא עוד אלא שבזה תלוי כל קיום המסגרת בה נמצא ועי"ז קיום כל הצבא, השמירה על הגבולים וכו' וכו' ז.א. שזה נוגע לגורלם של כל האוכלוסיא, עאכ"כ בנוגע לציווי של „המפקד הכי ראשי“, ממה"מ הקב"ה, אשר כאר"א מבני ישראל, הרי הוא מצבאות ה'.

ועוד נקודה שלישית, וגם היא עיקרית, ואולי העיקר שבכל שלש נקודות אלו, אשר ספק גדול האם תהי' אצלו אפשרויות להשפיע על סביבה הזקוקה לידיעת ה' התורה והמצוה, כפי שיש בידו עתה, שהרי נמצאים יחד כל היממה, מוכרחים למסגרת של משמעת וכו' כנ"ל. וכשמדברים בדברים היוצאים מן הלב, והדבור תוכנו, תורת אמת ומצותי' — הרי סו"ס אמת מארץ תצמה.

מעטות שורות האמורות בערך חשיבות הענין בכלל ובמיוחד — החשיבות שינצל האפשרויות אשר השגחה העליונה נתנה לו, להחזיר לדרך הטוב והישר, דרך

התורה והמצוה, כו"כ מאחבי הצעירים, אשר בקרוב יסתדרו בחיי משפחה, והטבת המצב של כל אחד — נכפלת בעתיד פי כמה, מספר בני המשפחה ובניהם ובני בניהם עד סוף כל העולם. וביחד עם האפשריות והציווי, הרי הקב"ה שאינו בא בטרוניא עם בריותיו, נותן גם הכח למלאות התפקיד. ואם ת"ל — הרי זה גם הלימוד של ימי חנוכה, אשר חכמינו ז"ל מעידים, שהיו חלשים וגם מעטים נגד גבורים ורבים, אלא שהחליטו בתוקף ונלחמו בעד הטהרה המצות ועסק התורה, ולכן נעשית להם ישועה גדולה ופורקן, ובאופן שמאז ובכל שנה ושנה — מדליקין נרות ודוקא באופן דמוסיף והולך מיום ליום בחשכת הלילה שמסביב.

(ממכתב י"א טבת תשכ"ג)

ב"ה, י' סיון, ה'תשמ"א
ברוקלין, נ. י.

ברכה ושלוש:

במענה למכתבך (בלי תאריך), אתחיל בנקודה העקרת, והיא:

יש ענינים שהם ברשותו של אדם, וביכלתו לשנות אותם, ויש ענינים שאינו יכול לשנות. ובכלל בנוגע מעשה דיבור ומחשבה הרי הם ברשותו של האדם והבחירה נתונה לו לחשוב ולדבר ולעשות כרצונו. אבל בנוגע לעצם מציאותו — שנברא בצורת אדם ועד לפרטים בזה, כגון צבע עיניו וכיו"ב — את זה אינו יכול לשנות.

ה"עצם" של כל יהודי, בלי כל חילוק בנוגע לחינוכו, מוצאו, מקום המצאו ופרנסתו וכו', הרי כל אחד ואחת מהעם היהודי הוא בן או בת אבותינו אברהם יצחק ויעקב ואמותינו שרה רבקה רחל ולאה. ובעת מתן-תורה אמר בורא האדם נותן התורה: „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". זאת אומרת, אשר טבע האיש והאשה הישראלים להתנהג בקדושה, שתוכן הנהגה זו מבואר בתורתנו הקדושה.

כאמור, הבחירה נתונה לאדם להתנהג באופן האמור, או ר"ל באופן שונה או גם הפכי, אבל כיון שהוא היפך העצם שלו, לשון אחר היפך הטבע שלו, הרי זה בדוגמת המשל המובא בדברי חכמינו ז"ל — דג הרוצה לחיות דוקא ביבשה ולא במים, אשר משך איזה זמן יוכל להתקיים ביבשה, אלא שגם אז הוא מפרפר וכו', ואם לא ישוב למקור חיותו הרי מובן הסוף. אלא שנותן התורה, ברוב רחמיו, מאריך לו לאדם זמן לעשות תשובה, ומבטיח לו אשר אין לך דבר העומד בפני התשובה, ואף נותן לו הכח והיכולת לעשות תשובה אמיתית ולשוב למקור מים חיים של התורה והמצוות, שהם חיינו ואורך ימינו.

מהאמור מובן אשר הסברה, בסגנונה, לחיות „מחוץ למסגרת" התורה ר"ל, מוכרחת להביא תוצאות על פי הכתוב לעיל, הן בנוגע להמתנהג ככה, והן — אם מקשרים זה עם הולדת ילדים — בנוגע לגורל הילדים.

ידועה השאלה, בסגנון הידוע, שיש רשע וטוב לו. והמענה לשאלה זו גם כן ניתן לפני אלפי שנה, והנקודה כלעיל, אשר השם יתברך ברוב רחמיו מצפה ומבקש אולי סוף סוף יעשה תשובה, ובפרט אשר נפש הישראלית ופנימיות הנפש (שהיא חלק אלוה-ממעל ממש) מסייעת ודורשת זה, אף שיש אנשים שאין רוצים לשמוע לקול הנשמה, כמו שיש אנשים אשר התענוג שלהם הוא לצער את עצמם.

בנוגע הבעיות אודותן כותבת, תתיעצי עם ידידים מבינים המתנהגים על פי תורתנו, תורת חיים (הוראה בחיים), שהיא גם כן תורת חסד, וכבר נאמר „ותשועה ברוב יועץ“.

ויהי רצון שתבשרי טוב בכל האמור.

בברכה

במענה על מכתבם מצום הרביעי, יהפך במהרה לששון ולשמחה, בו כותבים אודות אופני עבודתם בסניף הנוער האגודתי אשר במחנם הטי, בשביל להמשיך מספר יותר גדול של הנוער לתורה ומצותי שיש בזה כמה ענינים שהשתמשות בהם מוטלת בספק כיון שמופרכים הם ע"פ השקפת חוגים ידועים.

הנהגה בשאלות כמו אלו ההחלט תלוי בתנאי המקום והזמן ותגובת הצבור על אתר, שבכ"ז חלים שנויים מזמן לזמן, והוא ע"ד הוראת רז"ל (יומא פו, א) אמר רב כגון אנא כו' לא שנו אלא באתרא וכו'. ומובן עוד יותר ע"פ ההמשך שם, אמר רבינא ומתא מחסיא אתרא דתבעי. שלכאורה אינו מובן למה הוזקק רבינא להודיע עד"ז כיון שצריך הי' להיות ידוע לכל דרי מתא מחסיא, ומה מחדש בזה, שזה מכריח לומר שאפי' בכגון דא צריך התכוננות מעמיקה בכדי לדעת אם אותם דתבעי הם המייצגים את העיר או אותם דלא תבעי וק"ל, — וככל הדברים האלה הוא בהנוגע לשאלתם, ובפרט שנמצאים הם בעיר המשמשת דוגמא של סדר חיים מסוימים, ולכן האחריות גדולה יותר בשינוי לצד שמאל. ולאידך גיסא אין להשתמש בזה בהוראה שכיון שספק בדבר יחמירו, כיון שחומרא זו עלולה למעט מספר הנוער שיהי' בהשפעתם. ובענינים כגון אלו מהנכון שיתיעצו עם אחדים בעלי סוד הנמצאים במחנם ויודעים התנאים שם וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ.

נקודה כללית בשטח החינוך ותעמולה בכלל — שחילוק גדול בין טופח ע"מ להטפיח וטופח סתם, והוא חילוק לא רק בכמות אלא גם באיכות. ועפ"ז מובן, כיון שההשגחה העליונה העמידתם בקרן אורה שיכולים להשפיע על הנוער דבני ישראל, עליהם להיות טופח ע"מ להטפיח ככל הדרוש, אלא שבכגון דא במקום ספק אם יצאו כבר ידי חובתם, יש להחמיר בלי פקפוק, כיון שכל הוספה בתורה ומצותי טובה באמת ומביאה להוספה בפעולות בהנוגע לעצמו ובהנוגע לזולתו...

מסרו לי תוכן מכתבו, בו מתפלא על אשר בשיחתי עם פב"פ מבני ישראל אבל לע"ע אינו מהחזרים לדבר ה', אמרתי לו מענין גלגול נשמות.

ומתפלא אני על פליאתו, כיון שענין גלגול נשמות כבר מדובר אודותו בספרים הנדפסים בכוכ"כ מקומות ובארוכה, ויסודותו בראשונים שלמדו עד"ז וגם הדפיסו בספריהם, עד שיצא מגדר לימוד פנימיות התורה נסתר דתורה, כי מדובר אודותו כבר בנגלה, ובפרט שרק ע"י ענין גלגול הנשמות יש אפשריות להסיר קושיות עצומות של אחכ"י בזמננו זה, ובפרט של צעירי בני ישראל המתכוננים במה שעבר על עם ישראל בשנים האחרונות, ומשפיע עליהם לא לטובה בהנוגע לאמונתם בהשגחה פרטית ובהנהגת העולם ע"י בורא עולם, ועי"ז נחלשים בקיום המצות בפועל כו' וכו'. וכידוע לכל מי שבא במגע עם הדור הצעיר והנוער בארצוה"כ בפרט. וכל שאפשר לו למצוא צנור ואופן שיתפרסמו עניני תורה"ק תורת חיים ברבים, החובה עליו לעשות את זה בכל האפשרי. ולא עוד אלא שבענין להדפיס ד"ת בעתוננים, שלפני איזה דורות היו זהירים בזה כיון שחשש גדול שלא ינהגו כבוד בעתוננים וישלכו בחוצות, הנה גם בזה התחילו לנהוג גדולי ישראל בדור שלפני דורנו. וכידוע בנהוג העתוננים החרדים במדינת פולין ובאה"ק ת"ו, וכן נדפסו כמה מעניני תורה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל בעתוננים באמריקה — ובלבד שיגיעו אפילו לאחד או לשנים מבני"י ויעמידוהו על האמת ובקרו אורה. והלואי היו כל החרדים לדבר ה' יוצאים בקריות חוצה ומלמדים את בני"י תורה, מבלי להתנות אתם מקודם שתחלה יעשו לשומרי מצות ואח"כ ילמדום תורה, שע"י לימוד בפיוזר בזה — היו מצילים כמה נפשות יקרות מבני"י לה' ולתורתו בהקדם גדול. ואף שידוע מאמר הזהר ומבואר בכ"מ בחסידות ומהם בתניא קדישא, אשר אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא, רואים אנו במוחש אשר הנהגה האמורה, והוא — להודיע מעניני תורתנו תורת חיים לכל הבא לשאול מבני"י ובהסברה בספ"י וע"י קירוב, קרבו סו"ס את השומעים (אף שכמובן לא כל השומעים במדה אחת). ועיין ג"כ הלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן — בעל התניא ושו"ע — פרק ד' סעיף ג' בקונטרס אחרון, וז"ל: וגם הרב יש לומר דצריך להכניס וכו' עיי"ש. ובפרט בהנוגע לעניני תורה שהם מפורסמים אלא שאין יודעים אותם על בורים וכמילא מפרשים אותם שלא כדבעי ובאים למסקנא הפכית מן האמת.

מרגיש אני במכתבו, שפליאה האמורה היא פליאה של כמה מידידיו, לכן בקשתי למסור גם להם תוכן האמור, והעיקר לעוררם ולהסבירם, אשר:

כמה מאחכ"י טובעים בים הגדול של עם הארצות, וזוהי הסיבה היחידה שכמה מהם אין נזהרים בקיום המצות בפועל. וכל מי שיש בידו לעשות מה בזה ומסתתר בדי' אמות שלו ומסביר זה לעצמו שהוא הוא הצודק והם הם כו', כבר נתבאר ענינו בזה"ק במקומות הידועים בחילוק שבין הנהגת משה רבינו לאחר מתן תורה — לבין הנהגת נח שהי' קודם מתן תורה. ובאמת אין צריכים להסברת הזהר הק' בזה, אלא במכש"כ וק"ו מהצלת הגוף, שאם הי' מי שהוא עובר על שפת נהר ורואה איש ישראל טובע בנהר — בודאי שהי' מפסיק משנתו ועושה כל מה שביכולתו להצילו מן הטביעה, ולא הי' שואלו אם מניח תפילין הוא בכל יום וכו'. ואם בהצלת הגוף כן הוא — עאכ"כ בהצלת הנשמה. ועוד להוסיף שאפילו את"ל שספק הוא אם ישנה

השומע דרכיו כשילמדו אתו תורה, הרי מי הוא זה ואיזהו שיכול לפסוק דיני נפשות על מי שהוא שלא יחזור בתשובה ח"ו, ועכ"פ ספק יש בדבר, ועכ"פ ספק ס"ס, ופס"ד השו"ע הוא אשר עניני פקוח נפשות דוחים כל — אפילו על הספק וכמה ספיקות, והאמור" כתוב באותו השו"ע שבו כתוב ג"כ ע"ד הנחת תפילין וכו'. ויהי רצון שימצא אותיות הצריכות להסביר לידידיו את כל האמור, עד שישנו את הנהגתם דעד עתה, ויקיימו מרז"ל בשעת המכנסין פזר, להפיץ מעיינות דברי אלקים חיים עד שיגיעו גם חוצה.

בברכה לבשו"ט ככל האמור

(ממכתב כ"א סיון, תשט"ז)

„במענה למכתבכם, בדורנו שמתפרצים אלו השמים חושך לאור ומשתמשים באור להגביר החושך, שרבו המזייפים ערכי תורתנו הקדושה, יהי רצון מה' שיצליח לנוסכם להדגיש ההבדלה והנגוד שבין הפשרה והאמת ולרומם קרן ישראל סבא ע"י הפגנה מוחלטת שרק התורה ובתורה קיום עם ישראל, ונזכה לגאולה האמתית ע"י משיח צדקנו“.

בכבוד,

(ממברק שלהי קייץ תשי"ד —
לכנסי גדולה של אגו"י)

כ"ה, ה' מנחם אב, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הועידה הארצית של הסתדרות מורי
אגודת ישראל באה"ק — תבנה ותכונן ע"י
משיח צדקנו במהרה בימינו —

ה' עליהם יחי

שלום רב וברכה!

במענה להזמנתם, אבוא בזה, בנקודות אחדות ואקצר — במה שהי' ראוי להאריך, אלא שקשה האריכות במכתב.

ומובן אשר דברי אלו אמורים ומכוונים על ידם גם לכל המורים והמחנכים. שומה על המורה והמחנך ליזכר תמיד אשר אין הנוער מאמין בפשרות ואין

דעתו מקבלת חצי-אמת, אם בכלל יש, ענין שכזה, ומשום כך מצליח ביותר חינוך שלם ולא חינוך בפשרה למחצה לשליש ולרביע, ובפרט בהנוגע לתורה ולמצוותי.

שלא כדעת הטועים, אשר חוששים שחינוך שלם יש בו כדי להפחיד את הנוער בבחינת תפסת מרובה. ונהפוך הוא, אשר כל פשרה בעיקרי שיטה ועניני — מעוררת אי-אמון בלב המחונך והמחונכת ולא רק אי-אמון במחנך עצמו אלא גם בכל השיטה שהוא דוגל בה ומייצגה.

ועוד זאת, וגם זה עיקר: פשרה, שענינה ויתור ונט"י מן הדרך — הנה אפילו סט"י קלה מדרך האמת לאמתו בחינוך הנוער, למה הדבר דומה, לשריטה בגרעין הנזרע, שאפילו שריטה קטנה בו — סופה לגרום לאחר זמן מום גדול באילן הגדל ממנו, מום אשר קשה לשערו מראש. והנמשל מובן.

לאידך גיסא, יש להביא בחשבון אשר כל ישראל מאמינים בני מאמינים הם, וכפתגם רבנו הזקן, בעל התניא והשלחן ערוך: א אידי, ניט ער וויל און ניט ער קען זיך אפרייסען פון אלקות (אין יהודי רוצה וגם אינו יכול להנתק מאלקות). ומה שרואים שבחיים המעשיים ישנם כאלה שהנהגתם בכמה ענינים לא מתאימה להנ"ל, ולא עוד אלא שגם עושים שיטה מהנהגתם היפך תורת אמת ומצותי, הנה המתבונן בזה יוכח לדעת הסבר הדבר, והוא,

האדם הוא בשר ודם ושתי נפשות יש לו נפש האלקית וגם נפש הבהמית — ולכן לא תמיד עומד בנסיון, וכאשר נכשל באיזה ענין של תורה ומצוה ועושה ההיפך מזה, הנה מי שיש לו אומץ-לב לא יתעלם מאמתיות המצב שלא עמד בנסיון ועבר על רצונו של הבורא, וגם על רצונו האמיתי ומצפונו הוא, ומודה ועוזב ירוחם, ושם בדרך הישרה ורפא לו. אבל מי שהוא מוג לב ואפילו כלפי עצמו — מתחיל להפוך בזכות עצמו ולחפש הצטדקות על הנהגתו הבלתי מתאימה. ובפרט שכמאמר רז"ל, עבירה גוררת עוד עבירה, ומרגיש הוא צורך דחוף להצדיק הנהגתו, להצדיקה כלפי עצמו וכלפי אחרים ולרומם את כבודו המחולל גם בעיני עצמו על ידי חולשתו. ועל כל פשעים תכסה אהבה, ובפרט אהבת עצמו. והשוחד — יעוור, שוחד אהבת עצמו — מטה את שכלו ו"מזמין" אצלו שיטה "שכלית", או גם השקפת עולם כוללת את כל הבריאה, אשר תצדיק את הנהגתו, ותשתיק את ההרהורי תשובה שלו — ע"י "הסברה" שהנהגתו אינה כשלוין ונפילה — כי אם עלי, אינה עבירה — אלא אדרבה מצוה.

ושיטות אלו הקימו כמובן, גם אופני חינוך המתאימים להן: שיטות השומרות על המחצה — חינוך בפשרה למחצה וכו'.

הצד השוה שבכולם — ששמים את הסט"י מן הדרך, את הנפילה והחושך — לעלי ואור,

ולכן החינוך בלי פשרות, בשלילה המוחלטת של הגישה „נשתנו הזמנים ולכן יש להתאים להם את התורה ואת המצות" —

אינו רק ענין של הוספת מספר שעות לימוד תורתנו והוספת מספר המצות דינים ומנהגים בתכנית החינוך ובחיי המחונך,

(שזה נותן מקום לחשבון ולהגבלה — כמה יגיעה כדאי להשקיע בזה),

אלא — החינוך בלי פשרות הוא בעיקרו העמדת המחונך על האמת, אשר החושך הוא חושך והאור — אור, אשר התורה אחת היא ותמימה מעת נתינתה ועד עתה ולנצח, והיא היא — בשלימותה — תורת אמת ותורת חיים (חיים גם כפשוטם בעולמנו זה) גם יחד.

ויהי רצון אשר כינוסם יביא תוספת אומץ וחיות במלאכתם, היא מלאכת הוי', מלאכת החינוך וההוראה, להביא לבני ולבנות ישראל דברי אלקים חיים, דבר ה' בשלימותו ובטהרתו (מבלי לערב בזה מעשה אנוש ותחבולותיו).

ועל ידי זה יצליחו לרכוש את הנוער לחנכו ולהנהיגו בדרך ה', דרך התורה והמצוה, עדי הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום.

ובימיהם ובימינו יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, ולא ילמדו עוד איש את רעהו, כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם.

בכבוד ובברכת הצלחה

ב"ה, ח' כסלו תשי"ח
ברוקלין

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מכ"ז חשוון, ונעם לי לקרות בו ר"פ מפעולותיו בחדש תשרי העבר,

וכיון שכפי כתבו נפגש מפעם לפעם עם מר ז... שי' — שבודאי ידוע לו שכח השפעה להנ"ל בחוג מסוים די רחב, צריך הי' לנצל כל פגישה לדברי התעוררות. וכיון שפעולותיו של הנ"ל בכיוון בלתי רצוי, הוא בעיקר מאשר התרגל ביותר, ולא מפני שמתבונן עתה ובא לידי החלטה שכן צריך לעשות, הנה אם יעוררו מדי פעם בפעם מבלי הרף, על גודל ההיזק והחורבן שגורם עי"ז, תמורת שהי' יכול לנצל כשרנותיו להרבות הטוב בעולם בכלל וביחוד בהנוגע לבני ישראל, הנה, סוף סוף, יפעלו הדברים פעולתם, כיון שהאמת מוכרח לנצח, אף כי לפעמים מתארך הדבר,

מובן שבנדון זה ועד"ז — העכוב אצל הנ"ל הכי גדול, יהי', על פי המדובר בתחלת כל ד' חלקי שולחן ערוך, אל יבוש מפני המלעיגים. והרי מובן הרעש שיעשה בתוככי חוגים אלו, באם הנ"ל יתבונן בשיטתו עד עתה, וכשיבוא לידי החלטה הפכית — יפרסם את זה מבלי כחל ושרק. אבל ע"פ הנשמע, הנה בפעולותיו עד עתה לא נתרשם כ"כ מדעת הרוב. ואם בעיני פורעניות כך, עאכ"כ צריך לנצל אומץ רוחו, במרובה מדה טובה, ולאמר, דברים שאמרתי לפניכם עד עתה, טעות הם

בידי. וע"ד האמור. — אם לצד הפורעניות אמרו אל תאמין בעצמך, עאכו"כ בהנוגע לשינוי לטוב,

ויהי רצון שגם הוא לא יבוש, וידבר בכל האמור ואליבא דאמת, והרי דברים היוצאים מן הלב — כבר הובטחנו שנכנסים אל הלב. ומובן שהרשות בידו להזכיר בהשיחה שעושה בזה ע"פ מה שכתבתי לו, באם לדעתו תהי' בזה איזה תועלת בגוף הענין.

ואז ברשותו גם להוסיף, שבטח זה מזמן שאצל הנ"ל נתעוררו ספיקות, אלא שמשתדל בעצמו להשתיק אותם, ותיכף כשנופלים במוחו — לדחותם, וכטבע בני אדם, אשר פוחדים הם לעיון עוד הפעם על נכונות אורח חייהם, שהרי דרוש לזה אומץ לב במיוחד. אבל דוקא מפני שהשפעה להנ"ל על כמה וכמה, ז.א. שתיקון בעצמו יוכל פי כמה במושפעים, מוכרח שלא יסוג ולא יפחד מפני עריכת החשבון עוה"פ ועוד הפעם. וכהוראת חז"ל, אשר אף שהחובל בעצמו פטור, עכ"פ — בידי אדם, הנה החובל באחרים וכו'. ולאות ולמופת לקרובו הנ"ל אשר בא העת לבקורת עוד הפעם על שיטתו בעבר, יהי' לו החלום שבסמוך לדבריו עמו.

במ"ש אודות דירתם בכפר חב"ד והמגרעות שבזה, מובנת הסתירה כשבאו דבורים אלו בהמכתב בו כותב אודות ביקורי קרוביו אצלו והתוצאות מזה, ואם כפתגם הידוע הובא כ"פ בשיחותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, — נשמה יורדת למטה למשך שבעים שמונים שנה אפילו רק בכדי לעשות פעם אחת טובה ליהודי ברוחניות או בגשמיות, עאכו"כ דירתם בכפר חב"ד אשר שם צוה ה' את הברכה, שבלא"ה ענין נעלה הוא ובפרט כשמצוה גוררת מצוה, ומזדמנים עניינים כהנ"ל.

•

ב"ה, ד' אדר תשי"ח

ברוקלין

שלום וברכה!

במענה למכתבו עם הפתקא המוסגרה בו.

נהניתי במאד לקרות בו, אשר סו"ס עלה בידו לקיים בקשתי ולמסור למר ז. שי' את הדברים. וטוב במיוחד שלא נכנס בכל ויכוחים וכל שקו"ט, כי לא זו הכוונה. ועפ"ז מובן ג"כ, שגם להבא אין לו להכנס בוכוחים בזה. והרי עשה שליחותי וגם אני עשיתי שליחותי שלי. מזה מובן ג"כ — שאין מקום לשלוח הפתקא. ובהנוגע באם לשלוח להנ"ל העתקת דברי שבמכתבי אליו, גם זה אין צריך לבוא באתעדל"ת דילי', כיא — אם יחפש מר ז. שי' הזדמנות להפגש עמו או לבוא עמו בקישור מכתבים, וידרוש במיוחד העתקת הדברים, אזי יעשה את זה. ועד אז לא יעשה בהענין דבר.

תקותי שכבר הוטב, וביותר, מצב בריאות בתו תחי'. ואצפה לבשו"ט גם בזה.

קבלתי מכתבו מכ"ג אדר, ושמחתי לקרא בו שבספריו העתידים להופיע יהיו ג"כ ציוני מקורות, וכמו שעמדתי על תועלתם במכתבי הקודם.

בהנוגע לנקודה ב' של מכתבי ומענהו, וכמו שקורא לזה „ענין המדרש והמעשה“, בודאי צודק במה שכותב אשר שיחה פנים אל פנים טובה הרבה יותר מאשר דברים שבכתב. אבל מובן ג"כ שגם דברים שבכתב כוחם גדול, ויש בהם גם מה שאינו בדברים שבע"פ, ולא לבד כמו שהעיר גם במכתבו אשר אותיות מחכימות, אלא עוד זאת, שאפשר לעבור על דברים שבכתב כמה פעמים, משא"כ בדיבור. ופשיטא על פי מה שנתבאר בתורת החסידות אשר השתלשלות והמשכת ענין ממחשבה לדיבור ואפילו מדיבור למעשה, נותן לו קיום יתר ושייכות יותר לעולם, לסיביבה הקרובה, ועל ידי זה גם לסיביבה הרחוקה.

אינני יודע איך עלי לפרש מה שכ' עבר בשתיקה על הנקודה העקרית בנקודה שני' האמורה, והיא אורח חיים חסידותי בחיי היום יומיים. ולכאורה הביאור היותר קרוב הוא שכיון שלעת עתה חושש הוא שהמענה שלו לא יתאים כל כך להצעתי במכתבי, הרי אפשר שאחשוב זה לעלבון וכיו"ב. ואם זהו הביאור הנכון, הנני לשלול חשש זה, כיון שמביט אני על ענין דברי התעוררות בעניני תורה ומצוה מאחד לחברו — כפשוטו, שבזה מעוררים הנקודה הפנימית — של השומע — הקיימת בתוך כל אחד ואחת מישראל, ורק שצריך להוציאה מן ההעלם אל הגלוי. ולכן כשמתאחרת הוצאה זו, הנה העדר ההצלחה של המעורר אינו תופס מקום לגבי הצער של הנקודה פנימית האמורה, שהיא עצם נשמת האדם הישראלי, אשר כי ייידתה לעולם הזה, ירידה מאיגרא רמה לבירא עמקתא, (כיון שהנשמה חצובה מתחת כסא הכבוד של ממהקב"ה — והעולם הזה, כלשון הקבלה והועתק ע"י רבינו הזקן (תניא סוף פ"ו), הוא עולם הקליפות וסטרא אחרא, ולכן כל מעשה העוה"ז קשים ורעים והרשעים גוברים בו), וכל זה הוא בשביל העלי" ע"י התורה והמצוות שמזה מובן שכל רגע שהנצוץ האלקי נמצא בעולם הקלפות וסט"א ואינו מנצל את הרגע לעלי" המפליאה, הרי הצער עמוק ביותר. ומבוארים הדברים קצת יותר במכתבי לפני זמן, אשר העתקתו מוסגרה בזה.

ותקותי חזקה, שבכתבו אשר נכנס בגן החסידות מאהבת ישראל ומחמדת סוכת דוד, כלומר נשמת ישראל, הנה בודאי כולל בזה גם את עצמו ונשמתו, אשר כלן מתאימות ואב אחד לכלנו, רק שהגופים, מחולקים (תניא פל"ב) וגם הענינים הבאים מצד הגוף.

ובימים אלו, שבין זמן חירותנו לזמן מתן תורתנו — שלמות החירות, הרי נצטוינו ונתנה היכולת לעלות בכל יום ויום מחירות דשעבוד מצרים לחירות האמתית הבאה לעם ישראל בקבלת התורה — וכרמז רז"ל חרות על הלוחות, חירות על (ידי) הלוחות. וכמו בימים ההם כן הוא גם בזמן הזה, אשר אין לך בן חורין אלא החי בכטחונו בבורא עולם — תכלית הצדק והטוב ומנהיגו מתאים לזה, אף שלא תמיד מובנים דרכיו, כי לא מחשבותינו מחשבותיו ולא דרכיו דרכינו.

(ממכתב י"ג אייר, ה'תשט"ז)

זה היום הגיע לידי מאמרה ב... , ומובן שקראתיו בתמהון גדול ובצער גדול — התמהון — שהרי היתה הברירה בידה לכתוב לי ולשאלני פשר הדברים וההסברים שלדעתה אין הדעת סובלת אותם ומזועזעים וכו'. והלא גם לאחר-יכן הברירה והיכולת בידה להדפיס מאמרה ותגובתה:

והצער — שזו הפעם הראשונה שיאשימו אותי בהשקפות שהן, כלשונה, „מקוממות ומעלות זעם“, בנושא הנוגע ללב כל יהודי ועד למיצוי הנפש; האשמה שאינה הולמת איש יהודי, אפילו הפשוט שבפשוטים, ושאינו לה יסוד והיא היפך לגמרי מהמכוון.

ולהעיר, אשר אף שהקטעים שמצטטת במאמרה נלקחו ממקור שהוא „עיבוד חפשי“, על פי שיחות שנשמעו ממני, עיבוד אשר לא תמיד הצליח בניסוח מושגים ומונחים וכו', אבל, בכללות, התוכן מתאים. ולא באתי בזה בטרוניא ח"ו שלא נהגה כשורה בציטוטים שהביאה במאמרה, אלא תוהה אני על הפירושים שלה, אשר, לאחר בקשת סליחתה, לא ירדה לסוף דעתי, וכנראה לא התבוננה במתינות הראוי בדברים שאמרתיו טרם שחרצה משפטה.

והנה, בנוגע לענין השואה, אין הזמן גרמא לאריכות כאן, כיון שמרוב התמהון והצער — ולא רק לך ולי אלא בודאי גם לכל קוראי מאמרה — רוצה אני לשלוח מכתבי זה בהקדם, כדי להעמיד הדברים על בוריים. ואסתפק רק בנקודות עקריות. אשר לדכותה בודאי אין צורך באריכות הבאור:

א. מפורסם מנהגם של רוב המכריע של בני עמנו, וכמובן אני בתוכם, שכשמזכירים את הקדושים היינו כל בנ"י שניספו במחנות הריכוז והגייטאות, מוסיפים — ה' יקום דמם.

ב. ולהבדיל וכו' בקצה הכי תחתון, כשמזכירים היטלר ועוזריו מוסיפים — ימח שמו.

והביאור בהנ"ל, אשר כל יהודי שנרצח על שום שהוא יהודי, קדוש יאמר לו, ובטוחים אנו שה' יקום דמו והרוצח ימח שמו.

ג. אין כל חידוש בדבר, שאיש מאמין — כמובן האמונה של עמנו בני ישראל, ובלשון העיקר הראשון משלש עשרה העיקרים של דתנו: „אני מאמין באמונה שלימה שהבורא ית' בורא ומנהיג לכל הברואים“ — מאמין באמונה שלמה שהוא מנהיג לכל הברואים גם בעת השואה.

מה שנתוסף בתקופתנו זו, שאפילו אלה שהכריזו על עצמם שאינם מאמינים, התחילו לתבוע ולהתרעם ולהתריע וכו' היתכן אשר השופט כל הארץ לא התערב בעניני השואה! ומובן, אשר עצם הטענה הזאת, שהולכים ומתמידים בה פעם אחר פעם, מוכיחה את האמת, אשר ב(עומק) לבם מאמינים הם שהשופט כל הארץ הי' מנהיג לכל הברואים גם בעת השואה, כנ"ל.

ד. בנוגע להדוגמא שכתבתי של „ניתוח“ — מעולם לא שמעתי ממי שהוא שיאמר שניתוח לחולה זהו ענין של עונש להחולה, כי אם, אדרבה, הפכו.

ה. מובן אשר ניתוח הנעשה למישהו, הרי זה לכל לראש ובעיקר לטובתו הוא, ולא לטובת משפחתו או סביבתו ועמו, אף על פי שגם הם שמחים לרפואתו ולהחלמתו על ידי הניתוח, אף שהצטערו בצערו.

ו. לשאלה הריטורית במאמרה, מי הוא המנתח? וכו', בודאי אין צורך להסביר שלא האיזמל הוא המנתח, ולא יתפאר הגרון על החוצב בו; אבל מובן גם כן שבן-אדם אינו רק איזמל וגרון, אלא הוא בעל בחירה הלהיות איזמל, ולכן הוא אחראי למעשיו.

ז. אשר ל„תפקידו“ של היטלר ימ”ש, וכו', הרי מה שאמרתי אינו חידוש משלי, ומקורו בתורתנו הנקראת „תורה-אור“, בקשר עם חורבן הבית הראשון, שהי' מלווה הריגות והתעללות וכו'. וזה לשון הנביא:

„הנני שולח ולקחתי את כל משפחות צפון, נאום ה', ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי, והביאותים על הארץ הזאת, גו'. (ובהמשך הנבואה קודם סיומה, אשר במלאת הזמן) אפקוד על מלך בבל ועל הגוי ההוא, נאום ה', את עוונם, ועל ארץ כשדים, ושמתי אותו לשממות עולם, גו' ושלמתי להם כפעלם וכמעשה ידיהם.“ (ירמ' כה:ט; ואילך, ראה שם בארוכה).

ועל דרך זה גם בנוגע לאשור, ובלשון הנביא ישעי': „הוי אשור שבט אפי ומטה הוא בידם זעמי“ (י:ה).

מה שראיתי שנוי בדורנו בהשוואה במצב בזמן לנבואות האמורות, שאז הי' ענין של עונש, לאחר כמה וכמה אזהרות, כמבואר שם. ובדורנו מוכרח לומר שהוא ענין של „ניתוח“, זאת אומרת ענין של תיקון, ובהדגשה שהתיקון הוא בשביל ובהמנותח, ותיקון עד כדי כך שהצער אינו בערך להתיקון הבא על ידו, בדוגמת החילוק שבין חיים והפכם. וגם זה מיוסד על עיקר בדתנו, ובלשון העיקר הי"ג, שם: „אני מאמין באמונה שלימה שתהי' תחית המתים“.

ולהעיר אשר גם בזה רואה אני ומעריך את כל אלה המתעסקים בהנצחת הקדושים ולוחמי הגיטאות, הי"ד, שאין זה (רק) בשביל שלא ישכחו הנכדים וכו', אלא כתוצאה מאמונתם בתחית המתים.

ח. לכתבה „שמא כל אלה שהתקוממו נגד הגורל“ וכו' — ובהקדמה שאי אפשר לאדם לדעת מהו הגורל, ועליו החובה לשמור על נפשו ועל נפש כל אלה שיכול להגן עליהם. הנקודה העקרית בזה, וגם היא יסוד באמונתנו והשקפת עולמנו, ש„אין מזל לישראל“, כלומר אין „גורל“ לישראל. ובלשון הידוע, אשר אפילו גזר-דין שנחתם יש תקוה לבטלו. ובודאי אין צורך לקרוא בשם כל אלה הרקנים ומנהיגים הדתיים בגיטאות ובמחני הריכוז אשר השתתפו ומהם שגם יזמו התקוממות נגד

הנאצים ימ"ש; וגם אלה שלא התקוממו, או שהתנגדו להתקוממות, הסיבה היתה שכפי שהעריכו את המצב נראו הסיכויים להשאר בחיים גדולים יותר על ידי אי-התקוממות מאשר על ידי התקוממות, ולא ח"ו מפני פגיעה „לגורל" וכו' — מושג שאין לו מקום בדת ישראל. והאם יש צורך להדגיש עד כמה הפליגה תורתנו בענין של פיקוח-נפש בכל הזמנים והתנאים, ושאין סומכין על הנס וכו'. אלא לאחרי שקרה מה שקרה, מה תגובת המאמין (וכמדובר כמה פעמים שכל בני ישראל מאמינים בני מאמינים הם) — הוא אומר: „הצור תמים פעלו, כי כל דרכי משפט, א-ל אמונה ואין עוול, צדיק וישר הוא" ואין זה מטריד עליו שאינו מבין הנהגת בורא העולם (שהרי אין כל פלא — שנברא לא מבין כוונת הבורא) אבל, כמובן, שבטבע-האדם נרמלי, וכל יהודי בכלל זה, אשר כשאינם מבינים הרי זה מבלבל ב(כל הענינים הדורשים) מנחת הנפש וחיים תקינים וכו', ושואלים ודורשים וטוענים וכו'. שלכן מהראוי ומהחובה להניח את דעתם במידה האפשרית, ובפרט של כל אלה, וגם אני בתוכם, שהיו בעברי פי התופת, ובעז'ה ניצולו או שהם קרובים ממש לאלה שניצלו משם, או לאלה שניספו על ידי הנאצים ימ"ש.

מכל האמור, אשר יש רבות להוסיף בזה, אבל תקותי שאין בזה צורך, מובן ופשוט מה היא השקפת כל איש מאמין ואיש דתי בנוגע להנקודות אודותן כותבת במאמרה.

לכאורה, מהי כוונת מכתבי זה בנוגע לפועל, ובפרט — לאדם שמעולם לא פגשתיו ולא ראיתיו וכו'? הסיבות הן כמה:

לכל לראש, ידוע מאמר חכמינו ז"ל, אין אדם נתפס על צערו, ואולי זוהי גם הסיבה שכתבה המאמר האמור ברוח שכתבה. ולכן תקותי שלאחרי התבוננות בהענין, גם לולא מכתבי, תשנה הערכתה על האגרות שקראה ומצטטת מהן.

והשנית, על פי השמועה שנתאשרה מפי כמה, הרי היא היתה מלוחמי הגיטאות, אשר כל יהודי, וגם אני בתוכם, רוחש להם רגש יחס מיוחד ומובחר. וכשאחד או אחת מהם באים בטענה בנושא זה, אי אפשר להתעלם, ומוכרח לענות, אם בביאור הדברים שעוררו הטענה, או בחזרה מהם.

והשלישית, ובעיקר, היות שלא ככותבה במאמרה שהמדובר הוא בפילוסופי או תם בהשקפת עולם חילונית או דתית, אלא (אם אמנם אינו ענין פילוסופי, אבל) בודאי ובודאי שהוא ענין של השקפת-עולם והשקפת-חיים בחיי היום-יום; ענין חיוני, ולא לאיש פרטי, אלא לכמה וכמה. שלכן ראיתי חובה לעצמי להעמיד את הדברים על אמתתם.

והעולה על כולנה, שעל פי כל האמור, תקותי חזקה אשר קריאת מכתבי זה תביא אותה לעיין עוד הפעם בתוכן מאמרה, ובהשוואה ל„עיבוד החפשי" של השיחות שהניעו אותה — ולא בצדק — להסיק מסקנותי, ואז בטוחני שתבוא למסקנה המתאימה, אשר תפרסם אותה באופן שתגיע לכל אלה שקראו מאמרה האמור.

תקותי שלא תחשוד בי במגמה של נצחנות, ובפרט בענין השואה, וברור שאינני

מעונין כלל וכלל לעשות מהענין הזה ח"ו ויכוח ופולמוס וכו', כי אם שתכתוב על דעת עצמה כפי המסקנה שתסיק לאחרי העיון ככל הדרוש בכל האמור, ובעיקר — בעיקר הראשון של דת עם ישראל הנצחיים גם שניהם.

בכבוד ובברכה — דבר בעתו — לכתובה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה, כולל גם כן שתנצל כל האפשריות שניתנו לה ממנהיג כל הברואים להפצת האמת והצדק והישר.

נ.ב. לכאורה, תקותי האמורה היא אולי בגדר חלום, אבל מיוסדת גם היא באמונתנו, מתאים להוראת תורתנו אשר כל יהודי בחזקת כשרות. ובנוגע אלי, הרי לאחרי שנתכבדתי לפני שנים אחדות באיחולים שלה בקשר עם יום הולדתי, הרי זה מורה על יחס הנותן מקום לתקוה האמורה, ואולי — עוד יותר מזה.

אף כי פשוט הוא, בכל זה אפרט גם הבא לקמן: גם כשה"מנותח" מבין (או מאמין) ש"הניתוח" הוא לטובתו וכו' — מרגיש הוא הכאב ומצטער וצועק וכו', וכל אלה שהוא יקר להם מצטערים וצועקים וכו'. — ואם אינם מצטערים, ח"ו, הרי הם על פי דין תורתנו — אכזריים, והיפך "הטבע" שנבראו בו על ידי השם, המנהיג לכל הברואים.

האומנם מאמינה שיש אנשים שקוראים להם נורמאליים וחיים חיים נורמאליים כולל חינוך ילדיהם לצדק וכו' —

ומאמינים שמשך זמן (ובעצם — אין חילוק כמה זמן) ה"י היטלר ימ"ש יכול לעשות במאות מיליוני בני אדם ככל העולה על רוחו?

(ממכתב ט"ז אלול, ה'תשמ"ח)

...בשאלה ובעיא העקרית שנגע בה במכתבו. אדות התערבות דדת ופוליטיקה, מפלגתיות בלע"ז, רבות נידון כבר על ענין מכאיב זה. אבל לדעתי, התחלת התיקון בזה צריכה להיות לא כמו שכותב במכתבו, כי אם מצד השני. פירוש דברי: לצערנו ולדאבונו, הנה לא רק דת מערבים עם פוליטיקה, אלא גם בעלי השפעה חשובה, הכניסו לתוך תכנית המפלגה שאלי משתייכים את המלחמה נגד הדת, אף שאין שייכות אידיאולוגית ושכלית בין שני הענינים. ולא עוד, אלא שבנקודות מסוימות — סותרות האחת את השני. ומובן אשר הוכרחו להכניס מלחמה זו באופן בלתי רשמי ועוד יותר מזה, מפני טעמים האמורים ובכל זאת משתמשים במנגנון המפלגה והשפעתה בניחול מלחמה זו, ולא תמיד באמצעים הגונים, וכנהוג במלחמת מפלגות.

ומה שכותב אני שההתחלה צריכה להיות מצד השני, טעמי פשוט, כיון שבכמות הם רבים וגם המנגנון של אירגונם חזק יותר, ולכן עליהם לעשות הצעד הראשון. ועוד טעם פנימי ועקרי יותר בזה, וכפתגם העממי „קיינעם האָט נאָך נײַט פאַרשאַט אַ כשר שטיקל פלייש, אפילו דעם וואָס האָלט נײַט פון זאַלצן פלייש אַ שעה“. משא״כ — בהפכו.

בודאי אשר לדכותי אין צורך לפרש הדברים יותר. ורצוני רק להוסיף — אף שבעיני כ' אולי חשוד אני בהנוגע לבעיא זו — אשר לדעתי ברכה היתה להמפלגות דהצד השני האמור — לו היו מסירים מתכנית פעולותיהם המלחמה בדת. ולא רק ברכה בעולם הבא, אלא כפשוטה — בהנוגע להתפתחותה והתעמקות הענינים של המפלגה באיכות.

ואסיים בהנוגע לסיום מכתבו — בקשת סליחה כי נדחק לטרקלין וכו', אשר אין מקום לבקשת סליחה. ואדרבה, וכידועה שיטת ליובאוויטש וחב״ד מאז, אשר כל בני אברהם יצחק ויעקב דתיים הם בפנימיות נפשם. והחילוק הוא רק בהמחיצה בין הפנימיות והחיצוניות, אם היא מחיצה של ברזל או מחיצה של משי וכמה חלונות בה, או שבכלל הוסרה המחיצה. ולכן לא נדחק כ' לטרקלין הדת אלא שנמצא בו מיום ירידת נשמתו למטה ומבלי להביט על כל הטלטולים שעברו עליו משך ימי חייו — אלא שעוד דבר נוסף בהנוגע אליו. אשר כיון שיש בידו להשפיע על הרבים, גם השתדלותו קלה בכיוון הציני — תצליח ביותר, כיון שזכות הרבים מסייעתו.

מובן שאם תהי' איזו התפתחות בבעיא האמורה אתענין לדעת הפרטים. ות״ח מראש על טרחתו בזה...

(ממכתב י' ניסן ה'תשט"ז)

דתייג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הם תרי״ך עמודי אור ובהם ועל ידם ממשיכים גילוי הכתר וסימנם ** נ״ע בשמחה: נטילת ידיים, עירובין, ברכות, (גר) שבת, מגילה, חנוכה, הלל (מגלה עמוקות אופן עה. הובא בילקוט חדש ערך מצות ס״ק עה). וכן מנאם גם בס' החינוך בסוף המפתחות. — ומה שנמנו מצות אלו דוקא ולא זולתם, פי' בס' מצות השם דאין נכנסין במנין, אלא אלו שתיקנו חז״ל לברך עליהם ושאין להם עיקר מן התורה. וראה בתורה אור (סד״ה ויאמר גו' מי שם פה) ובלקו״ת (ביאור לד״ה אלה פקודי פ״ג. סוף הביאור לד״ה שחורה אני) שכולן הן בקום ועשה דוקא. — שמצות דרבנן מספרו שבע הביא גם בשל״ה (פי' יתרו חלק תור״א בתחלתו) בשם הקדמונים, במאורי אור את ז' ס״ק יג, ועוד. — ולכאורה צ״ע

(י' כיכ בדיה כימי צאתך מאמצ' ה'תש״ח. המו״ל.

** דהו' מצות דרבנן. המו״ל.

דהסמ"ג (בסוף חלק מ"ע) מונה רק חמש מ"ע מדברי סופרים (עירובין, אבל, ט' באב, מגילה, חנוכה) ומסיים שכבר ביאר מצות נט"י שהיא מד"ס — (וי"ל שאינו מונה ברכות משום דשייך למ"ע דברכת המזון, וגם לא הלל משום דכוללו במצות חנוכה, או דס"ל שהוא מן התורה וכדעות הפוסקים שהובאו בנ"כ ספר המצות להרמב"ם שרש א ובביאור להרי"פ פערלא על סהמ"צ להר"ס"ג מ"ע נט' ס') — וביותר יקשה דבשערי קדושה להר"ח ויטאל ח"א שער ד מונה כמה מצות דרבנן. — וכדי שלא יחלוקו על כהנ"ל, י"ל בפשיטות, דהסמ"ג והר"ח בשערי קדושה לא באו למנות מספר מצות דרבנן, אלא להודיענו כל תקנות חכמים ולבאר הלכותיהן. אבל גם הם ס"ל דיש שבע מצות דרבנן המשלימין למספר תר"ך עמודי אור. — ואלו הסוכרים דהלל דאורייתא, י"ל דמכניסים מצוה מד"ס אחרת במקומו להשלים מנין ז' מצות דרבנן, וכמו שמצינו ג"כ כמה דעות במנין תריג מצות מה"ת.

(מרשימת כ"ק אדמו"ר שליטי"א — תש"ח)

מאשרים אנו בתודה את קבלת ה"אלף בית" ששלח לנו, והנה בתוך שאר הדברים אשר ה"אלף בית" שבהוצאת המל"ח שונה מזה ששלח לנו, הנה חילוק עיקרי ביניהם, הוא שהנקודות באלף בית שלנו מסומנות בשמותיהן קמץ, פתח וכו' מה שאין כן באלף בית האחר, שלבד שלא ילמד הילד משם לעולם את שם האמיתי של הנקודות, נקראות הן שם לא כשהן לעצמן כ"א כאלו היו מצורפות לאותיות, ועד כמה שזה נוגע לחנוך של טהרת הקדש יבין כמ"ע בעצמו.

ייעוין בתיקוני זהר בהקדמה ובתיקון ע' כמה דרשות על שמות הנקודות, ובזהר חדש (תיקונים דף צט ע"ג בדפוס ווארשא) אשר הם ר"ת משמות מלאכים, ועיין תו"א סד"ה אוסרי לגפן שפ"י ולשרקה בני אתונו שרקה נקודת שרק, בלק"ת ביאור ולא תשבית סוף סעיף ז' מענין נקודת חלם. ובכמה מקומות.

נתענין לדעת המצב ע"ד הפצת קונטרס ומעין, ומטובו להודיענו עד"ז, כן בהנוגע ל"היום יום".

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה.
לאחר לתשובה לאתרו לגאולה

(ממכתב יום ב' ה' תשרי, תש"ד)

... במש"כ הרד"ק (ש"ב טו, כא) בענין קרי וכתוב — כדברים האלו כתב הרד"ק גם בהקדמתו לפירו' והנה חוג קוראי "תלפיות" אינו מתמצצם בחרדים ויראים ששום רוח לא יזיזם, ולכן, לפענ"ד, לא כל מה שכתבו גדולי הפשטנים וחוקרי ישראל בעניינים כעין הנ"ל יש להעתיק כמו שהוא. וכמו שאין להעתיק בירחון מש"כ האברבנאל (בהקדמה לפי' ירמיה') ע"ד הקרי והכתוב שבירמיה' — ואם גם מוכרחת ההעתיקה, יש להוסיף שוברת בצדה, שאין זה מוסכם וכו'. ובנדו"ד, הרי פי' הרד"ק הוא היפך דעת רז"ל (גדרים לז, ב) — הובא במאמר כת"ר גופא — ענין קרי וכתוב ע"פ חכמת האמת — להעיר ממש"כ באות מהה"מ פ' קרח (הובא בלקו"ת ס"פ ויקרא) ובלקו"ת שה"ש ביאור לד"ה לבבתי פיז: כתיב — עולם המחשבה שהוא עלמא דאתכסיא. קרי — עולם הדבור עלמא דאתגליא...

(ממכתב י"ח כסלו, ה'תש"י)

... בנוגע לילד המאומץ — יסביר לזוג' תי': כשהשם נותן ילד — הוא על מנת שאלו שניתן להם הילד יתנו לו כל צרכיו. ואם, לדוגמא: הם מאכילים ומשקים אותו — הוא בריא. ובאם לאו לא. באם מחנכים, אותו בחינוך דצדק ויושר — הוא בריא בנשמתו, ובאם לאו לא וכו'. כשהמדובר בילד שנולד לאם גוי' ורוצים לאמצו כדרוש נוסף ענין עקרי ביותר — כיון שנולד להנ"ל, הרי נשמתו בלידתו נשמת גוי, והרוצים לאמצו כדרוש — עליהם להכניס בו נשמה יהודית. נותן הנשמה הוא השם, ואמר בתורתו — שיחליף הנשמה באם הילד ימולו אותו, יטבילו אותו במקוה והמאמצים יחליטו שיחנכוהו כרצון השם (שמירת מצות) — ואז תכנס בו נשמה יהודית, — באם מאיזה סיבה שתהי' יחסר אחד מהנ"ל — תשאר בו נשמתו בה נולד — של אינו יהודי.

אין מצוה להחליף הנשמה (שזהו — גירות) וכיון שהנשמה אינה יהודית, אין מחויבים למולו, להטבילו ולחנכו חינוך יהודי וכו' אבל אז הקשר שלו עם המאמצים — רק כפי האפשר בין ידידים שאחד מהם יהודי והשני גוי, ותו לא...

(ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

...הענין דלהלן אינו נושא להצהרות והכרזות פומביות, אך מאחר שנוצר מצב בו רוצים לטשטש דברים, כך שאם לא יאמרו הדברים תתפרש השתיקה כהודאה — הנני מוכרח, בקצרה לפחות, לצאת מגדרי ולדבר על כך, למרות שכבר דשו בו רבים.

לכאורה פשוט הדבר עד כדי כך שתמוה לשם מה היה צורך להרחיב עליו את הדבור. למרות זאת הרי גם לאחר הרחבת הדיבור רוצים גם בענין פשוט כל-כך להכניס ספיקות ופירושים ולעוות ולסלף אותו, אם כי ברור לעין כל לאן עלול הדבר להביא ר"ל אם לא יחול בזה שינוי יסודי מן הקצה אל הקצה.

הקשר בין יהודי התפוצות לארץ הקדש

הדבר מוכן שלכל יהודי, בלי להתחשב במקום מגוריו, יש לו חלק ונחלה בארץ ישראל, של אמה על אמה, לפחות.

כפי שדובר מספר פעמים יש לכל דבר ביטוי בהלכה. אף כאן: לגבי פרוזובל נאמר בפסקי הגאונים שכל יהודי רשאי לכתוב פרוזובל, למרות שלשם פרוזובל יש צורך בבעלות על קרקע, שכן לכל יהודי יש קרקע בארץ ישראל.

כן מובן מזה שכל ענין הנעשה בארץ ישראל — לא זו בלבד שהוא ענין של כלל ישראל, אלא שיש לכלל ישראל לחוות דעה עליו, בין אם מתחשבים בדעה זו ובין אם לא. כיון שהיא נחלת עולם מאלקי עולם לעם ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב, אין מי שיכול לקחת אותה מהם, ואפילו הם עצמם אינם יכולים לוותר עליה. כל המתנה על מה שכתוב בתורה (ולא חשוב מי הוא המתנה) תנאו בטל.

ממבט ראשון נראה לכאורה שיהודי רשאי לחוות דעה רק על נחלתו הוא, שהיא, כאמור, בגודל אמה על אמה. אבל אין הדבר כן, משום שיש ענינים בארץ ישראל כפי שהיא מהווה נקודה אחת ואחידה. לפיכך ישנם דברים הקשורים בארץ ישראל כשהיא בשלימותה „וכל יושביה עליה“, כגון מצות היוכל, שהיא ענין החרות, נוהגת רק כאשר כל יושביה עליה, ולכיבוש יחיד בסוריא יש דין כיבוש רבים רק כאשר ארץ ישראל בשלימותה.

זכותו של יהודי לחו"ד בא"י

ברור, איפוא, שאין להתפלא על יהודי המחזה דעה על מה שצריך להיות בארץ ישראל למרות שיש לו בה רק אמה על אמה, וגם אם אין מצייתים לו. לא זו בלבד שהוא זכאי לחוות דעה, אלא, אדרבה, אם הוא שותק הרי הוא נושא באחריות על כל הדברים הנעשים שם וידועים לו מבלי שייגיב עליהם.

הדברים אמורים גם בכזה היודע את רבונו ומתכוין למרוד בו ר"ל, והוא מורד בשייכותה של ארץ ישראל לעם ישראל (שמקורה ב„לקחה מהם ונתנה לנו“) וכפי שכותב הרמב"ם ב„אגרת תימן“ ובאגרת השמד, שירבעם בן נבט נענש על שהעמיד עגלי זהב בבית-אל ובדן, ובד בבד הוא נענש גם על שלא קיים עירוב תבשיליו, שכן גם היודע את רבונו ומתכוין למרוד בו ר"ל כירבעם בן נבט אינו פטור מקיום מצוה כגון עירוב תבשיליו, כך גם מי ששייך ל„אל פאתאח“ וכיוצא בזה — אם אין הוא

מחזה דעה ישרה על הטעון תיקון בארץ ישראל, הרי נוסף על כך שייענש על שהוא פוגע בארץ ישראל בסיועו ל„אל פאתאח“ — ייענש גם על כך שלא עמד על כך שבא"י יתוקן הטעון תיקון...

כן אמורים הדברים גם כאשר היהודי יודע שיתכן שלא ישמעו אליו, וכפי שאומר התלמוד במסכת שבת: „אם לפניך גלוי — להם מי גלוי?“ גם כאשר נעשו נסיונות להוכיח ולא הועילו, הרי פסוקה ההלכה: „הוכח תוכיח את עמיתך — אפילו מאה פעמים“, ופירוש הדבר שלאחר שהוכיח תשעים ותשע פעמים, ועשה זאת בכל הפרטים הנדרשים על ידי התורה, ולא הועיל דבר, הרי אם אינו מוכיח גם בפעם המאה עובר הוא בזה על מצות עשה שמן התורה: הוכח תוכיח את עמיתך. מה לנו הוכחה גדולה יותר שעל-פי התורה על היהודי לעשות את שלו, מבלי להתחשב במדת התועלת שבכך?!

מזה מובן גם שבין אם דרכו של יהודי בכך ובין אם אין דרכו בכך — הרי אם קיים חשש ששתיקתו תתפרש שלא כראוי, אין לו ברירה, ובין אם זו דרך נועם אם לאו — חייב הוא לומר דברו, לפחות בקצרה.

לשאלת הנשים הנכריות — מימי עזרא הסופר ועד עתה

לאחר הקדמה ארוכה זו מובן שהנידון הוא השאלה הידועה שהתלקחה פעם שניה. בפעם הראשונה היתה מדה מספקת של עגמת נפש, אך שוב העלו את השאלה על סדר היום בסערה גדולה, וכמובן בצורה של „יקוב הדין את ההר“, „יהרג ואל יעבור“, ומזה נוצרה המהומה הרבה.

היה זה דבר אחד בשני שלבים, אם כי יש הרוצים להשלול את עצמם שהדבר הגיע לתיקון כביר.

בשלב הראשון התאספו תשעה יהודים, שעם כל הכבוד להם אינם אלא תשעה, לא עשרה ולא יותר, ועל אחת כמה וכמה שאינם כלל ישראל. כאשר נשאלו מה דינה של פלונית בת פלונית היו ארבעה מתוך התשעה שאמרו כפי שנאמר בעליית עזרא הסופר על הוצאת הנשים הנכריות.

עזרא רצה מאד שיהודים יעלו לארץ ישראל, ושתהיה עליה גדולה. הדברים הגיעו לידי כך שכאשר לא עלו הלויים לארץ ישראל קנס אותם עזרא בכך שהורה לא לתת להם מעשר, שהגיע להם על פי התורה, למרות שעזרא היה יהודי ירא שמים, מנהיג בישראל, יודע הלכה ומעריץ של שבט לוי, בהיותו הוא עצמו כהן, ולמרות שהציווי לתת מעשר ללויים מפורש בתורה שבכתב ושבעל פה.

מה היה העוול שלהם? הרי לא מעצמם ירדו לבבל, כי אם הקב"ה הוא שהגלם בבבלה. הם לא עלו עם עזרא כיון שסברו שעדיין לא הגיעה השעה. אך עזרא אמר שמאחר שיש לו הוראה מן הקב"ה שהגיעה עת סיום שבעים שנות הגלות — יש לעלות לארץ ישראל, ולכן אין לפניו ברירה ועליו לקנוס את בני לוי שלא עלו.

עם כל זאת הרי כאשר התברר שישנן נשים כנעניות, חתיות, מצריות וכו' הנשואות ליהודים והן תושבות ארץ ישראל — כך שלכאורה היתה כאן עובדה

מוגמרת והיה עליו לחפש עצה, שהרי עזרא היה תנא, ולמעלה מזה, עד כדי כך שהגמרא אומרת: „ראויה היתה תורה לינתן על ידי עזרא“ — לא התמקח עזרא עם הדין המפורש בתורה, ואיש לא התמקח עם עזרא, ואף הנשים הנכריות לא התמקחו וכאשר נאמר להוציאן — יצאו.

הרי מדובר ביהודי שהיה כהן, מתלמידיו של אהרן הכהן — אוהב את הבריות ומקרבן, ואם כן מדוע התנהג בדרך היכולה להיקרא בסגנון השולט כעת בשם „אכזריות“? — אך לא היה זה כלל ענין של אכזריות: עזרא ראה שאין הדבר טוב לארץ ישראל, לא לבעלים ואף לא לנשים הנכריות. אין טובה לנשים אלה בהשארתן בארץ ישראל כדי „לכם ולנו לבנות בית לאלקינו“, כי אם רעה להן.

לכאורה היה מקום להקשות קושיא: הרי רצונך בעליה לארץ, וכל העליה הסתכמה אז בקצת למעלה מארבע רבוא איש — וכאן עומדת שאלת הישארותן של כאלה שכבר הגיעו לארץ ישראל. ברם, עזרא ידע שאין דבר זה טוב לא לנשים, לא לבעליהן ולא לילדים, ושיש בו הרס וחורבן לארץ — הכריז לכן בפשטות על הצורך בהוצאת הנשים, וכך נעשה. אז נבנתה ארץ ישראל, והיתה בידינו עד ששוב הגיע מצב של „מפני חטאינו“.

סיפורים מפורשים בתנ"ך ולקחיהם

כפי שהוסבר פעמים מספר יודע הקב"ה שדורנו דור יתום וקבע לכן את ההלכות הללו לא בדרך נסתרת, במדה שיהא צורך לחפש אותן ב„שאלה ותשובה“ נעלמת וגם אז להתמקח ולחשוב שזה רק מצד התורה, אלא שיש להתחשב בעניני העולם ובמה שיאמרו הגויים, ובמה שיאמרו הנשים והילדים והדורות הבאים וכי' — משום כך נאמר בתנ"ך באופן מפורש הסיפור בשלמותו. כשם שכך הדבר במלחמת ששת הימים, כפי שהוסבר בשעתו:

בימי אחאב היתה מלחמה שארכה ששה ימים וביום השביעי היה נצחון עצום. הגויים התייאשו כבר תחלה מתוך הנחה שפירות הנצחון יהיו בידי ישראל, אלא שהיתה כאן התחממות, מבוססת על היות בני ישראל רחמנים, וכתוצאה מכך נאמר לשליח הגויים אחי אתה והושיבוהו בראש השלחן (לא מסופר אם היה זה שלחן עגול או שלחן מרובע...). בסופו של דבר היו צרות צרורות.

סיפור זה חוזר על עצמו לפני שלש שנים. שוב היתה מלחמה של ששת הימים, שוב היה נצחון עצום, ונסיגה בהולה של האויב, תוך השלכת נשק רב, למרחק גדול, כידוע. אך אין מעיינים בפסוקים על המשך הדברים שאירעו לפני אלפי שנים, ושוב רוצים להוכיח רחמנות, וישנן צרות צרורות ר"ל עד היום הזה, ולואי שיצאנו ידי חובתנו במה שהתרחש עד עתה.

אף בנושא הנידון היתה חזרה על ענין המסופר בתנ"ך. לא היתה זו עליה על ידי עזרא, שכן כפי שהוסבר פעמים מספר קיימת גלות מרה וחושך כפול ומכופל ההולך וגדל ונהיה גרוע מיום ליום. הוכחה לכך היא בזה שלפני שלש שנים לא היו מעיזים להעלות את השאלה על סדר היום, ואילו עתה העיזו לא רק להעלותה, כי אם גם לפסוק להיפך מן ההלכה הברורה, כפי שיתבאר. ברור, אם כן, שהחושך גדול

יותר ממה שהיה לפני ג' שנים. מצד שני יש כאן הצלה של יהודים רבים, כן ירבו. כאשר דנים איפוא בטובתה של ארץ ישראל, אשר איש לא ישלול שהיא הארץ הקדושה — הרי יש לדעת שאת הארץ הקדושה רוצה הקב"ה שיבנו כפי שהורה בתורתו הקדושה. ההוראה היא ברורה בקל-והומר מן העליה שעל ידי עזרא, שהיתה על פי הנבואה, כמסופר בתנ"ך, עד שכורש הכריז עליה כעל הודעה מאלקי השמים ל"ויעל". אז שרר מצב כזה שעלו גם נשים נכריות שכבר השתקעו עם בעליהן בארץ ישראל, ועזרא, שהיה כהן, מתלמידיו של אהרן, אוהב את הבריות וכו' — קבע שלטובת ארץ ישראל, לטובת "לכם ולנו", לטובת "לכנות בית לאלקיננו", לטובת הגברים ואף לטובת אותן נשים — יש להוציאן.

השלב הראשון בתהליך

עתה כאשר חזרה התופעה והדבר הגיע אל תשעת היהודים, הרי ארבעה מהם השיבו בהחלטיות שיש לנהוג, "להוציא את הנשים".

— לא היתה להם ההעזה לומר זאת בפירוש, ורק הסבירו שישנם כאן סוגים שונים וכו'. כל הצרות נובעות מאמירת מחצית האמת, שאז איננה מתקבלת. כאשר נאמרת האמת כולה הרי "אמת ראה ויקוד ארצה", ואם על משה רבינו נאמר שבראותו את מדת האמת נפל על פניו — כל שכן שבעולם שלנו אין דרך אחרת מאשר לומר את האמת כולה, ואז היא מתקבלת.

ברם, כאן אמרו רק מחצית אמת ואמת חבויה, כך שהקביעה היתה שהרישום צריך להיערך באופן כזה —

אף חמשת הנותרים הרי מאיזו סיבה שתהיה הדגישו שאין הם פוסקים עתה בשאלת "מיהו יהודי", כי אם בשאלת הרישום בתעודה וכו', שלא הפקיד יהא הקובע בשאלה זו שכן עליו לקבל בתום לב ההצהרה שתינתן לו. אין בדבר זה כל הגיון, שכן הוא יודע שהצהרה היא שקר ואף זה עצמו שבא לרשום יודע שזה שקר, אך אין מקשין על רצונו של אדם לפסוק כן, תוך הבאת נימוקים, כפי שנדפסו כבר. בכל אופן הם עצמם הבהירו שאין זו דעת הכל, כי אם דעת רוב של חמשה נגד ארבעה, רוב של קול אחד, וכי כל השאלה של "מיהו יהודי" אינה עומדת לדיון.

גם כך לא ניתנה כלל תרופה לצרה הנובעת מכך לכל התפוצות, כולל התפוצות שבארץ ישראל, שכן הדור הנוכחי הוא כזה הנתלה בקולא ולא בחומרא. איש לא ילך לשאול את חמשת היהודים מה היה נימוקם ומה היתה כוונתם, וכשיש מיסמך רשמי של הממשלה המאשרת שפלונית בת פלונית היא יהודיה אין הבדל מה הם הנימוקים לכך.

התעוררה סערה, אך שוב היתה זו הגישה האמורה שלפיה אין הדור מסוגל לסבול את האמת כולה ולכן יש לומר את האמת רק למחצה ולשליש ולרביע, קצת להשתיק וקצת לומר בנוסח פושר. לא אמרו כפי שאמר עזרא ופחדו אפילו לחזור על פסוקים מפורשים בתנ"ך, אף מבלי להסתכן באמירת דברים משל עצמם.

השלב השני — החמור יותר

אז צץ הרעיון שבמקום שיהא לדבר אישור של חמשה יהודים בלבד, אשר כנגדם עומדים ארבעה ואומרים להיפך והם מהווים מיעוט שאינו בטל — הובא הדבר למקום בו יושבים מאה ועשרים (יהודים וגוים) ושם הוצגה השאלה בפירוש „מיהו יהודי“, לא כשאלה של רישום פורמלי, ונתקבלה שם החלטה של רוב גדול אשר מספיקה תעודת גיור. כשהוצע להוסיף תיבת „כהלכה“ — לא ניתן הדבר, והטעם מובן. לאחר מכן באה תוספת בעל-פה שתעודת הגיור מתקבלת מכל מדינה ומדינה ועיר ועיר בהתאם לגיור הנהוג באותו מקום. ואם לא די בכך ניתן ברכים הפירוש, באופן שאין מקום לספק, שבכלל זה גם הגיור של הנקראים „ריפורמים“.

פירושו של המושג „ריפורמה“ — הוא: שינוי. מספיק איפוא המושג לכשעצמו ללמדנו את טיב הדבר. אך כשנשים לב למעשה נראה שאין צורך כלל להתעמק במשמעות הגיור של הריפורמים, כיון שהללו עוסקים בכך שנים רבות וידוע איך נראה הדבר: כיון שהכל מעשה ידי אדם — עושה כל אחד כפי העולה על רוחו. „מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשונו“... ובתוך כל עיר ועיר ישנם כמה סוגים. כך ישנם ריפורמים המכריזים בגלוי ש„אין בעל הבית לכירה“, אין, כביכול, אלקים. איני יודע אם גם אלה עוסקים בגיור, אך ידוע איך הוא הגיור של אלה מביניהם האומרים שיש בעל הבית לכירה זו: גיורם הוא פחות מגיורה של פלונית בת פלונית שהגישה את התביעה בארץ ישראל! לדידם — כאשר מישהו נותן הצהרה שהוא יהודי — הוא נעשה יהודי, כעבור שלשים יום הוא מתחרט — והריהו גוי, שוב עוברים שלשים ימים והוא הופך ליהודי — ואז הוא יהודי! כך נוהגים: לומדים במשך מספר שבועות ענינים הנקראים אצלם „יהדות“, ולאחר מכן מוציאים תעודה שפלוגי התגייר, והוא יהודי...

מאחר שנפסק שלפי הצדק והיושר יש לקבל גיור שאינו לפי ההלכה — שהרי היה מאבק על הכללת התוספת „כהלכה“ והדבר לא נתקבל (גם הענין של ריפורמי לא נכלל בפירוש אך הוא מופיע בתוספת שבעל-פה לפיה נקבע שהבא ממקום בו הרבנים הם שומרי תורה ומצוות צריך להיות הגיור אצלם ואילו בקהלה בה הראבאי הוא ריפורמי ועוסק בגיור יתקבל הגיור שלו, וטיבו של גיור זה ידוע) — הרי שעל מי שהחמשה לא אמרו שהוא יהודי — פסקו המאה ועשרים שהוא יהודי. בשלב הראשון היה רק מקום לחשוש מכאלה המחפשים „הקלות“ שיעטו על המציאה ולא ישימו לב לכך שאין כאן פסק דין „מיהו יהודי“, אלא בקשר לרישום פורמלי גרידא, ואילו כאן, בשלב השני, נפסקה במפורש שאלת „מיהו יהודי“ ובאה התוספת שתוכר תעודת גיור של ראבאי ריפורמי אשר, כאמור לעיל, ידוע ומפורסם טיבה.

„המצאה“

לאחר מכן צצה „המצאה“: כשירצו אלה להינשא, או להתגרש, בארץ ישראל — יהיה לרבנים בארץ הכח למנוע מאתם נישואין או גירושין.

ברם, אין כל הכרח להינשא באי, ובכלל אין נידונית כאן שאלת נישואין וגירושין כי אם שאלת „מיהו יהודי“. יתר על כן: דבר זה עצמו לא יוכל להתקיים

לאורך ימים. אם לכל דבר נחשב פלוני ליהודי — איך איננו יהודי לגבי נישואין וגירושין?! — אם לא הצליחו לשמור על משמעות „מיהו יהודי“ שבהתאם לחזקת שלשת אלפי שנים בתולדות ישראל — ודאי שלא תהיה אפשרות לשמור על „הישג“ שאין לו שחר ואין לו הגיון, קביעה על אדם שהוא יהודי לכל דבריו פרט לנישואין וגירושין, איך יוסבר דבר זה? בתשובה ש„כך עלה ברצונם“? אם הוא יהודי מדוע אי אפשר לתת לו נישואין וגירושין, ואם אסור לתת לו נישואין וגירושין, משום שאינו יהודי — מדוע הוא נחשב כיהודי לגבי דברים אחרים?

ועוד: הרי הדבר התפרסם והגיע לכל תפוצות ישראל, והלואי יתקבלו החומרות כפי שמתקבלות הקולות, וכבר עטו על המציאה בטענה שלשם מה דרושים כל הקשיים, הנעשים ע"י השלחן ערוך, הרי אפשר לשנות את השלחן ערוך כפי שעושים הריפורמים עשרות שנים. ובחוץ לארץ ודאי שיתנו לו חופה וקידושין, ובפרט אם יביא את המיסמך המאשר את יהדותו.

התוצאות העלולות להיות

אין צורך להסביר את תוצאות הדבר הן בתפוצות ישראל והן בארץ ישראל. אם לא יחול ח"ו שינוי בזה תוצף ארץ ישראל בכאלה ותהא המדינה מורכבת מיהודים, צידונים, אשדודים, עמונים ומואבים בשמותיהם הנוכחיים.

איש אינו משלה עצמו שהאדם שנתן הצהרה שמהיום והלאה רצונו להירשם כיהודי — שכח את פולניה, וכאשר תיווצר התנגשות אינטרסים בין פולניה לבין ארץ ישראל יותר על פולניה ויעשה למען א"י. אשה שגדלה בפולניה והיא פולנית וחינכה את ילדיה כפולנים — הרי מהווה היא גייס חמישי אשר יפעל בשעת התנגשות בין פולניה, או רוסיה המועצתית או רומניה לבין ארץ ישראל.

זו ה„טובה“ לבנין הארץ. ומה בדבר ה„טובה“ לנשים עצמן? — יש בזה רעה להן עצמן: לעולם לא תחושנה עצמן חפשיות, לעולם לא תרגשנה שהן מקובלות כיהודיות, וכך ייווצר אצלן פיצול נפשי. בנפשן פנימה הן פולניות, רוסיות או רומניות ואילו בעיניהם מסויימים עליהן להתנהג כיהודיות. לאחר מכן, לגבי הילדים, שוב באה צרה של פיצול וכו'. בסופו של דבר יתפוצץ הענין ומהו עצמן יצא קול צעקה: „מדוע מכריחים אותנו לחיות חיים כפולים, חיי סתירה?“ התיינה מהן צרות על שרשמו אותן כיהודים.

על ה„קושיא“ הידועה

כאן הופיעה ה„קושיא“ הידועה: אם נקבע כפי שהקב"ה רוצה, כפי שהתורה והשלחן ערוך רוצים שכיהודי נחשב מי שנולד לאם יהודיה או התגייר לפי ההלכה — ייווצר מצב שמי ששימש כמנהיג לחבלנים לפעולות הרס וריצחת יהודים, אלא שאמו יהודיה, ייחשב כיהודי לפי ההלכה, ואילו מי שנלחם על תעלת סואץ או במקום אחר ושפך דמו להגנת ישראל, אלא שאמו גויה, יירשם כגוי.

היתה זו קושיה „כבירה“ אשר נועדה לסתום את הפיות כי יפחדו להשיב עליה. לאמיתו של דבר ידוע „פלא“ זה לילד קטן, „בן חמש למקרא“, כיון שישנה הלכה

מפורשת בתורה שבכתב, האומרת שיהודי שרצח ר"ל יהודי — חייב מיתה, ועם זאת אסור לפגוע בגוי (אם לא הרג יהודי) גם כשלא הגין על יהודי. יתר על כן: „בן סורר ומורה“ שנולד לאב יהודי ולאם יהודיה אלא שהוא סורר ומורה (בהתאם לפרטי הגדרה זו בהלכה) — מגיע לו עונש מוות, המיתה החמורה ביותר מתוך ד' מיתות העונשים — סקילה דוקא משום היותו יהודי, ואילו בן סורר ומורה של גויים אינו חייב מיתה. איש אינו שואל — גם „בן חמש למקרא“ אינו שואל: היתכן שהיהודי חייב סקילה במקרה זה ואילו בגוי אין לנגוע?! הדבר מובן וברור: לפנינו סוגים שונים. עצם היותו יהודי — מחייב אותו הגבלות מסוימות. ברם, יש יהודי טוב וצדיק גמור שמגיע לו גם העולם הזה וגם העולם הבא, ומצד שני — הרי נאמר: „נתתי לפניך את החיים ואת הטוב“, ואת ההיפך, הקב"ה נתן אפשרות בחירה חפשית לכל יהודי, והוא מתחנן: „ובחרת בחיים“, אלא שישנם בכל דור ודור גם בדורנו, אנשי „להכעיס“ כי רוצים דוקא לנהל מלחמה עם אמם, סבתתם או סבם, אם מלחמה ברוחניות — בכך שהם רוצים להרוס, ודוקא כארץ הקדש, דברים שכבא וסבתא מסרו נפשם למענם על קידוש השם, אם מלחמה בגשמיות. אחד כזה, הרוצה להלחם בגשמיות עם סבתו וסבו, נרשם ל„אל פאתאח“, וכיון שיש לו „ראש יהודי“ הריהו מתמנה למנהיג, כך שהוא עושה צרות יותר גדולות. לפי התורה מגיע לזה דאל פאתאח עונש מוות, ואילו את הגוי המגין על הארץ, יש להושיב בכבודו של עולם וכו'.

סמכותו של רב

כבר היה מעשה, המסופר בגמרא, במסכת שבת, בגוי שבא לפני הלל הזקן ואמר לו: „גייני ע"מ שאהי כהן גדול“. חז"ל אומרים שהתורה הזהירה ל"ו פעמים מפגיעה בגר (ולגירסא אחרת: מ"ו), ועוד — בתורה שבעל פה. אין מדובר כאן באדם שאינו מן הישוב „בשופטני לא עסקינן“ (איננו עוסקים בשוטים). היתה לו לגוי סברה פשוטה: הרי לפנינו אפשרות של הוספת בן לעם ישראל, והרי התורה הזהירה 46 פעמים לא לפגוע בגר, ואם כן — יש להראות לו חיבה ואותות קירוב ולעשותו לפהן. ברם הלל השיב בפשטות שאמנם ככחו ובסמכותו לגיירו, אבל אין לו אפשרות לעשותו לכהן גדול, או כהן-סגן או אף כהן סתם. מדוע לא וויתר לו הלל? — משום שאין הדבר תלוי בהלל, ואילו היה רוצה הלל לעשותו לכהן לא היה נעשה כהן, למרות שהלל היה מגדולי התנאים.

אף כאן: רב הרוצה לגייר שלא כפי הנפסק בשלחן ערוך — אין הגיור תופס כלל. כאן אין חילוקי דעות אם „מילתא דאמר רחמנא לא תעביד — אי עביד מהני או לא“, לכל הדעות אין בסמכותו של הרב אלא בהתאם לאמור בשלחן-ערוך. ענינו של הרב מתבטא בכך שבשעה שישנם כאלה שאינם מתמצאים „באותיות הקטנות“ או שאינם קוראים בלי נקודות או שאינם מבינים פירוש מסוים — הרי הוא, הרב יודע כל זה, אך אם יעשה „ריפורמה“ — יחדל מלהיות רב. אין פירוש הדבר שהוא רב-ריפורמי, אין הוא רב כלל ולכן אין גיורו גיור ואין פסק דינו פסק.

ישנה הלכה האומרת: „כל יתר — כנטול דמי“ (לגבי טריפות). אין פירוש הדבר שהאבר המיותר נחשב כנטול וחסר, שכן אז לא היה זה טריפה, כי אם שגם הגוף

הבריא נחשב כפגום בגלל היתור. גם כאן — כאשר באה תוספת שאין השלחן-ערוך מקבלה, הרי „כל יתר כנטול דמי“.

זכותנו על ארץ ישראל

מה פירוש „אין השלחן ערוך מקבלה“? — ה„שלחן ערוך“ אינו ספר מעצמו. „שלחן ערוך“ מבוסס על המשנה, הגמרא, הראשונים והאחרונים, והם מבוססים — כביטוי הגמרא: „מנא הני מילי? — אמר קרא“ — על התורה שבכתב, משה קבל תורה מסיני. אלה גם מהווים את הבסיס היחיד לזכות עם ישראל על ארץ ישראל. זכות זו אינה משום כך שלפני שבעים שנה הגיעו יהודים לארץ ישראל: אז היו בה תושבים אחרים שהקרקע היתה ברשותם כמה מאות שנה. הביסוס לזכות זו הוא, כפי שנאמר מספר פעמים, קיומה של „ברית בין הבתרים“, בה הבטיח הקב"ה את הארץ לבני ישראל. זו „חזקה“, זו הבעלות וזה הביסוס לזכות עם ישראל על הארץ, „להם ניתנה הארץ“. כאשר משמיטים את השלחן ערוך, את התורה שבעל פה ואת התורה שבכתב ומחליטים להתחיל לבנות מהיום והלאה מחדש — משמיטים בזה את הביסוס לשייכותנו אל ארץ ישראל.

נכון אמנם שכבשנו אותה, אבל, כפי שרש"י אומר, „אומות העולם אומרים: לסטים אתם שכבשתם ארץ שבע אומות“. תוקפה של טענת היהודים לזכות על ארץ ישראל, הוא — היותה „ארץ אבותינו“. המושג „אבותינו“ אינו מתכוון לבני דור קודם, כי אם לאבות האומה, אברהם יצחק ויעקב וכו', והרי חלה בינתיים הפסקה של אלף וכמה מאות שנה!?

אם משום שזו ארצנו אשר נגזלה מאתנו ע"י זרים שגירשונו מארצנו, ולכן מגיעה לנו הארץ — הרי לפי זה אפשר גם לגרש את נשיא ארצות הברית מווינגטון ולהושיב שם אינדיאני, שלו היתה שייכת וווינגטון?! ברם, למרות שכבר באו אינדיאנים לטעון תביעה זו — אין עולה כלל על הדעת להתחשב בזה. ההבדל הוא, איפוא, בזה שכאן ישנה „ברית בין הבתרים“, לפיה שייכת ארץ הקדש לעם קדוש.

כאשר משמיטים את השלחן ערוך ואומרים שזה שייך לסוג מסוים של יהודים המהווים מיעוט ולא המה הקובעים את סדרי ארץ הקודש שכן אין זו מדינת הלכה — והלכה פירושה: תמצית התורה שבכתב והתורה שבעל פה — כאשר אין קשורים ר"ל אל התורה שבכתב והתורה שבעל פה, אין כל מקום לתביעה ולבעלות על ארץ הקדש בכלל. היא שייכת, אם כן, לעמים אחרים שהיו בה עד לפני מאה שנה או שבעים שנה (ואלה שהגיעו אז לארץ היו אנשי הלכה, שומרי תורה ומצוות).

הפתח בהישארות באופוזיציה

כאב הלב גדול יותר — עתה מותר הרי לגלות את סיפור המעשה — שכן היה אפשר להשיג שיהיה כתוב: „גיור כהלכה“. אלא שלשם כך היתה דרושה טפיחה על השלחן והכרזה שאין זה נושא למיקוח — לא משום שזה או פלוני הם עקשנים הרוצים לכפות דעתם, אלא משום שאין להם סמכות לשנות דבר שאינו ברשותם, ואז היו מסכימים לכתוב „גיור כהלכה“. אך לשם כך היה צורך להשמיע את כל האמת:

„איננו יכולים לוותר על זה, ואם אינכם מסכימים — נמשיך להיות ידידים אך אנו נשב באופוזיציה ואתם תישארו בפנים“.

מה כאן האסון אם נשארים באופוזיציה שלשה, ארבעה, חמשה ימים? לאחר מכן היו מוזמנים חזרה, ואף אם אכן לא היו מוזמנים — הרי סוף סוף יש לכל דבר גבול, עד כאן ותו לא, אלא אם כן ישנה החלטה לוותר על הכל ובלבד לא להיות באופוזיציה. כאן היה המצב, כאמור, שהיה צורך להתאפק חמש דקות, ובמשך חמש הדקות לומר, בלי צעקות ואפילו בלי דפיקות על השלחן, שכל הענין אינו בסמכותו של מישהו ואין ברירה. לא שיש כאן לחץ מצד רב מסוים או יהודי בעל-הבית מסוים, אלא שכך נאמר בתורה וכך נפסק בשלחן ערוך ואינני יכול לשנות את השלחן ערוך. יכול אדם לקיים את השלחן ערוך או לעשות להיפך, אך אינו יכול לשנותו. אלה דברים ברורים ופשוטים הידועים ל„שמאליים“, אלא שהם מצפים שה„ימניים“ — הנקראים בשם ימניים — יאמרו אותם בתוקף.

אלא שהורו באצבע: הרי יצאת פעם לאופוזיציה והיתה זו בחינת „בכיה לדורות“, זמן רב עבר עד שנכנסת חזרה, ודבר זה עלול להישנות! אז נבהלו ולא אמרו את הצריך להיאמר, ונעשה טלאי, ולאחר מכן נוסף לטלאי תיקון בעל פה, „ויצא העגל הזה“.

כאמור לעיל, לא רק שאין בזה שום תיקון לעומת פסק הקודם, אלא שזו הפירצה הגדולה ביותר: זו החלטה של 120 יהודים — בישיבה נכחו פחות מזה אך הם מדברים בשם 120 — האומרים שהם מייצגים שנים וחצי מיליון יהודים האומרים „כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים“. אף אם לא הכל מקבלים גירסא זו, הרי ישנם רבים שישישו לנצל את הדבר, ויגרום הרס ר"ל בתפוצות ישראל, בין יהודי חו"ל, וגם הרס ארץ ישראל על ידי הכנסת גייס חמישי לארץ.

טבע ולמעלה מן הטבע

ישנה קושיא ידועה: אם סוברים שבאמצעות גיור ריפורמי לא ישתנה הטבע — איך יתכן שע"י טבילה במקוה ישתנה הטבע?

— אילו היתה ארץ ישראל מתקיימת על הטבע, אילו היתה לארץ ישראל זכות קיום לפי חוקי המרקסיזם והסוציאליזם וכו' — היה מקום לחישובים שעל פי טבע. ברם, לפי המרקסיזם והסוציאליזם ושאר כל התיאוריות אין אפשרות קיום בארץ ישראל כשבשטח שבו היא נמצאת מתנגשים האינטרסים של ארצות הברית, של רוסיה המועצתית, של צרפת, של אנגליה ושל כל המדינות הערביות השונות. אל שטח זה, ת' פרסה על ת' פרסה לטושות עיני כולם. אין ארה"ב מסכימה להקמת גוף שיהא אדון לעצמו ולא יהא כפוף לבעלותה, כך גם רוסיה, כך גם צרפת, כך גם אנגליה וכך גם הערבים.

ובכל זאת, הרי זה למעלה מדרך הטבע לגמרי, כשם שהיה הנצחון לאחר מלחמת ששת הימים. נכון אמנם שהיו אוירונים וכי היתה הפתעה וכו' וכו', כפי כל ההסברים שכל אחד היה מסוגל למצוא לאחר המעשה. אבל הכל יודעים מה היו החישובים לפני המעשה. להיפך!

כך גם בנידון: נכון, אמנם, שגם לאחרי טבילתה במקוה היא נשארת קשורה לטבע, וקיימים קשרי משפחה עם סקוטלנד, או עם פולניה וכו', אבל אז אפשר לבוא בתביעה כלפי הקבי"ה: נתת לנו את איי שהיתה שייכת תחלה לז' אומות, ללי"א מלכים, ולעומתם יצא מלך אחד ויחיד, יהושע, וניצחם, ואתה ציויתה עלינו שהטובלת במקוה באה בקהל ה'. כך אנו בטוחים מכל הצדדים.

אבל עתה, אם יארע משהו ח"ו — האם יהיה אפשר לבוא אל 120 היהודים ולצעוק? — הם לא יהיו אז בכנסת, הם לא יקשיבו לטענות, הם לא יוכלו לתקן דבר, כיון שהם בשר ודם כמוני וכאחרים.

בכלל, כאמור לעיל, אין אומרים שעלינו להיות להוטים אחרי גרים, ואין נידונית כאן שאלת כפייתתה של פלונית להתגייר. כאן נידונה שאלת ההבהרה והידיעה שיהודי הוא יהודי וגוי הוא גוי. אסור לפגוע בגוי ו„מפרנסין עניי נכרים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום“ וכו'. אם הוא נוסף לכך מחסידי אומות העולם הרי, כפי שאומר הרמב"ם, יש לו חלק בעולם הבא, וזאת מלבד הגמול בעולם הזה. ברם, גם חסיד אומות העולם אינו יהודי, ולכן — לא לגבי נישואין וגירושין ולא לגבי שאר הענינים הקשורים ביהדות אין הוא יהודי, ואף אינו נדרש ואינו מתבקש להיות יהודי. אין כל מצוה לגייר גוי — יש רק מצוה להמנע מלהזיק לגוי — ואדרבה: גוי הרוצה להתגייר יש להשפיע עליו להימנע מזאת.

שעת הכושר שהיתה לפני מספר שבועות, אילו עמדו בתוקף עוד חמש דקות, להוספת המלים „גיור כהלכה“ — חלפה כבר, כאמור, אך יחד עם זאת, לפנינו דבר שהוא מעשה ידי אדם, וכבר היה לעולמים שתחלה היה רוב לכך ולאחר מכן היה הרוב להיפך והחוק שונה. גם עתה יכול להיות כך, אבל הדבר לא יושג אם ילכו, כפי שהיו אומרים פעם, „צעד אחד קדימה ושני צעדים אחורה“ — מתוך פחד שמא יורו באצבע גדולה או קטנה: אתה עלול להפסיד משרה או אימון העם, או עלולים לומר עליך שאתה אכזרי, ולכן עליך לוותר על השלחו-ערוך.

משמעויות נוספות של „תיקון“

יש לדעת את כל האמור, לפחות מהערב, ממחר בבקר, ולהבא, וללמוד מזה שאם רוצים להשיג דבר אמיתי הכתוב בתורת אמת אין להתבייש ממסירת הדברים כפי שהם בתורת אמת, אדרבה: אילו היו עומדים בתוקף היה הדבר נקבע אחת ולתמיד. ניתוח קשה — אך עשוי. במקום זה נעשתה פשרה, אשר ככל פשרה — שני הצדדים אינם מרוצים ממנה, כך שמחר ומחרתיים וכעבור זמן תתחדש שוב המלחמה, אלא שאז יהיה המצב קשה ותוקף הטענות יהיה חלש יותר שכן אם ייתרתם מעט מדוע לא תותרו פעמיים „מעט“ ומחרתיים — שלש פעמים מעט. ויהיה ענין של פירוד הלבבות מדי שבוע בשבוע וכו' וכו'.

כאמור הרי לאשרנו עדיין לא מאוחר מדי לא רק משום שכעת הדבר קל יותר, שהרי סוף סוף אין לנו ברירה, כי דבר ה' יקום, אי אפשר הדבר שחס ושלום קיומם של בני ישראל יופסק, שזה יכול להיות בשני אופנים או על ידי כליון גשמי או על ידי כליון רוחני, או באופן שלישי, שיכניסו לשם מאות מאות משפחות אשדודיות, צידונית ומואביות וכו', וממילא לא ייראה היהודי.

ואין זה כמו שדובר לפני 21 שנים, שזה קשור בשחרור, כעת זהו ענין של מלחמת הקיום, כשם שאז היה זה משום שחרור ביחס לערבים שמסביב, ולא שאלה של קיום, ואילו כיום הערבים עצמם מכריזים שזהו מלחמת הקיום, או לזרוק ר"ל לים, או שמוכרחים להלחם אתם, על דרך אחרת אין הם יכולים להסכים, וכך גם ברוחניות, לא עומדת כעת השאלה אם תתוסף משפחה שתתגייר כהלכה או שלא כהלכה, השאלה היא אם בעוד מספר שנים ישארו יהודים בתור עם יהודי, או שיהיה זה צירוף של המון גוים רבים, רק זאת, פלוני נרשם כיהודי למשך שלשים יום, פלוני נרשם כיהודי למשך ששים יום ושלישי — לתשעים יום, ולאחר מכן הוא התחרט, ולאחר מכן שוב נרשם כיהודי, אחרי זאת יש לו נכדים או שאין לו נכדים וכו' וכו'. ר"ל, הרי זה ענין של מחיית זכרם של שונאי ישראל.

הוכחה נוספת

הנה ישנם ראבאיים ריפורמים שעלו על דרך „טובה“ יותר: לשם מה להביא את הגוי אל היהודים ולעשותו ליהודי, אפשר הרי לקחת יהודים ולהכניסם ר"ל לכנסיה, ולאחר מכן להכניס את „אותו האיש“ בתפלותיו, וזה יהיה הקאנגרעגיישן שלו, ואין זה דבר שצריכים לפחד ממנו בעוד שנה או שנתיים, זה כבר אירע לפני שנה, לפני שנתיים ולפני שלש שנים, ששלחו ילדים לטמפל ריפורמי, ובא הראבאיי ואמר לעצמו לשם מה עליו לומר דרשה שאין לו טעם בה ואין להם טעם בה, ולקח את הילדים, המדובר בתינוקות של בית רבן, ילדים בני 10, 13, והעביר אותם לכנסיה שהיתה בשכונתו, ובחר ביום ראשון בשבוע, ביום בו נערכות שם התפלות שלהם, וכדי שהילדים לא ירגישו עצמם כזרים ועומדים בחוץ, שידל אותם להשתתף בשירה של מקהלת הכנסיה. זה אירע אשתקד בניו יורק, וידוע שמו של הראבאיי, שם הקאנגרעגיישן, הקיים עד היום הזה, הראבאיי מקבל את משכורתו עד היום הזה, וזו עוד נקראת קהלה יהודית והנמצאים בגיל חינוך מתחנכים בצורה הזאת, הראבאיי מתיצב בראשם ומוליכם לכנסיה, ושם הוא משתפם במקהלה. בדרום ארצות הברית הוחגה חגיגת בר-מצוה עם הכמרים, ראבאיי זה אף נקרא בשם „כהן“, וכיון שהוא גם כהן וגם ראבאיי מי יאמר לו מה תעשה, במיוחד כאשר הוא גם זוכה לפרסומת.

הגיור של ראבאיים אלה יתקבל לפי ה„תיקון“, גיור שמשמעותו — לא הפיכת גויים ליהודים כי אם הפיכת יהודים לגויים.

מהותו של יהודי

יהי רצון, כמו שמובא ב„תורה אור“ — צריכים הרי לסיים בדבר טוב — הטעם מדוע נקראים בני ישראל במגילת אסתר בשם יהודים בלבד ולא — כפי שהם נקראים בתנ"ך כולו — בשמות ישראל, בני ישראל, יעקב, ישורון, עברים, במגילה הם נקראים רק בשם „יהודים“. ומסביר רבנו הזקן, שזהו מה שהגמרא אומרת שכל הכופר בעבודה זרה נקרא בשם יהודי. מה היה ענינו של המן? הוא לא רצה להשמיד את הגוף, הוא רצה „להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים“, היינו כל אלה שהם כופרים בעבודה זרה, ואילו עלתה ר"ל וחי' מחשבת חוץ לכפור לרגע, לא היתה נגזרת עליהם גזירת המן.

קוראים שוב את סיפור המגילה — מגילת אסתר — בשנת תשל" — הרי לדעת: הנה היה ההמן שבדורנו, היטלר, והוא רצה להשמיד להרוג ולאבד את היהודים, את אלה שכופרים בעבודה זרה, ולכן אלה שרוצים להלחם בהיטלר ענינם הוא לכפור בעבודה זרה. מהו ענינו של עבודה זרה? עבודה זרה אין זה לא לשון, לא לבוש, לא תרבות ולא אכילה ושתייה, עבודה זרה הוא ההיפך מאמונה. גם היטלר גם המן אמרו והבהירו מה זו אמונה, לא יכרע ולא ישתחוה לאלקים אחרים עדיין לא מספיק, אלא הוא פירש שהכוונה למפוזר ומפורד בין העמים ודתיים שונות מכל עם — זהו ענינו של יהודי, לא שהוא מזדנב אחרי כל הגוים ורוצה שיחשיבו אותו לא גרוע מהגוי, והא ראייה — הוא מתנהג כמו הגוי, יש לו אותם חוקים, אותם מנהגים ואותן מדות הצדק והיושר, בא המן וטען שדתיים שונות ומרדכי ואסתר לא הפריכו טענתו זו שהרי הם לא טענו שזה לא נכון, אסתר רק טענה שהם מוכנים להימכר לעבדים ולשפחות אך לא הכחישה את עצם העובדה, אכן אמת הדבר, אם רוצים שיהיו יהודים היפך דעתו ורצונו של המן או של היטלר וירושיו, אין עצה אחרת, אלא — דתיים שונות מכל עם. רק על ידי כך יש קיום לעם היהודי, נלחמים בהמן ובהיטלר, ונלחמים עם הערבים שלא יבצעו את אשר זוממים וכן לא יבצע, אל זר אשר בקרבך" — היצר הרע את אשר הוא זומם.

זו הדרך

ואז ישנה ההבטחה, שאם יהודי עומד בתוקף שלא יכרע ולא ישתחוה גם כשאומרים לו שכן צוה לו המלך, כי יש לו צו מאת מלך מלכי המלכים מלכו של עולם, הדבר בטוח אז שלא יגזעו בו לרעה. כי אם ונהפוך הוא שנפל פחד היהודים עליהם, עד שמרדכי מתמנה למשנה למלך כל זמן שנמצאים בגלות ויש בכך משום הכנה קרובה ומשום כלי להמשכת ברכת ה', להקמת מלכות ישראל, על ידי הקביעה של הוי' ימלוך לעולם ועד והיתה לה' המלוכה, שזה יהיה כשיהיה עלו מושיעים בהר ציון — כפירוש רש"י בפשטות ובפשטות ובהחלטיות שזה מכוון על מלך המשיח שהוא יהיה המושיעים בהר ציון ואז יהיה והיתה לה' המלוכה, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו בקרוב ממש מתוך שמחה וטוב לבב, ונלך בנערנו ובזקננו בכנינו ובבנותינו. אמנם יהיו גם גויים כפי המובא בתנ"ך ועמדו זרים ורעו צאנם, הם לא רוצים להתגייר, אין צורך להכריחם להתגייר וגם אין צורך לרצות בגיורם. ענינם הוא להשאר זרים ועל ידי כך הם ממלאים תפקידם בעולם, ואילו יהודי ממלא את תפקידו בעולם על ידי שהוא נעשה למקור להפצת תורת אמת ומצוותיה, שהן מצוות אמת ומשום כך אין כאן מקום לפשרות. בכל מקום שהיתה עמידה תקיפה הושגו הדברים, לא רק בין גויים, כי אם גם בין יהודים. «כן תהיה לנו», אם החל ממחר תהיה עמידה תקיפה של יהודי מול יהודי אחר שיאמר לו את האמת: «זו הלכה של תורת אמת, שהיא תורת חיים, ומאחר שברצוננו שיהא עם ישראל חי — יש להחזיק בתורת חיים. אין לי סמכות לשנות את הדבר, ויכול אתה לעשות אתי כל מה שתמצא לך הדבר ישאר כך, כיון שלא אני האדון לדבר». אז יושג הדבר אצל היהודים, וכל שכן שיושג אצל הגויים.

אין זה כפי שחוששים שבצורה כזו יהיו מחלוקות וצרות ופירוד הלבבות. זו דרך קצרה הכרוכה בקשיים בתחלתה, אך בסופה — מתוקה, כיון שיימנעו כל

הצרות שלאחר זה. לא כן כאשר ישנה בריחה מן האמת ויש רצון להתפשר, ויתור על שלשה רבעים כדי להחזיק ברבע, זו דרך המוליכה למחלוקת תמידית ולויתור תמידי צעד אחר צעד עד שסוף סוף יהא הכרח להיעצר מבלי יכולת להיענות לכל הדרישות שתבואנה. אם כן מוטב לעשות זאת מתוך שמחה וטוב לבב מאשר מתוך דוחק וצרה ולאחר נפילת ר"ל חללים במובן הרוחני בתפוצות ישראל ובארץ ישראל, משום הויתור שלא במקומו, בגלל הריצה אחר שלום שאינו אלא שלום של שקר המביא מלחמה לאחריה. הדרך היא כמסופר במגילה, עמידה חזקה על הנפש במשך כל השנה כפי שמוסבר ב"תורה אור", שהביאה לאחר מכן לנצחון גמור עד שנפל פחד היהודים עליהם, כאשר גם הגויים הכירו שיש להרים את היהודים ולעזור להם עד שיהא "שמעו הולך בכל המדינות" שאז נעשה "דורש שלום", השלום האמתי, ולאחריה סמיכת גאולה לגאולה גאולת פורים כש"אכתי עבדי דאחשורוש אנן" לגאולת פסח בחדש ניסן, כאשר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" כגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת פורים, תשל" — תרגום חפשי)

במענה למכתב כבוד הדר"ג — דעתי בהענינים מבוארת בדברי בפורים ובל"ג בעומר, ומאז החששות וכו' ע"י נתבססו ביותר.

הניסוח הקיים דחוקים אלו מתפרש על ידי רבים, ובפרט הנוער לאמיתו — היינו: כביטול ר"ל ולא רק במציאות אלא גם באופן רשמי וחוקי את הבדלת ה' יתברך בתורתו הקדושה בין ישראל לעמים, והיא סכנה היל"ת לעצם קיום אומתנו בתפוצות ובארץ.

כל בא"כח דתנו היושב עתה בממשלה מוסיף עוד לכל זה גושפנקא דתית — היפך דין תורת אמת! ואי אפשר לחזק הביטחון והמוראל דעם ישראל ע"י היפך האמת, ואדרבה...

יהי רצון מאלוקי הצבאות שהצבא המגן במסירות נפש ממש על ארצנו הקדושה ועמנו היושב בה ינצח ובקרוב ובנצחון גמור ובלי קרבנות ח"ו ויבוא השלום בארץ, ושכבתם ואין מחריד."

והצבא דהעסקנים הדתיים שעליו לשמור על קדשי עמנו והרבנים בראשו יאמרו דעתם גלוי וברורה בחוקים הנ"ל עם כל המסקנות מזה.

וסוף סוף גם אלו שאינם מכירים לעת עתה בסכנה האימה שבהחוקים, יצטרפו עליהם ויתקנו הפירצה, כי לב כל אחד ואחת בישראל ער הוא להשם ולתורתו אמת.

בכבוד ובאיחול
לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות
המצפה לבשורות טובות

מאשר אני קבלת מכתבם מיום ב' אייר בקשר עם החגיגה השנתית כ"ד אייר, פסח שני, הבע"ל, ויהי רצון שתהי' בהצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ובודאי ינצלו הזדמנות זו לתת דעתם ולכם בכעיות החיוניות הנוגעות לאחינו בני ישראל בארצות הברית, ולכל לראש בשטח החינוך. ודבר בעתו שעכשו מתחילה עונת הרישום במחנה-קיץ וקייטנות, ומהנכון לעורר ולחזק מקצוע חינוכי זה, שמכמה נקודות השפעת מחנה-קיץ — אף שנמשכת רק כמה שבועות, אבל כולם במסגרת מיוחדת חדורה ברוח התורה ומצותי' ולימודי-קודש — מעמיקה ביותר, וק"ל.

וכאן המקום להעלות על הפרק עוה"פ ענין ד"מיהו יהודי", אשר למרבה הצער אע"פ שעברה שנה מה"הסכם הקואליציאני" בזה, עדיין לא בא על תיקונו, חרף ההכרח הגדול בזה ושעוד גדל פי כמה. ולא אאריך בענין המצער. אבל תקותי חזקה שיצהירו עוה"פ עמדתם בזה בכל תוקף, ומעשה עיקר. לעשות כל הדרוש לתיקון הענין. וזכות הרבים מסייעת, בפרט שבכגון דא היא זכות הרבים לא רק בהוה, אלא, כיון שקשור בשידוכים ונשואים, הרי זה זכות הרבים לדורות.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור ובכל
הענינים של הגדיל תורה ומצותי'

(ממכתב ז' אייר, ה'תשל"ח)

... בהיות כאן מעסקני אנ"ש שי' שבאה"ק — בקשתים שיייעו את כ' בהמבצע ד"מיהו יהודי" בכל האפשריות שלהם, ובפרט אלה הדרים בסמיכות מקום להכנסת וכו'. ויהי' שחפץ ה' בידו יצליח שינצל גם הנ"ל לעבוה"ק שלו המוכרחת האמורה ויבש"ט...

(ממכתב כ"ף מ"ח, ה'תשמ"א)

... במ"ש הנ"ל בענין השתתפות בהבחירות, הנה אנו אין לנו אלא דברי נשיאינו, היינו כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר גם עתה עומד במרום ומשמש וגם כאן, ולהבחירות לכנסת הראשונה צוה והשתדל שישתתפו בהם. שמוזה מוכן שלא רק שמותר הדבר, אלא שמחוייבים בזה.

ואף שהכניסה בקאאליציע, לדעתי, אסורה מפני השתתפות בגזירת גזירות נגד וכו' — הנה כל מי שיש בידו תעודת אזרח וכמילא יש בידו רשות הבחירה (ובעצם לקיחתו את התעודה הרי מודה, ולא באונס, בהנהגה דשם), ואם לאחרי זה אינו משתתף בבחירות, וממנו רואים וכן עושים עוד אחרים, ויש מקום לומר שעיי"ז תהי'

הכרעה בחוק „גדול“ או אפילו קטן — בעת שיצביעו על החוק שלא כדבעי, הרי תקלת הרבים, ח"ו, תלוי גם בו. ועדיין לא מצאתי האיש — ועלכער זאל האבען ברייטע פלייצעס שיכול לשאת תקלה זו עליו. מובן שאין הדברים הנ"ל שייכים לאלו אשר אין מכירים כלל בהנהגה או שאינם רוצים לנסוע לאה"ק ת"ו מטעם זה וכו', אבל הנמצאים שם ומשתתפים באיזה ענין שיהי' ורק שבפרט דהשתתפות בבחירות מבליטים קנאותם, ה"ו איפכא מסתברא. ולא עוד אלא שמזיקים את הרבים, וכנ"ל. ובפרט לאחר שראו במוחש במשך השנים שעברו — שהכרעת ב"כ (דעפוטאט) אחד יכולה היתה למנוע ענינים דמכשול הרבים באיסור דרבנן ואפילו באיסור דאורייתא, וד"ל. מובן מעצמו שברשותו לכתוב להנ"ל את כל מה שכתבתי כאן אודות הבחירות, ויכול ג"כ להוסיף חריפות בזה — כי כמה שיוסיף אין זה ממצה את כל הענין. ודוקא לפני מתן תורה ה"י מקום להנהגת נח שהציל את עצמו ולא הוכיח את בני דורו כדבעי, וכדאיתא בזהר הק"ב משא"כ לאחר מתן תורה, אשר כל ישראל הם קומה אחת שלימה. וכמבואר ג"כ בענין מתן תורה דאולינן מני, שאילו היו הששים רבוא חסר אחד (ובמילא גם מיכה שהעמיד פסל — בכלל זה) לא היתה ח"ו התורה ניתנת. וכדאיתא בדברים רבה פ"ז. ח. ובמכדרשב"י...

גב.

תקותי חזקה, שאף שהנ"ל מפרפר בכל עוז לע"ע, הנה ההתחלה שהתחיל לימוד תנאי רבים תעמוד לו להמשיכו יותר ויותר עד שסו"ס תנצח תורת חסידות חב"ד ועניני'. ואם לא בזכות עצמו, הרי עכ"פ בזכות אלו הנשמעים לקולו ושגם עליהם קאי הצווי דיפוצו מעינותיך חוצה.

(ממכתב ט"ז סיון, תשט"ו)

- (1) כדאי לשאול את הנ"ל אם נהנה הוא ומשלם (ומסייעים עי"ז) בעד שירות המים, החשמל וכיו"ב. אם משלם המסים (שמוה ניתן ג"כ להחזקת משרד הדתות — ל' רבים — ועניניו) ועוד ועוד. וה"ו סיוע ממש, ולא השתתפות גרידא. וכמה פעמים נאסר הוא או מהחברותא שלו על אי תשלום מסים? — ואם באמת האלט ער בא דער דרגא אודותה כותב — מפני מה אינו מקיים פס"ד הרמב"ם הל' דעות רפ"ז.
- (2) ח"א קו, א (אף שבמקצת הוכיחם — סנה' קח, ב. ועיין סדיה החדש הזה קיץ ה'ש"ת). ועיי"ש היטב הנהגת משה א"ר היתה — היפך הנמור ממה שכותב הנ"ל.
- (3) ועיין סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל דהנהוג באופן אשר עליו נאמר בו מום לא יקרב להקריב גו', ואוא"ס הכולל כולם לא יסבלנו כו' — דברים מבחילים. ודוקא תמים — יה" לרצון.

נשען על פגישתינו בפאריז בשנת תש"ז ועל הרושם שנשאר לי מפגישה זו, אשר על פי דין תורה מעמידים יהודי בחזקת כשרותו, הנני כותב שורותיי אלו: חבל שבהיותו כאן לא היתה לנו הזדמנות להפגש, ואסתפק כאן בכתב ובקיצור, מאחר שלמותר להאריך על דבר אחריות השעה בקשר עם הבחירות בארצנו הקדושה, ת"ו.

קוה קויטי אשר הבחירות בכלל לא תתקיימנה באשר אין הזמן גרמא לכך, ועל כל פנים אשר תהי' אחדות שלמה בתוך היהדות החרדית בארה"ק ליצר חזית מאוחדת לבחירות.

למותר להאריך לדכוותי אשר בשאלה הנוגעת לטובת הכלל, הנה על כל מפלגה לוותר על רווחים מפלגתיים המנגדים לטובת הכלל, ולמותר להאריך לאיש חרדי אשר לענינים הנוגעים ליהדות החרדית דין קדימה על כל חשבונות של רוח גשמי אפילו אם רוח זה בטוח ואין צריך לומר אם הוא מדומה ומוטל בספק, ובפרט אשר ריוח מדומה זה יכול גם להיות קרוב להפסד.

כוונתי אל חזית המאוחדת היהדות הדתית בארה"ק אשר מוכרחת היא לא רק לטובת הכלל אלא גם לכל אחת מהמפלגות. והנני פונה לכי' כלאיש חרדי אשר מצדו ישתדל בכל מאמצי כוחותיו והשפעתו ליצר חזית מאוחדת אם אפילו הענין קשור עם ויתורים מפלגתיים. והנני בטוח אשר ישים את ענין היהדות החרדית בכללותה בראש וישפיע בכיוון זה בכל מקום שהשפעתו מגעת.

בת"ח על הודעתו בשורות טובות בזה.

(ממכתב ט' סיון, ה'תשי"א)

קבלתי המברק שלו, ובמענה עלי' הברקתי לו היום, וז"ל:

נבהלתי ממברקו מהפרת החזית הדתית. הרבה מאשימים את ... בודאי אם המפלגות יוותרו על רווחים מפלגתיים תתאפשר הקמת החזית, המוכרחת לא רק בשביל הכלל אלא גם לכל אחת המפלגות. תקותי חזקה שבשעה מכרעת כזו תכיר כל מפלגה באחריותה לגבי הכלל ותביא להקמת החזית. בהתאם לשיחתנו כאן בטחוני שישתדל בהנ"ל ותודה מראש בעד הבשורה הטובה שיבשרני בזה. בברכה, המצפה לרחמי שמים —

הידיעה במברק שלו היתה לי הפתעה ואכזבה מרה ביותר, אחרי אשר הבטיחני כי בודאי תהי' חזית מאוחדת ויודיעני אם יהי' שינוי במצב, אשר לכן קויטי בודאות שתהי' חזית, למרות השמועות להיפך, באשר לא שמעתי ממנו על דבר שינוי.

תקותי חזקה אשר כ"מ יתאמץ בכל מרץ להגשמת ענין החזית אם גם מן הצורך יהי' לעשות וויתורים מפלגתיים, בפרט אשר ויתור בזה קרוב לשכר.

הנני מאחל לו הצלחה בהשתדלות הנ"ל ותודה למפרע בעד בשורות טובות בזה...

בטח כבר קבל המברק בענין ההכרחיות בחזית הדתית המאוחדת שנשלח לו בחתימת באי כח החזית הדתית כאן, וגם המברק מ... בנידון זה.

(ממכתב ט' סיון, ה'תשי"א)

במענה לבקשתו מאז לחוות דעתי בשאלת הקמת חזית מאוחדת של המפלגות הדתיות לקראת הבחירות לכנסת הממשמשות ובאות, ומכמה טעמים לא עניתי עד עתה, ואחד מהם הוא, אשר לרוב פשיטות הדבר קויתי אשר גם בלעדי יבוא הענין על פתרונו הנכון, עכ"פ כשיתקרב המועד האחרון להגשת הרשימות, אבל לצערי הרב הנה עד עתה לא קם הדבר ולא הי' ולכן באתי עתה במענה על שאלתו.

ובהקדמה אשר המדובר הוא על דבר הקמת חזית דתית טכנית לקראת הבחירות לכנסת, ובהדגשת המלה טכנית, כלומר שלאחרי הבחירות חוזר המצב ביחסי המפלגות כפי שהי' קודם הקמת החזית.

ודעתי בזה ברורה ומוחלטת, אשר הקמת חזית דתית טכנית היא לא רק רצוי' כי אם גם מוכרחת לטובת המצב הדתי ולטובת מצב היהדות האמתית באה"ק תבנה ותכונן במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו — ברורה עד כדי כך שלפלא כל ספק בדבר — מנקודת מבט המצב הדתי וטובתו.

ולמרות פשטות הדברים אציע, בקצרה על כל פנים, הטעמים ונימוקים המחייבים הקמת החזית הדתית הטכנית, והם:

א. בשטח השכר וההפסד

(א) הסיכויים לרכישת צירים נוספים:

טבעי הדבר אשר בתעמולת הבחירות, כל מפלגה תשתדל לרכוש מספר הכי גדול של קולות. וכיון שהאמצעים העומדים לרשות כל מפלגה מוגבלים הם (בזמן, בכסף, במספר הפעילים כו'), תשתדל לכל לראש לרכו אמצעי' בנוגע לאלה מהבוחרים — שהסיכויים להשפיע עליהם גדולים וטובים ביותר. ובנידון דידן זאת אומרת שכל מפלגה מהמפלגות הדתיות (באם לא תהי' חזית מאוחדת ח"ו) תכוון תוקף התעמולה וההשתדלות — כלפי חברי מפלגות דתיות האחרות, שהרי הסיכויים לרכשם גדולים וטובים יותר מאשר לרכוש קולות מחוגי הבוחרים השייכים למפלגות בלתי דתיות, על אחת כמה וכמה האנטי-דתיות.

וכמו שראו במוחש ובעליל בהבחירות לכנסת שהיו בעבר.

זאת אומרת, שבנוגע לסה"כ של מספר הקולות והמפלגות הדתיות בכנסת — לא תשפיע התעמולה, או על כל פנים תהי' השפעה מועטה ביותר.

מה שאין כן באם תהי' חזית דתית מאוחדת, שאז התעמולה תהי' מופנית כלפי חוץ ויש סיכויים טובים לרכוש קולות מחוגים שונים.

(ב) שיורי הקולות:

מובן ופשוט שבאם תהי' חזית מאוחדת לא ילכו לאיבוד שיורי הקולות של כל מפלגה, אלא יצטרפו לחשבון גדול להגדיל מספר המנדאטים.

(ג) ועיקר הוא — קירוב לבבות לעניני דת:

תעמולת הבחירות רישומה ניכר משך זמן גם אחרי הבחירות, ובאם התעמולה

תהי' מופנית כלפי חוגים שעדיין אינם דתיים מאיזו סיבות שהן, הרי לא רק שיש לקוות לרכישת קולות חדשים כאמור, אלא יהי' בזה ריווח גם בנוגע לקירוב מספר מסויים של אחינו בני ישראל לעניני דת.

(ד) מניעת השמצה הדדית:

כאם לא תהי' ח"ו חזית דתית, הרי תעמולת המפלגות הדתיות תהי' מופנית בעיקרה נגד מפלגות דתיות האחרות, וכנהוג בזה, וכדרך תעמולות של בחירות, אין מסתפקים בהדגשת מעלות המפלגה שלהם, כי אם מדגישים „לא פחות“ את החסרונות של מפלגות האחרות, וכנ"ל כנהוג בתעמולה לבחירות לא תמיד האמת נר לרגלם ורסן לפיהם של הנואמים, ובמילא מגדילים ומגזימים וכו'. ומטבע בני אדם אשר, בסגנון חכמינו ז"ל, ברית כרותה ללשון הרע שתקבל (משא"כ בנוגע לסיפור מעלות עצמו ומפלגתו, שאין רוחשים לו נאמנות מלאה ולפעמים גם לא נאמנות פגומה). והתוצאות מובנות, וכאמור לעיל, לא רק בנוגע לתוצאות הבחירות במספר המנדאטים, כי אם גם בנוגע לרושם לאחרי כן — ביחס לדת ולעניני הדת.

(ה) שלילת חזית דתית — נשק בידי מתנגדי הדת:

עובדה זו עצמה שאין מתדברים ביניהם להקים חזית דתית לבחירות, בה בשעה שכמה מפלגות שאינן דתיות נתדברו ביניהן לילך יחד לבחירות, בודאי תשמש נשק בידי המפלגות הנלחמות במפלגות הדתיות, ובפרט כשיוכלו לצטט מתעמולת המפלגות הדתיות עצמן חסרונות מפלגות הדתיות הפוסלות זו את זו וכו'.

(ו) שוני המצב:

כיון שגדל מספר הבוחרים לכנסת הבאה, ובמילא גדל מספר הקולות הדרוש לבחירת ציר, ולדעת כמה מעסקני אה"ק ת"ו רוב אלו שנתוספו לאחרונה בקהל הבוחרים — אינם שייכים למפלגות הדתיות, הרי שנוי האמור לא לטובת מפלגות הדתיות. שלכן דרוש מאמץ נוסף בבחירות אלו לגבי בחירות שעברו, אפילו אילו היו תוצאות הבחירות שעברו משביעות רצון, ובפרט שהתוצאות היו — אכזבה. והרי זה מחזק עוד יותר הטעמים והנימוקים דלעיל בהכרח הקמת חזית דתית טכנית לבחירות.

ב. הטענות נגד חזית דתית

מהטענות ששמעתי נגד הקמת חזית דתית הן:

(א) אין זה מהכנות והיושר לגבי הבוחרים לדבר במעלות מפלגה אחרת בשעת הבחירות בה בשעה שעד הקמת החזית ולאחרי הבחירות לא תמיד ידברו בשבחה ואולי גם ילחמו כנגדה בכמה שטחים.

ומובן שטענה זו אין לה אחיזה במציאות, כיון שמדגישים בפירוש שזוהי חזית דתית טכנית, שמה מובן שישנם חילוקים עיקריים בין המפלגות הדתיות שלכן אינן מתמזגות למפלגה אחת, ואפילו לא לחזית שתתמיד גם לאחרי הבחירות.

(ב) יש אומרים אשר ישנו איסור על פי תורה לעשות חזית דתית, אפילו טכנית, עם מפלגה שאין שבעים רצון מיחסה לעניני דת.

וגם טענה זו שוברת בצדה, נוסף על מעשה רב בזה — מנהג גדולי ישראל בפולין וכו' שאישרו הקמת חזית טכנית, ואפילו עם אלו שאינם דתיים. ובאה"ק ת"ז גופה היתה כבר חזית דתית פעם אחת, ובפעם השני' שנתבטלה לא ה' זה כלל וכלל מפני טעמי איסור על פי השלחן ערוך, ואדרכה הביטול בא מצד אלו המכונים „השמאליים" שבמפלגות הדתיות, כידוע ומפורסם.

(ג) יש אומרים שישנו איסור נגד הקמת חזית דתית מגדול פלוני —

הנהגה בכלל בכגון זה, פשוט שאין לעשות מעשה בפועל עד שרואים נוסח האיסור בכל פרטיו בכדי לדעת אם מכללא אתמר או בפירוש אתמר, אם נאמר גם בנוגע חזית טכנית, ואם נאמר בנוגע למצב הדומה למצב עתה, שאינו דומה כלל להמצב שה' באה"ק לפני ארבע ושמונה שנים ויותר.

וכן יש לבחון אם אין האיסור חלק משיטה — שכל מפלגות הדתיות אין מתנהגות על פי' ואפילו לא בעקרונות של שיטה זו, ואפילו בענינים שאין בהם סכנה למצב הדתי באה"ק ת"ז, כי אם רק צמצום בפעולות מסויימות ובנוגע לרווחים מסויימים, שאם כן הרי פשיטא שאם מפני רווחים מצומצמים אין מתנהגים לפי שיטה האמורה, אין כל מקום לנקוט פרט אחד מהשיטה ולעשותו טעם להנהגה שתזיק למצב הדתי הכללי באה"ק ת"ז.

(ד) ההנהגה בפועל של כל המפלגות הדתיות במשך כל הזמן וגם עתה — מוכיחה שלא קבלו האיסור כלל (או שה' בנוסח שאינו שייך לבעי' זו). ולדוגמא: בכמה מהעיריות הכי גדולות באה"ק עשו חזית ביניהן (וגם עם המפלגות שאינן דתיות) ומסרו בידיים לידי איש מפלגה האחרת מחלקות חשובות מעניני העיר, ולא רק למספר שבועות כ"א לחדשים ולשנים, והמסירה היתה לא רשות לחוות דעה ולהצביע, כי אם לעש' בפועל בשטחים שבחלקם הם דתיים ובהשאר — משפיעים באופן בלתי ישר עכ"פ — על מצב הדת בעיר. וההצדקה היא — שתמורת חזית זו של כו"כ חדשים והמפורסמת באה"ק ובחול' תקבל המפלגה לידה מחלקה אחרת ובמילא ירויח המצב הדתי בשטח מסויים של עיר זו. — כיון שחזית זו קיימת זה כו"כ שנים ואין פוצה פה ומערער מכל המפלגות — הרי אין כלל מקום לומר שלדעתם יש איזה איסור שהוא בחזית טכנית למשך שבועות אחדים, שאין בה כל ענין של נוטל ונותן ביד, שהנבחרים לכנסת אינם אלא מביעים דיעה ומצביעים, שהמצביעים בעד הרשימה המאוחדת כל אחד יש לו בהרשימה מועמד של המפלגה שלו, שבכדי שיבחר לכנסת מוכרח שיצביעו בעדו ולו יכול להתכוון (משא"כ בהחזית בהעיריות האמורות שהצביעו באופן ישר וחיובי בעד מועמד מפלגה האחרת).

(ה) עוד נקודה בנוגע לכל הטענות הנ"ל: מובן וכלל שכלי הוא ודין בתורה אשר ברי ושמא ברי עדיף. הרווחים מהקמת חזית דתית טכנית ברורים הם, וכל הטענות נגדה אינן אלא בגדר ספק. ועוד זאת: הכריזו לטובת המצב הדתי הכללי, והספק הוא — אולי לטובת מפלגה סיעה וכו'.

ג. טעמי השוללים חזית דתית

לכאורה, כיון שהמצב, כנאמר לעיל, הוא ברור למדי, מהו הטעם שיש כאלו המטיילים ספק בנכונות הקמת חזית דתית? ונראה שהטעמים הם גם כן פשוטים, והטעם העיקרי הוא:

טבעי הדבר שעסקני מפלגה איזו שתהי' מעונינים בכיזור מעמד המפלגה בתור מפלגה, ובכיזור מעמד הסיעה שלהם במפלגה עצמה, שלזה דרוש אמון מלא, או לכל הפחות אמון ככל האפשרי, של חברי המפלגה וחברי הסיעה. ומובן שזה שמנהל תעמולה בעד הקמת חזית (דתית) עם סיעה אחרת, ועל אחת כמה וכמה עם מפלגה אחרת, מערער מעמדו בתור קנאי לתכנית הסיעה שלו וגם לתכנית המפלגה שלו. ולא עוד אלא שמקום לחשש שהקיצונים שבהסיעה או בהמפלגה יעזבו את הסיעה או המפלגה ויעברו לסיעה אחרת או מפלגה אחרת וכו'. במלים אחרות, הקמת חזית טכנית רצויה וגם מוכרחת לטובת המצב הדתי הכללי, אבל יש חשש, על כל פנים חשש קטן, שתגרע ותזיק מצב סיעה מסוימת או יחס החברים למנהיגי הסיעה והמפלגה וכו'.

ד. התכסיסים להכשיל הקמת חזית דתית

כמה אופנים להכשיל הקמת חזית דתית טכנית שמוצא אני לחובתי לכתוב עליהם במכתבי זה, כיון שישנם אוחזים באופנים אלו בכדי לבטל הקמת החזית הטכנית ומתוך העלמת מטרם המקווה. ומהם:

(א) להכריז בקול גדול שאדרבה ואדרבה מוכרח איחוד כל הכוחות הדתיים, ולכן גם איחוד כל המפלגות הדתיות; ולא עוד אלא שמוכרח מיוזג כל המפלגות, וצריך להושיט יד לימין ולשמאל ובלבד שיתאחדו כל המפלגות ביחד, אלא שצריך להיות שלום אמתי, מיוזג שלם, על כל פנים לזמן קיום הכנסת. —

כל המכיר את המצב באה"ק ת"ו עתה, אין כל ספק אצלו שתכנית הקמת חזית דתית למשך כל ימי קיום הכנסת, ואין צריך לומר מיוזג המפלגות הדתיות, אינה מעשית כלל וכלל, ואין לה סיכויים כלשהם שתבוא לפועל. וההכרזה האמורה יכולה להתפרש רק בפירוש אחד, שזהו נסיון להכשיל חזית דתית טכנית, בבחינת תפסת מרובה — לא תפסת.

(ב) אופן שני הוא לנקוט בדרך היאוש, כלומר, מה תועלת לתעמולה להקים חזית דתית טכנית, כיון שלא תבוא לפועל, כי אין מצב הרוחות מוכשר לזה, וחבל על הזמן והמרץ וכו'.

ובסגנון חכמינו ז"ל מרובה מדה טובה ממדת פורעניות, באם היו יכולים לבטל הקמת חזית דתית ברגעים אחדים לאחרי מאמץ גדול להקמתה משך חדשים, ודאי שאפשר להקים חזית דתית טכנית גם עתה, ובלבד שאנשים מתי מספר העומדים בראש כל אחת מהמפלגות האמורות ירצו בזה באמת ובתמים ויעשו כל התלוי בהם להקמתה.

המורם מכל האמור, אשר איני רואה כל מקום לספק על דבר הכרח הגמור

להקמת חזית דתית טכנית לבחירות הבאות, כי טובת המצב הדתי דורש זה במפגיע. לאידך גיסא, על פי הכלל אשר השוחד יעוור — והדברים אמורים אפילו לגבי גדולים וטובים — מקום לומר שבצמרת כל מפלגה ישנם היסוסים אם כדאי להקים חזית טכנית זו על חשבון רווחים מפלגתיים, או רווחי הסיעה, או רווחי אנשים מסויימים. וכיון שכך — יש לסייע לצמרת המפלגות להתגבר על היסוסים שלהם — על ידי שדעת הציבור ובאי-כח ארגונים שונים וכו' יגלו דעתם ברורה ותקיפה שמוכרחת הקמת חזית דתית האמורה, ובהוספה —

שכל אלו המפלגות או הסיעות או האישים אשר ימנעו הקמת חזית דתית טכנית זו — מעמידים בזה את רווחי המפלגה, הסיעה וכו' מעל לרווחי המצב הדתי הכללי באה"ק ת"ו הנוגע לאלפים ורבבות של אחבי באה"ק ת"ו.

ובאם יהי גילוי דעת זה בנוסח חד־משמעוטי ובתוקף המתאים, בודאי שיפעול פעולתו ותקום חזית דתית טכנית.

(ממכתב ב' דרי"ח אלול, התשכ"ה)

במענה למכתבו מז"ך מנ"א, מצאתי לנכון ולטובת הענין — מקוצר הזמן — לצרף בזה מכתבי ל... בנוגע לבעיית הקמת חזית דתית טכנית, שע"י כת"ר בטח ינוצל מכתבי באופן טוב יותר. ות"ח ובקשת סליחה — על הטרחא.

ויהי רצון אשר סוף כל סוף נזכה אשר תורתנו תורת אמת, אשר תורה אחת היא, תקרב את הלבבות דגוי אחד בארץ לה' אלקינו ה' אחד ויהיו כולם בדעה אחת (מבלי הצבעה הניתנה לדעת ב"ד) לעשות רצונו בלבב שלם.

העתק הנ"ל — בנוגע לחזית כו' — נשלח ל... ופשוט שניתן לפרסום.

(ממכתב בדרי"ח אלול, התשכ"ה)

ב"ה, למחרת יום הכפורים, ה'תשכ"ו
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה:

במענה לשאלת רבים — בהמשך למכתבי הראשון בזה — אודות העמדה שצריכה להיות עתה בקשר עם הבחירות לכנסת אחרי עבור המועד להגשת

הרשימות, שכל אחת מהמפלגות הדתיות הולכת לבחירות ברשימה בפני עצמה, ושואלים חוות דעתי ותגובתי בזה:

הנה אף כי מחד גיסא מובן הצער הכי גדול על הפיצול האמור, מאידך גיסא — דוקא בימים האחרונים הופיעו הצהרות פומביות הנותנות תקוה לתיקון המצב, על כל פנים בחלק חשוב ממנו, כפי שיתבאר להלן. וכוונתי להצהרות שהצהירו כל אחת מהמפלגות הדתיות בנאומים ובמכתבי עתים הרשמיים שלהן, אשר כל אחת מהן מודיעה בכל התוקף שלא היא האשמה בכשלון הקמת החזית דתית טכנית ולא היא פלגנית וכולי, אלא שסיבות צדדיות שאינן תלויות בה מנעו הקמת החזית האמורה, והיא הולכת ופורטת סיבות אלו אחת לאחת.

כיון שהצהרות האמורות נעשו על-ידי ראשי וקברניטי כל אחת מהמפלגות בפומבי ונעשו בעל פה ובכתב ונשנו כמה פעמים, בודאי שאחריות הן ונעשו על דעת כל הקובעים במפלגה, ומחייבות את כל המפלגה. כן הודיעו גלוי עוד מקודם לכן, וגם כן בעל פה ובכתב ובדפוס ובאופן רשמי, שחס ושלום שנגיעות פרטיות ורווחים של אנשים מסויימים (ותקותי שהכוונה גם לשלול רווחים של סיעות בתוך המפלגה) ישפיעו על שאלת הקמת חזית דתית טכנית שהיא לטובת כל ציבור בני ישראל באה"ק ת"ו (שבמילא מובן שזהו טובתן של כל הסיעות וכל מפלגות הדתיות וטובתם של כל אחד ואחת מבני" היושבים בארצנו הק' ת"ו). גם הדגישו שראו במוחש בהכנסת האחרונה ושלפני" שבכמה דיונים הכריע קול אחד — שזה מבליט עוד יותר ההכרח בחזית דתית טכנית שיש לקוות שהיתה מוסיפה במספר הצירים ועוד יותר מציר אחד או שנים ושלשה.

לכל הנ"ל אוסיף עוד הקדמה קצרה: רגיל אשר כל מפלגה (במצע הבחירות שלה) מודיעה להבוחרים והקהל את שיטתה ותכנית עבודתה במשך כל שנות הכנסת העומדת להיבחר. ועל יסוד מצע בחירות זה — דנים הבוחרים בעד מי יצביעו.

ולאור הקדמות אלו הרי מתבקשת הצעה הגיונית בקשר עם הבחירות בכלל ובקשר עם בעית חזית טכנית בפרט, והיא:

אשר כל אחת מהמפלגות הדתיות תודיע במצע הבחירות שלה, בסעיף מיוחד ברור ומפורט, אודות עמדתה והחלטתה בנוגע לשאלת הקמת חזית דתית טכנית בעתיד.

ובכדי לשלול מה שקרה זה עתה, שכל מפלגה מאשימה את האחרת בהכשלת החזית משום כוונות נסתרות ותחבולות וכולי — תפרט כל מפלגה את עמדתה לבעי" האמורה בפירוט הכי מלא, זאת אומרת פירוט כל התנאים שתציב להקמת חזית דתית טכנית. ומובן שפירוט זה צריך להיות כל צרכו — בכדי שלא להשאיר מקום להכשלת הקמת חזית דתית טכנית בעתיד באמתלאות שלא לזה נתכוונו וכו' ובהאשמות הדדיות לאחר זה. וכאן להוסיף, שכיון שהמדובר הוא באופן דתפסת מועט, היינו רק הקמת חזית דתית טכנית, הרי בודאי שאין מקום לתנאים כאלה שאין חלין אלא באם ה' המדובר על דבר איחוד לכמה שנים באופן עקרוני וכולי.

והרי הבוחרים, אשר בידם גורל הבחירות, מבוגרים הם, ורשאים הם לדרוש מכל אחת מהמפלגות שתודיע עמדתה בשאלה כה חיונית, עמדה מפורשת ומנומקת

בטוב טעם ודעת, כדי לתת להבחר את האפשרויות לדון בעצמו לא רק על עמדתה של כל מפלגה אלא גם על הטעמים והנימוקים שעליהם מבוססת העמדה. שלפיכך בודאי שכל תנאי מהתנאים הדורשים ביאור — יבוא הוא וטעמו ונימוקו עמו.

כאמור לעיל, איני רואה בהצעה האמורה איזה ענין יוצא מן הכלל, כיון שבמצע הבחירות נכללת תכנית פעולה לכמה שנים. ואפילו אילו הי' בזה משהו יוצא מדרך הרגיל, הרי המצב באה"ק ת"ו יוצא מן הכלל לגמרי — הן בגשמיות והן ברוחניות, וק"ל.

וכאן מקום להדגיש את העובדא, אשר לבחירות בכמה רשויות מקומיות קיימת חזית דתית. זאת אומרת, שיש החלטה ברורה הלכה למעשה מכל אחת מהמפלגות הדתיות, הן מטעם ההנהלה הפוליטית והן מטעם ההנהלה הרוחנית שלה, שבאופן עקרוני יש מקום לחזית דתית של כל המפלגות. והרי דין הוא: שאם לבחירות לשלטונות המקומיים, אשר שם הפגישות בין באי-כח המפלגות תכופות יותר והדוקות יותר, ובפרט בימי הבחירות שהתעמולה מתנהלת שם ברובה דרובה על ידי אנשי המקום, זאת אומרת שחזית דתית במקום עלולה יותר לטשטש הגבולות שביניהן ולהגדיל-סכנת השפעה-של-השקפת-עולם-של מפלגה-אחת-על-חברתה, ואף על פי כן יש מקום לחזית דתית, ולא לחזית טכנית גרידא, אלא לשיתוף פעולה במשך כל ימי השלטון המקומי, כנהוג בכמה מקומות — על אחת כמה וכמה שיש מקום באופן עקרוני לחזית דתית טכנית לבחירות לכנסת.

ועוד להוסיף, שבנוגע למצע הבחירות הרי אין הגבלה בזמן, (כיון שעומד הוא לשנויים והוספות מיום ליום) ועד לרגע האחרון לפני הבחירות, אף שההקדם בזה ישובח — בכדי שמפלגות הדתיות האחרות יוכלו לקחת עמדה, בנוגע לאי-איוו הוספה במצע הבחירות של המפלגה המתמודדת אתה, שעל ידי כך יהי' המצע ברור לכל. זאת אומרת, שאותה טענה שטענו אחדים שלא הי' אפשרות להקים חזית דתית טכנית מפני קוצר הזמן, אינה טענה בנידון דידן.

אין בהאמור סתירה כלשהי להקריאות שפירסמה כל מפלגה שיצביעו דוקא בעדה, כיון שאם כל מפלגה תבאר את עמדתה לחזית דתית טכנית באופן חד-משמעותי, אדרבה אפשר שזה יוסיף תוקף לקול קורא שלה, מאחר שלא יהי' מקום להאשימה בהתחמקות ובהעלמת עיניים מהציבור וכולי.

לא נביא אנכי ולא בן נביא, וכל האמור לעיל בתקפו אפילו אם עד הבחירות הבאות תעבורנה ארבע שנים, על אחת כמה וכמה אשר לדעת כמה וכמה מומחים הנה לאור הפיצול אשר בכל המפלגות — קרוב לודאי שהכנסת החדשה לא תאריך ימים והבחירות הבאות תקיימנה הרבה זמן קודם.

* * *

על פי האמור, התקוה חזקה שתתקבל הצעה האמורה ע"ד פירסום עמדת כל מפלגה בשאלה הכי חיונית של הקמת חזית דתית טכנית בעתיד, ולאחרי שהמפלגות הדתיות תפרסמנה עמדתן מפורטת וטעמי' ונימוקי' כאמור, וכיון שעל פי שכל הישר ועוד ועיקר — על פי דין תורתנו הק' תורת חיים, הטבת המצב הדתי של השכבות

הכי רחבות של אחבי" באה"ק ת"ו, היא הקובעת, יצביע הבוחר בעד הרשימה אשר נציגי" יקבלו עליהם בהחלטיות וללא הסתייגות הנהגה בהתאם להוראת תורתנו האמורה.

בכבוד ובברכה

ג.ב. אסרו-חג הסוכות:

מסיבה וטעם נתעכב משלוח מכתבי זה. וכינתיים נתקבל העתק רשמי מהצהרה עלי' חתומות כל שלשת המפלגות הדתיות (בקשר עם „החזית דתית מאוחדת לעירית ת"א-יפו") — המוסיפה תוקף יותר, באם הי' צורך בזה, להאמור לעיל, ואעתיק רק שורות אחדות, אף שכל כולה שייכת להנ"ל, וז"ל:

אל שלומי אמוני ישראל ב"ה, בין כסה לעשור, תשכ"ו
 ... עת מתייחד כל אדם בישראל עם קונו ועושה חשבון נפשו,
 הפרטי והכללי — רחשו לבותיהם של ראשי היהדות הנאמנה דבר
 טוב... להקים חזית דתית מאוחדת בבחירות למועצת העיר תל-
 אביב-יפו. ... בשורה מרנינה זו עשתה כנפים ונתקבלה בברכה
 ובהתלהבות רבה ע"י כל שומעי'. בשעה שכל הרשימות החילונית
 מאוחדות כאחד במלחמתן נגד דמותה הרוחנית של עירנו, מן הדין
 הוא שיקומו בני' הנאמנים לתורת ישראל ולמצוותי', כולם כאחד,
 ויפעלו יחד למען ... שמירה קפדנית על החינוך הדתי ... פעולה
 תקיפה להגברת שמירת שבת קדשנו בעירנו ...
 כל בוחר ... יתן מאונו ומהונו לגיבוש המערכה המלומדת של
 היהדות המאוחדת ... ויצטרף למחנה הנאמן של החזית הדתית
 המאוחדת...

ועוד להוסיף חוות דעת פומבית ורשמית של „גדולי ישראל.. אל קהל הקודש
 בארץ הקודש" אודות החשיבות הכי גדולה של אפילו נציג אחד נוסף בכנסת,
 חשיבות ו„ענין חיוני ליהדות התורה", וז"ל:

... בפעם הזאת יותר מאשר בעבר עלול להיווצר תנאי ומצב, שנציג
 נוסף של היהדות החרדית עלול להכריע את הכף בשאלות יסוד, שיש בהן
 ענין חיוני ליהדות התורה, ובידי הבוחר הנאמן לעשותו.
 ... יוכיחו היחיד והרבים, הפרט והכלל, כי בראש דאגותיהם ובראש
 מאבקהים עומדת תורתנו הקדושה, לשמרה ולהצילה מכף כל הקמים
 עלי', על שבת קדשנו, על חינוך בנינו ובנותינו בדרך אבות..."

— הועתקו אותן הנקודות המנויות בהקריאה להחזית בת"א-יפו — שכל אחת
 מהמפלגות התחייבה להגן עליהן בכל עוז וכו' ועד כדי כך שכולן הסכימו למסור
 תפקיד ראש העירי' לנציגה של אחת מהן ובאופן חגיגי וכו'.

היינטיקן מוצאי שבת ווערט זיבן יאָר זינט מען האָט אנגעהויבן צו לערנען תניא אויף גלי הקול וגלי האויר. ובלע"ז — אויף רדיו.

אין משנה' שטייט, אַז מים המכזבין אחד בשבוע, טייכן וואָס טריקענען אויס איין מאָל אין זיבן יאָר, הייסן ניט קיין מים חיים. איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז אַ זאָך וואָס האַלט זיך יאָ זיבן יאָר נאָכאַנאַנד, און ווערט נמשך אויך אויפן אַכטן יאָר, איז עס אַ זאָך וואָס האַט אַ קיום (היפך הכזב) און הייסט אַ דבר חי.

(ובתוך מאמר המוסגר: אַ דבר חי איז דאָך אַ מופת חותך, איז דער לימוד התניא אויפן רדיו במשך די זיבן יאָר אַ מופת און אַ הוראה אַז אויב מען וויל נאָר טאָן אין הפצת המעינות, קען מען אויפּטאָן. ס'איז דאָך פאַראַן אַזוינע וואָס טוען ניט אין הפצת המעינות, מיט דער התנצלות אַז אַליין וועלן זיי ניט קענען אויפּטאָן און אַ צווייטער וועט זיי ניט העלפן וכו' — האָבן זיי אַ מופת חותך פון דעם לימוד התניא אויפן רדיו, אַז דאָס האַט געטאָן בלויז איין מענטש, און האַט ניט געהאַט קיין העלפערס, און אעפ"כ איז שוין זיבן יאָר וואָס דער לימוד גייט אַז, וכנ"ל אַז בעת אַ ענין גייט אַן זיבן יאָר, ווייזט עס אַז ס'איז אַ דבר של קיימא).

די שיעורים וועלכע מען לערנט אויפן רדיו במוצאי שבתות אלו איז דער סוף פון פ"ד און פ"ה אין שער היחוד והאמונה. וואָס אין דעם איז דורש ביאור, וואָס איז דער המשך פון די ענינים וועלכע עס ריידן זיך דאָ צום כללות התוכן פון שער היחוד והאמונה.

לדאבון, איז אפילו ווען מען לערנט בעיון און מען האָרעוועט צו פאַרשטיין, לייגט מען אַכט בלויז אויפן תוכן פון דער פּיסקא. מען לייגט אָבער ניט קיין אַכט צו פאַרשטיין דעם המשך און שייכות פון יעדער שורה און פּיסקא צום תוכן פון כללות הפרק, ומכ"ש — צום תוכן פון כללות החלק, ומכ"ש — צום תוכן פון כללות הספר.

דער תניא ווי ער איז אַרויס צום ערשטן מאָל אין דפוס, האַט געהאַט בלויז די ערשטע צוויי חלקים. דער דריטער חלק — אגרת התשובה — איז ניתוסף געוואָרן שפעטער (פריער די מהדו"ק און דערנאָך די מהדו"ת), און דער פערטער חלק — אגרת הקדש — איז ניתוסף געוואָרן ערשט נאָך שפעטער, נאָך דעם אַלטן רבינס הסתלקות, דורך „בני הגאון המחבר“.

וועגן די ערשטע צוויי חלקים, שרייבט דער אַלטער רבי אַליין, וואָס איז זייער תוכן. וועגן דעם תוכן פון ערשטן חלק, שרייבט ער אין שער-בלאָט, אַז ער קומט „לבאר היטב איך הוא קרוב מאד“, צו מבאר זיין ווי ס'איז קרוב מאד צו יעדער אידן דער „בפיך ובלבבך לעשותו“. וביותר ביאור בהקדמה — שענינו עצות בעבודת ה', בדור. און וועגן דעם צווייטן חלק שרייבט ער אין די הקדמה צום צווייטן חלק („חינוך קטן“), אַז ער קומט מבאר זיין „האמונה הטהורה ונאמנה ביחודו ואחדותו יתברך וית“ (וואָס דאָס איז די „ראשית הדברים המעוררים האהבה והיראה,

ויסודין). וואס דעריבער איז דער נאָמען פון דעם חלק „שער היחוד והאמונה“, ווייל אין דעם חלק איז מבוואר דער ענין פון „יחוד“ און „אמונה“.

פון דעם איז פאַרשטאַנדיק, אַז אַלע ענינים וועלכע ריידן זיך אין די ערשטע צוויי חלקים פון תניא, זיינען נוגע אופן ישיר צו זייער תוכן: אַלע ענינים פון ערשטן חלק זיינען דרכים אין עבודת ה', צו מבאר זיין „איך הוא קרוב מאד“. און אַלע ענינים פון צווייטן חלק זיינען ביאורים אין דעם ענין פון „יחוד“ און „אמונה“.

וואָס דעריבער זעט מען אין כו"כ ענינים פון תניא, אַז בעת זיי ריידן זיך אין אַנדערע ערטער אין חסידות, ריידן זיי זיך באריכות און מיט כו"כ ביאורים אין מאמרי חז"ל און אין ספרי קבלה. און די זעלבע ענינים ווי זיי שטייען אין תניא, ריידן זיך בקצרה. איז דער טעם דערפון, ווייל אין תניא זיינען אַרײַנגעשטעלט געוואָרן בלויז די ענינים וועלכע זיינען נוגע באופן ישיר צו מבאר זיין „איך הוא קרוב מאד“ און ענין היחוד והאמונה. (וואָס דאָס גיט אויך אַ הסברה אויפן שינוי, סיי אין סגנון און סיי אין תוכן, פון „לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו" אין תו"א צו זיין לשון אין תניא, אעפ"י אַז ביידע זיינען דער לשון פון דעם אַלטן רבי'ן).

און אפילו די שקלא וטריא שבקבלה וועלכע זיינען מוכרח צו דעם יישוב פון די ענינים שבפנים, וויבאַלד אָבער זיי זיינען ניט נוגע באופן ישיר צום תוכן פון תניא, זיינען זיי אַרײַנגעשטעלט געוואָרן אין „קונטרס אחרון“, אַדער בלויז אין אַ „הגהה“ בפנים, און ניט אין פנים עצמו.

ע"פ כל האמור, איז דורש ביאור בכמה מקומות אין תניא, וואו עס זיינען מבוואר אַזוינע ענינים וועלכע, לכאורה, זיינען ניט נוגע צום תוכן הספר.

ובנוגע לענינינו — צו די שיעורים וועלכע מען לערנט איצטער אויפן רדיו, איז גאַנץ פרק ה' פון שער היוה"א, און אַזוי אויך דער סיום פון פרק ד', זיינען לכאורה לגמרי ניט נוגע צום הבנת ענין היחוד.

אין סיום פון פ"ד איז מבוואר, אַז דער חיות הייסט „אור“ און דער צמצום הייסט „כלים“, אַז דער שרש פון די כלים זיינען די ה' אותיות מנצפ"ך, און נאָך העכער — גבורה דתיק. און אַז דער שרש החסדים איז חסד דתיק. וואָס לכאורה איז עס ענינים פון חכמת הקבלה וועלכע האָבן ניט קיין שייכות צום הבנת ענין היחוד. כפשנ"ת כאן — באופן שיהי' מובן לכא"א „קרוב אליך מאד“.

[ואעפ"י אַז דער סיום פון פ"ד איז אין אַ חצאי ריבוע, איז דאָך אָבער אויך אַן ענין שבחצאי ריבוע, וויבאַלד ער איז אַרײַנגעשטעלט געוואָרן אין פנים און אפילו ניט אין אַ הגהה ביים זייט (אַזוי ווי כו"כ הגהות אין ערשטן חלק, און אויך אין צווייטן חלק?), מוז האָבן אַ שייכות באופן ישיר צום תוכן הספר].

אַזוי אויך אין גאַנץ פ"ה ריידן זיך ענינים וועלכע האָבן ניט קיין שייכות, לכאורה, צום הסברת היחוד: בתחילת הפרק איז מבוואר אַ „מדרש“, דערנאָך איז מבוואר די מדריגה פון השגת משה רבינו. דערנאָך — די מדריגה פון גן עדן. וואָס

די אלע ענינים האבן לכאורה קיין שייכות ניט צום הסברת היחוד. איז דאך תמוה: פארוואס שטעלט אריין דער אלטער רבי די ענינים אין „שער היחוד והאמונה“?

אמת טאקע אז ברמז ובהעלם זיינען אריינגעשטעלט געווארן אין תניא כו"כ ענינים וועלכע זיינען ניט נוגע צום פשטות ענין פון „קרוב מאד“ און „יחוד ואמונה“ (כדמוכה פון כמה ענינים שבתניא וואס זיינען נעתק געווארן אין ספרי דרושי חסידות, אז אין די דרושי חסידות ווערן נתבאר כמה וכמה ענינים וביאורים וועלכע זיינען מרומז אין די ווערטער פון תניא),

איז דאך דאס אבער בלויז א ענין וואס איז ברמז ובהעלם, אבער בגילוי, איז יעדער ענין וואס איז אריינגעשטעלט געווארן אין תניא, מוז האבן א שייכות בפשטות צום תוכן הספר.

ע"ד תושב"כ בכלל ווע"פ פירוש רש"י עה"ת בפרט, איז כאטש אז ברמז איז אריינגעשטעלט געווארן אין זיי ענינים פון רמז דרוש וסוד, איז אבער בגילוי א כלל ופס"ד אז אין מקרא יוצא מידי פשוטו ופירש"י קומט מפרש זיין פשוטו של מקרא. אזוי אויך תניא, דער תושב"כ פון חסידות, איז כאטש אין אים זיינען טאקע אריינגעשטעלט געווארן כל חלקי התורה, איז אבער אין דבריו של תניא יוצאים מידי פשוטם (ווי פשט פון פנימיות התורה), אז די אלע ענינים וועלכע עס שטייען אין אים, מוזן האבן א שייכות צום תוכן הספר — זיי דארפן זיין אלע „קרוב מאד“ אויך „יחוד ואמונה“ — ובאופן עס זאל קענען זיין חנוך לנער זיי אלע. און די ענינים וועלכע זיינען ניט באופן זה, זיינען ניט אריינגעשטעלט געווארן אין תניא. — וכדאדנ"ע: התניא — כחומש . . המושג³.

איז דאך לגמרי ניט מובן, ווי קומען אריין אין שעהיה"א די אלע ענינים וועלכע ריידן זיך בספ"ד און פ"ה? אפילו די ענינים וואס זיינען נוגע צו חילוקי ענין היחוד בכללות סדר ההשתל' כו', וואס אין „שער היחוד“ פון מיטעלן רבי'ן זיינען זיי יא מבואר (אזוי ווי דער ענין פון החילוק דיחיד אחד וקדמו, שנתבאר בהמאמר), זיינען ניט אריינגעשטעלט געווארן אין שעהיה"א פון תניא. איז דאך מכ"ש אז עס האט ניט קיין ארט, לכאורה, אריינצושטעלן אין שעהיה"א ביאור המדריגה פון השגת משה רבינו און די מדריגה פון ג"ע, וואס עס האט קיין שייכות ניט, לכאורה, צום ענין היחוד?

מוז מען דאך זאגן, אז די ענינים המבוארים בספ"ד און פ"ה גיבן צו הבנה וביאור אין ענין היחוד, כדלהלן.

אין ערשטן פרק פון שעהיה"א איז מבואר ווי אין יעדער נברא פרטי זיינען פאראן אותיות פון די עשרה מאמרות וועלכע זיינען אים מהווה און מחי' שטענדיק. דערנאך, איז דריטן פרק, איז מבואר, אז וויבאלד די אותיות שטייען שטענדיק אין דעם נברא אויף צו מהווה זיין אים, קומט דאך אויס אז דער נברא געפינט זיך שטענדיק אין די אותיות, בדוגמת דער אור הכלול בשמש, און במילא איז ער בטל במציאות. און דאס וואס דער נברא הערט זיך יא אן פאר א מציאות, איז מבואר אין

פ"ד, אז דאָס איז מצד דעם צמצום וואָס דער אויבערשטער איז צמצם און מסתיר דעם חיות ער זאָל זיך ניט אָנהערן אין דעם נברא, וואָס דעריבער קוקט ער אויס און פילט זיך ווי אַ דבר בפני עצמו. אָבער אילו ניתנה רשות לעיין לראות כו'.

דאָס איז דאָך אָבער נאָך ניט מספיק: אמת טאָקע אז דער אויבערשטער מאַכט אַ צמצום והסתר. דער אדם איז דאָך אָבער אַ שכלי, האָט ער דאָך געדאַרפט פאַר־שטיין ביז עס זאָל אַראַפּקומען אין פילן ווי ער איז כלול במקורו? אויף דעם זאָגט ער אין פ"ג, אז דאָס וואָס דער נברא זעט זיך אז פאַר אַ "יש", איז עס "מחמת שאין אנו משיגים ורואים בעיני בשר את כח ה' ורוח פיו שבנברא". דער חומר הבשר פאַרשטעלט אויף אונזערע אויגן, אז מיר זאָלן ניט קענען זעם דעם כח אלקי וואָס אינעם נברא.

איז לערנענדיק דעם גאַנצן המשך הענין ביז צום סיום פון פ"ד, שטעלן זיך כו"כ קושיות אין עיקרי ענין היחוד, וואָס אַן דעם ביאור פון ספ"ד און פ"ה, קען מען זיי לגמרי ניט פאַרענטפערן:

(א) וויבאַלד אז אין יעדער באַזונדער נברא זיינען דאָ באַזונדערע און אַנדערע אותיות פון דעם דבר הוי', כמבואר בפ"א — קומט דאָך אויס אז ס'איז דאָ ח"ו אַ "ריבוי" אין אלקות: וויפל נבראים עס זיינען דאָ, אזוי פיל אותיות זיינען דאָ. און אין אמת'ן איז דער ריבוי שבאותיות נאָך מערער ווי דער ריבוי שבנבראים, וואָרום כמבואר בפ"א, איז אין יעדער נברא זיינען פאַראַן כמה אותיות. קומט דאָך אויס, אז ס'איז דאָ אַ ריבוי ח"ו אין אלקות, היפך ענין היחוד?

נאָך מער: אַט די קשיא שטעלט זיך דוקא לויטן ביאור פון תניא: ווען מען וואָלט אָנגענומען ווי די טועים וואָס לערנען צמצום כפשוטו, איז קיין קשיא ניט. דער אויבערשטער איז טאָקע אַ אחד הפשוט, אַי וואָס עס איז געוואָרן ריבוי נבראים, איז עס ווייל כביאור הטועים שזהו כמלך היושב בהיכלו ומביט במקום האשפה שזהו חוץ מההיכל. לויט דעם אָבער וואָס ס'איז מבואר אין תניא, אז "לעולם הוי' דברך נצב בשמים", אז אין יעדער נברא פרטי זיינען דאָ די אותיות וועלכע זיינען זיך מתלבש אין אים צו מהווה זיין אים (און ווי ער איז מבאר, אז דער חיות ווערט יורד ונשתלשל דורך חילופים ותמורות כו' ביז ער ווערט נתלבש אין דעם נברא פרטי), ווערט דאָך די קשיא: ווי איז שייך ריבוי ח"ו אין אלקות?

מען קען ניט ענטפערן, אז דער ריבוי קומט מצד מדת הגבורה פון שם אלקים, וואָרום ווי ער איז מבאר אין פ"ד (ביז צום סיום בחצאי ריבוע), איז דער צמצום פון שם אלקים גיט גאַרניט אין דער התהוות גופא. ער איז בלויז צמצום און מעלים אויפן חיות אז ער זאָל זיך ניט אָנהערן אין דעם נברא (בכדי אז דער נברא זאָל ניט זיין בטל במציאות, נאָר ער זאָל זיך פילן אַ דבר בפני עצמו). אָבער דער חיות אַליין קומט פון דבר הוי' [וואָס דערפאַר פאַרגלייכט ער אין פ"ג דעם נברא צו דעם זיו, און דעם חיות וואָס איז מלוכב אין אים צום שמש, ווייל דער חיות וואָס איז דעם נברא (ד.ה. די אותיות) זיינען פון שמש הוי']. קומט דאָך אויס לכאורה, אז דער ריבוי וואָס איז די אותיות איז ניט מצד שם אלקים, וואָס אלקים איז לשון רבים, נאָר מצד שם הוי' עצמו; ד.ה. אז אויך אין הוי' איז דאָ אַ ריבוי ח"ו. ווערט דאָך די קשיא: כמה שימשא (שכינתא) אית להו?

(ב) וויבאלד אז אין אמת'ן זיינען די נבראים כלול אין זייער מקור, און דאס וואָס זיי זענען זיך אָן פאַר אַ מציאות, איז עס בלויז מצד דעם צמצום והסתר, אָבער אין אמת'ן זיינען זיי אלקות. און דעריבער איז אילו גיטנה רשות לעין לראות, וואָלט מען טאָקע געזען ווי זיי זיינען אלקות. ווערט דאָך אַ שטורעמדיקע קשיא אין כללות הענין פון תומ"צ:

דער ענין פון תומ"צ איז צו ממשיך זיין אלקות אין די דברים הגשמיים אין וועלכע עס ווערט געטאָן די מצוה. וואָס דאָס איז דאָך דער ענין (ש"ק) ע"י עשיית המצוה נעשה דבר הגשמי — קדוש וכו' וכמפורש בפשטות ענין ברכת המצות, ברכה והמשכה, ממשיך זיין אלקות אין דעם דבר הגשמי. אזוי ווי מצות תפלין עד"מ (און אזוי איז אויך בנוגע אַלע מצות, וואָס הוקשה כל התורה לתפלין), וואָס ענינה פון דער מצוה איז צו ממשיך זיין אלקות אין דעם קלף ודיו גשמי וכו'. היינט וויבאלד אז אין אמת'ן איז דער קלף אלקות (נאָך איידער מען איז מקיים די מצוה אין אים), איז וואָס איז שייך אַז מצות'י של תורת אמת — זאָלן אויסדריקן במציאותם (ואמיתתם) אַז דער קלף איז חול און דורך פעולות הכתיבה וכו' ווערט ערשט דאָן נמשך אין אים אלקות, באמת איז ער דאָך אויך פאַר דעם אלקות — נאָר עיני בשר זעען ניט.

לגבי אונז, איז מיר זענען ניט דעם אמת. תורה איז דאָך אָבער תורת אמת, און מצות'י זיינען אמת, איז ווי איז שייך עס זאָל זיין אַ מצוה (ד.ה.) אַז באמיתית הענין איז אזוי) צו נעמען אַ קלף און מאַכן פון אים אלקות, בעת אַז באמיתית הענין איז אויך אַז די מצוה איז ער אלקות?

און אויך אַט די קשיא שטעלט זיך דוקא לויטן ביאור פון תניא: וואָלט מען אָנגענומען אַז דער צמצום איז כפשוטו, וכביאורם (כנ"ל) אַז דאָס איז כמשל המלך וואָס געפינט זיך בחדרו און ער איז משגיח מרחוק, איז קיין קשיא ניט. אָבער לויט שיטת היחוד שמבאר זי עתה בתניא, אַז דער מלך עצמו כביכול איז נמצא במקום הקלף וכו', קומט דאָך אויס אַז דער מקום וענינו זיינען אלקות. היינט וואָס איז דער ענין פון לימוד תורת אמת וקיום המצות, לערנען אַ הלכה וועגן המחליף פרה בחמור און מקיים זיין אַ מצוה אין קלף ודיו, בשעת אַז אין אמת'ן איז עס ניט קיין פרה און ניט קיין חמור, ניט קיין קלף און ניט קיין דיו, ס'איז אַלץ אלקות. איז וואָס איז דער ענין פון קיום התורה ומצות?

(ג) די קשיא ווערט נאָך שטאַרקער: די סיבה פון דעם וואָס מיר זעען אַן די וועלט פאַר אַ מציאות, איז עס מצד דעם וואָס מ'קוקט „בעיני בשר“ און לא גיטנה רשות לעין לראות. דער חומר הבשר איז מסתיר אויף אונזערע אויגן אַז מיר זאָלן ניט קענען זען דעם אמת. קומט דאָך אויס, אַז צדיקים וואָס ביי זיי איז ניטאָ דער פאַרשטעל פון חומר הבשר, די וועלכע שטייען העכער פון חומריות — שהם אין דער מדרגה פון עולם היצירה אָדער בריאה, עאכו"כ די צדיקים הגדולים וועלכע זיינען בבחי' מרכבה דאצילות (כמבואר בתניא פל"ט), דאַרפן זען דעם אמת, ווי די וועלט איז קיין מציאות ניט, ס'איז בלויז אלקות. איז בנוגע זיי, ווערט דאָך די קשיא נאָך שטאַרקער: וואָס איז ביי זיי דער ענין פון תומ"צ. וויבאלד זיי זעען בגלוי ווי די וועלט איז אלקות, דאַרפן זיי דאָך ניט ח"ו דעם ענין פון תומ"צ?

איז אויף צו פֿאַרענטפּערן אַט די אַלע אויבנדערמאַנטע קושיות, קומען די ענינים וועלכע זיינען מבואר אין ספ"ד און פ"ה, כדלהלן.

אין סיום פון פ"ד איז ער מבאר, אַז דער צמצום און הסתר החיות ווערט אַנגערופן מיטן נאָמען כלים, און דער חיות הייסט מיטן נאָמען אור. און ער איז מבאר, אַז די כלים „הן הן האותיות“.

וואָס לכאורה איז דער ענין בסתירה צו דעם וואָס עס רעדט זיך אין די פריערדיקע פרקים: פריער, אין ערשטן פרק, זאָגט ער, אַז דער חיות הנבראים איז די אותיות, און דאָ זאָגט ער אַז דער חיות איז דער אור. די אותיות איז גאָר די כלים, וואָס דאָס איז דער צמצום און הסתר החיות. היינט ווי שטימט עס מיט דעם וואָס ער זאָגט פריער, אַז דער חיות איז די אותיות?

נאָר אין אמת'ן, איז עס ניט נאָר קיין סתירה ניט צו דעם וואָס ער זאָגט פריער, אדרבה, ס'איז אַ ביאור אויף דעם וואָס ער זאָגט פריער, אַז דער חיות איז די אותיות.

כאמור לעיל, אַז אין דעם וואָס עס איז מבואר פריער, אַז דער חיות הנברא איז די אותיות, איז ניט מובן, ווי קומט אַ ריבוי אין אלקות; וויבאַלד אַז דער צמצום טוט לכאורה ניט אויף אין דער התהוות גופא (דער צמצום פֿאַרשטעלט בלויז אויפן חיות אַז ער זאָל זיך ניט אָנהערן אין די נבראים), קומט דאָך אויס, אַז דער ריבוי האותיות איז ניט מצד הצמצום נאָר מצד אלקות גופא. איז דאָך די קשיא: ווי איז שייך אַ ריבוי אין אלקות?

אויף דעם איז ער מבאר אין דעם חצאי ריבוע, אַז „הצמצום והסתר החיות נקרא בשם כלים“. שאחד החידושים בזה, אַז דער צמצום איז אַ מציאות. אַזוי ווי „כלים“ זיינען דאָך ניט בלויז אַ פֿאַרשטעל אויף אור, נאָר זיי זיינען אַ מציאות, אַזוי אויך דער צמצום והסתר החיות, וואָס ווערט אַנגערופן בשם כלים, איז אַ מציאות. און דער מציאות טוט אויף דעם צמצום והסתר אין דעם אור (כדוגמת די מציאות הכלי וואָס זי איז מכסה על מה שבתוכו).

ובמילא איז רעכט וואָס עס איז דאָ אַ ריבוי אותיות, ווייל די אותיות שבו זיינען ניט מצד דעם אור עצמו, נאָר מצד דער וואָס ער גייט דורך דורכן צמצום הכלים. וכידוע המשל פון אור השמש וואָס גייט דורך דורך די זכוכית שבגוונים לבן ירוק ואדום, אַז אעפ"י אַז דער אור מצ"ע בלייבט בפשיטותו, פונדעסטוועגן איז בנוגע צו זיין פעולה, פועל'ט דער אור — ווי אַן אור לבן, אַדער אדום, ירוק — כפי אופן הגוונים.

און דאָס זאָגט ער „והכלים הן הן האותיות“ — אַז דאָס וואָס איז פֿאַראַן אַ ציור פון אותיות אין דעם חיות, איז עס ניט מצד דעם חיות עצמו: „החיות עצמו נקרא בשם אור“, וואָס „אור“ איז פשוט מכל ציור. (וואָרום וויבאַלד ער קומט פון שמש הוי, איז אין הוי' דאָך ניט שייך קיין ריבוי ח"ו, כנ"ל). און דער ענין האותיות שבו איז מצד הכלים, וואָס זיי שאַפן אַ ציור אין דעם אור (בנוגע לפעולתו) המתלבש בהם.

ועפ"י וועט פֿאַרענטפּערט ווערן אויך די צווייטע קשיא בנוגע תורה ומצות:

ווען דער צמצום וואלט ניט געווען קיין מציאות, כל ענינו וואלט געווען בלויז „הסתר“ — אן אפהאלט און פארשטעל אויפן אור, וואלט טאקע דאן אויך דער מציאות הנבראים וואס קומט בסיבת הצמצום, ניט געווען קיין מציאות באמת (און מער ניט וואס לענינו וואלטן זיי אויסגעקוקט כאילו שהם מציאות).

וויבאלד אבער אן צמצום איז א מציאות, דער מציאות הכלים, במילא איז צמצום א מציאות. וכשם ווי פעולת הצמצום בנוגע להאור, וואס דער אור ווערט נצטייר בציור אותיות, איז עס דאך א מציאות, ורק שהאור אינו נתפס בזה, וכנ"ל אן ער בלייבט בפשיטותו ואינו נקנה בו הגוון לאמיתתו, אבער בנוגע לפעולתו איז דאך פועל אן אור לבן אדום ירוק דוקא כנ"ל, עד"ז איז אויך בנוגע פעולת הצמצום וואס ער איז מסתיר אן דער חיות זאל זיך ניט הערן אין נבראים, איז דער הסתר אן ענין של מציאות. ורק שלגבי האור אין הצמצום מעלים כלל, אבער לגבי הנבראים איז דער צמצום והסתר טאקע דא במציאות, ובמילא זיינען זיי טאקע געווארן א מציאות יש.

לאחרי וואס ער איז מבאר אן דער צמצום והסתר החיות נקרא בשם כלים, און אז די כלים הן האותיות, איז ער מוסיף, אן דער שרש פון די אותיות איז די האותיות מנצפ"ד שהן ה' גבורות כו', און אן דער שרש פון די ה' גבורות איז גבורה עילאה דעתיק יומין כו'.

ולכאורה, וואס איז נוגע כ"ז צום ביאור הענין וואס ער רעדט פריער?

נאך דערמיט קומט ער פארענטפערן א קושיא עצומה: ווי קען דער צמצום מסתיר זיין אויפן אור? וואלט מען געלערנט אן דער צמצום איז בלויז מונע אן דער אור זאל ניט נתפשט ווערן און נתגלה ווערן אין דעם נברא, וואלט קיין קשיא ניט געווען. וויבאלד אבער ער טוט אויף אין דעם חצאי ריבוע, אן דער צמצום טוט אויף דעם ציור האותיות אין דעם אור גופא, ווערט דאך די קשיא: דער צמצום קומט דאך פון כלים, וואס זיינען א צווייטע מציאות פון דעם אור, איז דאך ניט מובן, ווי האבן כלים (א צווייטע מציאות פון אור) בכח אויפצומאכן א שינוי כביכול אין דעם אור?

די קשיא ווערט נאך שטארקער: דער אור איז ספירת החסד, און דער צמצום — ספירת הגבורה. וואס אין סדר הספירות איז מדת החסד קומט פאר (אויך במעלה) פון מדת הגבורה. היינט ווי האט בכח מדת הגבורה צו פועל'ן א שינוי אין א ספירה וואס איז העכער פון איר?

אויף דעם איז ער מבאר, אן דער שרש פון די אותיות איז די ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההבל והקול כו'. ד.ה. אן דער ענין פון אותיות איז ניט בלויז אין ספירות דאצילות, נאך העכער און העכער. ביז אן דער שרש הגבורות איז „גבורה עילאה דעתיק יומין“. און „שרש החסדים הוא ג"כ חסד דעתיק יומין“. איז וויבאלד אן ביידע נעמען זיך פון עתיק יומין, וואס פירוש „עתיק יומין“ איז נעחק ונבדל פון יומין, קומט דאך אויס, אן מצד שרשם בעתיק זיינען זיי קיין הפכיים ניט. זיי זיינען איין זאך. און ווי ער איז מבאר ווייטער (אין פי"א און פי"ז), אן אפילו אין אצילות איז איהו וגרמוהי חד, וכש"כ למעלה מאצילות. און דעריבער איז רעכט, דאס וואס דער אור פון חסד קען נתצמצם ווערן ע"י הגבורה.

עפ"י כל הנ"ל וועט מען פארשטיין וואָס ער ברענגט אין תחלת פ"ה דעם מדרש „בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין כו". וואָס לכאורה, צו וואָס ברענגט ער דעם מדרש; וואָס פאָר אַ ביאור גיט עס אין הבנת הענין? ועפ"י הנ"ל מובן, א' הביאורים בזה; ווייל דער מדרש גיט אַן הבנה וביאור אין גאַנצן ענין פון צמצום, ובהקדם: פ"ה הרגיל במרו"ל זה דעלה במח' שהעולם יתנהג במדה"ד ראה שאין כו',

אבל לשון המדרש איז „בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין". וואָס פון דעם איז מובן, אַז דער מדרש רעדט דאָ וועגן בריאת העולם (אילו הי' הפי' בתחילה עלה במחשבה, צו פירן די וועלט מיט מדת הדין, אויב אזוי האָט געדאַרפט שטיין „להנהיג את העולם", לדון צי לשפוט וכדומה. וויבאַלד עס שטייט „לברוא את העולם", איז מובן אַז דאָ רעדט זיך וועגן די באַשאַפונג פון עולם, אַז בתחילה עלה במחשבה אַז די בריאה זאָל זיין במדת הדין).

ווערט דאָך די קשיא: ווי איז שייך אַז בריאת העולם זאָל זיין פון מדת הדין, ענינה פון מדת הדין איז דאָך צמצום, איז ווי איז שייך אַז בריאת העולם זאָל קומען פון צמצום: צמצום (אין פשטות) איז דאָך קיין מציאות ניט, צמצום איז בלויז מצמצם דעם חיות, איז ווי קען זיין די בריאה פון צמצום?

איז דאָך פון דעם אַ ראי' אַז צמצום איז אַ מציאות. וכנ"ל אַז צמצום איז בחי' הכלים. און דאָס מיינט דער מדרש „בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין", אַז די בריאה זאָל ווערן פון די כלים בכח האור המלוּבש בהם, ד.ה. אַז די בריאה זאָל קומען פון די אותיות וואָס ווערן נצטייר אין דעם אור ע"י התלבשותו בכלים, כנ"ל.

ועפ"י איז אויך פאָרשטאַנדיק דער המשך אין תניא, אַז „שיתפּ בו מדת רחמים" מיינט „התגלות אלקות ע"י צדיקים ואותות ומופתים". דלכאורה, צוליב וואָס דאַרף ער אזוי מפרש זיין? ועפ"י הנ"ל מובן: וויבאַלד אַז „מדת הדין" מיינט די אותיות, מוז מען דאָך זאָגן, אַז „מדת רחמים" מיינט דער אור ווי ער איז העכער פון ציור האותיות. וואָס דער אור דריקט זיך אויס אין דעם ענין פון „התגלות אלקות ע"י צדיקים ואותות ומופתים" — שינוי הטבע. (וואָרום מצד די אותיות האָט דאָך יעדער נברא זיין ציור און טבע, און שינוי הטבע קומט מצד דעם אור שלמעלה מזה דוקא).

בשעת דער אַלטער רבי טייטשט אַפּ אַז „מדת רחמים" מיינט די „התגלות אלקות ע"י צדיקים ואותות ומופתים", איז ער מוסיף „שבתורה". ולכאורה איז ניט מובן וואָס מיינט ער מיטן וואָרט „שבתורה" (איך נפרשו בכתב או גם שבע"פ): די אותות ומופתים וואָס זיינען געווען לאחר מ' שנה שבמדבר ולאחר ביהמ"ק ראשון (תושב"כ) ואפילו אלו שלאחרי חתימת הש"ס (תושבע"פ) ועד די אותות ומופתים וואָס עיינינו ראו ולא זר — שהיו י"ב י"ג תמוז תרפ"ו, זיינען דאָך אויך אַן ענין פון „התגלות אלקות"; פון „מדת רחמים", איז וואָס מיינט ער בהבדוקא „שבתורה"?

נאָר מיטן וואָרט „שבתורה" פאָרענטפערט ער צוויי שטאַרקע קשיות:

(א) וויבאַלד אַז בריאת העולם איז געווען פון די אותיות (וואָס מצד זיי האָט יעדער נברא זיין ציור וטבע), איז ווי קען קומען אין וועלט התגלות אלקות (דורך

אותות ומופתים שלמעלה מהטבע) פון אור שלמעלה מבחי' אותיות; וויבאלד אַז בריאת העולם איז פון אותיות, קען אין איר ניט נתקבל ווערן לכאורה בחי' האור שלמעלה מאותיות ושישארן במציאותם.

(ב) ווי געזאגט פריער, אַז אין מדרש רעדט זיך ניט בנוגע די הנהגת העולם, נאָר בנוגע בריאת העולם. וואָס בתחילה איז עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד, און דערנאָך — קודם הבריאה בפר"מ — שיתף בו, האָט ער משתף געווען אין דער בריאה מדת רחמים. איז דאָך ניט פאַרשטאַנדיק: „התגלות אלקות ע"י צדיקים ואותות ומופתים" איז דאָך אַז ענין וואָס איז געקומען כו"כ זמן לאַחרי הבריאה, איז וואָס מיינט דער מדרש „שיתף בו מדת רחמים", אַז אין דער בריאה האָט ער משתף געווען מדת רחמים?

אויף צו פאַרענטפערן אָט די צוויי קושיות, איז מוסיף דער אַלטער רבי „שבתורה". שאַחד הדייקים בזה, אַז אויך דער אלקות וואָס ווערט נתגלה דורך צדיקים ואותות ומופתים, וואָס קומט פון דעם אור שלמעלה מבחי' אותיות כנ"ל, איז אַריינגעשטעלט געוואָרן אין תורה, ובמילא — אין דער בריאה, וואָרום די התהוות איז דאָך פון די עשרה מאמרות שבתורה, כנ"ל (בשעה"הא) ספ"א.

מען קען ניט איינלערנען דעם פשט פון „שיתף בו מדת רחמים" עפ"י המבואר לעיל אין תניא, אַז די בריאה ווערט נתחדש שטענדיק; ובמילא, איז אויך די התגלות אלקות ע"י צדיקים ואותות ומופתים וואָס איז געקומען שפעטער הייסט שיתוף מדה"ר אין דער בריאה,

ווייל (א) עס שטייט דאָך אין מדרש „ראה שאין העולם מתקיים", אַז אַז דעם שיתוף פון מדה"ר קען עולם ניט האָבן קיין קיום, ולפי הנ"ל האָט דאָך דער עולם יאָ געהאַט אַ קיום אַ משך זמן רב, טויזענטער יאָרן, ביז צו די התגלות שע"י צדיקים ואותות ומופתים, איז וואָס הייסט ראה שאין העולם מתקיים? (ב) דער לשון אין מדרש איז „בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד", הייסט עס דאָך אַז בלויז במחשבה איז עלה צו באַשאַפן דעם עולם במדה"ד, אָבער די בריאה והתהוות בפועל איז געווען דורך שיתוף מדה"ר. הייסט עס דאָך אַז אויך די התהוות וואָס איז געווען גלייך בתחילת הבריאה בשי"ב שהיתה באמירה ובדבר ה' איז געווען דורך שיתוף מדת הרחמים.

און דאָס איז — וכנ"ל — וואָס ער זאָגט אין מדרש „בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד", אַז בלויז במחשבה איז עלה צו באַשאַפן די וועלט במדה"ד, פון די אותיות עצמם ווי אין זיי איז ניטאָ דער גילוי אור שלמעלה מהכלים. אָבער ווי ס'איז אַרויסגעקומען באמירה ודיבור, איז אין די אותיות הדיבור פון די עשרה מאמרות אַריינגעשטעלט געוואָרן דער אור שלמעלה מהכלים.

און דורך דעם וואָס אין די אותיות איז אַריינגעשטעלט געוואָרן דער אור שלמעלה מהאותיות, וואָס דאָס איז דער ביטול הצמצום פון די אותיות, דורך דעם קומט שפעטער אַרויס אויך למטה בזמן שהותנה בעת האמירה — דער ענין האותות ומופתים, דער ביטול הצמצום שלמטה (אזוי ווי די אותות ומופתים וואָס זיינען געווען במצרים, וואָס מים נהפכו לדם וכ"ו און קריעת ים סוף, וואָס דורך זיי איז

נתבטל געוואָרן דער צמצום פון די מים און ים, און האָבן געבראַכט אויך דעם ביטול הצמצום — הנותן מקום למציאות ותוקף פרעה).

איז די אַלע אותות ומופתים זיינען ניט קיין ענין וואָס זיינען נתחדש געוואָרן שפּעטער, נאָר זיי קומען פון דעם אלקות פון בחי האור שלמעלה מהכלים וואָס איז אַריינגעשטעלט געוואָרן אין די אותיות. און די בחינה פון אלקות ווערט שפּעטער נתגלה דורך די צדיקים ואותות ומופתים.

יעדער ענין פון פנימיות התורה שפיגלט זיך אָפּ אויך אין נגלה. די גמרא' זאָגט אויפן פסוק, וּאֵם בְּרִיאָה יִבְרָא ה', אַז ס'איז ניט קיין ענין וואָס איז באַשאַפן געוואָרן דעמאָלט, וואָרום ס'איז דאָך, אין כל חדש תחת השמש⁴, אַז לאַחרי ש"ב איז גאַרניט נתחדש געוואָרן אין דער בריאה.

און די אַלע אותות ומופתים וואָס זיינען געקומען שפּעטער, זיינען ניט נתחדש געוואָרן בעת ווען ס'זיינען געווען די מופתים, נאָר ווי עס שטייט אויפן פסוק, וַיֵּשֶׁב הַיָּם גו' לַאֲתָנּוּ, "לאיתנו — לתנאו". אַז לכתחילה, בעת הבריאה, ווען דער אויבערשטער האָט באַשאַפן דעם ים, האָט ער אים באַשאַפן אויף דעם תנאי, אַז ער זאָל זיך שפּאַלטן בעת קי"ס.

און אזוי ווי דאָס איז בנוגע דעם ים, אזוי איז עס אויך בנוגע, כּל מה שנברא בששת ימי בראשית⁵, אַז דער אויבערשטער האָט מלכתחילה באַשאַפן אַלע נבראים אויף דעם תנאי, אַז אין זיי זאָלן זיין די אותות ומופתים בעת מען וועט דאַרפן: בים סוף — שיבקע ואלופי אדום וכו' — שיבהלו (היפך תוקף מציאותם — שמצד צמצום האותיות שבהם נבראו), היינו שגם בהם נתגלה — פעל — גילוי אלקות זה (בהבהלה).

און דאָס איז דער ענין וואָס ער רעדט אין תנאי, אַז גלייך בעת הבריאה האָט דער אויבערשטער משתף געווען מדת רחמים, אַז אין די אותיות פון די עשרה מאמרות וועלכע זיינען מלוכש אין יעדער נברא איז אַריינגעשטעלט געוואָרן דער אור שלמעלה מהכלים, וואָס ווערט שפּעטער נתגלה אין די אותות ומופתים.

לאַחרי כל הנ"ל, בלייבט נאָך די קשיא וועגן די צדיקים הגדולים וואָס זיינען בבחי' מרכבה דאצילות, וואָס זיי איז ניט מסתיר דער חומר הבשר פון עין הנברא, ווי איז שייך ביי זיי דער ענין פון תורה ומצות. און אויף דעם איז ער מבאר ווייטער אין פרק, וועגן "השגת משה רבינו עליו השלום בנבואתו", כדלהלן.

דער טעם פון דעם וואָס ער איז מבאר וועגן השגת משה רבינו דוקא, איז עס מצד דעם וואָס דער עיקר קשיא הנ"ל שטעלט זיך אויף משה רבינו. אויף די אבות, כאַטש אויך זיי זיינען געווען בחי' מרכבה דאצילות (תניא פל"ט), איז ניט אַזאָ קשיא. וואָרום וויבאַלד זיי זיינען געווען קודם מ"ת, וואָס דאָן איז ניט געווען דער חיבור

(4) סנהדרין קי, א.

(5) קהלת א, ט.

(6) ב"ר פ"ה, ה. זח"ב קצח, ב.

(7) ב"ר שם. זהר שם.

עליונים ותחתונים, במילא האט זייער עבודה בבחי' מרכבה דאצילות שמצד הנשמה ניט דורכגענומען אויף אזוי פיל דעם גוף, ובמילא איז אף שהי' בבחי' מרכבה — (שלכן הוכרח לומר שים ידך תחת ירכי — היפך שלילת, הושטת היד מתחת לטבורו) — כי שבועה בנקיטת חפץ אפשרית אז רק במצות האבר מילה — ולא היד שעשה בה צדקה וכיו"ב) איז שייך אז ביי זיי זאל זיין א העלם אין גוף. משא"כ משה רבינו וואס ער איז געווען שוין נאך מ"ת, וואס דאן איז געווען דער חיבור עליונים ותחתונים, האט דאך זיין עבודה דורכגענומען אויך דעם גוף, אז אויך מצד הגוף איז ניט געווען קיין העלם.

ביי מ"ת איז געווען „פרחה נשמתו“ (והחזירן בטל תחי'), און נאך דעם וואס „החזירן“ איז ווייטער פרחה נשמתו. הייסט עס דאך אז בשעת מ"ת זיינען אידן געשטאנען אין דער מדרגה ווי ס'איז מצד הנשמה, שלמעלה מהעלם הגוף. נאך ביי אלע אידן איז עס געווען בלויז בעת מ"ת, און ביי משה רבינו איז דער מצב פאך-בליבן אויך לאחרי מ"ת, ווארום דער אויבערשטער האט אים געזאגט, ואתה פה עמוד עמדי" — „פירש מן האשה" — ווייל ער איז פארבליבן אויך שפעטער נשמה בגוף אין דעם מצב פון מ"ת. איז דאך ביי אים ניט שייך דער העלם הגוף. היינט וואס איז ביי אים דער ענין פון תומ"צ?

בנוגע משה רבינו גופא, איז דער עיקר קשיא ניט אזוי מצד מעלתו של משה סתם, נאך כהדגשתו „בנבואתו“: משה בעת הנבואה איז עמד על עמדו, ביי אים האט ניט געדארפט זיין דער „ויפשו" וכו', וכמבאר בארוכה ביד החזקה, במו"נ ובכ"מ, ווייל אויך זיין גוף הגשמי איז געווען א כלי צום גילוי הנבואה. אפילו דער גילוי הנבואה וואס ס'איז ניט בלויז אן ענין פון השגה נאך אן ענין פון ראיי, האט ביי משה'ן מאיר געווען אויך בגופו הגשמי. גופו איז געווען ווי נשמתו בזה. איז מצד דעם ווערט דאך די קשיא נאך שטארקער, וואס איז דער ענין פון תומ"צ ביי משה רבינו?

און אויף דעם זאגט ער אין תניא, „ואף השגת משה רבינו עליו השלום בנבואתו, לא היתה כו", אז אפילו מצד מדרגת הנבואה פון משה רבינו, איז וועלט א מציאות — טאקע א גאך אנדער מציאות למעל' מע' ווי ביי אונז, אבער דאך א מציאות, ובמילא איז שייך ביי אים תומ"צ, אויף צו מאכן פון דעם מציאות (דהעולם דמרע"ה) אלקות.

די מדות חסד וגבורה ווי זיי שטייען אין אצילות, זיינען טאקע „מדות אלקות כו' דאיהו וגרמוהי חד בעולם האצילות“. ובמילא, איז אין אצילות ניט שייך טאקע אן מדת הגבורה זאל מסתיר זיין אויף מדת החסד, וואס ס'איז איהו וגרמוהי חד. די השגה פון משה רבינו אבער איז „לא היתה בעולם האצילות, אלא ע"י התלבשותו בעולם הבריאה“.

מיט דעם אבער קען זיך דער אלטער רבי ניט מסתפק זיין: אמת טאקע אז די השגה פון משה'ן אין (חו"ג ד)אצילות איז געווען ווי ס'איז זיך מתלבש אין עולם

הבריאה, איז דאך אַבער זייענדיק מלוּבש אין עולם הבריאה, ווערט ערשט דאָן בריאת העולם — זעט דאָך מרע"ה מדת החד באופן ראיית הנבואה — זעט ער דאָך התפשטות אין קץ (כנ"ל פ"ד) ופשיטא ניט בעיני בשר. ואפילו גבורתו של הקב"ה, מדת הגבורה אויך לאחרי התלבשותה בבריאה איז עס גבורתו של הקב"ה. היינט וויבאלד אַז ביי משה'ן איז ניט געווען דער העלם מצד הגוף, האָט ער געזען אין די גבורה המתלבשת בעולם הבריאה ניט קיין חושך והסתר, נאָר אַ ליכטיקע מדת הגבורה. בלייבט דאָך די קשיא, וואָס איז ביי אים דער ענין פון תומ"צ?

אויף דעם איז מוסיף דער אַלטער רבי, אַז אפילו אין די מדות חו"ג ווי זיי ווערן נתלבש אין בריאה האָט משה ניט משיג געווען אין די מדות חו"ג אליין „אלא ע"י התלבשותו במדות שלמטה מהן במדריגה, שהן מדות נצח הוד יסוד", אַז זיין השגה אין חו"ג דאצילות איז געווען ווי חסד ווערט נתלבש אין נצח, גבורה — אין הוד, און זיי ביידע — אין יסוד. און וויבאלד זיין השגה אין מדות חו"ג איז געווען בלויז ווי זיי ווערן נתלבש (שלבוש מכסה) אין נה"י, במילא איז אויך לגבי משה רבינו געווען וועלט אַ מציאות — נעלית ביותר, אבל מציאות, און דעריבער איז ביי אים שייך ענין התורה ומצות.

עפ"י קומט אַבער אויס, אַז אין עולמות כ"ע קען ניט זיין דער ענין פון השגת אלקות — נאָר גילוי אלקות — און די מעשה איז דאָך ניט אזוי (פל"ט). דער אויפטו פון ג"ע (שמקומו בבריאה כו' — פל"ט) איז וואָס אין אים איז „נהנין מזיו השכינה"¹⁰.

וואָס דער גילוי שבג"ע איז ניט בדומה צו התגלות אלקות ע"י צדיקים ואותות ומופתים: דאָרטן, איז אפילו בעת האותות ומופתים קען זיין אַז עס זאָל ניט נתגלה ווערן דער אור אלקי גופא. בעת קי"ס האָבן די מצרים געזען בלויז די פעולה פון דעם אור, אַז דער ים איז נבקע געוואָרן, זיי האָבן אַבער ניט געזען דעם אור גופא (משא"כ בנ"י שאמרו זה א"ל). אין ג"ע אַבער איז „נהנין מזיו השכינה", אַז דער זיו השכינה גופא קומט בגילוי אין השגה, וואָס דעריבער איז מען „נהנה" פון אים.

ולכאורה, עפ"י הנ"ל בסעיף שלפנ"ז, ווי איז שייך עס זאָל זיין אין כ"ע דער ענין פון „נהנין מזיו השכינה"?

אויף דעם איז ער מבאר, איז אין ג"ע אין „השגת התפשטות (הפי" כבאגה"ק ס"ט) החיות ואור הנמשך משתי מדות אלו חו"ג", ד.ה. אַז דאָרטן איז מען משיג דעם חיות ווי ער ווערט נמשך פון חו"ג עצמם, ניט ע"י התלבשות אין נה"י. והוא מזון כו' (השגה פנ"י).

בשתיי מדות אלו חו"ג כו' — עפמשנית באגה"ק (ס"ט) מוכן שאין הכוונה — שלא למעלה מזה (שהרי השיג בחו"ב) — אלא שהשגת חו"ג (מקור הבריאה וצמצומה) דבוח עסקינן — היתה ע"י התלבשותו בנה"י דויקא.

10 אגה"ק ס"ה.

ס'איז דאך אַבער ניט פאַרשטאַנדיק: וויבאַלד אין ג"ע איז דאָ דער זיי השכינה בגילוי, האָט דאָך מצד דעם זיי השכינה געדאַרפט נתבטל ווערן דער מציאות וואָס אין ג"ע? ועוד ג"ע — ענינו השגה"י — ומדי השיכות להמדות חו"ג?

אויף דעם איז ער מבאר, אַז „מהתפשטות שתי מדות אלו חו"ג נמתח רקיע כו' ובו סוד כ"ב אותיות התורה", וואָס אין די אותיות התורה, וואָס זיי זיינען מהוה דעם מציאות הנבראים, איז אַריינגעשטעלט געוואָרן דער אור אלקי שלמעלה מצמצום האותיות כנ"ל. אבל ווי דער ענין איז מצד תורה, זיינען די צוויי מדות — דער גילוי פון חסד און דער צמצום פון גבורה — ניט סותר זל"ז, ווייל תורה איז כלול פון ביידע מדות, „כדכתיב מימינו אש דת למו", אַז תורה איז כלול סיי פון ימין סיי פון אש. און דעריבער קען זיין ביידע ענינים צוזאַמען: דער מציאות פון ג"ע מיטן גילוי זיי השכינה וואָס אין אים.

און דאָס איז אויך וואָס ער זאָגט ווייטער אין תניא „כי הרקיע הזה הוא סוד הדעת", מיינענדיק דערמיט, אַז דעת איז אײן מוח און איז כולל חסד וגבורה צוזאַמען, והוא מוח — השגה והבנה.

עס בלייבט נאָר איבער ניט פאַרשטאַנדיק: אין ג"ע איז דאָ צוויי ענינים. א) אין ג"ע איז דאָ דער ענין פון לימוד התורה (פמ"א), ניט דער ענין פון קיום המצות (במתים חפשי). ב) אין ג"ע איז ניטאָ קיום המצות, אַבער דער שכר אויף קיום המצות איז יאָ דאָ אין ג"ע.

ווערט דאָך די קשיא, ווי קען זיין אין ג"ע דער שכר אויף קיום המצות: בשלמא תורה איז כלול פון חו"ג צוזאַמען כנ"ל. מצות אַבער זיינען דאָך בהתחלקות,

וכידוע"י אַז תורה איז נמשלה לדם און מצות לאברים. וואָס דער חילוק פון דם ביז אברים איז, אַז דער דם איז מהלך בכל אברי הגוף, משא"כ אברים זיינען מחולקים זה מזה. יעדער אבר האָט זיך זיין ענין.

היינט וויבאַלד אַז מצד מצות זיינען חסד און גבורה צוויי באַזונדערע מדות, דלא כתורה — שמימינו אש (שניהם ביחד ב'דת) — איז דאָך לכאורה ניט שייך, אַז עס זאל זיין דער מציאות פון ג"ע וענינו, וואָס קומט מצד החסד והגבורה ביחד, וביחד עס זה זאל מאיר זיין דער אור הנמשך ע"י המצות, וואָס גילוי אור קומט פון חסד: אויב ס'איז מאיר דער אור (שמצד החסד) מוז דער מציאות (שמצד הגבורה) נתבטל ווערן?

אויף דעם זאָגט ער „והמצות הן לבושים": וויבאַלד אַז מצד מצות זיינען חסד וגבורה צוויי באַזונדערע מדות, קען טאַקע ניט מאיר זיין דער אור המצות אין אַ פנימיות, וואָרום אויב דער אור וואָלט מאיר געווען בפנימיות, וואָלט נתבטל געוואָרן דער מציאות. און דעריבער איז דער שכר המצות בג"ע בלויז אין אַ אופן פון לבושים, אַז דער אור שנמשך ע"י המצוה איז בלויז אַ לבוש וואָס איז מגין ומסייע וכו', עס ווערט אַבער ניט נמשך אין אַ פנימיות.

(11) פל"ט ובכ"מ.

(12) בארובה בלקוית במדבר ובכ"מ.

תורה, וויבאלד אין איר זיינען כלול חו"ג צוואמען, איז טאקע מזון הנשמות בג"ע. זי קומט אין א פנימיות און אעפ"כ ווערט דער מציאות ניט בטל. משא"כ מצות זיינען בלויז לבושים, כנ"ל.

באם ב' הנ"ל (בכללותו) נכון — יש לפשוט עפ"י ספק [צדדי — לכאורה רק] והוא: א' סיוס הבא בחצאי מרובע שבס"פ ד'? (וגם בדפוס הא' — חסר החצאי מרובע המציין הסיוס).

וע"פ הקושיא שבתחילת כהנ"ל והבי' — הסיוס — בס"פ ה' (בסיוס התירוצים דהקושיות על שיטת אדה"ז באופן היחוד — שהתחלתם בתחלת המוסגר).

ועפ"י מובן בפשטות — איך בא הטעות שישמיטו הסוף? כי ראה הבחור הזעזער 2 חצאי מרובע בס"פ ה', ואמר שבוודאי א' מהם מיותר. ולא שם לבו לחפש בפ' לפני זה. וק"ל.

(משיחת ש"פ משפטים, מכה"ח אד"ר, תשכ"ו)

אין שער היחוד והאמונה פרק י', איז דער אלטער רבי מבאר דעם „ענין היחוד של הקב"ה ומדותיו“, דעם יחוד וואס דער אויבערשטער איז מיוחד מיט זיינע מדות, כמאמר „איהו וחייהי חד איהו וגרמוהי חד“, אַז דאָס איז „כעין יחוד אור השמש שבתוך גוף כדור השמש עם גוף השמש“: דער אור השמש איז פאראן ניט בלויז בחלל העולם (אויסערן שמש), נאָר אויך אין דעם שמש גופא, אין זיין מקור. ואדרבה: זייענדיק אין מקור איז ער „ביתר שאת“ (תניא פל"ג), אָבער זייענדיק אין מקור איז „אין לו שום מציאות כלל בפני עצמו“ און ער איז ניט עולה בשם כלל בפ"ע, נאָר ער איז איין זאך מיט זיין מקור. און עד"ז איז אויך בנוגע די ספירות — דעם אויבערשטנס מדות מיט זיין רצון וחכמה — אַז „אינן עולות ונקראות בשמות אלו כלל“, וויילע זיי זיינען איין זאך מיטן אויבערשטן.

דאָס איז דער כללות הענין וואָס איז מבוואר אין רפ"י. עס זיינען דאָ אָבער פאָראַן כמה פרטים אין התחלת הפרק וועלכע זיינען דורש ביאור. ומהם:

גלייך, ווי ער דערמאָנט דעם משל פון „יחוד אור השמש בתוך גוף כדור השמש עם גוף השמש“ — נאָך איידער ער איז מבאר בפרטיות דעם ענין ואופן היחוד (וכשהאור הוא במקורו כו") — איז ער מוסיף און טייטשט אָפּ דעם ענין פון שמש און דעם ענין פון דעם זיי און ניצוץ המתפשט ממנו: וועגן דעם שמש זאָגט ער „שנקרא מאור“, אַז דער שמש ווערט אָנגערופן „מאור“, און ברענגט אַ ראי' אויף דעם „כמ"ש את המאור הגדול וגו'“; און וועגן דעם זיי און ניצוץ וואָס קומט אַרויס פון שמש זאָגט ער „והזיו והניצוץ המתפשט ומאיר ממנו נקרא אור“, אַז דער זיי און ניצוץ וואָס קומט אַרויס פום דעם שמש ווערט אָנגערופן „אור“, און ברענגט אַ ראי' אויף דעם „כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום“.

איז אינגאנצן ניט פאַרשטאַנדיק:

(א) צוליב וואָס דאַרף ער ברענגען דאָ די נעמען פון דעם שמש מיטן זיין וואָס קומט אַרויס פון אים? צו דעם ענין וואָס ער רעדט דאָ, אַז ווען דער זיין געפינט זיך אין שמש איז ער מיוחד מיט אים און ניט קיין מציאות בפני עצמו איז דאָך נוגע בלויז אַז דער שמש איז דער מקור פון דעם זיין, און אַ זאָך ווען זי געפינט זיך אין איר מקור איז זי קיין מציאות ניט; וואָס איז אַבער נוגע צי דער שמש הייסט „מאור“ און דער זיין הייסט „אור“?

(ב) אַ ראײַ אויף דעם אַז דער שמש הייסט מאור ברענגט ער פון דעם פסוק את המאור הגדול וגו'. ולכאורה, אפילו אַז מצד איהו טעם שיהי' וייל ער שוין יע ברענגען אַז דער שמש הייסט מאור, איז וואָס דאַרף מען ראיות אויף דעם: פון דעם אַליין וואָס פון שמש קומט אַרויס אור, ליכטיקייט, איז דאָך פאַרשטאַנדיק אַז ער איז אַ לייכטער, אַ מאור, וואָס גיט צו די ראײַ פון פסוק?

(ג) בנוגע דעם צווייטן ענין אַז דער זיין וואָס ווערט נתפס פון שמש ווערט אַנגערופן אור כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום, איז נאָך מער ניט פאַרשטאַנדיק: צי דער ווייס-מען-ניט אַז דער „אור-השמש“ ווערט אַנגערופן אור? וואָס-איז ער „מחדש“ פון דעם אַז אור ווערט אַנגערופן יום?

(ד) די אַלע קושיות ווערן נאָך שטאַרקער: דער משל פון דעם אור השמש ווי ער איז כלול אין זיין מקור, אין גוף כדור השמש, שטייט שוין פריער אין פרק ג' (און אויך אין ערשטן חלק פל"ג), און דאַרטן ברענגט ער ניט די אַלע פרטים: ער ברענגט דאַרטן ניט אַז דער שמש הייסט מאור; אַז דער זיין הייסט אור; ער ברענגט אויך ניט דעם פסוק את המאור הגדול און דעם פסוק ויקרא אלקים לאור יום. ובשלמא בפל"ג אינו מפרט כי הובא רק דרך אגב ומדגיש וכמש"ש באריכות, אבל אויב ס'איז נויטיק צו דער הסברה פון דעם ענין צו ברענגען די אַלע אויבנדערמאנטע פרטים, האָט ער זיי דאָך געדאַרפט ברענגען גלייך דעם ערשטן מאָל, אין פרק ג', וואו ער רעדט באריכות וועגן דעם אור הכלול בשמש?

מוז מען זאָגן, אַז מיטן משל פון אור הכלול בשמש אין פרק יו"ד. קומט ער צו מבאר זיין גאָר אַן אַנדער ענין ווי אין דעם משל וואָס אין פרק ג'. און צוליב דעם ענין, וואָס ער טוט אויף אין פרק יו"ד, מוז ער ברענגען די אַלע פרטים הנ"ל.

בכדי צו פאַרשטיין אין וואָס עס באַשטייט דער חילוק המשל פון פרק יו"ד ביז פרק ג' — אעפ"י אַז לכאורה איז עס דער זעלבער משל; אור הכלול בשמש — יובן מחילוק הנמשל פון פרק יו"ד ביז פרק ג'.

אין פרק יו"ד קומט דער משל פון אור הכלול בשמש געבן צו פאַרשטיין דעם יחוד פון אויבערשטן מיט די ספירות. אַז ניט קוקנדיק אַז די ספירות זיינען באין ערוך צום אויבערשטן, און אפ"י ספירת החכמה וואָס זי איז די ערשטע ספירה האָט זי אויך ניט קיין ערך צו אים

— און ווי ער איז מבאר באריכות בהקדמה לזה אין פרק ט', אַז לגבי דעם אויבערשטן איז „נחשבת מדריגת החכמה כמדריגת עשי' ממש“, און אַז דער אין

ערך פון חכמה לגבי דעם אויבערשטן איז אויף אזוי פיל אז מען קען ניט מייחס זיין אים מיט חכמה, אפילו ניט בדרך שלילה. ד.ה. אז מען זאל זאגן אז מען קען ניט באגרייפן דעם אויבערשטן מיט חכמה, איז אפי' דאס קען מען אויך ניט זאגן. וואָרום וויבאלד אז ער האָט קיין שייכות ניט צו חכמה קען מען אים ניט מעסטן בכלל מיטן ענין החכמה, אפילו מיט דעם אז מען קען אים ניט באַגרייפן מיט חכמה.

וכמ"ש בפ"ט בדוגמת אז בשעת איינער וועט זאגן אויף אַ חכמה רמה ועמוקה אז אי אפשר למששה בידיים מפני עומק המושג, איז כל השומע יצחק לו. וואָרום וויבאלד אז מישוש מיט שכל זיינען צוויי זאכן וואָס האָבן צווישן זיך קיין שייכות ניט, קען מען ניט מתאר זיין קיין שכל מיטן ענין המישוש, אפילו ניט בדרך שלילה, אז „אי אפשר למששה בידיים“.

און דער אמת איז, אז זאָגן אויף דעם אויבערשטן אז אי אפשר להשיגו איז נאָך אַ סך ווייטער ווי זאָגן אויף אַ חכמה אז אי אפשר למששה בידיים. וויילע די ווייטקייט פון שכל מיט מעשה (מישוש) איז בלויז פינף מדריגות: מעשה, דיבור, מחשבה, מדות און שכל. משא"כ די ווייטקייט פון אויבערשטן פון חכמה איז אין קץ —

פונדעסטוועגן זיינען די ספירות מיוחד מיטן אויבערשטן, ביז איהו וחיהו חד איהו וגרמיהו חד, און אין אַן אופן פון אחדות פשוטה (רפ"ח).

ע"כ תוכן פ"ט.

והנה לכאורה איז דאָס לגמרי ניט פאַרשטאַנדיק: ווי אזוי קען מען זאָגן אויף צוויי זאכן וועלכע האָבן קיין שייכות ניט צווישן זיך, אפילו ניט בדרך שלילה, אז זיי זיינען מיוחד — ובפרט אין אַן אמת'ן יחוד ובתכלית היחוד? איז אויף דעם גיט ער דעם משל פון אור השמש, אז בעת דער אור איז כלול אין שמש, איז ער מיוחד מיט אים בתכלית היחוד. און אַט דער ענין אַז דער אור הכלול בשמש איז מיוחד מיט אים, איז אַ נייער אויפטו וואָס ביז פ"י שטייט דאָס ניט. (אין פ"ג רעדט זיך גאָר אז אַנדער ענין, כמשי"ת להלן). ובכדי צו מסביר זיין ווי דער אור איז מיוחד מיט זיין מקור, מוז ער צוגעבן אז דער שמש איז נקרא מאור, און אז דער זיו וניצוץ המתפשט ממנו נקרא אור, כמשי"ת להלן.

דער משל פון אור הכלול בשמש אין פרק ג' קומט מבאר זיין (ניט וועגן ספירות, נאָר) וועגן נבראים, אז די נבראים זיינען בטל און אין ואפס ממש לגבי דעם כח אלקי וואָס באַשאַפט זיי שטענדיק מאין ואפס המוחלט. און וויבאלד אז נבראים לגבי זייער כח הפועל זיינען אין ואפס — אויף נבראים איז ניט שייך צו זאָגן אז זיי זיינען מיוחד ח"ו מיטן אויבערשטן: עס איז ניט שייך צו זאָגן אז איהו והבריאה זיינען ח"ו חד, אדרבה, מען זאָגט אז נבראים זיינען אין ואפס לגבי דעם אויבערשטן. און וויבאלד זיי זיינען ניטאָ לגבי אים — אין ואפס ממש — איז דאָך ניטאָ קיין ענין וועלכע זאל זיין מיוחד מיט אים —

דעריבער איז אויך אין דעם משל פון אור הכלול בשמש, זאָגט ער ניט אז דער אור איז מיוחד מיטן שמש, נאָר אז ער איז אין ואפס לגבי אים. און ווי ער איז מבאר באריכות אין פ"ג, אז ניט קוקנדיק אויף דעם אז ס'איז פשוט אז דער אור איז דאָ אויך אין גוף וחומר כדור השמש עצמו, וואָרום וויבאלד אז ער איז מאיר ומתפשט

למרחוק איז דאך כ"ש שיוכל להאיר במקומו ממש, פונדעסטוועגן, איז זייענדיק אין זיין מקור, איז „איז נופל עליו שם יש כלל רק שם אין ואפס“.

משא"כ אין פ"י, וואו ער רעדט וועגן ספירות שנא' עליהם איהו וחוג"ח, אָז זיי זיינען מיוחד מיטן אויבערשטן, זאָגט ער אויף דעם דעם משל פון אור הכלול בשמש וועלכער איז „מיוחד עמו בתכלית היחוד כר“.

און עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק וואָס אין פרק ג' (און אויך אין פרק ו' (פא, טע"א)), וואו ער רעדט וועגן נבראים, זאָגט ער כסדר דעם לשון „כדור השמש" צי שמש סתם, און אין פ"י, וואו ער רעדט וועגן ספירות, זאָגט ער אין די ערשטע עטלעכע שורות דריי מאָל דעם לשון מאור — וויילע אין דעם ענין הביטול פון אור איז נוגע דער ענין השמש, און אין דעם ענין היחוד פון אור, איז נוגע דער ענין המאור, כדלהלן.

אין דעם שמש זיינען פאַראַן צוויי ענינים:

א) זיין עצם מציאות, וואָס האָט ניט צו טאָן צו אור, נאָר דאָס וואָס ער איז אַ שמש. און דער אופן התפשטות האור וואָס קומט אַרויס פון דעם ענין אין שמש איז בדוגמת אַ פעולה וועלכע ווערט געפֿעל פון דעם כח הפועל.

ב) דער „מאור" וואָס אין אים. ד.ה. אַז נוסף אויף זיין עצם מציאות האָט ער אַן עצם'דיקן תפקיד צו לייכטן, ובמילא — איז דאָס אויך אין זיין מציאות, וואָס דעריבער הייסט ער מיטן נאָמען „מאור", מצד דעם וואָס זיין ענין איז מאיר אור זיין.

דער חילוק צווישן די צוויי ענינים בנוגע דעם אור וואָס ווערט נתפשט פון אים: זייענדיק כלול אין שמש, ד.ה. אין זיין עצם מציאות (וואָס האָט ניט קיין דירעקטן שייכות מיט אור, ער איז בלויז בדוגמת אַ כח וועלכער איז פועל פעולת האור), איז דער אור „איז ואפס", ער האָט דאָרטן קיין מציאות ניט. ואעפ"י אַז ער איז כלול אויך דאָרטן — און נאָך אַדרבה, זייענדיק דאָרטן איז ער ביתר שאת, כנ"ל — איז וויבאַלד אַבער אַז דער עצם מציאות השמש, דער „גוף כדור השמש", איז ניט שייכות (ובנמשל אָפּגעטראָגן און נבדל) פון ענין האור, איז דער אור הכלול בו ניט קיין מציאות כלל נאָר אין ואפס. משא"כ דער אור וואָס איז כלול אין „מאור", ד.ה. אין די מדרגה פון שמש וואָס תפקידו להאיר, איז ער ניט אין ואפס (וואָרום וויבאַלד אַז דער טייטש וענין פון „מאור" איז אַז ער איז מאיר אור, ה"ז אַדרבה מחשיב ענין האור, ופשיטא אַז מען קען ניט שולל זיין דעם מציאות האור, אויף צו זאָגן אַז ס'איז נ"טאָ קיין אור לגבי אים נאָר אין ואפס), נאָר ער איז מיוחד מיט אים בתכלית היחוד.

און דעריבער איז אין פ"ג וואו ער רעדט וועגן נבראים וואָס זיי ווערן נתהווה פון דעם כח הפועל (ועד"ז אין אויך בנוגע דעם כח הפועל, וואָס קומט מצד בחי' המלכות שבבי"ע וגם באצ"י הרי הוא ביחס לשאר הספ"י כדוגמת אור דביקות ניכרת ובלתי ניכרת), רעדט ער וועגן דעם אור ווי ער איז כלול אין „גוף כדור השמש". משא"כ אין פ"י, וואָס ער קומט מבאר זיין דעם ענין הספ"י ווי זיי זיינען מיוחד מיטן אויבערשטן, דאָרף ער מחדש זיין אַ נייעם ענין אַז דער שמש איז נקרא מאור (און ער מוז ברענגען אַ רא"י אויף דעם אויפטו, וואָרום אלולי זאת וואָלט מען קענען זאָגן

אז שמש מצ"ע איז קיין מאור ניט, און דאס וואָס ער גיט אַרויס אור איז עס בדוגמת פעולה מכח הפועל), וויילע דער יחוד פון אור איז דוקא מיטן מאור, און ניט מיטן שמש, כנ"ל.

עפי" הנ"ל וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס ער איז מוסיף, והזיו והניצוץ המתפשט ומאיר ממנו נקרא אור, כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום: מיט די ווערטער מיינט ער ניט צו מחדש זיין אַז דער זיו המתפשט הייסט אור (וואָרום אין דעם איז ניטאָ קיין שום אויפטו, און מען דאַרף ניט האָבן אויף דערויף אַ רא"י). נאָר דער חידוש אַז בלויז דער זיו וניצוץ המתפשט הייסט אור. אָבער דער אור הכלול הייסט ניט אור.

און אין דעם איז דאָ אַ שטאַרקער חידוש: ווען מען רעדט וועגן דעם אור הכלול אין גוף כדור השמש, פאַרשטייט זיך אַז ער איז ניט עולה בשם, וואָרום ער איז אין ואפס. בשעת מען רעדט אָבער וועגן דעם אור הכלול במאור וואָס ער איז ניט אין ואפס, אדרבה, וויבאַלד ער איז מיוחד מיטן מאור האָט ער דאָך אין זיך דעם תוקף המאור, קומט דאָך אויס אַז ער איז נאָך מער בתוקף ווי דער אור המתפשט, היינט וויבאַלד ער איז דאַרטן דאָ, און נאָך מער בתוקף, האָט מען געקענט מיינען אַז זייענדיק דאַרטן הייסט ער אַודאי אור — זאָגט דער אַלטער רבי אַז בלויז דער זיו וניצוץ המתפשט הייסט אור, אָבער ניט דער אור הכלול.

און ברענגט אויף דעם אַ רא"י — „כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום". אַז דער גדר פון אור איז יום (היפך — לילה) ליכטיקייט בפועל. און די ליכטיקייט וואָס איז ניט יום — ניט בפועל [אפילו ווען איר העדר ההתפשטות איז ניט מצד דעם וואָס זי איז אין ואפס נאָר מצד דעם וואָס זי איז מיוחד מיטן מאור] הייסט ניט קיין „אור“.

פאַרוואָס הייסט עס טאַקע ניט קיין „אור“? איז דאָס מובן מעצמו: וויבאַלד ס'איז מיוחד מיטן מאור בתכלית היחוד, קען מען ניט זאָגן אַז ער הייסט „אור“. וואָרום אויב דער אור הכלול וואַלט געהייסן אור, וואַלט דאָך דאָן אויסגעקומען אַז דאַרטן איז דאָ צוויי זאַכן: „מאור“ און „אור“. תכלית היחוד הייסט אַז דאַרטן איז יחיד — דאָ בלויז איין זאַך — מאור. וואָרום אויך דער אור הכלול במאור איז ניט אור נאָר — מאור.

און דער פרט איז נוגע צום נמשל, צו דער הכנה פון „יחוד הקב"ה ומדותיו": דער יחוד פון אויבערשטן מיט זיינע מדות איז אַז „אחדות פשוטה" (כנ"ל רפ"ח), ובמילא מוז מען זאָגן אַז „כל מדותיו של הקב"ה ורצונו וחכמתו אינן עולות ונקראות בשמות אלו כלל" ווי ער זאָגט אין פרק י"ד (פז, ב), וואָרום ווען זיי וואַלטן געהייסן (אורות) מיט די נעמען מדות, רצון וחכמה, וואַלט דאָך געווען אַ הרכבה ח"ו פון דעם „איהו" מיט די „מדות", „רצון" און „חכמה". און בכדי צו מסביר זיין דעם ענין אין נמשל, מוז ער מסביר זיין אויך אין משל, אַז בלויז דער זיו וניצוץ המתפשט הייסט אור, אָבער זייענדיק אין מקור איז ער „אינו עולה בשמו כלל בפני עצמו, רק שם המקור לבדו“.

משפטים

א. אויף, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם¹ (וואס מען הויבט אָן ליינען איצט צו מנחה) זאגט די גמרא² אַז דער לימוד התורה מיט תלמידים דאַרף זיין אין אַז אופן פון „להראות לו פנים“. ובלשון פון אַלטן רבינו³: „לשום לפניהם טעם המיישב תלמודם ומשימו בלכם“.

פון דעם איז מובן (ובמכ"ש) אַז בשעת עס זיינען דאָ תלמידים וואָס פאַר-שטייען ניט קיין לשון קודש, אַדער אַז זייער ידיעה איז לשון קודש איז אין אַז אופן אַז עס וועט פעלן באַ זיי אין דעם „להראות לו פנים“ — איז מען מחוייב צו איבער-זעצן פאַר זיי די ענינים שבתורה, און אויך דעם ביאור פון די ענינים (דעם „טעם המיישב תלמודם“), אין זייער שפראַך.

ב. וי"ל אַז דאָס איז פון די טעמים וואָס כ"ק מו"ח אדמו"ר — דער בעל ההילולא פון עשירי בחודש זה — האָט געשריבן מאמרים און שיחות אויך אין אידיש, און האָט זיך משתדל געווען אַז מען זאָל איבערזעצן ענינים פון פנימיות התורה אין אידיש און אויך אין אַנדערע שפראַכן, „בשבעים לשון“ (ובאופן אַז עס זאָל זיין ניט נאָר אַן איבערזעצונג נאָר אויך דער טעם הדבר ופירושו. אַז אויך דאָס זאָל זיין בשבעים לשון) — בכדי אַז די ענינים פון תורה און אויך די ענינים פון פנימיות התורה זאָלן אַנקומען, און אין אַז אופן פון „להראות לו פנים“, אויך צו די אידן וואָס פאַרשטייען ניט (לעת עתה) לשון קודש און אפילו ניט קיין אידיש — נוסף אויף די אַנדערע טעמים וואָס זיינען דאָ אין דעם: דער בירור פון די שבעים לשון⁴, וכיו"ב.

ג. אין די שבעים לשון⁵ גופא — זיינען דאָ געוויסע לשונות וואָס האָבן אין זיך

1 ר"פ משפטים.

2 עירובין נד, ב.

3 ה'ל' ת"ח פ"ד ט"ח. ובפרש"י עה"ת כאן. להבינם טעמי הדבר ופירושה.

4 ראה סוטה לו, א. פרש"י עה"ת דברים א, ה. תבוא כו, ה. — וראה שבת פח, ב.

ולהעיר, ד. הואיל משה באר את התורה — בשבעים לשון ה"י. בעשתי עשר חודש באחד לחודש⁶ (דברים א, ג"ה) — והרי ר"ח שבת הוא ה"ראש"י הכולל כל ימי החודש, כולל יום העשירי שבו — יום ההסתלקות וההילולא של האתפשותי דמשה שבדורנו, שנהג לבאר את התורה בשבעים לשון. וראה לקו"ש ח"ג ע' 863. לקו"ש חכ"ז ע' 299 ואילך. ע' 315 ואילך. ועוד.

5 להעיר מירושלמי ע"ז פ"ב סוף ה"ז (וראה בפני משה שם) שאותה התיבה עצמה תשים (לפניהם) מפרש שהיא מלשון סימה ואוצר, היינו נסתר (פנימיות) דתורה. ועפ"ז יש לומר, שהחייב „להראות לו פנים“ שנלמד מ„לפניהם“ שקאי על „תשים“ — הוא בפנימיות התורה ביותר. וראה לקו"ש ח"ג ע' 901.

6 ראה תו"א משפטים עז, ד. עח, ג.

7 בנוגע ללה"ק וע' לשון — ראה גם מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — אגרות קודש שלו ח"ב ע' תתטז ואילך.

א מעלה מיוחדת⁸. און ווי מען געפינט אין גמרא אויך בנוגע להלכה בלשון יונית?⁹
און לשון ארמית¹⁰.

ויש לומר, אז עדיז איז אויך בנוגע צום לשון וואס ווערט אנגערופן אידיש:

פון דעם גופא וואס במשך כ"ב דורות — אויך בדורנו — האבן רוב ישראל
האשכנזים, כולל גדולי ישראל האשכנזים, גערעדט אין דער שפראך (ביז אז זי
ווערט אנגערופן — בדור האחרון עכ"פ — „אידיש“¹¹) — איז א ראי' אז אין איר איז
דא א מעלה לגבי אנדערע שפראכן¹².

ואע"פ אז דער טעם פון דעם וואס מען האָט גערעדט אין אידיש און ניט בלשון
קודש איז בכדי צו ניט נוצן לשון קודש אויף עניני חול¹³, איז דאך דערפון גופא
מובן אז אידיש איז א לשון חול (אזוי ווי אַלע שבעים לשון) —

8) ובירוש' מגילה פ"א ה"ט (ו'שנ"ד) לשונות נאים שישמש בהן העולם כו'.
וראה ויצא לא, מזו: „גר' שהדומא“ (ובפרשי' שם: תרגומו של גלעד). וישלח לג, יט: „במאה קשיטה“
(ובפרשי' שם: אמר ר' עקיבא כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה). בא יג, טז: ואתחנן ו, ה:
לטוטפות“ (ובפרשי' שם: טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים). ועוד.

אבל ראה שליה' תט, ב (הובא באה"ת ואתחנן ע' שכו). כשתראה מדברי רז"ל שמפרשי' תיבה ואמרי'
שכן הוא לשון יוני או לשונו' אחרים של גוי' כגון אתהו ב'פ' קדושי' (כ, יד) שפרשי' אתהו אחת מהן לשון יוני
הוא וכן ב'פ' בא טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים — אל יעלה בדעתך שהתורה כתבה אלו הלשונות
שאינם לה'ק, אלא הכי פירושו, שכבר הקביה עולמו לא ה' רק לה'ק כו', וכשבלל הקביה את הלשונות
בדור הפלגה כלל לה'ק ג'כ בשאר הלשונות והתיבות הנ"ל הם לה'ק ונבללו בלשון יוני או בכתפי או
באפריקי'.

ולהעיר וצ"ע בתר"א שם (עו, ד): „בגמ' יש כמה מלות לשון ארמי הכי השתא אי אמרת בשלמא“. ושם
עו, ג: „מצינו בתנאים ואמוראים שדברו בגמרא בלשון ארמי הכי השתא כו“ — שהיו לשון גמרא ירושלמית
ובבלית רובה! וראה רשי' (סוטה מט, ב ד"ה) לשון סורסי קרוב הוא ללשון ארמי ואומר אני שזה לשון גמרת
ירושלמי כו'. ועוד.

9) ראה משנה מגילה ה, ב: לא התיירו שיכתבו אלא יונית. ובגמרא שם (ט, ב): יפת כו' של יפת (וראה
פרשי' שם). וכירושלמי שם פ"א ה"ט: בדקו ומצאו שאין התורה יכולה להתרגם כל צרכה אלא יונית.

10) ראה רמ"א אה"ע רסק"ק: דמקצתו לשון הקודש ומקצתו לשון ארמי כשר דשניהם ניתנו בסיני והיו
קרובים בלשון וכלשון אחד דמי (וראה עדיז בארוכה שו"ת הרמ"א סקכ"ז ואילך).

ולהעיר גם מנוסח כתובה (וכו): נוסח גט חליצה וכתובת יבמין) שהיא בלשון ארמי (רמב"ם הל' יבום
וחליצה פ"ד הלכה ל"ג).

וראה שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ב, שלפי דיעה אחת אין יוצאים קריאת שנים מקרא ואחד תרגום
בפרשי' כיא בתרגום דוקא, „שהתרגום זכה מפני שניתן בסיני כגון יגר שהדומא. [וראה ירושלמי סוטה פ"ז
ה"ב ובבב" פ"עז, יד (הובא בתוד"ה לשון — ב"ק פג, רע"א): אל יהי לשון סורסי קל בעיניך שהרי בתורה
בנביאים ובכתובים חלק לו הכתוב כבוד. ובתוס' שם: דלשון סורסי הוא לשון ארמי].

ולהעיר גם מירושלמי מגילה שם: ביאד להם ארמית מתוך יונית, ובקה"ע שם: נמצא שאף לרשב"ג מותר
לכתוב ארמית.

11) ולא מצינו זה בארמית (בזמן הגמרא), ערבית (בזמן הרמב"ם ולפניו ולאחרייו), צרפתית (בזמן רש"י
וכו' — שרשי' עצמו קוראה „לעז' או „לעזי' ועוד). וידועה שקו"ט חוקרי הלשונות בכ"ז. ואכ"מ.

ומודגש הנ"ל עוד יותר עי"ז שהר"י הר"ס"ג הרמב"ם וכו' כתבו ספריהם ושו"ת בתורה בערבית. משא"כ
גדולי ישראל האשכנזים בדורות האחרונים (בנוגע לספרים ושו"ת), ובכ"ז דוקא האחרונה נקראת „אידיש“
(אף שתחלתה (ונקראת) אשכנזית, טייטש, ושאר'אן וכו').

12) להעיר גם מ„התמים“ ח"ב סא, א: „לדבר לפעמים בלשון פולני והטעם . . דעי' דיבור קודש בשפת
המדינה מבררים האותיות“.

13) ראה מ"כ שבהערה 7 בארוכה.

אעפ"כ, פון דעם וואָס פון צווישן אַלע שבעים לשון איז בהשגחה פרטית זיכער ניט צופעליג, מקרה נקרה, ובפרט — אַזא ענין חשוב ווי שיעורים בתורה אין ישיבות און שקו"ט בזה וכו' וכו',

איז דוקא זי (אידיש) געוואָרן די שפראַך וואָס רוב אידן ריידן אין איר, איז אַ רא"י (כנ"ל) אַז אין איר איז דאָ אַ מעלה לגבי אַנדערע לשונות.

ד. נאָך אַ מעלה אין דער שפראַך פון אידיש — אַז זי האָט אַ שייכות מיוחדת צו דער התגלות פון פנימיות התורה.

כידוע וואָס דער אַלטער רבי ברענגט אין אגה"ק¹⁴, אַז „הבעש"ט ז"ל ה"י אומר ד"ת בל"א"י ולא בלה"ק". וידוע אַז אַזוי איז אויך געווען די הנהגה פון תלמידו הרב המגיד, פון כ"ק אדמו"ר הזקן און פון די רביים שלאחריו ביז כ"ק מו"ח אדמו"ר — אַז זיי פלעגן זאָגן חסידות „בל"א", אין אידיש.

און נאָכמער: בכדי צו פאַרשטיין די אמיתית הכוונה פון די „דברי תורה" פון רבותינו נשיאינו איז ניט מספיק לערנען זיי ווי זיי זיינען איבערגעזעצט געוואָרן אין לשון קודש דורך אַנדערע¹⁵, און מען מוז אַנקומען צו די ווערטער וואָס זיי האָבן געזאָגט אין אידיש, כמובן מאגה"ק שם.

ה. ויש לומר, אַז אין דער שייכות פון אידיש צו פנימיות התורה, זיינען דאָ צוויי ענינים:

א) פון דעם וואָס די אמירת חסידות פון רבותינו נשיאינו איז געווען אין אידיש דוקא — איז אַ רא"י, אַז אין איר (נאָך איידער מען האָט איר גענוצט אויף זאָגן חסידות) איז דאָ אַ מעלה לגבי אַנדערע לשונות, וואָס זי איז מוכשר צו אמירת חסידות¹⁷. ב) דורך דעם וואָס רבותינו נשיאינו האָבן געזאָגט חסידות אין אידיש — האָבן זיי דערמיט איר מעלה געווען נאָך העכער ווי זי איז געווען פריער.

וע"ד וואָס דער מיטעלער רבי איז מבאר אין שערי אורה¹⁸ אַז בשעת מען איז קובע אַ דבר גשמי צוליב אַ מצוה, איז דורך דעם אַליין וואָס דער דבר גשמי איז „נתקדש למצוה" (נאָך איידער מען איז מקיים די מצוה) איז מאיר אין אים אַ אור נעלה; און אעפ"כ איז לאחרי דעם קיום המצוה בפועל, איז מען ממשיך אין דעם דבר גשמי נאָך אַ העכערן אור, וואָס איז העכער באין ערוך פון דעם אור וואָס איז נמשך געוואָרן אין אים דורך דעם וואָס הוקבע למצוה¹⁹.

14) סכ"ה (קמא, א).

15) בל' אשכנז — ולהעיר מ"קונטרס המענה" להצ"צ (בקונטרס „הצ"צ ותנועת ההשכלה" ע' 48. אגרות קודש שלו ע' שט) בנוגע ללשון בני ברס"א. אין יודעים שפת אשכנזית נקי רק שפה המדוברת. ובפוקה עורים בתחלתו „טייטש".

16) משא"כ הענינים שנכתבו בלה"ק ע"י רבותינו.

17) להעיר מהמשך תעריב ח"ב ע' תתפג, שגם בדברים המותרים יש מעלה בדברים אלו שראויים

למצוה — מה שיכול להיות בהם גילוי רצה"ע דמצוות.

18) ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ו וח'. פעי"ג. וראה תו"א ד"ה הנ"ל.

19) ומכ"ש בנדוד, שהלשון אידיש (כמו שה"י לפני"ז) ה"י רק ראוי ומוכשר לאמירת חסידות (אבל לא

הוקבע לזה).

ו. די שייכות מיוחדת פון אידיש מיט תורת החסידות איז מודגש נאך מער אין דעם ספר תניא קדישא — די תורה שבכתב פון חסידות²⁰:

דער תניא איז צוזאמענגעשטעלט פון די „תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה כל אנ"ש כו"י"²¹.

פון דעם איז מובן, אז אע"פ אז דער אַלטער רבי האָט געשריבן דעם תניא אין לשון קודש — איז אָבער די התחלת ההתגלות²² והאמירה פון דעם תניא, וואָס דאָס איז געווען אַלס „תשובות על שאלות רבות" וואָס דער אַלטער רבי האָט געענטפערט „אנ"ש ביחידות", איז געווען, כדיבורו פון דעם אַלטן רבין, אין אידיש.

[ובפרט די ערשטע דריי פרקים פון תניא וואָס דער אַלטער רבי האָט געזאָגט פריער (בעת לידת כ"ק אדמו"ר הצ"צ) אַלס אַ מאמר חסידות²³, און די מאמרים פלעגט ער זאָגן אין אידיש].

און וויבאַלד אז אין דעם תניא זיינען כלול אַלע ענינים פון תורת החסידות [כמובן פון דעם וואָס דער תניא נקרא כנ"ל דער תושב"כ פון חסידות, און אין תושב"כ איז דאָך כלול תושבע"פ, ביז צו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש] — קומט אויס, אז די התחלת ההתגלות פון אַלע ענינים פון תורת החסידות (אויך פון די ענינים וואָס רבותינו נשיאינו האָבן געשריבן מלכתחלה אין לשון קודש, און ניט געזאָגט זיי פריער אין אידיש) איז געווען אין אידיש.

ז. פון כל הנ"ל איז פאַרשטאַנדיק דער גודל הענין פון דעם וואָס מען האָט אָפגעדרוקט (א חלק פון) דעם ספר תניא קדישא²⁴, צוזאמען מיט אַ קורצן פירוש („טעם המיישב תלמודם כו"י") — ווי מען האָט עס געלערנט אויף דער ראַדיאַ — אין אידיש.

נוסף צו דעם וואָס דורך דעם איז מען מקיים דעם ציווי „תשים לפנים — להראות לו פנים", אויך פאַר די אידן וואָס פאַרשטייען ניט קיין לשון קודש — איז דאָ אין דעם אויך אַ מעלה מיוחדת, וואָס די איבערזעצונג פון דעם תניא (און אויך דער פירוש) איז בפרט אין אידיש, אין דער שפראַך אין וועלכע ס'איז געווען די התחלת הגילוי והאמירה פון תניא.

ה. נאָך אַ ענין אין דעם:

שוין גערעדט כמה פעמים דעם גודל הענין פון לימוד התניא אויף דער ראַדיאַ,

אז נוסף צו דעם וואָס דער לימוד התניא אין דעם אופן איז אַ לימוד ברבים (ו"ל — אויך בציבור), און דערגרייכט אויך צו אזוינע וואָס מען קען צו זיי ניט

(20) ראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שבסוף ספר קצוה"ע לתניא ע' כג ואל"ך.

(21) לשון אדה"ז בהקדמתו לתניא.

(22) להעיר משה"מ תשי"ח ע' 177. ועוד ועיקר — משה"ש תשי"ג ע' 23 שבשנות תק"ן-תקנ"ד בכל שו"י"ט

ה"י אדה"ז אומר פרק תניא או חצי או שליש וסיים בתקני"ד ליל ט' כסלו פני"ג עד, מבית שני.

(23) היום יום' ע' לד.

(24) לשון ההסכמות בתניא זלקווא תקני"ט.

אנקומען באופן אחר, וואָס דעריבער איז דאָך דאָס (לימוד התניא אויף דער ראדיאַ) אַ חלק גדול (כמות) וחשוב (איכות) אין „פּוּצוּ מעינותיך חוצה“, ביז אין חוצה שאין חוצה ממנו,

איז דער לימוד אין אַזא אופן, אַז ברגע כמימרא — עיך מעלת זמן שהציבור מתפלל²⁵ — קומט ער אַן בכל קצוי תבל — סיי אין קצה הכי תחתון, אין אַ פנה הכי נדחת; און סיי אין קצה השמים, קצה הכי עליון —

איז בשעת אַז די שיעורים אין תניא (וואָס זיינען געלערנט געוואָרן אויף דער ראדיאַ) קומען אַרויס אין דפוס — ווערט עס אַ ענין לדורות, כידוע מאמר הצ"צ²⁶ אַז אַ ענין וואָס קומט אַרויס בדפוס איז לדורות.

ט. אַזוי ווי היינטיקן מוצאי שבת איז דער יום השנה וואָס מען האָט אָנגע-הויבן דעם לימוד התניא באופן הנ"ל — איז כאַן הזמן והמקום צו אָפגעבן נאָכ-אַמאָל אַ יישר-כח צו די אַלע מתעסקים בזה באיזה אופן שיהי, און צוזאַמען דערמיט מערר זיין זיי צו ניט באַנוגענען זיך מיט דעם וואָס זיי האָבן דערגרייכט ביז איצטער, נאָר מוסיף זיין כהנה וכהנה,

ובפרט אַז טבע שהטביע הקב"ה איז אַזוי: מי שיש לו מנה רוצה מאתים, מי שיש לו מאתים רוצה ד' מאות²⁷, איז דאָך דאָס גופא (וואָס ביז איצטער האָט דער לימוד התניא דערגרייכט צו אַ סאך אידן) דאַרף אַרויסרופן דעם רצון ותשוקה אויף מוסיף זיין אין דער הפצה — מתקופה לתקופה, משנה לשנה — (לכה"פ) צוויי מאָל אַזוי פיל.

י. כשם ווי אין מנה און מאתים כפשוטם, איז די מעלה פון מאתים לגבי אַ מנה ניט נאָר וואָס דאָס איז צוויי מאָל אַזוי פיל (בכמות), נאָר אויך אַז אין מאתים קומט-צו אַ נייער ענין²⁸,

וכמובן בפשטות, אַז בשעת עס רעדט זיך וועגן אַ גרויסן מסחר, איז דער וואָס האָט נאָר אַ מנה, האָט צו דעם מלכתחילה קיין שייכות ניט, מען וועט עס אים גאָר ניט פאַרלייגן [ועד"ז און נאָכמערי²⁹ איז דער חילוק פון דעם וואָס האָט נאָר מאתים לגבי דעם וואָס האָט ד' מאות] —

עד"ז איז אויך בנדוד, אַז דאָס וואָס מען זאָגט אַז מען דאַרף מוסיף זיין אין דער הפצה (לכה"פ) צוויי מאָל אַזוי פיל — מיינט מען עס עכ"פּ כפליים בכמות, אַבער עס איז אַ סוג אחר באיכות.

(25) ברכות ת, רע"א. שרע אויף ס"צ ס"ט. שרע אדה"ו שם ס"י.

(26) לקו"ש ח"ב ע' 522.

(27) ראה קהיר פ"א, יג. פי"ג, י. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. שערי תשובה לר"י ב, כו. מנהי"מ להר"י

אלנקוה חיד ס"ד ע' 250.

(28) להעיר גם מדי"ה אנכי היא תשי"ג בתחלתו: וכמו בענין המספר דעשירות מרובות על יחידות ומאות על העשירות ואלפים על המאות, דעיקר מעלתן אינו בהריבוי בלבד כ"א בהשלימות הבא בסיבת הריבוי. וראה הערה הבאה.

(29) להעיר מדי"ה הנ"ל שם, שהשלימות דמאה לגבי עשרה הוא יותר מהשלימות דעשרה לגבי אחד, והשלימות דאלף לגבי מאה הוא עוד יותר.

ע"ד ווי בלימוד התורה לעצמו — אז ער באקומט כפליים בכמות (בבקיאות) באקומט ער גאר אן אנדער פאָרנעם באיכות (בהבנה, בחריפות, עוקר הרים).

יא. און דורך דער השתדלות צו מוסיף זיין אין דער הפצה (בכמות ובאיכות), אז עס זאלן צוקומען וואָס מער אידן וואָס וועלן זיך משתתף זיין אין דעם לימוד התניא (דורך דער ראדיא), וועט ניתוסף ווערן אויך אין די וואָס גרייטן-צו און זאָגן די שיעורים (ועד"ז אויך אין די מתעסקים בכלל בזה),

און ווי דער אַלטער רבי ברענגט אין דער הקדמה פון תניא (און בנוגע צום לימוד והבנת התניא (יבוננהו)) דעם מאמר רז"ל³⁰ ע"פ³¹ מאיר עיני שניהם ה'.

וואָס פון דעם איז מובן, אז דורך דעם וואָס עס קומט-צו נאָך אַ איד און נאָך אַ איד וואָס הערט זיך צו צום לימוד התניא — ווערט ניתוסף אויך אין דעם אור וואָס דער אויבערשטער באַלייכט די וואָס גרייטן-צו און זאָגן די שיעורים (און אויך די מתעסקים בכלל אין דעם).

יב. ויהי רצון, אז דער לימוד התניא אויף דער ראדיא, וואָס איז (כנ"ל ס"ח) אַ חלק גדול וחשוב אין הפצת המעינות חוצה — זאל צוהיילן נאָכמער דעם אתי מר דא מלכא משיחא

— ובפרט אז דער לימוד איז נקבע געוואָרן (בהשגחה פרטית) אויף מוצאי שבת, וואָס דער זמן איז פאָרבונדן מיט דוד מלכא משיחא (ביז אז דאָס איז פאָר-בונדן אויך מיט און דורך אַ סעודה גשמית, אכילה ושת"י שנעשה דם ובשר כבשרו³². וכידוע אז די סעודה דמוצאי שבת איז „סעודתא דדוד מלכא משיחא"³³) —

די גאולה אמיתית והשלימה, במהרה בימינו בעגלא דידן ממש ובשמחה וטוב לבב.

(משיחת ש"פ יתרו תשמ"א)

(30) תמורה טו, א.

(31) משלי כט, יג.

(32) תניא פ"ה.

(33) סידור האריזל (להר"ש מרשקוב). פע"ח סוף שער השבת.

עס ווערט איצט עשרים שנה וואָס מ'לערנט תניא אויפן ראדיאָ — איז כאַן הזמן
המקום צו אָפגעבן אַ ייִשר-כח צו די אַלע מתעסקים בזה,

וואָס אשרי חלקם און גדול זכותם וואָס זיי טוען אין הפצת המעיינות חוצה אין
אן אופן וואָס דערגרייכט בכל קצוי תבל, ביז אין חוצה שאין חוצה ממנו,

כולל אויך — אַז פון אַ מכשיר חדש אין וועלט (ראדיאָ), וואָס איז ניט געווען
בפועל¹ בזמן משה רבינו, און ניט בזמן המשנה והגמרא, און ניט בזמן פון דעם
בעש"ט און דעם אַלטן רביין (בהיים חיותם בעלמא דין) —

מאכט מען אַ צינור אויף הפצת המעיינות חוצה,

וואָס דערגרייכט לכאורא, ביז צו אַ רבים וציבור, ביז צו אַזוינע וואָס מ'קען צו
זיי ניט אַנקומען באופן אחר (וואָרום די טירן פון זייערע הייער זיינען „פאַרמאכט“
פאַר ענינים כיו"ב).

און דערפאַר איז אשרי חלקם וגדול זכותם פון די אַלע וואָס טוען אין דעם: די
מדברים, די שומעים, און די וואָס העלפן מיט געלט, „תמכין דאורייתא“², און עד"ז
— אַלע וואָס וועלן העלפן און טאָן מכאן ולהבא.

און וויבאַלד אַז עס ווערט איצט עשרים שנה³ וואָס מ'לערנט תניא אויפן ראדיאָ
— זאַל דאָס נמשך ווערן אין אַן אופן פון מוסיף והולך ואור ביתר שאת וביתר עז,
מיזאַל לערנען סיי נגלה תורה און סיי פנימיות התורה, אין אַן אופן פון „לימוד
שמביא לידי מעשה“⁴.

און דאָס זאַל פועל'ן סיי באַ די מדברים און סיי באַ די שומעים — ווי דער לשון
פון רבותינו נשיאינו (אין כמה פדיונות) „שיפעלו הדברים כי ובהשומעים“ — סיי באַ
די תמכין,

ביז אין אַן אופן פון „כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה גו' כן יעמוד
זרעכם ושמכם“⁵.

און די אַלע מתעסקים בזה זאַלן האַבן אריכות ימים ושנים טובות,

כולל אויך — אַז בביאת משיח צדקנו⁶ וועלן זיי דאָן נוטל זיין חלק בראש אין
מקבל זיין פני משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ יחרו ה'תש"מ)

(1) ראה מדחזיל עה"פ קהלת א, ט"יוד (נסמנו בתולדות אהרן, ברשימות הציצ' לקהלת שם).

(2) ע"פ משלי ג, יח. וראה זח"ג נג, ב. שו"ע יו"ד סרניא סיט. ובכ"מ. אגה"ק סוף ס"ה.

(3) ראה לקו"ת במדבר ב, א.

(4) ראה קידושין מ, ב. שו"ע אדה"ז ה"ל ת"ת פ"ג ס"ג-ד.

(5) ישע"י סו, כב. תרי"א בראשית ב, ג ואל"ך. לקו"ת שה"ש מח, ד ואל"ך.

(6) דקא"ת כאשר יפוצו מעינותיך חוצה (אגה"ק דהבעש"ט — נדפסה גם בריש ספר כשי"ט (הוצאת

קה"ת)).

... בלקוט* ריש פ' משפטים ע' קל"א, בפירוש דברי הבית יעקב** — י"ל שכוונתו להדין, שכשבאים לפני ב"ד אין לחלק כבוד לאחד, יהי מי שיהי, בשביל שלא יסתמו טענותיו של השני. לכן גם בפרשה הסתירו שמיחד הי' הדבור למשה ...

(ממכתב ששי בניסן תשי"ט)

(*) אוצר מאמרים על התורה (תל אביב תשי"ט). המ"ל.
 (** ז"ל: למה לא נאמר בוו הפרשה וידבר ה' אל משה. . . אכן לאשר הענין הזה מדבר במשפטים ובענין המשפט או אין הפרש בין קטן לגדול. . . כולם שוים בענין המשפט. המ"ל.)

ב"ה, י"ט שבט תשמ"ב
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ כו'
מוהר"י שי'

שלום וברכה!

... ולשאלתו* במה שנאמר בכו"כ מקומות בפשטות דשתא אלפי שני הוי עלמא (וחד חרוב או אלפיים) —

עיינ שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט וז"ל:

זה דעת רבותינו ז"ל והקבלה בידם על ככה כו' כתבם רבינא ורב אשי כו' בלי מחלוקת ורב יודא משמי' דרע"ק כו' תניא כותי' כו' ועוד תמצא להם דבר מבואר בפדר"א שהם מקובלים ופשוטים ביד כל ישראל כו' וכן דעת רב נחמי' וכן דעת אביי כו' עיי"ש בארוכה.

— וכנראה שהשואל שם הקשה ע"ז מדברי הרמב"ם במו"נ (ח"ב פכ"ז-כט) וידועה גדלות הרמב"ם בעיני הרשב"א, ובכ"ז כתב ביטויים מוחלטים הנ"ל. וי"ל הביאור כי הרמב"ם במו"נ אינו פוסק, כפשוט. וראה כס"מ להל' תשובה ספ"ח.

ובזהר (ח"א נ, ב ועוד), בס' קבלה וחסידות (ראה בס' המפתחות) ובראשונים (וראה רמב"ן עה"ת בראשית ב, ג. בחיי שם) ואחרונים בכלל — הובא מחז"ל דשתא

(*) שייך לתו"א ר"פ (משפטים) עה"פ שש שנים יעבוד ובשביעית יצא גו'. וכן בתו"ח, אורה"ת וכ"ו עה"פ.

אלפי שני הוי עלמא בפשטות. וראה ציון מקצתם במרגלית הים לסנה' צז, א.
— ולדכותי דמר בטח יומתק הוספת ציון להגר"א לתקו"ז תל"ץ.

בברכה
/מקום החתימה/

לשלימות הענין ולבירור תמי' וכי: באותיות דרע"ק (נוסחא א' — שהובאה
כאור זרוע בתחלתו): כ"ת כו' ששני פעמים עתיד העולם ליחרב אחד בימי המבול
ואחד בסוף ששת אלפים ותשעים ושלש שנים (והועתק ביוצר לשבת שלפני
שבועות),

שנוסף ע"ז שהוא היפך מכל מחז"ל הנ"ל — לכאורה אינו מובן כלל: בכמה
מהנ"ל מפורש דשתא אלפי שני מכוונים כנגד ששת ימי בראשית ואלף הז' — כנגד
יום השבת, שאז שבת וינפש ממע"ב ולכן שבת אסור במלאכה, וא"כ איך אפשרי קיום
העולם (צג שנים) באלף הז'.

ונלפעני' דצ"ל „תשעים” בלא וא"ו. והכוונה — צג שנה בסוף אלף הששי יחרב
(וייהי' אח"כ חד חרוב), והמעתיק הראשון שלא דק בהכונה הוקשה לו דכמו דכתיב
ושלש צ"ל ותשעים, ו„תיקו” והוסיף וא"ו. — ומצינו כיו"ב דחורבן הבית הי' כמה
שנים (קעב) לפני סיום דב' אלפים תורה (ע"ז ט, א בפרש"י ובכ"מ).

וי"ל (בדוחק עכ"פ) דאפילו „ותשעים” בוא"ו יל"פ כך: בסוף ששת אלפים
ותשעים ושלש שנים (בסופו); או „בסוף ו"א (בדיוק) צ"ג שנים”, וכיו"ב.

ועפ"ז יתורץ ג"כ דיש תוספת שבת מלפניו גם (באלף הז') ביום שכולו שבת.

ובכל אופן — הי"ז (באותיות דרע"ק) מדרש מחולק עם ב"ר (פ"י, ט): הורדה
משתחשך כו' כחוט השערה.

2... צע"ג* אם חל בדורותינו שמביא שבמשך כו"כ שעות המחשבה שקוע
מתי כבר וכו' וכו',

3) חילוקים מנהגים ויכרר מנהג אבותיו וכו'.

(ממכתב י"ז טבת, תשמ"ג)

*) מענה לשאלה: אם צריך להמתין עד חצות לקיום מצות עונה, כשיש לו קביעות ללמוד בהשכמה.
המור"ל.

•

... בנוגע לשאלתו אודות קיום מצות עונה כיון שאינו וכו', הנה פליאה בדבר
גם על השאלה בזה, כי הוא שעבוד הבעל וגם דבר מצוה. ועיין ג"כ בתורה אור
מגילת אסתר דף צ"ב סוף ע"ד. — בהמשך לזה בטח יודיעני ע"ד השלום בית
השורה בכותלי ביתם. ותקותי שיבשר טובות גם בזה, ובפרט אם ישתדל. וגדול
השלום שהוא כלי המחזיק ברכתו של הקב"ה למלאות כל החסר וצריך תיקון...
(ממכתב י"ב כסלו תשס"ו)

•

... וע"ד הקס"ד להתנהג בפרישות, אם תסכים על זה כו', הנה אין דעתי נוחה
מזה, כי מלבד, שברובא דרובא, המחילה היא לא בלב שלם, צריך עיון גדול אם
הפרישות באופן כזה מוסיפה טהרה ומטהרת את המחשבה, או להיפך ח"ו. והרי כבר
ידוע דמי שיש לו פת בסלו אינו רעב וכו'. וכיון שאחרי מחשבת הלב הדברים
הולכים, הרי לדעתי אין הנ"ל דרך להמטרה אלי' שואף. ויעיין ג"כ תורה אור מגילת
אסתר דף צ"ב סוף עמוד ד' (לא כן כי הוא דבר גדול וגם למעלה הוא דבר גדול
וכו').

(ממכתב ו' אדר תשס"ז)

במענה למכתבו מיום שהוכפל בו כי טוב עם המצורף אליו,

בעת רצון יזכירוהו ואת זוגתו שתליט"א, על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, כאו"א להמצטרך לו מתאים לתוכן כתבו,

ותקותי אשר לעת קבלת מכתבי זה — כבר הוטבה בריאות זוגתו תחי',

ובהנוגע לבריאותו הוא, צריך להתייעץ עם שני רופאים מומחים במקצוע
ולעשות כהוראתם. והרי התורה נתנה רשות לרופא לרפאות. ובפרט כשישנה הוראה
של שני רופאים, וכמבואר תוקף ענין זה בכ"מ בשו"ע אורח חיים.

ומחי' חיים יוסיף בברכתו והצלחתו בהמצטרך לו ולזוגתו — אשר לאורך ימים
ושנים טובות יוסיפו בעניני תורה ומצות, והוא ביחוד בלימוד תורת החסידות דברי
אלקים חיים, וביחוד תורת חסידות חב"ד,

ומגלגלין זכות ליום זכאי, לעורר בזה, שהוא יום ההילולא של רבנו הזקן בעל
התניא (פוסק בנסתר דתורה), והשו"ע — (פוסק בנגלה דתורה).

בברכה לבשו"ט בכל האמור

(ממכתב כד טבת תשי"ט)

•

במענה לשאלתו ע"י ... בהנוגע למצב בריאותו וחוות דעת הרופא.

הנה בכלל יש לעשות כהוראת שני רופאים מומחים במקצוע. והרי ככתבו דעת
שניהם שוה לעשות הטפול.

ובהנוגע להזמן, הנה באם אפשר — יש לדחות לאחרי יום התשיעי. וכל העכבה
לטובה. ובאם הרופא ידחוק בדוקא את השעה, הרי לעשות זה קודם שבת חזון,
והשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות, ישלח דברו וירפאו ע"י רופא פלוני
וטפול פלוני, ויבשר טוב בטוב הנראה והנגלה.

ומוסג"פ העתק מכתבי כללי לחג השבועות שעבר, שכל השנה זמנו הוא. שגם
ממנו מובן, איך שטוב הנראה והנגלה יחד יהלכון עם טוב האמיתי. וכל הוספה
בלימוד התורה — נגלה ודאי"ח — מוסיפה בברכת השי"ת באופן האמור.

בברכה לבשו"ט מתוך בריאות הנכונה

(ממכתב ר"ח מניא תשי"ב)

... בהנוגע להצעה לחתוך את כל בשר החניכיים כו' ר"ל.

בכלל הצעה מוזרה היא, ובפרט שהחיתוך הוא על מנת שיקום בשר חדש וכו', ז"א ענין שאי אפשר להיות בטוח (במאה אחוז?) שכן יהי' במילואו. בכל זה כיון שכותב שקבל הצעת מומחה, יש לפנות למומחה אחר ולדעת דעתו בזה, ובמקום ספק ובכלל — הרי שב ואל תעשה עדיף . . .

(ממכתב ד' אדר תשכ"א)

•

בנוגע לניתוח לב פתוח — הרי דחהו ע"ע וישתדל לדחותו גם לעתיד, וה' יצליחו.

(ממכתב י"א ניסן ה'תשל"ח)

•

... במ"ש אודות ... שאינו יודע לצרף האותיות וכו', יש להתייעץ בזה עם רופא מומחה במקצוע. וכן לברר אשר לפעמים תכופות, בכגון דא — בכמה פרטים וענינים מפותחים האנשים די צרכם, ואפשר גם יותר ממדה הממוצעת וכשמסדרים אותם באופן שיכול להשתמש בכשרונם המפותח, לפעמים מתפתחים לאט לאט הענינים שלע"ע אינו כדבעי.

בטח מפריש הנ"ל איזה פרוטות לצדקה בכל יום קודם תפלת הבקר.

(ממכתב ד' תשרי תשי"ח)

•

במענה על מכתבו מז' תמוז בו כותב ע"ד ... המרפא אנשים בשיטת רפואה מיוחדת והצליח בכמה מהם, וגם אחדים הידועים לו אישית.

הרי בכגון דא יש לברר הפרטים, והעיקר מפרטי הצלחתו בהנוגע לאחרים —

באיזה ענין של בריאות פנו אליו ובאיזה אופן הצליח. ואז יציע זה לשלשה מידידיהם וכעצתם יעשו והשי"ת יתן להם הרעיון הנכון ליעצם כטוב לאמו שתליט"א.

(מכתב ט"ו תמוז תשט"ו)

•

במענה על מכתבו המהיר מכ"ט שבט עם המוסגר בו, בו כותב אודות מצב בריאות אמם שתליט"א,

וכיון שהנהגה של הד"ר הצמחוני, הצליחה בהנוגע לאמם — מהנכון שיודיעו לו מהטפולים בזמן האחרון הבחינות של הד"ר וכו' (המוחזרים בזה), ויעשו כהוראתו בהנוגע להבא, ובפרט כפי שכתבו הרופא המטפל עם אמו עתה — אומר שהדיעטא של הצמחוני מתאימה היא. ואם אפשר לעשות התיעצות של שני הרופאים מה טוב, אבל באם אי אפשר יש לסמוך על חוות דעת הרופא הצמחוני.

(מכתב י"ד אדר תשי"ז)

•

במענה על מכתבו מיום השלישי, בו כותב אודות מצב בריאותו ובהנוגע למצב בריאות לבו.

והנה ידוע מאמר רז"ל רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצות לא תעשה כנגד שס"ה גידים, שתוכנו — שגוף הגשמי של איש הישראלי עניניו ובריאותו בכלל, תלויים בגופו הרוחני, היינו במעמדו ומצבו בעשיית מצות עשה ושמירת מצות לא תעשה, אלא שמפני שנמצאים אנו בעולם, שברצון בורא העולם נברא במדריגה התחתונה, היינו בצורה גשמית והנהגתו בחיצוניות נראה לעיני בשר שהיא טבעית, הרי לכמה דברים וענינים צריך להיות אחיזה בטבע. מזה מובן שאף, שנכלל, צריך לקיים הוראת הרופא, מתאים למאמר רז"ל התורה נתנה רשות לרופא לרפאות, הנה ביחד עם זה צריך להיות נגד עיניו תמיד האמת, שבורא העולם הוא המהווה מקיים ומחי' את כל אחד ואחד מהנבראים, ובפרט בני אברהם יצחק ויעקב אשר עליהם נאמר בנים אתם לה' אלקיכם, ובהיותו — השי"ת — עצם הטוב הרי מטבע הטוב להיטיב, ואין כל מקום לדאגה ח"ו, והעבודה יכולה להיות בשמחה גדולה וגם אמיתית,

וככל הדברים האלה הוא בהנוגע גם אליו, שנכון יהי' לבו בטוח אשר לבו ער הוא לד' לתורתו ולמצותיו ובמילא יאריך ימים ושנים בנעימים, אלא שכדי להרבות

בברכות השי"ת והצלחתו צריך להרבות בצדקה אל הזולת, בצדקה כפשוטו בממונו, ובצדקה כמשמעו — בטרחת הגוף ובהשפעה על הזולת לקרבו לתורה ומצותי. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

מובן שיכול לכתוב אלי בכל עת מצוא והצורך. והשי"ת יזכהו ויצליחהו שיהי' תוכן מכתביו שמח הן ברוחניות והן בגשמיות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

(ממכתב ח"י אדר תשט"ז)

במענה להפ"נ שנתקבל ע"י ...

בעת רצון יזכירו אותו ואת זוגתו תחי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, מתאים לתוכן כתבו של הנ"ל.

ולפלא שאינו מזכיר אם ניסו ע"י זריקות מתאימות וכן ע"י התעמלות ותנועות מתאימות (באזעוגונגען) של האצבעות וכן הרגלים, כי אף שמהכתוב אין ברור ענין המיחוש, נראה שגם זה בשטח סיבוב הדם (בלוט צירקולירונג) ועכ"פ כדאי לעורר את הרופא המטפל על דבר האמור, והרי כשאדם עושה בדרך הטבע הרי זה צנור וכלי גם לשלמעלה מדרך הטבע,

כיון שבאיש הישראלי הגשמיות והרוחניות יחד יהלכו, ואמרו רז"ל, היקום אשר ברגליהם, זה הממון,

מהנכון שירבה בצדקה — כפשוטה, וביחוד למוסדות אשר מתעסקים בחינוך בני ישראל על טהרת הקדש, שגם הם בבחי' רגל דקומה הכללית של בני ישראל, והוספה בחיות האדם הרוחני הרי בודאי שמוסיפה בחיות באדם הגשמי.

ומאחר שהכל בהשגחה פרטית, ונתקבלה בקשתו בחדש כסלו, ולמחרת חג הגאולה של רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) ונצחון תורת החסידות, מחובתי (וגם מזכותי) לעוררו על הכרח קביעות עתים בלימוד תורת החסידות לכה"פ שעה קלה בכל יום ובהוספה ביום הש"ק, וכן אשר ישמור על התקנה דאמירת השיעור תהלים חדשי — כפי שנחלק לימי החדש — בכל יום אחר תפלת הבקר.

המצפה לבשו"ט בכל האמור

(ממכתב כ"א כסלו תש"כ)

במענה למכתבו בו כותב אודות מצב בריאותו וראשי פרקים בהמיחוש שלו משך שנים האחרונות, בצירוף הטפולים וכו' שעבר.

ואינו ברור ממכתבו, אף שבטח כן הוא, ששואל בדעת רופאים גדולים במקצוע, והרי כמה מהם נמצאים באירופא, ובמיחוש כמו שמתארו, ובפרט שהי' ספק בזה, הרי כדאית ההשתדלות להתקשר עם מומחה גדול דוקא.

לאיך גיסא — אינו מובן איך זה עד עתה לא קבעו בכירור המיחוש, ענינו ואופן טפולו, והרי נמשך זה, כנראה ממכתבו כמה שנים ובודאי עשו כמה צלומים.

פשוט, שלא באתי לשאול שאלות, אלא לעורר עכ"פ בנוגע להוה, שכדאי לחקור מי הוא המומחה ביותר במקצוע כהנ"ל, ולשלוח לו מכתבי הרופאים שטפלו ובכלל הידיעות שצריך לדעת אותם, ולשאול עצתו בכלל וכן הכדאי לבקרו.

יהי רצון מהש"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות, שתהי' רפו"ק ע"י רופא שמתאים וטפול שיתאים, והממנו — השי"ת — יפלא כל דבר.

וזכות החינוך שנתן לילדינו שי', חינוך על טהרת הקדש, תעמוד לו באמור בתוככי כללות עניניו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור וכן מעסקנותו
להפצת היהדות המסורתית

(ממכתב ב' אייר תשכ"ב)

•

במענה למכתבו מכה"ט טבת, בו כותב אודות מצב בריאותו, ובהעיקר — בהנוגע להצרידות, ואשר שאל דעת רופאים ולא מצאו כל סיבה מיוחדת, אלא שפקדו עליו מנוחה עכ"פ מנוחה במיעוט — דבור, ומבאר ומפרט הקישורים המיוחדים בעבודתו ומשרתו אשר בהנהגה כזו.

הנה בכגון דא יש לומר, בסגנון חז"ל, יצא הפסדו בשכרו, אשר על ידי שכאילו מפסידים לפי שעה (ע"י שישמע להוראה האמורה), ירוויח וישתכר פי כמה לאחרי זה. ובטח לא יודרש ממנו מנוחה מדבור, כי אם מיעוט בזה. כן כדאי לשאול הרופא שהתייעץ עמו, על אופן הדבור באופן שיהי' מן השפה ולחוץ, (במובן הגשמי — אבל לא ח"ו במובן הרוחני והפנימי) — שזה איתה עשיריות בשנים מנסים ללמוד כן כמה מהנוראים, ובכלל אלו שענינם בדבור רב לפי ערך, ואפילו הבריאים שביניהם. וכללות הענין הוא — כפשוטו של הביטוי הנ"ל, שאף שהדבור הוא בקול רם ובחיות אינו נוגע כ"א במוצאות הכי חיצוניות וכמו השפה והלשון וכו'. ובודאי שגם בנדון דידי' — יביא זה תועלת גדולה. וי"ל שגם לאחר שיבריא ויחזור לאיתנו.

במ"ש שבא בטענה, למה זה וכו' — הנה אף שמוכן הצער שלו והקישוים לכאורה וכו' — הנה כל טענות בכגון דא (לכאורה) אין מביאים תועלת, כ"א אדרבה, שהרי מביאים להתרגזות ובמילא לעצבות ונפילת רוח וכו', שע"ז מהירות הרפואה מתמעטת וכו'. ובאם רוצים למצוא דוקא פירוש וביאור להענין, הרי י"ל (אף כי כמוכן, רק בדרך אפשר) שזהו הוראה באצבע על התכלית שבחינוך, אף שלא הכל מדייקים בזה, אשר מטרת כל מחנך, הראשונה והעיקרית, שהיא המחונך שלו בבחי' חי נושא א"ע גם בענין שהוא מחנך אותו, ולהשיג מטרה זו בהקדם (אף כי כמוכן החינוך יסודי),

וביחוד בהנוגע אליו, הרי זה פשוט עוד יותר: שישתדל שהמחונכים שלו יתפללו בהתלהבות וידברו בעניני יהדות בהתלהבות וכו' לאחר המצאם זמן קצר תחת השפעתו, ובאופן שיהיו טופח ע"מ להטפית, ולהשפיע על המחונכים-יות שנכנסו להמוסד לאחריהם — והוא יהי' רק בבחי' עומד על גביהם משגיח ומנהל כללי, וק"ל.

מוכן שבכל הנ"ל — אין כאן ח"ו להצדיק הענין וכו' וכו'. ואדרבה, צריך לקוות שבעתיד הכי קרוב יחזור לאיתנו, וישתדל בהמחונכים שלו באופן האמור אבל באופן דבחירה חפשית בזה ומתוך הרחבת הדעת אמיתית.

בברכה לבשו"ט ולרפוקו"ש

(ממכתב כ' שבט תשי"ט)

במענה למכתבה מ"ג במנחם, בו כותבת אודות מצב בריאותה וחווות דעת הרופאים,

ובכגון דא יש לעשות כהוראת רופאים מומחים במקצוע, ע"י עכ"פ קונסיליום של שנים מהם. ומה שכותבת שתצטרך להיות במנוחה אח"ז כמה חדשים, לפלא גדול, כי ע"ד הרגיל מספיק זמן שלא בערך פחות מזה. ואולי לא תיארר במכתבה כדבעי המיחוש והטפול המוצע, ותמלא עדי"ז בהזדמנות הבאה.

כן באם התאור שלה מתאים, גם לאחר נתוח וטפול האמור — ממשיכים בחיי אישות נורמלים. וכדאי שתתייעץ עם רב מורה הוראה בהאמור.

וזכות התעסקותה, ביחד עם בעלה שי', בחינוך בני ובנות ישראל, אשר כפי הנשמע מתקרבים המחונכים-ות שלהם ע"י השפעתם לתורתנו תורת חיים ומצותי' עליהם נאמר וחי בהם, חיים מלאים וחיים של אושר, בודאי שתעמוד לה וכן לבעלה ולילדיהם — שיחיו — בהמצטרך להם, ובמדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה

אלא שכמה פעמים ככה. ומתוך מנוחת הנפש והרחבת הדעת ימשיכו בעבודה הכי נעלית דחינוך עטה"ק ובאופן דמוסיף והולך.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

(ממכתב כ"ד מני"א תשי"ז)

•

במענה למכתבה מי"ב כסלו, בו כותבת על אשר קבעו הטפול הרפואי ביום הסגולה, זאת חנוכה.

ויהי רצון שיהי' בהצלחה, וגם בימים עד אז תהי' בטוחה בהשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות, שישלח דברו וירפאה ע"י טפול פלוני ורופא פלוני, ותחזור לאיתנה, ותוסיף אומץ בהפצת היהדות ועניני, ובנקודה התיכונה — בחינוך על טהרת הקדש, אשר השגחה העליונה נתנה לה היכולת והאפשריות לפעול גדולת בזה, ביחד עם בעלה שליט"א.

במ"ש בסיום מכתבה, שמוכנה לקבל עלי' כל תפקיד נוסף,

מובן שהנ"ל — הוא תפקיד הכי חשוב והדורש השקעת כחות גדולים. בכל זה, כיון שכתבה שורות האמורות, שבדאי גם זה בהשגחה פרטית, הנני להדגיש גודל הענין דעבודה באגודת נשי ובנות חב"ד ועניני כפר חב"ד. ומכמה טעמים, ואחד מהם — שהרי סו"ס זהו מקור מחצבתו של בעלה שי', ועל הבית, ז. א. עקרת הבית ובני הבית — עליהם להיות דוגמא חי' לבית חבד"י, אשר אחד היסודות בה, הפצת מעינות חב"ד בכל מקום שידם מגעת. וידוע המסורה מרבתינו נשיאנו, שכאשר עושים בזה באמת — מצליחים למעלה מדרך הטבע.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

(ממכתב ח"י כסלו תשי"ט)

•

במענה למכתבה, בו כותבת אודות בקורה אצל הרופא, ואשר קבע הטפול ליום ז' אדר (ואינו ברור אם כוונתה לאדר א').

ויהי רצון שיהי' הטפול בשעה טובה ומוצלחת, ובדאי תתנהג מתאים להוראת רבותינו נשיאנו, טראכט גוט, ותתמלא גם סיום הוראתם האמורה, וועט זיין גוט,

ובפרט שהרי זכות הרבים תלוי בה, שמסייעת בעניני חניכים-ות דמוסד החינוכי בו עובדת, ומשתדלת לקרב לבם של החניכים-ות לאבינו שבשמים, הרופא כל בשר ומפליא לעשות, ואחכה לבשו"ט בכל האמור.

בברכה לרפו"ש

(ממכתב ט"ז שבט תשי"ט)

•

במענה למכתבו מערב יום הקדוש,

בעת רצון יזכירוהו עוד הפעם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, והוראות רבותינו נשיאינו ודבריהם קיימים לעד „טראַכט גוט וועט זיין גוט“, ויוכל לבשר טוב בתוכן מכתבו כנ"ל, ובמצוה דהוי זהיר בה טפי — להפיץ תורת ה' בכל מקום שידו מגעת והרי לכ"ז זקוקים לגוף בריא ושלם שמדרכי השם הוא,

המצפה לבשו"ט ובברכת חג שמח.

ז"ע נתקבל מכתבו השני — מבש"ט בהנ"ל. ופס"ד רז"ל שכל שמטיבין לו ה"ז לאוישו"ט (ב"ב יב, ב).

(ממכתב י"ג תשרי תשכ"א)

•

במענה למכתבה בו כותבת אודות עכוב טפול הרפואי עד לז"ך אד"ש הבע"ל,

ובודאי גם בזה יקוים פתגם הידוע כל העכבה לטובה,

ובמה שמדייקת בהמלה טפול, הטעם פשוט, כי זהו כולל כל הפרטים שבענין, נתוח מה שקודם לו ומה שלאחריו, והרי הכוונה והתכלית הוא שעיק"ז תהי רפואה קרובה ורפואה שלימה.

בברכת לבשו"ט בכל האמור וכן בהנוגע לבעלה שליט"א.

(ממכתב י"ב אד"ש תשי"ט)

•

במענה למכתבה משישי באייר,

לפלא מה שכופלת בקשתה בכל פעם ופעם, בה בשעה שכתבתי לה מאז, שנכון יהי' לבה בטוח בהרופא כל בשר ומפליא לעשות, אשר, כלשון הכתוב, את הכל עשה יפה בעתו, שמדויק בזה — שני העניינים, בעתו דוקא, ואשר יהי' יפה,

ויהי רצון שיהי' הטפול הרפואי בעתו ובהצלחה כניל, ותבשר טוב מתוך מצב רוח טוב בעניינים הפרטיים והכלליים גם יחד.

(ממכתב י"ז אייר תשי"ט)

... כותבת חוות דעת הרופאים מומחים אשר ביקרה אצלם לאחרונה בהנוגע לטפול הרפואי,

והנה תורתנו תורת חיים — היא הנותנת רשות לרופא לרפאות, שבזה נכלל גם ענין של נתינת כח.

ויהי רצון שיהי' הנתוח לרפואתה קרובה, ותשוב לבריאותה הקודמת וביחד עם בעלה שליט"א ימשיכו בענייני תורה"ק ומצותי, ולכל לראש — בחנוך על טהרת הקדש.

(ממכתב ג' תשרי תשי"ד)

לאחרי הפסק ארוך, אשר כבר גרם לדאגה, נתקבל מכתבם מיום השלישי שהוכפל בו כי טוב, מבשר טוב מהצלחת טפול הרפואי שלה...

ויהי רצון אשר ילך מצב בריאותה הלוך וטוב, ובודאי זוכרת מה שכתבתי לה כ"פ, תוכן פתגם רבותינו נשיאינו, טראכט גוט וועט זיין גוט, ובפרט לאחרי שראתה חסדי השי"ת בעיני בשר שאז גם השכל אנושי ואפילו השכל דנפש הבהמית, מכריחים, צו טראכטען גוט.

ויהי' שמחדש כסלו הנה יוסיפו שניהם גם יחד בהפצת היהדות המסורתית בכל מקום שידם מגעת, חדורה חום התלהבות וחיות חסידותיים, ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור.

(ממכתב ב' כסלו תשי"ד)

במענה על מכתבו מיו"ד אלול, אין וועלכען איר שרייבט וועגען איבערלעבונגען און אויך אז איר ווערט לייכט אויפגערעגט און עס פאלען אייך אריין מחשבות וכו'.

הנה בכלל דארף מען מסיח דעת זיין פון דעם. זעלבסטפארשטענדליך, אז מען דארף טאן דאס וואס דער דאקטער הייסט צו טאן, אבער דאס איז נאר וואס עס איז פארבונדן מיט דעם כח המעשה, אבער אריינטראכטן זיך אין דעם, איז דאס ניט אונזער זאך. און ווען איר וועט מסיח דעת זיין פון דעם, וועט איר זיכער זיין געזונטער, און וועט האבן מער צייט אויף צו מצליח זיין אין אייערע פרטיותדיקע ענינים, און אויך אין דער השתתפות אייערע אין דער עסקנות חב"ד באה"ק ת"ו.

עס וואלט גלייך געווען אז איר זאלט קענען אויף אויסווייניג עטליכע פרקים משניות און עטליכע פרקים פון תניא. זעלבסטפארשטענדליך אין אזא אופן אז דאס זאל אייך ניט אַנשטריינגען, און ווען איר וועט פילן אז איר רעגט זיך אויף אדער עס פאלן אייך אריין מחשבות ניט געוואונשענע, זאלט איר דענסטמאל טראכטן א פאר משניות און א פאר שורות פון תניא — און, מעט אור איז דוחה הרבה חשך און בפרט אז דער אור איז פון דעם מאור החסידות, און, אז דער חשך איז א געדאכטער — מדומה — חשך ...

(ממכתב כ"ב אלול תשי"ב)

בטח ימלא הוראות הרופא בוד, והרופא כל בשר ומפליא לעשות יצליח ויבש"ט — ופעולותיו (ודווג' תי) בהפצת היהדות מוסיפות בברכות השם הלוך והוסיף.

(ממכתב כ"ק אדמור"ר שליט"א)

... ובמ"ש אודות מצב הבריאות של זוגתו שתליט"א ושגם הרופא אומר שזהו נערווין, הנה כדאי הי' לבדוק המזוזות בדירתם שיהיו כולן כשירות כדין, ושתפריש בכל יום חול של שני וחמישי בבקר, נוסף על מה שבודאי נוהגת במנהג בנות ישראל הכשרות להפריש לצדקה בכל ערב שבת וערב יום טוב קודם הדלקת הנרות, איזה פרוטות לצדקה, נכון יהי' לבה בטוח בהרופא כל בשר ומפליא לעשות שיאריך ימיהם ושנותיהם בטוב ...

(ממכתב כ"ה מ"ח תשט"ז)

באשטעטיג די ערהאלטונג פון אייער בריף מיט דאס בייגעלייגטע,

און בעת רצון וועט מען אייד מזכיר זיין אויף דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, לויט דעם אינהאלט פון אייער שרייבן.

און איד האף, אז זיכער איז איבעריג צו ערקלערן אז יעדער איד, מאן אדער פרוי, יונג אדער אלט, דארף זיין שטארק אין בטחון בהשם יתברך, וועלכער גיט אכטונג אויף יעדערן בהשגחה פרטית, אויף אלע איינצעלהייטן פון זיין לעבן, און ספעציעל אין געזונט זאכן, און דאס דארף צוגעבן שטארקייט און מוט, צו זיין זיכער, אז סוף סוף וועט אלעס זיין צום גוטן.

און אזוי ווי השם יתברך, וויל, אז מ'זאל טאן אלץ, וואס עס ווענדעט זיך אן זיך, אויף א נאטירליכן וועג, דעריבער דארפמען וויסן די מיינונג פון א דאקטאר ספעציאליסט, און אין אייער פאל, א נערוויז דאקטאר און שטימונג קענער, און אויספאלגן זיינע אנווייזונגען, און השי"ת גיט זיין ברכה אז עס זאל זיין מיט הצלחה, און ספעציעלע הצלחה, און וואס אלץ מער מ'איז שטארקער אין בטחון, אלץ מער זעט מען די ברכה,

עס וואלט געווען א גלייכע זאך, מ'זאל בודק זיין די מזוזות אין אייער דירה, אז זיי זאלן זיין כשר'ה ווי דער דין איז, און אויך די תפילין פון אייער מאן שי', און אז יעדער טאג פון די וואכן טעג אין דער פריה פארן אנטאן די תפילין, געבן א פאר פרוטות (א קליינעם סכום) אויף צדקה, און איר זאלט טאן אזוי, יעדער מאל פאר ליכט צינדן ערב שבת און ערב יום טוב, ווי ס'איז דער גוטער מנהג פון אידישע טעכטער,

ברכה צו גוטע בשורות אין דאס אלץ אויבען געזאגט.

(ממכתב ה' טבת תשכ"א)

ב"ה יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
פ' אם כסף תלוה את עמי,
שנת הקהל, ה'תשמ"א.
ברוקליו, נ. י.

הנהלת חברת גמילות חסדים
שומרי שבת

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעונג קבלתי מכתבם מבשר טוב אשר תתקיים „המלוה מלכה השנתית
במוצש"ק פ' משפטים" —

ויה"ר שתהא בשטומו"צ

ובפרט אשר השנה ה"ה שנת הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר
בשערך גר,

ה"ז מפעולות ותוצאות גמ"ח — שמביאה לידי אחוה ושלום ושייכת (ומאחדת
ופועלת) בגופו ובממונו בעניים ובעשירים, ועאכו"כ הטיפול (שהוא גמ"ח) בטף, עליו
נאמר עושה צדקה בכל עת.

ויתרה מזו — עיי'ז שמה הקב"ה גמ"ח אף בני גמ"ח ה"ה (על הסדר

יוס. . טוב: ראה אוה"ת בראשית (לג, א ואילך). שם משפטים (ע' אקנז. אקסא ואילך).
שהוכפל. . טוב: ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. מכתב כ"ק אדני"ע בס' המאמרים
תש"ט ע"י יח. מ"ו ומאמר כ"ק מרח אדמו"ר שם. ועיין פרש"י לבראשית (א, ז) בסופו — דגם העבר נעשה טוב.
אם כסף תלוה: ראה אוה"ת עה"פ. ד"ה זה בספר תרכ"ז. תרכ"ט.
משפטים: ראה תו"א בשלח (סג, סע"ב) דמשפט וצדקה דהאדם גורם משפט וצדקה דלמעלה.
הקהל. . בשערך: וילך לא, יב.
וגרך אשר בשערך: יל דהוכרח לפרט זה כאן, דאף דכל המצוה היא למען ישמעו בכל זה גם גר אשר
בשערך (ואינו גר — בתוככם — בא יב, מט) ואינו מכיר חייב להאזין לכו ולהקשיב אזנו לשמוע באימה כו'
(ראה רמב"ם סוף הל' חגיגה).

לידי אחוה ושלום: רשי' ברכות (ח, א) ד"ה פדה בשלום.

בגופו. . ובעשירים: סוכה מט"ב.

הטיפול (שהוא גמ"ח) בטף: אפילו בטף דהקהל שהוא קטני קטנים (ירוש' ריש חגיגה. ובמנ"ח מצוה תריב
— דתיכף כשנולד) ומחוייב לזונם (טושו"ע אה"ע רסע"א ובניב. ושי"ג) — הרי יש בזה ענין החסד (כתובות
מט, ב) וצדקה (שו"ע שם), ובפרט שהטיפול הוא יותר מלזונם (וראה ט"ז שם).

עליו. . עת: כתובות נ, א.

צדקה בכל עת: ואם בכל צדקה נאמר שעומדת לעד (ובס' הליקוטים להאר"זיל תהלים קיב דהאות שלה
אינה נבלעת תיכף כבשאר מצות כ"א מאיר במצחו כל אותו השבוע) עאכו"כ בצדקה זו.

הקב"ה גמ"ח: סוטה יד, א.

בני גמ"ח: ראה חתר ש"ט בסופו איך שגם מקבל הגמ"ח עושה מצוה.

מלמטלמ"ע): הולך בדרכיו, מדבק בדרכיו, הולך אחר מדותיו ועד שמדבק במדותיו, וכמבואר בכ"מ החילוק בין הליכה (פעולה) ודבקות ובין דרכיו ומדותיו (ספירות).

ויה"ר שחברת הגמ"ח תלך מחיל אל חיל

ועד שיהא נראה ב"הבפועל" — ההליכה בדרכיו ועד לדביקות במדותיו.

וי"ל אשר בכלל בניי — זהו עמך (הליכה בדרכיו) וצאן מרעיתך (מדבק במדותיו).

ובזמן, לדור ודור נספר תהלתך כו' כי לא תמו חסדיך — דור וזמן דהליכה ודור וזמן דשבת ומנוחה; ובכללות הזמן — לדור דעוה"ז ודור דעוה"ב.

בכבוד ובברכה למעשה רב בכהנ"ל

הולך בדרכיו: תבוא כח, ט. רמב"ם הל' דעות פ"א, ה"ה.ו. שו"ע אדה"ז חא"ח סקנ"ו ס"ג.

מדבק בדרכיו: רש"י ראה יג, ה.

הולך אחר מדותיו: סוטה יד, א.

מדבק במדותיו: אור תורה ס"פ עקב. אגה"ק סט"ו, ובשניהם "ארז"ל.

ודביקות: ענינה ראה ד"ה אחרי גוף ובו תדבקון (בלקו"ת, סידור, אוה"ת ועוד).

מחיל אל חיל: כי ענין הגמ"ח צ"ל בהתעסקות ויגיעה כו' (ראה קונטרס יט"כ תש"ט ע"ד).

עמך. . וצאן מרעיתך. . לדור ודור נספר תהלתך: תהלים עט, יג.

נספר. . חסדיך: תפלת מודים.

עמד (הליכה. . במדותיו): ראה אוה"ת שה"ש תקנא ואילך.

דעוה"ז. . דעוה"ב: ראה ס"פ בשלח בתיביע ומדחז"ל עה"פ. לקלו"יצ לוחיא ע' כט (ב' דורות בעוה"ז

עצמו). משנה סוף מס' תמיד.

בִּיה יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
 פ' אם כסף תלוה את עמי,
 ה' תשמ"ב.
 ברוקלין, ג. י.

הנהלת חברת גמילות חסדים שומרי שבת

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעונג קבלתי מכתבם מבשר טוב אשר תתקיים „המלוה מלכה השנתית
 במוצש"ק פ' משפטים” —

ויה"ר שתהא בשעה טובה ומוצלחת, והרי גמ"ח ענינה טוב (לשמים ולבריות גם
 יחד) ומביאה הצלחה

ובפרט אשר ה"ז מוצש"ק שקלים — מצות מחצית השקל שגם מרמז לכללות
 ענין הצדקה, וקורין: כי תשא את ראש בני",

וה"ז גם מוצש"ק מכרכים חודש אדר דבריא מזלי' דכאו"א מבנ"י, ויתרה מזה,
 כגירסת הראש"ש, דתקיף מזלי',

וניתוסף ב„בריא" ותוקף זה ביתר שאת וביתר עוז ע"י מעשינו ועבודתינו בכלל,
 ובמיוחד בצדקה ובגמ"ח שהיא בממונו בגופו ובנפשו — אחדות כל עניני האדם,
 במצוה השקולה כנגד כל המצות,

יום שלישי: להעיר אשר אדרי"ח אדר (שמכרכים אותו ביום שבת זה) הוא ג"כ ביום השלישי וכן פורים
 (ול"ג בעומר — טור או"ח סתכ"ח).

יום . . . טוב: ראה אוה"ת בראשית (לג, א ואילך). שם משפטים (ע' איקנו. איקסא ואילך).
 שהוכפל . . . טוב: ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. מכתב כ"ק אדני'ע בסי' המאמרים
 תש"ט ע' יח. מ"י ומאמר כ"ק מר"ח אדמו"ר שם. ועיין פרש"י לבראשית (א, ז) בסופו — דגם העבר נעשה טוב.
 אם כסף תלוה: ראה אוה"ת עה"פ. ד"ה זה בספר תרכ"ז. תרכ"ט.
 הנהלת . . . חסדים: מעלת גבאי צדקה — ראה ב"ב ח, ב. זח"א רח, סע"א. לקוטי לוי"צ לזח"ב (ע' רכב).
 גמ"ח . . . גם יחד: ראה פיה"מ להרמב"ם שם. סי' המאמרים תשי"ט שם.

ומביאה הצלחה: ראה בסה"מ שם דגמ"ח בכתר, דמש"מ נמשכה הצלחה (אוה"ת בראשית ע' רכח).
 מחצית השקל . . . הצדקה: ב"ב (י, ב) ובפרש"י שם. ועי"ש במפרשים דשאלת משה בזה דוקא וכו', כו' —
 ההמשך והששיכות לשאלו את שלמה (שלאח"ז בש"ס). ועוד.
 אדר . . . דתקיף: תענית כט, ב.

ובגמ"ח . . . ובנפשו: ראה סוכה מט, ב. ד"ה אשר ברא תרפי"ט (סה"מ קונטרסים ח"א) פ"ו ואילך. ולהעיר
 מהמשך מים רבים תרל"ז ספמ"ח.

ובגמ"ח . . . אחדות: רש"י ברכות (ח, א) ד"ה פדה בשלום.
 השקולה כנגד כל המצות: ירוש' פאה פ"א, ה"א. תניא פל"ז. וראה מפרשי המשנה אבות פ"א מ"ב.

שהיא גם עושה שלום ומאחדת את כל בני, שהרי גמ"ח הוא בין לעניים ובין לעשירים,

וכולנו כאחד ממשיך ברכנו אבינו באור פניך — עד למטה מטה, שהרי גמ"ח אדם אוכל פירותי בעוה"ז,

ובמיוחד אשר בודאי נתאחדו ומאחדים את בני ביחוד דקונה אות כאחד דס"ת הכללים, והרי התורה תחלתה גמ"ח וסופה גמ"ח.

ויה"ר אשר כ"ז יחיש עוד יותר קיום התפלה והיעוד בספר דוד, דדא היא סעודתא דדוד מלכא משיחא —

אשר יאר הוי' אלקים צבאות פניו אלינו ונושעה.

בכבוד ובברכת הצלחה בכהנ"ל

שהיא גם . . . כל בני: ראה ד"ה אני בצדק אחזה פניך (בהקדמת סי' אדה"ז). — ולהעיר מזח"א (יג, ב): שליט על כל ברין דעלמא.

גמ"ח . . . לעשירים: סוכה שם. (ואולי יל"פ כן — עכ"פ ברמז — בזח"א שם רע"ב). וראה שו"ע אדה"ז ריש הלי' הלואה.

וכולנו . . . פניך: נוסח ברכת שים שלום. וראה תניא פ' לב.

גמ"ח . . . בעוה"ז: ריש מס' פאה.

נתאחדו . . . אות: להעיר מלקו"א להה"מ סי' קעט (הוצאת קה"ת): מוכרח שבכל חלק מהתורה כלולה כל התורה וכו'.

אות באחד דס"ת: ראה כש"ט מג, סע"ד: ישראל ר"ת כו' כי תשא את ראש כו'.

התורה . . . גמ"ח: סוטה יד, א.

דדא . . . משיחא: סי' האריז"ל. ובכ"מ.

יאר . . . ונושעה: תהלים פ, כ"ף.

ב"ה יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
פ' אם כסף תלוה את עמי,
ה' תשמ"ג.
ברוקלין, נ.י.

הנהלת חברת גמילות חסדים
שומרי שבת

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעונג קבלתי מכתבם מבשר טוב אשר תתקיים „המלוה מלכה השנתית
במוצש"ק פ' משפטים" —

ויה"ר שתהא בשעה טובה ומוצלחת, והרי גמ"ח ענינה טוב (לשמים ולבריות גם
יחד) ומביאה הצלחה

ובפרט אשר ה"ז מוצש"ק שקלים — מצות מחצית השקל שגם מרמז לכללות
ענין הצדקה, וקוריון: כי תשא את ראש בני,

וה"ז גם מוצש"ק מברכים חודש אדר דבריא מזלי דכאו"א מבנ"י, ויתרה מזה,
כגירסת הרא"ש, דתקיף מזלי

וניחוסף ב„בריא" ותוקף זה ביתר שאת וביתר עוז ע"י מעשינו ועבודתינו בכלל,
ובמיוחד בצדקה ובגמ"ח שהיא בממונו בגופו ובנפשו — אחדות כל עניני האדם,
במצוה השקולה כנגד כל המצות,

יום שלישי: שנתברך משבת פ' מתן תורה — אוריאו תליתי (שניתנה לעם תליתי ע"י תליתי ביום
תליתי בירחא תליתי) — שבת פח, א. וראה ר"ג גאון שם. וראה לקו"א להה"מ סרמ"ח.

יום ... טוב: ראה אוהית בראשית (לג, א ואילך). שם משפטים (ע' אקנו. אקסא ואילך).

שהוכפל ... טוב: ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. מכתב כ"ק אדני"ע בס' המאמרים
תשי"ט ע' ית. מ"כ ומאמר כ"ק מו"ח אדמור"ר שם. ועיין רש"י לבראשית (א, ז) בסופו — דגם העבר נעשה טוב.

אם כסף תלוה: ראה אוהית עה"פ. ד"ה זה בספר תרכ"ז, תרכ"ט.

הנהלת ... חסדים: מעלת גבאי צדקה — ראה ב"ב ח, ב. זח"א רח, סע"א. לקוטי לוי"צ לזח"ב (ע' רכב).
— ולהעיר מכשיט בסופו (ס"י תל).

גמ"ח ... גם יחד: ראה פיה"מ להרמב"ם שם. ס' המאמרים תשי"ט שם.

ומביאה הצלחה: ראה כסה"מ שם דגמ"ח בכתר, דמשם נמשכת הצלחה (אוהית בראשית ע' רכח).

מחצית השקל ... הצדקה: ב"ב (י, ב) ובפרש"י שם. ועיי"ש במפרשים דשאלת משה בזה דוקא וכו', כן —
ההמשך וההשייכות לשאלו את שלמה (שלאח"ז בשי"ט). ועוד.

אדר ... דתקיף: תענית כט, ב.

ובגמ"ח ... ובנפשו: ראה סוכה מט, ב. ד"ה אשר ברא, תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א) פ"ו ואילך. ולהעיר

מהמשך מים רבים תרל"ז ספמ"ח.

ובגמ"ח ... אחדות: רש"י ברכות (ח, א) ד"ה פדה בשלום.

השקולה כנגד כל המצות: ירוש' פאה פ"א, היא. תניא פל"ז. וראה מפרשי המשנה אבות פ"א מ"ב.

שהיא גם עושה שלום ומאחדת את כל בני, שהרי גמ"ח הוא בין לעניים ובין לעשירים,

וכולנו כאחד ממשיך ברכנו אבינו באור פניך — עד למטה מטה, שהרי גמ"ח אדם אוכל פירותי בעוה"ז,

ויהיה אשר כ"ז יחיש עוד יותר קיום התפלה וההבטחה בספר דוד, דדא היא סעודתא דדוד מלכא משיחא —

הרחב פיך ואמלאהו — ככל אשר תשאל אמלא

ובמיוחד — השאלה-תפלה אשר לה קווינו כל היום

וה"ז גם סעודת ראש חודש — שהם מתחדשים כמותה ומפארים ליוצרים על שם כבוד מלכותו.

בכבוד ובברכת הצלחה בכהנ"ל

שהיא גם ... כל בני: ראה ד"ה אני בצדק אחזה פניך (בהקדמת סי' אדה"ז). — ולהעיר מוח"א (יג, ב): שליש על כל בריון דעלמא.

גמ"ח ... לעשירים: סוכה שם. (ואולי י"פ כן — עכ"פ ברמז — בוח"א שם רע"ב). וראה שו"ע אדה"ז ריש ה"ל הלואה.

וכולנו ... פניך: נוסח ברכת שים שלום. וראה תניא פ' לב. קונטרס אהבת ישראל.

גמ"ח ... בעוה"ז: ריש מס' פאה.

דדא ... משיחא: סי' האריו"ל. ובכ"מ.

הרחב ... אמלא: תהלים פא, יא. ובפרשי.

קווינו כל היום: תפלת י"ח.

שהם ... מלכותו: ברכת קידוש לבנה.

על שם כבוד: כן הוא בסידור אדה"ז (סנה' מב, א. רא"ש שם. טוא"ח תכ"ז. פע"ח שער ר"ח. סי'

האריו"ל. סי' ר"י עמדין. ועוד).

ב"ה כ"א כסלו, ה'תש"ל
ברוקלין, נ.י.

הנהלת גמילת חסדים
ע"י בית המדרש ליובאוויטש
מאנטרעאל,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

הנני מאשר קבלת מכתבם מיום ו' כסלו עם הדו"ח המצורף אליו.

ובהתאם לכתבם, אזכיר על הציון שיצליחו במפעלם הנעלה בהצלחה רבה ובאופן שתהא הפרנסה מצוי' אצל אחינו בני' ויהי' ענין הגמ"ח באופן דגמ"ח לעשירים, וכל המתעסקים בזה יוסיפו חיל בכל פעולותיהם הטובות ומתוך כך גם בכל עניניהם, כסיום וחותרם חודש זה, אשר הכל הולך אחר החיתום, המה ימי חנוכה, שהלכה כבית הלל, דמוסיף והולך בנר ואור מיום ליום, נר מצוה ותורה אור.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות
ולימי חנוכה מאירים

... ועל של עתה באתי, והיינו שע"פ הידיעות המתקבלות מ... וכן מהנוסעים הנה כנראה, שאינו מסודר כלל בענין בריאות הגוף אשר במילא ואי אפשר שלא ישפיע זה גם על בריאות הנפש, וכידוע מאמר הרב המגיד לבנו הר"א המלאך, אז א קלינע לעכעלע אין גוף גורם א גרויסע לאך אין דער נשמה. והוא ג"כ פסק בנגלה, וכמ"ש הרמב"ם הלכות דיעות ריש פרק ד': היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא. וחבל על הזמן על הוויכוח בדבר הפשוט. ובמילא, אם לקולי ישמע, הרי ישמור על בריאותו פשוט כפשוטו בעניני אכילה ושת"י ושינה וכו', אשר עי"ז טוב יהי' לו גם ברוחניות. וכבר ידוע מאמר הבעש"ט על הפסוק כי תראה חמור שונאך גו' עוזב תעזוב עמו.

בטח יאשר קבלת מכתבי זה ויודיע מה בדעתו לעשות בכל הנ"ל. וכן יודיע מפעולותיו הטובות בהשיבה בפרט ובעניני חב"ד בכלל.

(ממכתב כ"ב אדר חשי"ג)

ב"ה כ"ז סיון ה'תשל"ט
ברוקלין, נ.י.

עובדי המטבח בביה"ח אשקלון,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

רב תודות לכם בעד האיחולים והברכות, ויהי רצון שיקויים ככם מאמר חכמינו ז"ל כל המברך מתברך בברכתו של הקדוש ברוך הוא, שתוספתו מרובה על העיקר, וימלאו משאלות לבבכם לטובה,

בפרט שיש לכם זכות מיוחדת שעוסקים בתזונה ובהבראה של הנמצאים בבית הרפואה באשקלון.

והרי זה גם כן ענין של גמילות חסדים, וגדול ענין גמילות חסדים בכלל; ובפרט לאלה שהם, בלשון הכתוב: דכא ושפל רוח — מפני מצב הבריאות וכיו"ב.

ונקודה עקרית בזה שתזונה מתאימה הרי היא גורם חשוב בהבראה ורפואה הזקוק לזה.

ומענין לענין באותו ענין שנמצאים אנו בחותם וסיום חודש דמתן-תורתנו, ואמרו חכמינו ז"ל שהתורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, ואחת מהן היא שהקב"ה בא לבקר את אברהם אבינו כשהי' חולה ושלח אליו מלאך הרפואה, רפאל, לרפאותו.

בכבוד ובברכה.

(*) כמדובר כמה פעמים, אין דעתי נוחה כלל מהתואר „בית חולים“, שהרי הכוונה והמטרה והתוכן והעיקר של בית כזה לשמש בית רפואה על ידי רופאים שתפקידם לרפאות. ותקותי שסוף סוף יתקבל התואר „בית רפואה“ במקום התואר השגרותי של עתה.

נתקבל מכתבו פ"ג שלו ואקראהו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וכמדומה שכבר כתבתי לו, שצריך הוא להזהר יותר בשמירת בריאות הגוף — כפשוטו בגשמיות. ובמילא צריך לשמור הוראת הרופאים בזה, ולא לעשות קונצען בזה, כי גם זה הוא חלק מתוה"ק כמו שאר המצות. וידוע פ"י רבינו הזקן (נעתק בהיום יום ער"ה): מען האט גאָר ניט קיין השגה ווי טייער בא

השי"ת איז א גוף פון א אידען. והמפורסמות בכ"מ בדא"ח אין צריך ראי'. ומה שיש אומרים שהם מהדרים ומפני ההידור אין נוהרים בבריאות הגוף, הנה זהו היפך ההידור וכו'. ויתנהג באופן הנ"ל, והשי"ת יתן לו בריאות הנכונה הן בגשמיות והן ברוחניות...

(ממכתב כ"ד מנ"א תשי"ג)

לתמהוני נודעתי מסדר היום שלו, אשר איננו כדבעי בהנוגע לשמירת נכסיו של הקב"ה הוא הגוף (עיי'ן שו"ע רבנו הזקן הלכות נזקי גוף ונפש סעיף ד'. וברמב"ם הל' רוצח פ"א הלכה ד'. ופירוש הרדב"ז שם הל' סנה' פ"ח ה"ו). ובפרט ע"פ המבואר במאמרים ובכמה שיחות, אשר בריאות הגוף הוא מדרכי השם וצריך להיות סדר העבודה דעזוב תעזוב עמו דוקא. ובפרט בדורנו חלוש זה, גם כפשוטו בגשמיות (ראה אגה"ת ריש פרק ג') — שרואים בחוש אשר חלישות הגוף מבלבלת לכל לראש לעבודת השם בעבודת התפלה וכן בלימוד התורה ואפילו בקיום המצות — אשר לכן ברובא דרובא הסיגופים מביאים יותר הפסד מאשר שכר. ובודאי למותר להאריך בדבר המבואר. ותקותי חזקה אשר בקבלתו מכתבי זה, הנה לא ירעיב את עצמו עד כמה וכמה שעות על היום, אלא ישתה דבר המחזק את הגוף וגם יאכל מיני מזונות בבקר ואפילו קודם התפלה. וכבר ידוע פתגם רבוה"ק והוראתם, אָז מען דאַרף עסי'ן צוליב דאָוונען ניט דאָוונען צוליב עסן. וכוונתם היתה ג"כ בפשטות, שאם הוא רעב בשעת התפלה, הרי אי אפשר, לאנשים כערכנו — שלא תהי' לזה נגיעה בהתבוננות בתפלה והאריכות בה, משא"כ כשיאכל לפני התפלה יסולק בלבול זה, ויכולתו — אם רק ברצונו — לעבוד עבודתו ביותר טוב ובאופן נעלה. ובתור תיקון על אשר נהג עד כה באופן אחר, הרי ישפיע גם בסביבתו, אשר כל אלו שאינם בריאים ועפמ"ש באגרת התשובה הנ"ל, לא ירעיבו את עצמם, ויתפללו בבקר וגם ילמדו אז נשמה בגוף שאינו מבלבל. והשי"ת יצליחו.

(ממכתב י"ח שבט תשט"ו)

... בברכה לבריאות הנכונה, ולהצלחה בעסקנותו בצרכי צבור לשם שמים (יעוין לשון רבנו הזקן בשולחנו הטהור סי' בחי"ם סעיף ד' „אפילו עוסק בהצלת ממנום לבד" ועאכו"כ שכיכולתו לנצל השפעתו בבית הכנסת להחזיק ולהגדיל לימוד התורה — הנגלה והחסידות — ועניני הצדקה שזהו ענין נפשי ופנימי).

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

עתה נתקבל מכתבו מכ' אלול. ובמש"כ ע"ד הבריאות — כיוון שלדעת כל הרופאים אינו נוגע עד לאחר זמן קבלת הכוח"ט, יסיח דעתו לע"ע מכל הענין... (ממכתב כ"ד אלול תשט"ז)

הערות בהחפזי.

בתחלתו. ע"א. נזק — פרש"י שור או אדם שהזיקו, פ"א אדם. ובהערה שברש"י שלפנינו שור „המועד“. ולכאורה יש לצדד לגי' המחבר ע"פ מה דמצינו דמהדר (ודוחק) בערכין (יד, ב) לאוקמי סתם מתני' (שהוא — ר"מ) אליבא דרע"ק (אף דפליג רע"ק על ת"ק דמתני' בב"ק (לג, א)).

— וי"ל הטעם מפני דר"מ בסוף (וגם מעיקרא) — תלמידי דרע"ק הוי (עירובין יג, א) —

ולכן גם דבר ר"מ כאן יש לאוקמי אליבא דרע"ק.

שם ד"ה אטו: דלא שייך להקשות הכי (היינו... היינו) אלא בתרי מילי דמחד ידעינן אידך כו' אבל הכא (בהקושיא — למה) חזר ושנאן פעם אחרת לא שייך לומר דהיינו כו',

ובהערה 4 מ"מ לגי' רש"י — „היינו“ נזק היינו חבלות. ולהעיר: א) דשווים הם רק בגי' אבל פ"י רש"י הוא דהקושיא היינו כו' היינו כו' — למה חזר ושנאן פעם אחרת.

ב) כפרש"י דהיינו היינו — פ"י היינו ממש, כ"מ בשבת (ק"ח, ב) היינו ורדימס היינו מנחם ועד"ז במגילה (כג, ב) ובכ"מ.

— כשהטעם חד הוא (דאז מחד ידעינן אידך) — מצינו „והיינו טעמא כו' והיינו טעמא כו'“ ר"ה (כט, ב).

רפ"ב. ד"ה והוא יאמ' תתברכו אבל כשהוא מנחם אחרים לא שייך לומר הכי, כיון דאין אומ' להם הרי אנו כפרתך.

ובהערה דצ"ל (במקום — אומ' להם) אומרים לו. מסתבר יותר לומר דטעה המעתיק בין י"ד לוא"ו, וצ"ל הרי אני (הכה"ג) כפרתך. ו,לא שייך לומר הכי" —

היינו שה"אחרים" יאמרו לכה"ג תתברך, כמו שהכה"ג אומר לאחרים המנחמים אותו.

רפ"ג. ד"ה מאי ז"ב ז"ב לו ב"ד אחד כו': כ"ה בפרש"י (והדיוק מדלא קאמר ז"ב לו דיין וז"ב כו'). וכבר צויין באחרונים לחי' הרמב"ן (בסו"ס חמש שיטות) שמקשה ע"ז ומאריך. הר"ן בחידושו שם, ס' שער משפט סי"ח.

בסופו. ד"ה אמ"ל שמעתי כו' — להעיר (וכן למש"כ בזה בע' 45) ממש"כ בס' מרגלית הים (להר"ר (שי') מרגלית למס' סנהדרין).

(ממכתב שנת תשל"א)

... ובכלל בהנוגע לעבודתם: נקודה הכללית, אשר נצטוונו על הסדר דמעט מעט אגרשנו, ואין מתפקידם אריינכאפן כל הענינים במשך השבועות וחדשים הראשונים, להמצאם במקומם עתה. ואדרבה בכמה וכמה ענינים, דרושה ההתאפקות, וביסוס כמה ענינים קודמים להם.

מובן שאין זה סתירה למה שדברתי עם ... שהרי המדובר הי' בנקודות כלליות, שתוף פעולה עם פלוני וכו'. ועוד זאת שנפגש הנני עמדו לאחרי כו"כ חדשים, ופגישה זו היתה הראשונה לאחרי המצאם ... מובן שדברנו ע"ד תכנית רחבה יותר, ולא דוקא הנוגע לשבועות וימים הכי קרובים.

בטח באם תהי' אפשרית — יבקר במחנם גם ... כבקשתו. אבל נקודה האמורה במקומה עומדת, ומדגישה אני כי כנראה מבין שיטי מכתבו, הרי כשאינ בידם לעשות תומ"י באיזה הצעה של עבודה, מרגיש בזה נמיכת רוח, בה בשעה שסדרו של עולם הוא, וגם בעבודה בשליחות רבותינו נשיאינו, שהולכים צעד אחר צעד.

מהנכון שיתבוננו בהנוגע לנצול ימי הפורים הבע"ל, כי אף שחלים באמצע השבוע, בודאי אפשרית מיוחדת לנצלם [אשר גם בזה הנקודה האמורה, שאין מחוייבים לעשות דוקא גדולות ונפלאות, וטוב יותר פעולה ע"ד הבינונית, אבל שתשמש הכנה לפעולות הבאות, וק"ל].

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש

פשוט שבכהנ"ל אין הכוונה להחליש ח"ו מרץ עבודה וכיו"ב, כ"א לשלול בהחלט נמיכת רוח הנ"ל. מובן ג"כ שההחלטה איזו עבודות כבר הגיעה זמנו ואיזו שייכות לעתיד הקרוב — צריכים להחליט על אתר, וההחלטה תלוי' בהתנאים שעל אתר, האפשרות שישנם וכו'. והשי"ת יצליחם להחליט בזה כדבעי.

(ממכתב ז' אדר א' תשי"ט)

במענה למכתבו מ"ט מנ"א, בו שואל עצה להעדר הסדר אצלו, שמחליט להתנהג באופן מסוים ואינו נמשך זמן רב ומשנה הנהגתו ובמילא מבלבל זה גם הזולת וגם לעצמו.

ובכלל שינויים כהאמור באים לעתים תכופות מפני שמחליטים ענינים שהם לא בערך להמצב בהווה, ז. א. שחפצים לדלג, בה בשעה שהסדר הרגיל הוא, מעט מעט אגרשנו, להעלות בקדש צעד אחר צעד, [מלבד במקרים יוצאים מן הכלל, שאז הסדר דמדלג ומקפץ ועד להיפך מן הקצה אל הקצה בשעתא חדא וברגעא חדא, אבל אין זה הסדר דתמידים כסדרם],

ועוד בזה עצה היעוצה שתהי' ההסכמה וההחלטה בת קיימא, כשמתקשרים בזה (מ'פארבינדט זיך) עם חבר וחברותא, שזה מעיק (מאכט איינג) שלא לקיים ההחלטה, כיון שעייז גורם אי נעימות לשני. וק"ל.

מובן ג"כ, שהיצר משתדל לכלבל גם בעבודה והנהגה האמורה אבל אדרבה מזה עצמו צריכים להוסיף כח במלחמת היצר, וכידוע ההתבוננות בהשתדלות הכי גדולה שונה ומשונה של היצר לפתות את האדם, כיון שזוהי תכלית בריאתו — הרי צ"ל ההשתדלות-פי-כמה מצד-האדם למלאות תכלית בריאתו-הוא, כדברי-חז"ל, אני נבראתי לשמש את קוני. והובטחנו, אדם מקדש את עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה.

(ממכתב כ"א מנ"א תשכ"א)

... וטוב עשה אשר מדבר ג"כ וועגן דעם ארום פון חסידות, וע"ד מרז"ל פתח במילתא דבדיחותא, ובפרט שגם סיפורי צדיקים וסיפורי החסידים — מנהג של ישראל סבא תורה היא.

... במש"כ שאינו רואה תוצאות מפעולותיו וכי' — א"א שכן הוא, כיון שנשיאינו הק' הודיעונו שחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם. אלא שבטח יכול שתהיינו התוצאות גדולות יותר, אבל כבר נאמר מעט מעט אגרשנו גי'. והעיקר, שגם בנוגע לתוצאות שישנן משתדל יצה"ר להקטינן בעיניו ולהעלימן בתקותו כי אפשר עייז יחלש בעבוה"ק בזה. ומזה מובן שאדרבה צריך להוסיף בה על המדה שע"ע. וטובה פעולה אחת מאלף אנחות. — ועד"ז הוא ג"כ בהנוגע לפעולתו בעצמו ועייג"כ בתניא פכ"ז ואילך.

(ממכתב כ"ו אדר תשס"ז)

אדר

ב"ה אדר א', ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

צו אלע אַנטיילנעמער אין דער יערלעכער
מסיבה פון די „נציבי הישיבה“ תומכי
תמימים ליובאוויטש אין מאַנטרעאַל,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

עס האָט מיר געפרייט צו באַקומען די ידיעה, אַז די יערלעכע מסיבה אין
באַשטימט געוואָרן אויף ט' אדר שני, דער היסטאָרישער טאָג ווען כ"ק מו"ח אדמו"ר
איז אַנגעקומען אין אַמעריקע מיט 33 יאָר צוריק.

ווי באַקאַנט, האָט דער רבי דער שווער, תיכף ביים אַנקומען, דערקלערט, אַז
ניט צוליב זיך איז ער געקומען, נאָר אַז די השגחה עליונה האָט אים געבראַכט צו
באַטרעטן די אַמעריקאַנער ערד, „כדי, בעזר השי"ת, צו מאַכן אַמעריקע פאַר אַ
מקום תורה ביראת שמים, ברוח תומכי-תמימים ליובאוויטש“.

נאָך די אלע יאָרן וועלכע זיינען דורכגעמאַכט געוואָרן זינט יענעם טאָג, איז
זיכער פאַסנד צו מאַכן אַ חשבון, וואָס ס'איז אויפגעטאָן געוואָרן. און זיכער איז דאָ
פון וואָס צו זיין צופרידן.

אַבער צוזאַמען דערמיט, אַרומקוקנדיג וואָס עס טוט זיך אַרום זיך, און וויפל
אידישע קינדער און יוגנטלעכע בלאַנדזשן נאָך אַרום אין דער פינצטער, וואָרטנדיג
אַז אימיצער זאָל צו זיי אויסשטרעקן אַ האַנט און אַרויספירן פון דער פינסטערניש
צו דער ליכטיקייט פון תורה ומצות, שאַפט זיך דער פאַרדריסלעכע געפיל, אַז ניט
קוקנדיג אויף אלע דערגרייכונגען, האָט מען דאָ געקענט אויפטאָן נאָך מער. און דאָ
קען איינפאַלן אַ פּסול'ער געדאַנק: „וואָס געווען איז געווען, פאַרפאַלן. לאַמיר
יעדנפאַלס להבא זען, אַז יעדער טאָג זאָל אויפטאָן דאָס זייניגע“.

איז אַבער באַ אידן ניטאָ אזאָ זאָך ווי „פאַרפאַלן“. און דאָס דערמאַנט אונז
ספּעציעל דער (היינטיקער) עיבור־יאָר, בפרט אַז מיר געפינען זיך אין דעם עיבור־
חודש.

דער ענין פון דעם עיבור־יאָר איז צו ממלא זיין דעם חסרון פון דעם לבנה יאָר
(דער יסוד פון אונזער לוח) לגבי דעם זון־יאָר, כדי אונזערע ימים טובים זאָלן
אויספאַלן אין זייער ריכטיקער צייט (פּסח אין פּרילינג, וכו'). אַבער אין דעם איז

אויך דאָ די אַנווייזונג, אַז אַ איד דאַרף ממלא זיין דאָס וואָס ער האָט פאַרפעלט אין דעם פאַרגאַנגענער צייט.

נאַכמער, פּונקט ווי אין פּאַל פּונם עיבור-יאָר, ווען עס קומט צו אַ גאַנצער חודש, איז דאָס ניט נאָר ממלא דעם חסרון פון די פּריערדיגע יאָרן, נאָר אויך מיט אַ הוספה אויפן חשבון פון די קומענדיגע יאָרן, אַזוי דאַרף אַ איד באַמיען זיך ניט נאָר ממלא צו זיין וואָס ער האָט פאַרפעלט — ניט וויכטיג וואָס די סיבות זיינען געווען און ווי באַרעכטיגט זיי זיינען געווען, נאָר מיט אַ צוגאַב אַלס אַן „אדערויף“ אויף דער צוקונפּט.

איך וויל האַפּן, און בין זיכער, אַז דער אַפרוץ פון אַלע אַנטיילנעמער, בפרט פון די געערטע נציבים און עסקנים, שיחיו, וועט היי-יאָר זיין אַ ספּעציעל וואַרעמער, כדי צוזאַמען מיט דער ישיבה קענען דורכפירן בפועל ממש די הוראה פּונם עיבור-יאָר, ווי אויבנדערמאָנט.

זייט אַלע באַגריסט, און געבענטשט פון השם יתברך מיט גרויס הצלחה, סיי אין דער אונטערנעמונג און סיי בכלל, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

כבוד ובכרה להצלחה ולבשורות טובות.

... והרי נמצאים אנו בחדשי אדר, ונקודתם ימי הפורים, חדש הצלחה ליהודים בכל עניניהם.

ולהעיר אשר כמובן מחזיל (מגילה יג, ב. ועוד) נס פורים תלוי הי' בזה, שכאדר נולד משה רבנו, והוסיפו רז"ל ביאור, שהיתה אז השנה מעוברת, והי' זה באדר ראשון, (סוטה יב, ב.)^ו.

וידוע פירוש האריז"ל על הכתוב, והימים האלה (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים.

(ממכתב שושן פורים קטן תשכ"ב)

^ו — ובפרט דהש"ס זילן פליג על הירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) ולא הביא (מגילה ו, ב) את המ"ד דאיתה השנה (דהפיל פור) היתה מעוברת.

תרומה

הערות לסי' בית המקדש (שפר). ירושלים, תשכ"ב.

בתחלתו: צורת ביהמ"ק לשיטת התפא"י. טז ט"ו מעלות. — היו כחצי גורן עגולה (מדות ב, ה). ולא כמצויר בפ"י תפא"י והועתק בס' זה.

ע' 13. הר הבית ומקורה ה' כולו. ארכו 500 אמה כו'.

מוכרח הערה וביאור בנוגע לביהמ"ק (שגם הוא נכלל בהשטח דהת"ק אמה). ובפרט שנראים דברי המפרשים שביהמ"ק כולו לא נכלל בקירווי הנ"ל. ופשיטא שכמה מקומות בו לא היו מקורים. עיין מפרשים למדות רפ"ב.

בכל תרשימי הר הבית שבספר — אין זכר וסימן (כרגיל בתרשימים) לקירווי!

שס. שערים ... גבהם 20 אמה — זהו גובה חלל ופתח השער.

ע' 44. עלי' ארכה — צ"ל 61 אמה, ולא 60.

בסוף ע' 51. מקום השמירה. הכהנים — מבפנים, הלויים — מבחוץ.

חסר הביאור. וראה ראב"ד תמיד בתחלתה. מנחת חינוך מצוה שפת.

ע' 52. איש הר הבית. אדם אחד כו' — לכאורה פשוט שהי' כהן — כיון שג"ז

בכלל השמירה ועוד שהוא ממונה על הכהנים בענין עבודתם. ולא דמי לפתחי' זה מרדכי דעל הקנין (שקלים רפ"ה). ולע"ע לא מצאתי בס' שיעירו בזה.

ב"ה יום ג' פ' תרומה, ה'תשמ"א

ברוקלין, נ. י.

צו אַלע אַנטיילנעמער אין דעם 25טן

יערלעכן באַנקעט פֿון „בית רבקה“ אין
מאַנטרעאַל,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

צו דער געלעגנהייט פֿון דער דאָזיגער דערפֿרייענדער געשעעניש, שיק איך
מיין באַגריסונג און ברכה צו די געערטע געסט און אַלע באַטייליגטע און פֿריינד פֿון

בית רבקה, מיט דעם אינערלעכן וואונש אז עס זאל זיין מיט פיל הצלחה אין אלע הינזיכטן.

בפרט אז דער באַנקעט קומט פאר אויף מאַרגן נאָך פ' תרומה — די ערשטע פון אַ ריי סדרות אין דער תורה אין וועלכע עס רעדט זיך וועגן דעם אויפשטעלן פון מקדש און משכן. אין דעם צוזאַמענהאַנג ווערט אַנגעדייטעט אין דער תורה — און חכמינו זכרונם לברכה אונטערשטרייכן דאָס אויספירלעך — אז ווען די פרויען האָבן געהערט פון משה רבינו, אז דער אויבערשטער וויל און בעט ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (מ'זאל פאַר עס מאַכן אַ הייליגן אַרט, אַ משכן און מקדש, און די שכינה וועט רוען צווישן די אידן און אין יעדן איד), האָבן זיך די פרויען אָפּגערוּפּן מיט אַ האַרציקייט און באַגייסטערונג וואָס האָט איבערגעשטיגן אפילו די מענער — אָפּגעבנדיק פאַר דעם הייליגן צוועק זייערע טייערסטע צירונגען וכו'. די פרויען האָבן פאַרשטאַנען, אז וויבאַלד אז די עיקר'דיגע כוונה פון דעם אויבערשטן איז, אז עס זאל זיין ושכנתי בתוכם — אז די ג'טלעכע שכינה זאל רוען אין יעדע אידישע היים, האָבן דאָך די פרויען און טעכטער גאָר אַ גרויסן חלק אין דעם, וואָרום די גאַנצע הנהגה פון דער אידישער היים איז אין גאָר אַ גרויסער מאָס אָפּהענגיק פון דער עקרת הבית.

איז אין דעם פאַראַן אַ צייטיגע הוראה און דערמאָנונג פאַר יעדן איינעם און איינע פון אונז, וועגן דער העכסטער וויכטיקייט פון די בית רבקה מוסדות, וואו אידישע טעכטער ווערן דערצויגן אין דעם גייסט פון די נשים צדקניות וואָס האָבן אויפגעהאָדעוועט דעם דור פון גאולה פון מצרים, און זיינען געווען די ערשטע מקבל צו זיין די תורה, און דערנאָך אויך די ערשטע וואָס האָבן מיט אַזויפיל באַגייסטערונג און אפּפּערוויליקייט געהאַלפּן פאַרווירקלעכן דעם ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

איך וויל האַפּן, און בין זיכער, אז אלע אַנטיילנעמער און פריינד פון בית רבקה וועלן זיך האַרציג אַפּרופּן צו העלפּן פאַרזיכערן און פאַרשטאַרקען נאָך מער די לעבנסוויכטיגע חינוך טעטיקייט פון דעם דאָזיגן מוסד. אין צוגאַב צו דעם וואָס דערמיט ברייטערט מען אויס די צנורות צו באַקומען דעם אויבערשטן'ס ברכות פאַר זיך מיט די בני־בית שיחיו אין אַלץ וואָס מ'נייטיגט זיך בגשמיות וברוחניות, דערנענטערט מען די צייט ווען דער בית המקדש, כפשוטו, וועט ווידער אויפגעריכטעט ווערן בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

... ולסיים בעניינא דפרשתא הנני להעתיק במה שהוקשה לי ימים אלו, דהנה ב' דעות יש מתי נאמרה פ' תרומה תצוה, אם לפני מעשה העגל (זח"ב קצה, א) או לאחריו (תנחומא פ' תרומה ופירש"י) והוא כתנאי ריב"ק ורבי בזבחים (קטו, ב) אבל בזח"ב (רכד, א) משמע דגם הבאת הנדבות למשכן הי' קודם מעשה העגל, וצ"ע.
(ממכתב יום ד', ג' אדר ב' תשג"ה)

(* ראה לקו"ש ח"ב ע' 676. ח"ז ע' 153 ואילך. המו"ל.)

תצוה

... ואף שאין דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א והוראתו בשילוח
ה"אנציקלאפדיא של כיס — ילקוט יומי" אליו, צריכים חיזוק.

ככ"ז רמז ודוגמא יש למצוא בפרשת שבוע זה המתחלת במצות הדלקת הנרות
ע"י הכהן.

שרואים אנו במוחש בכל הדלקה, אשר המדליק אינו פועל אלא הארה ראשונה
ואח"כ הנר כבר דולק מאליו ומעצמו.

וככל החזיון הזה הוא בכל אחד מישראל, אשר גם מאיזה סיבה נתרחק מתומ"צ
— די, ע"פ רוב, לעורר אותו ואזי הנר ד' נשמת אדם אשר בו הולך ואור מעצמו
ומאליו.

ואשרי האיש המאיר את העולם ע"י שמדליק הוא את הנרות — אלו בני" —
להאיר את חשך העולם; שזכות זה תלוי בו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

(ממכתב יום א', י' לחדש אדר תש"ד)

תשא

... מקור מרז"ל המובא בהוספות לתו"א ס"פ תשא דבקושי התיירו לדבר ד"ת
 בשבת — הנה כבר ציינתי, ככתבו, שמובא ג"כ בסו"ס היראה לר' יונה. וידוע שכמה
 מרז"ל (ובפרט דירוש') היו לעיני הראשונים ואינם בס' שלפנינו. ועיין ג"כ ירוש'
 שבת פט"ו ריש ה"ג (לכאן צוין המקור ע"י הגאון הרגצובי בשו"ת צפע"נ ח"ב ס"ה).
 זח"ג צד, סע"ב. — אין לפרש דקאי על עיון בד"ת — כיון דבכל הנ"ל ההדגשה היא
 על הדבור בפה.

(ממכתב ז' טבת תשכ"א)

... ציורי הלוחות — כרגיל ב"עולם" — מעוגל למעלה! ומעולם נפלאתי ע"ז,
 דמל' הש"ס משמע שהיו מעוקבים. ומוכרח הוא ע"פ דרו"ל עה"פ מזה ומזה הם
 כתובים. — ומדויק הוא בשער ה"שמועסין".

(ממכתב כ"ט שבט תשכ"א)

(* בארוכה עד"ז — ראה שיחת ש"פ תשא, תשמ"א, ויום שמח"ת תשמ"ב. המו"ל.)

פורים

ב"ה בסמיכות לימי הפורים, ה'תשל"ו
ברוקלין, נ. י.

אל התלמידים
ואל התלמידות

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו בסמיכות לימי הפורים, בודאי נתתם דעתכם על פרשת ימי הפורים, כמסופר במגילת אסתר. ולא באתי אלא להזכיר על דבר משמעות יום טוב זה לנוער וילדיו — בלשון המגלה — היהודים — בכל מדינות העולם כפרט.

המגילה מספרת איך שהמן הרשע עלה לגדולה וביקש להשמיד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים בכל מדינות המלך אחשוורוש, ואיך שנשתלשלו הענינים עד שתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי ובטלה הגזירה ונשתנה המצב מן הקצה אל הקצה, והימים נהפכו לשמחה וליום טוב.

ומספרים חכמינו זכרונם לברכה פרטי ביטול הגזירה ואופנו:

מרדכי ואסתר שידעו מכל הנעשה, קראו צום ועוררו את כל היהודים לשוב אל ה' ולתורתו ומצוותיו. ולאחרי אשר מרדכי אסף ילדים לאלפים ולרבבות ולימד אותם תורה והלהיב את לבכם לאהבת ה' ואהבת התורה ועד למסירות נפש ממש — אז ביטל השם את הגזירה, והמשיך הצלחה בהשתדלות אסתר המלכה — ועד אשר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

נמצא שעיקר נס פורים ה' בזכותם של ילדים ונוער!

אחד הטעמים אשר התורה מספרת לנו כל פרטים אלה — הוא כדי להודיע לכל, בכל מקום ובכל זמן (כי התורה נצחית היא) — כמה גדול כוחם של ילדים ההולכים בדרך התורה והמצוה להשפיע על גורל כל עמנו בכל מקום.

למרבה הצער, עדיין יש כמה "המניס" במקומות שונים בעולם הרוצים לבצע מחשבת אותו המן הרשע. ואנו, עם אחד, מפורד ומפורד בין העמים — אבל דתינו שונות מכל עם, דת התורה ומצוותי' והיא חיינו ואורך ימינו הנותנת לנו כח ועוז להתגבר על כל שונאינו.

כל בן ובת, בכל מקום שהם, הלומדים תורה ומקיימים מצוות, מוסיפים הם כח ועוז לכל היהודים באשר הם שם — כולל, ובמיוחד באותן המדינות אשר איבינו לא מניחים ללמד תורה לילדים ולנוער ולקיים מצוות. ומה גדול אשרכם אתם, שאין אתם נתונים בצרה כזו ח"ו, והרשות בידכם ללמוד תורה בהתמדה ולקיים מצוות בהידור, ואין הדבר תלוי אלא בכם וברצונכם!

ילדים חביבים, הוסיפו בלימוד תורה ובקיום מצוותי, ושאו ברכה מאת ה', לכם ולכל בני משפחתכם, שליט"א.

ובזכותכם יעלה ויבוא ויגיע לכל עמנו, בלשון המגילה: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר — כן תהי' לנו ולכל היהודים.

בחיבה ובכרכה
לפורים שמח

ב"ה ב' אדר ב', ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

לכל בני ובנות ישראל
הנמנים על „צבאות ה“
ה' עליהם יחיו

שלום רב וכרכה:

בנועם קבלתי הדו"ח על דבר הפעולות והמבצעים בקיום המצוות ובלמוד התורה. ובדואי לא יסתפקו ב„ציונים לשבח“ שעד עתה, ויוסיפו בהתמדה ושקידה בשני הענינים גם יחד, בהתאם לחובתם וזכותם להיות נמנים על צבאות ה'.

ולקראת ימי הפורים הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה ולכרכה — ובפרט שבשנה זו הרי הם „פורים גדול“ ו„שושן פורים גדול“ — בודאי ידוע לכם אשר „צבאות ה“ שבימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה היו צריכים להלחם באיש צר ואויב, המן הרשע, אשר בקש להשמיד את כל היהודים, התחל מנער ועד זקן טף ונשים, ובזכותם של תינוקות של בית רבן שנענו לקריאתם של מרדכי ואסתר ונתגייסו

בהמוניהם ללמוד תורה ולקיים במצותי בלי הס וברבים, בטלה הגזירה. ועוד סיפרו לנו חכמינו זכרונם לברכה שבאותה שעה למדו תורת מנחת העומר, אף שעדיין היו בגלות (פרס ומדי) ובית המקדש השני עדיין לא נבנה. וזוה הדגישו את אמונתם ובטחונם בה' שיפר עצת המן הרשע ובקרוב ממש ייבנה הבית השני ושוב יקריבו מנחת העומר כהלכתה, ועוד קודם לכן תהי' ליהודים „אורה ושמחה וששון ויקר“.

וההוראה מהימים ההם בזמן הזה היא שגם עכשיו נמצאים אנו בגלות, אלא שבחסדי ה' אין לפחד מפני אויב ומתנקם מבחויץ כהמן הרשע, ורק אויב פנימי, הוא היצר, מתנכל תמיד בכל מיני עצות ותחבולות לבלבל ולמנוע ילדי ישראל (וכן מבוגרים) מלימוד התורה וקיום מצותי ככל הדרוש, בשמחה ובטוב לבב. ולכן תעמדו הכון על משמרתכם, משמרת הקודש, כל אחד ואחת מכם וכולכם יחד, להפר עצתו ולקלקל מחשבתו, כי צבאות ה' אתם, נושאי דגל תורת ה', ובידכם להשבית אויב ומתנקם על ידי הוספה בלימוד התורה ובקיום מצותי ביתר שאת וביתר עוז, בתוספת התמדה ושקידה.

וזה גם כן יקרב הגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו ובנין בית מקדשנו, שההכנה לזה היא „אורה ושמחה וששון ויקר“ בפנימיות, כדרשת חכמינו ז"ל: „אורה — זו תורה כו' ויקר — אלו תפילין“.

ויהי רצון שתלכו כל אחד ואחת מכם מחיל אל חיל בכיוון האמור, כולל, כמובן, בכלל גדול בתורה — מצות ואהבת לרעך כמוך — השפעת הילדים על חבריהם והשפעת הילדות על חברותיהן, על ידי דוגמא מזהירה ובדברים היוצאים מן הלב, וזו' יצליחם.

בברכה לימי פורים שמחים

ולבשורות טובות בכל האמור

תמיד כל הימים

~

ב"ה, יום ג' פ' צו,
 י"א אדר שני, ה'תשמ"א.
 ברוקלין, נ. י.

אל כל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם

ה' עליהם יחי

שלום וברכה!

שטייענדיג געציילטע טעג פאר פורים איז די העכסטע צייט אויף נאכאמאל
 מזרו זיין, זיך און אלע אידן ארום זיך, אין אלעם וואס איז פארבונדן מיט פורים, און
 בפרט לויט די היינאריקע ספעציעלע שטריכן פון פורים.

דער פורים איז אין דעם זעקסטן טאג פון וואך, דער טאג ווען אדם הראשון איז
 באשאפן געווארען און גלייך גערופען און געמאכט די גאנצע בריאה (באשאפן)
 קרוינען השם אלס מלך העולם, וואס דערפאר וועלן מיר זאגן דעם פורים ה' מלך
 גאות לבש;

איז דער וואך פון פרשת צו, וואס באדייטעט אן אנוזאג און זירון מיד ולדורות,
 דער טאג און די ווירקונג פון פורים זאל זיין גלייך און אויך דורות לאנג, בכל דור
 ודור וזכרם לא יסוף מזרעם.

און אין יאר ה'תשמ"א, א הקהל יאר, אין וועלכן (אין די צייטן פון בית המקדש)

יום ג': שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות — ראה פרשי עה"פ בראשית א, ז. קידושין מ, א.
 פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. אה"ת בראשית לג, א ואילך. ועוד.
 י"א אדר: שאז מתחילים בקריאת המגילה (מגילה בתחלתה). ונפק"מ גם עתה ובכל מקום ראה טרש"ע
 או"ח סתרפ"ח ס"ז. וראה אה"ת מג"א (הוספות) ע' מג ואילך. ד"ה מגילה נקראת, תרכ"ז, תרכ"ט. לקוטי לוי"צ
 על מחזיל ע' קסה ואילך.

אדר שני: להעיר מירושלמי מגילה פ"א ה"ה: אותה השנה (שנעשה בה הנס) היתה מעוברת, אלא שדעת
 הבבלי משמע לא כן (מדלא הביאו בסוגיא זו להכריע הדיון). ולהעיר משער הפסוקים להאריז"ל ר"פ ואתחנן.
 געציילטע טעג: בזמן שהן עוברין בשמחה נקראין אחדים (פס"ז עה"פ שמות ב, כג).
 זעקסטן טאג פון וואך . . אדם הראשון איז באשאפן געווארן: בראשית א, כז.
 אדם הראשון . . גערופן . . די גאנצע בריאה . . קרוינען השם אלס מלך העולם: זח"ג סיפ אמור. פדריא
 פ"א.

דערפאר וועלן מיר זאגן דעם פורים ה' מלך גאות לבש: ב"שיר של יום' — ר"ה (לא, א) מ"ס תמיד
 בסופה ובמפרשים שם.

ה' מלך גאות לבש: תהלים מזמור צג, א. ולהעיר מתו"א מג"א ושערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות.
 צו . . אן אנוזאג און זירון מיד ולדורות: ת"כ כאן (הובא בפרשי ריש פרשתנו). וראה אה"ת הקדוש
 פרשתנו (ו, ב): ובדרך רמו תרמו כל הפרשה על גלות האחרון כו' הוודיע למשה לזרז לישאל כו', עיי"ש.
 וראה או"ת להר"מ ריש פרשתנו.

בכל דור ודור וזכרם לא יסוף מזרעם: אסתר ט, כה. וראה רמב"ם סוף הל' מגילה.

מען הייבט אן דעם יאר, גלייך בחג הסוכות, מיט צוזאמען קלייבן אלע אידן האנשים והנשים והטף, מענער פרויען און ביז גאר קליינע קינדער אין בית המקדש הערן פרשיות פון תורה און אין אן אופן אז דאס זאל ווירקן אויף זייער גאנצען לעבן אז ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת —

זאלן אזוי אויך די צוגרייטונגען צו פורים, און פורים — בכלל און אין יעדען פרט זיינעם — דורכנעמען יעדערן און יעדערע מיט ולדורות, אנהייבענדיג מיטן יסוד אז אין יעדער זאך וואס איז פארבונדן מיטן מלך העולם (מיט זיין תורה ומצות) — איז, בלשון המגילה, כאטש מען איז נאך דערווייל „מפוזר ומפורד בין העמים“ איז „מנער ועד זקן טף ונשים“, לא יכרע ולא ישתחוה, מען איז אמת שטאלץ מיט אידישקייט,

און ווירקן אין דעם זין אויף יעדען אידן וועלכן מען קען דערגרייכן, הקהל את העם האנשים והנשים והטף, מאכן פון זיי אלעמען איין קהל אין אפיהטן את כל דברי התורה הזאת — אנהייבענדיג מיט מצוות פורים: קריאת המגילה, זאגן „ועל הניסים“, משלוח מנות, מתנות לאביונים, סעודת פורים און — שמחת פורים.

* * *

אין קאנקרעטע ווערטער: פארשטארקן און פארברייטערן די צוגרייטונגען צו פורים, אין אן אופן אז יעדער איד, מנער ועד זקן טף ונשים, זאל מקיים זיין פורים אין דער פולסטער מאס,

הקהל . . בחג הסוכות . . צוזאמען קלייבן אלע אידן „האנשים והנשים והטף“: וילך לא, ריבי. ובארוכה — רמב"ם הל' חגיגה פ"ג.

גאר קליינע קינדער: ראה רמב"ם ואוה"ח עה"פ שם, יג. גויא (לפרשי עה"ת) עה"פ שם, יב. חדא"ג מהרש"א לחגיגה ג, א. ובמנ"ח מצוה תריב, נראה דתיכף שיצאו מכלל נפל או בנולד שכלו רוב חדשיר — וצע"ג שעפ"ג גם קודם שיצאו מכלל נפל ודאי שצריך להביאם שהיו ספק מ"ע מה"ת — ועד"ו הוא בכלי יקר עה"פ שם, יב. ומירושלמי ריש חגיגה: ואין קטן גדול מטף (בתמ"י) — משמע דעכ"פ בלא הגיעו לחינוך קאי. ובפרשי עה"פ שם: והטף למה באו לחת שכר למביאייהם, היינו שע"פ פשט (ובשי"ס — חגיגה ג, א) תיכף שנולד מחוייבים להביאו. ואולי י"ל — לא כהקס"ד משום דספק (נפל) לחומרא, כיא בתורת ודאי, ואפילו נולד לח' ולא גמרו שערי וצפרניו (ראה שר"ע אדה"ז או"ח שש"ל סי"ח) — כי חד טעמא בכל הטף — לתת שכר למביאייהם.

ווירקן אויף זייער גאנצען לעבן; כלשון הכתוב (וילך שם): כל הימים גו'.

ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: וילך שם.

מפוזר . . מנער . . לא יכרע: אסתר: ג, ת. ג, יג. ג, ב.

אויף יעדן איד: גם על אלה ה„נקראים בשם בריות בעלמא“ — כמוך (תניא פליב) — טוב לבריות.

הקהל . . אי"ן קהל: ראה בארוכה מכתבי עשיק חיי אלול, ימי הסליחות ה'תשי"ב; בין יום הכפורים לחג

הסוכות שנה זי"י.

מצוות פורים: ראה לקו"ש ח"ד ע' 1283. קריאת התורה — אינה ביחיד.

שמחת פורים: כולל איסור הספד ותענית.

(*) הוספה לאחר זמן: העיריני ח"א מתווירט למגילה פ"א מ"ג: וטף לא באו אלא כדי ליתן שכר למביאייהו

. . ואיכ אפי' הוא קטן כמות שהוא יש שכר למביאייהם ומביאין אותה.

(**) נדפסו בלקו"ש חיי"ט ע' 611 ואילך, 564. המו"ל.

אריינציעהנדיג אין דעם אלעם — קיום מצוות פורים און אויך די אויבנ' דערמאנטע הכנות — אויך קינדער, א סאך קינדער, אלע קינדער, אינגעלאך און מיידעלאך.

און זעלבסט פארשטענדליך, ערמעגליכן און פארזארגן יעדער אידן וואס געפינט זיך אין ספעציעלע אומשטענדן (אין דער ארמיי, בתי זקנים, בתי יתומים, שפיטעלער, בתי האסורים) ער זאל קענען פראווען פורים ווי אויבן געשריבן.

* * *

און נאך אז ענין פארבונדן מיט דעם פורים ספעציעל: ווען פורים קומט אויס פרייטאג — איז אין ירושלים עיר הקודש ציט זיך פורים און ווערט נמשך בכמה ענינים אין דעם זונטאג נאכדעם: סעודת פורים, שמחים בשמחת פורים, משלוח מנות א. ז. וו.

גלייך באם אנהייבס פון גלות נאך דעם ערשטן בית המקדש — האבן אידן אנגענומען אויף זיך קיינמאל ניט צו פארגעסן ירושלים, געדיינקען איר און אויס-הייבן איר בא יעדער שמחה, ווי דוד נעים-זמירות ישראל זאגט-אין תהלים,

און דערפאר וואלט געווען פאסיג און גוט, גאר גוט — אז אידן אומעטום זאלן דעם זונטאג יום ראשון פרשת שמייני צוגעבן אין מערערע ענינים פון שמחה: בדברי תורה (וועלכע זיינען דאך משמחי לב), משמח זיין אידן מתוך אהבת ישראל און אויב פאסיג אדער גויטיג — דורך משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, און ספעציעל — מאכן כינוסים אויף שטארקן אידישקייט מתוך „ירושלים“, יראה שלימה (את השם).

אריינציעהנדיג אין דעם אלעם . . . אויך קינדער: בניגע לקריאת המגילה ראה שו"ע או"ח סתרפ"ט ס"י: מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה.

אלע קינדער: וכשאהה המעוברת עושה בהכנות לפורים ובמצוות פורים כדכעי, הרי גם העובר עושה, כי ירד אמו הוא (גיטין כג, ב. ושי"ג).

ווען פורים קומט אויס פרייטאג — איז אין ירושלים עיר הקודש ציט זיך פורים . . . אין דעם זונטאג נאכדעם: שו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ז (וראה ניב השו"ע שם. ושי"ג). — ואף שמתנות לאביונים הן כיום קריאת המגילה (בועש"ק) — כתבו כמה אחרונים שאם מאיזה סיבה לא קיימה אז — יקיימה ביום א'. ולכאורה בכל אופן צ"ל כן, כיון שסודע באותו היום סעודת שמחת מצוה, עפמשיכ ברמב"ם ובשו"ע אדה"ז סוף הל' י"ט — אע"פ דלא נהגו להזמין לסעודה (ראה משנה כרורה שם).

אין ירושלים: ובכל כרך המוקף חומה (שו"ע שם).

ווי דוד . . . זאגט אין תהלים: קלו, היו. וראה כשי"ט (הוצאת קה"ת) סת"כ.

נעים זמירות ישראל: שייב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחלתו), שאמר „זמירות (בשם כל) ישראל“.

דברי תורה (וועלכע זיינען דאך משמחי לב): תהלים יט, ט. טושו"ע או"ח ר"ס תקנ"ד.

משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים: כבירושלים — ראה לעיל.

כינוסים . . . הקהלים: ולהעיר מכל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, לך כנוס את כל היהודים (היפך קטרוג, מפורז ומפורד), להקהל ולעמוד על נפשם, נקהלו היהודים ועוד — אשר במגלה. — והתורה (גם מלשון הוראה) היא נצחית והניל בהדגשה, ביום אחד זה — פורים דבר בעתו. ירושלים, יראה שלימה: ב"ר פני, י. תודיה הר — תענית טז, א. וראה לקו"ת ר"ה ס, ב. ועוד. את השם: יר"ע (לקו"ת במדבר יג, ב. ועוד).

במיוחד — כינוסים און „הקהל'ס" פון אידישע קינדער, וואָס יעדערער פון זיי, אפילו עוללים ויונקים, זיינען „צבאות השם",

און דאָס אַלעס מיט אַ שמחה אמיתית — און ווי דער אַפּשלוס פון שר"ע אורח חיים הלכות פורים: טוב לב משחה תמיד,

און דורך דעם אַלעס זיך נאָכמער פאַראיינציגען מיט ירושלים, צו וועלכער מיר קערען זיך טאָג טעגליך באַ יעדער תּפּלה: והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת, אויסגעקליבן און אַפּגעגעבן יעדער אידן און אַלע אידן אויף אייביג, נחלת עולם.

* * *

ויהי רצון אַז אַזוי ווי בימי מרדכי ואסתר איז „ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" אין פשוט'ן זין און לויט אַלע פירושי חכמינו ז"ל אין דעם — כן תהי' לנו,

און עס זאָל זיין „מסמך גאולה לגאולה", גלייך נאָך דער גאולת פורים זאָל קומען די גאולה האמתית והשלימה דורך משיח צדקנו, וואָס וועט זיין כימי צאתך מארץ מצרים,

און נאָך פאַר דעם — איז: ואנחנו עמך וצאן מרעייתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך.

כבוד ובברכת הצלחה בכל הנ"ל
ובברכת פורים שמח

טוב . . תמיד: משלי טו, טו. וראה פי' לסי' ס"י תתסב.

והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת: מ"א ת, מד. טושר"ע (ואדה"ז) או"ח רסצ"ד.

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר: אסתר ה, טו.

פירושי חכמינו ז"ל: מגילה (טו, ב) ועוד. דרושי דא"ח עה"פ.

מסמך גאולה לגאולה: מגילה ו, סע"ב, ובפרש"י. ולהעיר שענין זה נוגע במיוחד בשנה מעוברת (כבשנה

זו) — כי בכדי „מסמך גאולה לגאולה" קורין את המגילה באדר שני דוקא, הסמוך לניסן.

כימי צאתך מארץ מצרים: מיכה ז, טו.

ואנחנו עמך . . נספר תהלתך: תהלים עט, יג.

וצאן מרעייתך: ראה אסתר'ס פ"ט ש, קול גדול כגדיים וטלאים" ביטל הגזירה. נת' בתור"א סד"ה ותוסף

אסתר. וראה סליחה דתענית אסתר סד"ה אדם בקום, קטני קודש זרע'.

פורים שמח: ועד לאופן — כציווי חז"ל (מגילה ז, ב) חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע (יותר

מבמועדים לשמחה). וראה ד"ה זה בתור"א (ובשערי אורה צט, א), אוה"ח, סה"מ עטר"ת („חייב אינש לבסומי

בפוריא הוא תענוג הנפש בפנימית התורה ובכח"י אה"ר בתענוגים"), סה"מ תשי"ח. ועוד.

ת"ח על הערת-הארת כת"ר היפה מדברי ראשונים בענין לבסומי בפוריא — ולהעיר מרמב"ם הל' יו"ט פ"ו, ה"כ. — הועתק בשו"ע אדה"ז סתקכ"ט סי"א-י"ב.

ומובן שהמדובר בהתועדות* שאחד יתבסם עד דלא ידעי ויוציא את הרואים, אין הכוונה יוציא קיום חיוב זה (ממש) שה"ז חיוב שבגופו, אלא שבשאי אפשר יעשו עכ"פ כנ"ל.

ועוד (ועיקר) פשיטא שאם אינו מקיים עד דלא ידעי — אין זה פוטרו כלל מלהיות שמח בפורים, וכשרואה חברו שמח בשלימות (עד דל"י) חושב ע"ד שמחת דלא ידעי, מח' טובה הקב"ה מצרפה למעשה, עי"ז מתוסף בשמחתו הוא ומעין זו שרואה בחברו, ולאח"ז — קל לו יותר (נעשה מוכשר יותר) לבוא גם בעצמו לאופן עד דלא ידעי.

ומכאן לחקירה הכללית — במצות שבגופו שאין יוצאים ע"י שליח — באם אי אפשר לו לקיימם בעצמו המוטל עליו חיוב מיוחד להשתדל לעשותם ע"י שליח. ואין הזמ"ג לעיין בזה. ואכ"מ. ולא בא אלא בתור הערה לעת מצוא.

(ממכתב אייר תשמ"ב)

* פורים תשמ"ב. המור"ל.

... ואסיים במנהג היום וזכר למצות מחצית השקל: אופנה, העשיר לא ירבה והדל לא ימעט, הכל שווין, וע"י מחצה"ש בטלו שקלי המן (מגילה יג, ב) שגם גזירתו היתה על כל היהודים בשה מנער כו' — ועיין שיחת פורים תש"א בזה — וניצולו ע"י שהיו בתנועות מס"נ, שגם בזה הכל שווין שאפי' קשב"ק כו' — כמ"ש בסש"ב פי"ט כו' — והכל כפתאיים אצלו ית' ולא ידעי, והשי"ת יזכנו ב"ב לביאת מ"צ הבא בהיסח הדעת (סנהדרין צז, א) וכמ"ש"כ באגה"ק ס"ד שזהו גילוי בחינת נקודת פנימיות הלב, שמצד זה כל ישראל למגדול ועד קטן, כולן תמאימות ואב אחד לכולנה וכמ"ש סש"ב פל"ב (משא"כ מצד מקורן בא"ח דחלוקין בגדולתן ומעלתן)...

(ממכתב יום ה' י"א אדר שני, תשנ"ה)

ב"ה, ערש"ק ראש-חודש אדר שני,
פרשת שקלים, ה'תשמ"א,
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע אַנטיילנעמער אין דער יערלעכער
מסיבה פון ישיבת תומכי-תמימים ליובאוויטש,
מאַנטרעאַל

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

דער יערלעכער קאמפיין הייבט זיך הייאר אן, צוזאמען מיט דעם יערלעכן
באַנקעט, אין דעם טאָג פון י"א אדר (שני).

אין דער צייט פון בית המקדש איז דער טאָג פון י"א אדר געווען איינער
(ערשטער) פון די טעג ווען מ'האט אין געוויסע ערטער געלייענט די מגילה,
אַנשטאָט אין דעם טאָג פון פורים. ווי די משנה און גמרא דערקלערן, איז די תקנה
געמאַכט געוואָרן פאַר אידן וואָס האָבן געלעבט אין דערפער און פלעגן קומען אין
שטאָט אין געוויסע טעג פון דער וואָך. דער צוועק פון דער תקנה איז געווען צו
געבן זיי די מעגלעכקייט צו באַזאָרגען די שטאַטישע מענטשן מיט זייערע נויט־
ווענדיקייטן. דאָס אונטערשטרייכט ווידעראַמאָל די געמיינזאַמע פאַראַנט־
וואַרטלעכקייט פון איין איד צו אַ צווייטן — אין איינקלאַנג מיט דער מצוה און כלל
גדול בתורה: ואהבת לרעך כמוך, דער יסוד פון דער גאַנצער תורה.

די שייכות פון דער דאָזיגער הוראה (וואָס תורה באַדייט דאָך הוראה) ווערט
נאָך מער אונטערשטראַכן דערמיט וואָס הייאר פאַלט אויס י"א אדר אין דעם דריטן
טאָג פון דער וואָך, "יום שהוכפל בו כי טוב" (צוויי מאָל וירא אלקים כי טוב) — אַז
אַנדייטונג, אַז עס דאַרף זיין "טוב לשמים וטוב לבריות" — "גוט צו ג־ט און גוט צו
לייטן". דער אויסדרוק בריות ("באַשעפענישן") וואָס ווערט דאָ באַנוצט איז אַז
אַנדייטונג, אַז אפילו ווען דער צווייטער איד איז אין אַ מצב וואָס עס זעט זיך נישט אַז
באָ עס קיינע ספעציעלע מעלות, נאָר די איינציגע מעלה וואָס ער איז אַ ג־טלעכע
באַשעפעניש — דאַרף מען אויך עס ליב האָבן און זיין גוט צו עס. וואָרום יעדער
איד האָט אַ נשמה וואָס איז אַ טייל פון ג־טלעכקייט, און דורך זייערע נשמות זיינען
אַלע אידן פאַראייניגט און אויסגעבונדן ווי אמת'ע ברידער פון איין פאַטער, אונזער
פאַטער אין הימל. בלויז מצד דעם גוף (קערפער) זיינען אידן פאַנאָדערגעטיילט,
אַבער מצד דער נשמה, און דאָס איז דאָך דער עיקר, זיינען אַלע אידן ווי איינער —
ווי דאָס איז דערקלערט באריכות אין פרק לב (32) פון ס' תניא.

די דאָזיגע הדגשה אויף אהבת ישראל, אין דער פולסטער און טיפסטער מאָס,
איז איינע פון די הויפט שטריכן פון דעם חינוך וואָס ווערט געגעבן אין אַלע
ליובאוויטשער מוסדות, אַריינגערעכנט ובפרט — די ישיבה תומכי-תמימים אין
מאַנטרעאַל. דאָס ווערט איינגעפלאַנצט אין די תלמידי הישיבה פון דער פריסטער
יוגנט אָן, אין אַז אופן פון מעשה הוא העיקר, דורך מעשים בפועל, צוזאמען מיט
אהבת התורה און אהבת השם — ביז אַז די דריי אהבות ווערן איינס.

דעריבער געפינט מען ליובאוויטשער בחורים און יונגעלייט, תלמידים פון די ליובאוויטשער ישיבות, אין פארשידענע און אויך פארווארפענע טיילן פון דער וועלט, וואו זיי פארנעמען זיך מיט תורה-חינוך און פארשפרייטן אידישקייט, מיט ליבשאפט, הארציקייט און איבערגעבנקייט.

די ישיבה תומכי-תמימים ליובאוויטש אין מאנטרעאל שטייט שוין ב"ה אויפן שוועל פון דעם 40טן יאר פון איר טעטיקייט. ס'איז ניט אפצושאצן אירע גרויסע לייסטונגען פאר קאנאדער אידנטום און פארן אידישן פאלק בכלל. זיכער פארדינט זי די פולסטע שטיצע פון אלע אירע טרייע פריינד און פון יעדן איינעם און איינע וואס שאצן אפ די לעבנסנויטווענדיקייט פון תורה אידישקייט.

בפרט אז מיר דערנענטערן זיך צו די טעג פון פורים, וועלכע דערמאנען אונז, אז א דאנק דעם תורה-טרייען חינוך פון אידישע קינדער אין יענער צייט איז בטל געווארן די גזירה פון המן הרשע, און „ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר“. אין דער איצטיגער קריטישער צייט נויטיגען מיר זיך אין דעם זייער שטארק. דערמאנט אונז די מגילה, ווי אונזערע חכמים זכרונם לברכה דערקלערן, אז „אורה ושמחה וששון ויקר“ אין דעם איינפאכן זין פון די ווערטער זיינען אפהענגיג פון זייער אינערלעכן אינהאלט: „אורה — זו תורה . . ויקר — אלו תפילין“.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור

לחגיגת בר מצוה שלך, הנני לשלוח לך ברכותי, אשר ביום הזה שנהיית גדול תלך הלך וגדול בלמודיך ובהנהגותיך, והוריד וא"ז יחיו ישבעו ממך רב נחת וענג.

בימי מרדכי, כשהיו ישראל בגולה, אמר המן האגגי להשמיד כל היהודים. מה עשה מרדכי — כנס צעירי ישראל ולמד עמם תורה, ועל ידי זה בטלה הגזירה.

בהיות עם ישראל על אדמתו, ואיש תחת גפנו, אפרים ויהודה גוי אחד בארץ, ושלמה בן דוד מלכם בראשם, ויבן בית לה', ציוו חכמינו אשר לא יבטלו התלמידים מתורם לבנין בית המקדש!

כי התורה עץ חיים היא למחזיקים בה. בכח תורת משה אשר צווה בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים, ועל ידי שמירת מצוותי', נעמוד בפני כל הקמים עלינו בגולה, ונזכה בקרוב ליום ה' הגדול אשר ישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ויגאלנו על ידי משיח מנחם משיב נפשנו.

חזק ואמץ בלימוד התורה ובקיום המצוות!

הטוב אשר הגיענו ע"ד התמסרותו לכל דבר הנוגע לחנוך היהדות, העירנו לבא לפניו במכתבינו זה.

בטח שמע כמ"ע ע"ד „מחנה ישראל" אשר נוסדה ע"י מו"ח כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואשר בע"ה פעלה כבר הרבה לטובת חזוק היהדות כגון שמירת שבת, למוד התורה, טהרת המשפחה, הנחת תפילין וכדומה.

הרבה פועלת „מחנה ישראל" לטובת המצב הרוחני של החילים היהודים,

ע"י „מחנה ישראל" נוסדה גם חכרת משניות בע"פ, המחלקת לחברי עפי" גורל חלקים מהמשניות (. . . פרקים בשנה) ללמדם בע"פ ולחזור עליהם בכל עת מצוא, בלכתם בחוץ, בעמדם בחנות בנסעם ברכבת וכו'.

שולחים אנו לכמ"ע במעטפה מיוחדת מאמרים המבארים מטרת ופעולות „מחנה ישראל" ובודאי גם במקומו יש כר נרחב ועבודה בכל מקצועות עבודת „מחנה ישראל", ונשמח לקראת מכתביו מברשים טוב בפעולותיו בכהנ"ל.

בימי הפורים בימים ההם ביארו רז"ל (מגילה יג, ב) אשר שקלי ישראל, שהיו נותנים בכל שנה מחצית השקל, בטלו את שקלי המן שנתן לאחשורוש ביהודים לאבדם,

והנה מחצית השקל נתנו, להניח יסוד בית משכן ה' הראשון שהי' אצל בני ישראל דהיינו האדנים למשכן, ואח"כ היו נותנים לקנות בהם קרבנות הצבור, ובשניהם — העשיר לא ירבה והדל לא ימעט.

זאת אומרת: כשהמן קם ורוצה להשמיד להרוג גוי' העצה היעוצה היא: לך כנוס את כל היהודים, ואיך ובמה יתאחדו כל היהודים בהתעוררות הראוי', הוא בהנחת יסוד בית המקדש אשר בלב כל אחד ואחד מישראל דאס פינטעלע איד וואס בא יעדערן בלי הבדל מפלגה כי בזה הכל שוים: העשיר בידיעות והדל ופשוט ביותר, וכשמניחים היסוד, אז מ'דערוועקט די פינטעלע בונים בית מקדש מפואר, זעהט מען אז יעדער איד איז אַ הייליגער היכל וואו דער אויבערשטער רוהט, מ'דארף נאָר וויסען ווי עם אויפוועקען.

בברכת פורים שמח

ולאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

(ממכתב יום ו' י"ב לחדש אדר שני, ה'תש"ג)

מאשר הנני קבלת מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כותב ר"פ ובמסירת הפ"ש מכאן וכו', וכן ר"פ מהמצב ב . . . וכו'.

יהי רצון אשר תתחלנה הידיעות המתקבלות מאה"ק ת"ו בהנוגע לענינים הכלליים וכן הפרטים, להיות טובות — בטוב הנראה והנגלה, ועד מתי?

ובפרט שסו"ס — מכריזים על ענין דופרצת, דפשיטא שצ"ל ג"כ בד' אמות של הפרט וד"א של הכלל, כוונתי שכל אחד צריך לעשות התלוי בו בכדי להמשיך הענין בגלוי. והרי גם ע"ז נאמר חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

והרי כאו"א מאנ"ש, ובפרט תלמידי התמימים, תפקידו כפול, לפעול בעצמו רצון תקיף ולפעול על הזולת ע"י תעמולה מתאימה וק"ל.

ויהי רצון שכיון שנמצאים אנו בחדש אדר עליו נאמר שנהפוך הוא ומסמך גאולה לגאולה מאדר לניסן, גאולה מכל דברים המעכבים עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב, הנה כן יבטיח בכל האמור לעיל.

בברכה לבשו"ט בקרוב
ולשנת הצלחה בכלל ובפרט

(ממכתב ט"ו אדר"ש חשי"ט)

במענה למכתבו מט' אדר שנתקבל ביום הפורים,

וברך לקחתי ואשיבנו, אשר יקיום, מתאים למ"ש והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור, וידוע הפירוש שכשהם נזכרים הרי הם גם ונעשים,

שיהי' אורה ושמחה וששון ויקר כדרשת רז"ל וגם כפשוטו.

(ממכתב ט"ו אדר תש"כ)

... אריכות לשוני בלקו"ש. גרמה לעשות טפל תיאור אופן פעולת הטלפון (ורדיא) בעת שהטעם שאין יוצאין בזה שמיעת מגילה הוא כי נעשה שינוי עיקרי, ואין זה כ"א קול של (קרום של) מתכת, פלאסטיק וכיו"ב, שהמתכת מוציאה הקול

ע"י שכח כחו דהאדם משנה תוקף זרם העלעקטרי והזרם מניע את הקרום, והזרם אין איש יודע מהותו, אבל הכל מודים שאינו כלל ממהות האויר [שהאויר הוא מציאות הלכתית, נוגע לכופה כלי על הנר בשבת, מג"א סוף סימן רע"ז ושו"ע אדמוה"ז שם]. וכתבתי במכ"ה הנ"ל, בדברי המתירים עצמם נראה שאלו שתיארו לפניהם אופן פעולת הטילפון טעו בהתיאור, שאך עפ"י מובן שלא נחתו כלל לדון בזה שזהו קול מתכות.

דרך אגב — נפק"מ גם בנוגע לשופר (לאילו המתירים שימושן לכבדי שמיעה) במכשירי שמיעה (ביו"ט), דשני סוגים במכשירים אלו — המחזיקים את הקול ע"י זרם עלעקטרי (ובמילא, עפ"י הנ"ל) אינו יוצא, או רק באופן מכני שיוצא.

כל הנ"ל לא שייך (תמיד) לעניית אמן וכיו"ב — כי בכר"כ אופנים נוגע בזה רק כיוון הזמן ולא שמיעת קול הש"ץ, כדמוכח מביהכ"נ דאלכסנדריא של מצרים (סוכה נא, ב) וכמפורש בשו"ע או"ח סו"ס קכד, ובארוכה בשו"ע אדה"ז שם.

ויומא גרים — יום פטירת הרמב"ם — להעיר שדייק בלשונו (הל' ברכות פ"א הל' י"ד בסופה) להשמיענו דעונין אמן אף שלא שמע הברכה באם אינו מחוייב בה (כס"מ שם). ולהוסיף (עכ"פ בדא"פ) ביאור בדבריו שם, ד"לא יענה אמן בכלל העונים" — מאי האי „בכלל העונים“, וי"ל כוונתו — דאינו בכלל העונים — דהם יוצאים בעניתם אמן כאילו ברכו (כיון ששמעו קול הברכה, ועד ששומע כולה בלבד ג"כ כעונה), משא"כ מי שלא שמע, אבל לא גרע מברכה שאינו מחוייב בה, וצריך לענות אמן. ואדרבא חיובו בהברכה מסתבר לומר שמוסיף בשייכותו להברכה — כולל באמירת אמן אחרי המאמתת את הברכה ...

(ממכתב כ' טבת תשמ"ג)

**נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל לקראת ימי הפורים**

ה'תשמ"א

פורים שמח ושבת שלום והתועדויות באופן דהקהל מתוך אורה ושמחה וששון ויקר ובהחלטות טובות ומוצלחות באורה זו תורה וכו' ככל פירושי חז"ל.

לחיים, לחיים ולברכה ולמסמך תיכף ממש גאולת פורים זה לגאולתנו ע"י משיח צדקנו.

/מקום החתימה/

•

ה'תשמ"ב

פורים שמח והתועדויות פעילות מתוך אורה ושמחה וששון ויקר ובהחלטות טובות על כל השנה כולה, באורה זו תורה וכו' ככל פירושי חז"ל. ולמסמך תיכף ממש גאולת פורים זה לגאולתנו ע"י משיח צדקנו. לחיים, לחיים ולברכה.

/מקום החתימה/

•

ה'תשמ"ג

שבת שלום ופורים שמח והתועדויות פעילות מתוך אורה ושמחה וששון ויקר ובהחלטות טובות על כל השנה כולה, באורה זו תורה וכו' ככל פירושי חז"ל. ולמסמך תיכף ממש גאולת פורים זה לגאולתנו ע"י משיח צדקנו. לחיים, לחיים ולברכה.

/מקום החתימה/

•

ויקהל

ב"ה, מוצש"ק פ' ויקהל, שק"מ אד"ש,
שנת הקהל, ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

לכל המשתתפים בכינוס השלוחים באה"ק
ת"ז

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה אודות הכינוס, ויה"ר שיהא בהצלחה רבה בכל הפרטים,
ואיש את אחיו יעזורו להוסיף עוד יותר ולהעלות במילוי השליחות,
שנקודתה כהוראת (ונתינת כח) פרשת שבת זו להקהיל (בכח משה שבכאור"א
מבנ"י) את כל עדת בני"י, וכביאור האריז"ל,
ובהרחבה במאמרי אדה"ז אדהאמ"צ הצ"צ מהר"ש ואדנ"ע,
ומתוך אהבת ישראל כמבואר בתורת הבעש"ט והה"מ
ובהרחבה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר

הוספה לאחר זמן:

אד"ש: להעיר מלקוטי לוי"צ לאסתר ע' צו, צט.
השלוחים: להעיר מלקו"ת ויקרא א. ג.
הכינוס: ראה סנה" עא, סע"ב. במד"ר טו, יח.
במילוי השליחות: ועד לדרגא הכי עליונה בשליחות דמציאותו מציאות המשלח, כמותו ממש. ראה לקח
טוב בתחלתו ובכ"ס.
משה שבכאור"א מבנ"י: ראה תניא ר"פ מב. ופועלה היא עד: ללכת בכל דרכיו גוי (ראה עקב י, יב). ברכות
לג, ב. ולהעיר ג"כ מהמשך חייב אדם לברך תרלי"ח.
וכביאור האריז"ל: לקוטי תורה בפרשתנו. ס' הליקוטים שם.
אדה"ז . . . ואדנ"ע: ד"ה ויקהל. ועוד.
הבעש"ט והה"מ: ראה קונטרס אהבת ישראל.
כ"ק מו"ח אדמו"ר: במאמרים, מכתבים ושיחות.

ובלשון הכתוב: הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת,

וכ"ז יחיש עוד יותר קיום היעוד: קהל גדול (שלימות העם) ישובו הנה (שלימות הארץ) ומשה (ותורתו — שלימות התורה) עמם.

בברכת הצלחה רבה בכהנ"ל והמעשה הוא העיקר ומתוך הרחבה שמחה וט"ל ובברכת חודש טוב, ושכן תהי' לנו כאשר הי' אז — אורה ושמחה וששון ויקר — כפשוטו וככל פירושי חז"ל, ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך

/מקום החתימה/

הקהל . . . הוא: וילך (לא, יב). וברמב"ם (סוף הל' חגיגה): כאילו נצטוו בה. וראה זח"ב (קצה, סע"א): ויקהל משה כו' הקהל כו' מה להלן כו' אף הכא כו'. — ולהעיר מצפצפ"ר ר"פ ויקהל. והטף: ופרש"י עה"פ: למה בא לתת שכר למביאיהם, היינו שע"פ פשט (ובש"ס — חגיגה ג, א) תיכף שגולד מחוייבים להביאו. ואולי י"ל — לא כהקס"ד דספק (נפל) לחומר, כ"א בתורת ודאי, ואפילו נולד לח' ולא גמרו שערי וצפרניו (ראה שו"ע אדה"ז א"ח סש"ל ס"ח) — כי חד טעמא בכל הטף — לתת שכר למביאיהם.

קהל גדול, ישובו הנה: ירמ"י לא, ז.

ובברכת חדש . . . אורה . . . ויקר: דכל החודש נהפך גו'. וראה ירוש' מגילה בתחלתה. רמ"א (א"ח סתרפ"ח ס"ז): וכן נהוג.

אורה . . . ויקר: מג"א (ח, טו). ובירוש' ברכות (בתחלתה): כי אשב בחושך כו' ליהודים הייתה אורה כו'. וראה שערי אורה בסופו. אה"ת עה"פ. ואנחנו . . . תהלתך: תהלים עט, יג.

. . . במ"ש מה יענה על הטענה שיש אומרים שמותר להדליק אש בשבת, ואשר האיסור הוא דוקא כשצריך שפשוף אבן באבן וכנהוג בין השבטים הפראים, משא"כ אופן הדלקת אור דזמננו, אינו קשור בכל טרחה.

ומובן שהסברה העיקרית היא שכותב במכתבו, שעלינו לקיים מצות הבורא מבלי לשאול להטעם שבהם, ובפרט שמובן אפילו בשכל הפשוט שאי אפשר לשכל

נברא שיבין ויתפוס את שכל הבורא, כיון שאין ערך לנברא לגבי הבורא, ובמכל שכן וקל וחומר: ומה ילד קטן המתחיל ללמוד אל"ף ב"ת, כל אחד ואחד פשוט בעיניו שאי אפשר שילד זה יבין סוגיא עמוקה בש"ס וסברות הראשונים בזה אף שכולם נכנסים בסוג בני אדם שיש להם נפש השכלית, ולא עוד אלא שיודעים אנו שכשיגדל הילד ויקיים בעצמו הלימוד ביגיעה, עליו נאמר יגעת ומצאת, זאת אומרת שבכח שכל הילד לתפוס גם הסברא עמוקה אשר בש"ס, אלא שעדיין לא הובא זה בפועל, על אחת כמה וכמה בעיניים שבבורא לגבי עיניים שבנברא, שאי אפשר שיודמו זה לזה כיון שזהו בורא וזה נברא. והטעמים הנמצאים בתורה, הם מבארים רק חלק קטן מעיני ורשי המצוה, שלכן כמה וכמה טעמים ופנים לכל ענין ומצוה שבתורה.

בכל זה גם על פי שכל אין מקום כלל לסברא וקושיא האמורה הן מצד המציאות והן מצד השכל.

(א) מצד המציאות: — בעת מתן תורה, ז. א. ביציאת בני ישראל מארץ מצרים, ידוע בכל ספרי דברי הימים, אשר התרבות ועיניים הטכניים בארץ מצרים היתה במדה די גדולה, ולא עוד אלא שישנם כמה פרטים ועיניים (באופן טלטול משאות, בניו, הרכבת צבעים ועוד) שאפילו עתה אינם יודעים איך לעשות זה ואיך עשו זה בימים ההם. ובפרט הבערת אש אצל המצרים — לא היתה באופן שפשוף אבן באבן — כי אם בכמה אופנים קלים יותר. וברובא דרובא היו מדליקים אש מאש, כמסופר בדברי הימים לארץ מצרים וסביבותי בימים ההם. ובפרט בבתי החרטומים דמצרים, ששמשו גם כן מקום לימוד החכמות — הידועות בעת ההיא, אשר כנ"ל בכמה פרטים, ובוהו גם אופן הדלקת אש (שבזה היו קשורות כמה עבודות לעבודה זרה אז) עמד ברמה הכי גדולה, ז. א. בטרחה מועטה ביותר.

(ב) מצד השכל: — שמירת שבת על פי פשוטו של מקרא הוא, על שם ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת, ופשוט לכל בעל שכל אשר לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו, וממעשה מלאכה ששת ימי בראשית [מאופן] מלאכה זו, ז. א. שאינה קשורה בטרחה כלל. שבת ביום השביעי, ובדוגמא זו נצטוו גם בני ישראל.

בכלל בטענות כמו הנ"ל, שהטענה גופא מוכיחה אשר מאמין הטוען שהתורה ניתנה מבורא העולם, אלא שרוצה הוא לחפש לפרש כוונת הבורא וציוויו שלא חלו אלא בתנאים שונים מתאימים ובתקופות מסוימות, כטענה זו עצמה, זיפיה מוכח מתוכה, אשר כיון שהתורה ניתנה מבורא העולם לטובת האדם, וכנהניסם, כי הם חיינו ואורך ימינו, ז. א. לטובת האדם [וגם זה מוכרח הוא כיון שהמאמין בהבורא, הוא מאמין שהבורא טוב וישר ולכן מחוייבים לקיים ציווין], הרי זה שולל את האפשריות שתנתן התורה באופן המטעה, ח"ו, את האדם והנותן מקום לספק עיקרי ז. א. שהכוונה לא היתה אלא לתקופה מסוימת, וכשישתנה הזמן ישתנה הציווי, ובכל זה כתב נותן התורה היפך הנ"ל [וכמוכח מכמה כתובים שציווי התורה הם "כימי השמים על הארץ" וגם בזמן הגלות ועד שיבוא גואלנו המשיח שכל עיניים אלו נזכרים כמה פעמים בתורה], ואין אף מאמר אחד מפרש שקודם לזה ישתנה ח"ו הציווי של התורה ופשיטא שאין כל פירוש באיזה כיוון יהיו השינויים ובאיזה אופן.

כבקשתו אזכיר להמצטרך לו ובהענינים אודותם כותב על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שינצל הימים דביני וביני ככל הדרוש להפצת המעינות בהסביבה בה נמצא ובאופן שגם המקבלים שלו ייעשו טופח על מנת להטפיה בהסביבה בה ימצאו וגם לאחר זמן.

(ממכתב י"ג ניסן תשי"ז)

הת"י הרעים יפרשוהו כהיתר להנהגה בהטעמפלים בש"ק.

(ממכתב שלהי שבט תשמ"ג)

*) ע"ד הדפסת ענין היתר עבודת המקדש בשבת בכתב-עת אנגלי לילדים מכל החוגים. המו"ל.

מאשר* הנני קבלת מכתבו ממוצש"ק והקודמו. ובמ"ש שמתפלא על אשר שלחתי מברקים, וכי, לפלא התמי', כיון שבטח כבר ידוע לכת"ר אשר גם מ... נתקבלה ג"כ השאלה להרבנות הראשית באופן דחוף, עכ"פ כך הודיעו לכאן. וטעם הדחיפות מבואר בהעתק מכתבי להרבנים הראשים שי' המוסג"פ, ואם לא יטריח ביותר על כת"ר — מטובו לקרות ההעתק בשימת לב הראוי ובטח תהי' הזדמנות לדבר עם הרבנים הראשים. ובנוגע לנמוק האמור במכתבו — אדרכה מפני הכבוד עוד עצרתי במלין ועאכו"כ בביטויים, בידעי ולצערי ידוע גם בחוץ ממש, אשר המשגיח נוסע בתור ב"כ שלהם, ואין לך היתר מגולה יותר מזה. וכטעות כו"כ מבני התמימים דכאן. ואין מלה בלשוני איך להסביר הדבר — בה בשעה שלדעתי נעלה מכל ספק שהוא איסור ברור. ולא עוד אלא שכעצם השאלה — הוא כמ"ש במכתבי להנ"ל שהשאלה חלה על בעלי האניות והוא איסור דאורייתא. וקשה להאריך בדבר

*) ראה לקושי ח"ז ע' 398 ואילך. ח"א ע' 351 ואילך. ח"ז ע' 641 ואילך. המו"ל.

המצער ביותר. — ובמ"ש שמה תהי' התועלת מהאיסור וכו' — הנה אפילו בשביל נפש אחת מישראל ג"כ כדאי הדבר, ובפרט שבטוחני שמאות ואלפים מבני ישראל ימנעו מהענין, באם יהי' פסק הדין של הרבנות הראשית ברור כדבעי. ולא עוד אלא שב"כ "צים" ככאן אמר בפומבי — שהפלגת האניות באופן כזה (היינו שנוסעים גם בשבת) — ברור הי' בעיניו שאין כל חשש כיון שמעשים בכל שבוע ואיש לא מיחה בזה, ולו ידע שהרבנות הראשית אוסרת הי' משתדל לסדר הענינים. — ונוסף על האמור, הרי הפס"ד מוטב שיהיו שוגגין ההגבלה בזה שזהו בענינים דרבנן ואם אין שואלים עד"ז, ולא כנדוד"ד ובענינים דאורייתא אינו לכלל זה. ובפרט גם כאמור במכתבי, שעכ"פ חלק מהאניות יסדרו באופן יותר מתאים, ואז הרי פשוט שכדאי הענין.

במה שהעיר שאין להנ"ל לקבל מרות — הנה נזהרתי בנוסח המברק שלי עד כמה שאפשר, בכדי שלא יוכלו לפרשו שזהו ענין של מרות, והדגשתי רק הצד הטכני שבדבר — כיון שבטח אין הם בקיאים בזה ולא התעסקו בזה. וכשיזמינו מומחים — כלשונו במכתבו — חוששני שיהי' ע"ד הפצת השמועות כאן. והוא ע"ד גביית עדות הידוע שחסידיים רקדו בת"ב בתערובות, אלא שהשמיטו להוסיף — שהי' זה תשעה באב שחל להיות בשבת ובהולדת בת לאחד החסידיים ורקדו עם התינוקות בת ימים אחדים ומונחת על טס. והי' בנדון זה שאומרים שיש תעודה ממכונאי שהמכונות הם באופן אוטמטי וכו' וכהעקתי במכתבי. ולא יאומן כי יסופר, אשר גם בזה המפלגות ככאן יוצאות בקול תרועה, ודוקא אלו אשר בשם הדת ידגולו (אף שלכאורה אין כל קשר בין מפלגתיות לפס"ד בישראל) ומראשי המפלגה הוא הוא הפוסק בשו"ע. וכפי שמספרים בשמו תוכן פסק דינו, לא מצא ידיו ורגליו בשו"ע וגם לא בידיעה במכונאות, אבל חוצפא כלפי שמיא מהני ועאכו"כ כלפי ארעא ובארצוה"ב.

ובמ"ש שפב"פ אמר לו שתנועת האני' בשבת נוגע וכו' ואי אפשר להעמיד אני' בלב ים, הרי זהו עם הארצות מבהילה במכונאות, אשר כל השומע יצחק לו. — ומה שכותב שלא יצא מזה כלום — כבר עמדנו (מהנסיון המר), אשר בהאווירונים דאל-על היוצאים מכאן, אחד עכ"פ יוצא בימות החול והשני כו'. וצ"ע מפני מה אין לקוות שגם בהנוגע לאניות יסדרו כן.

ת"ח ת"ח על מ"ש אודות התרעומות של שילוח מברקים. ובטח גם להבא ינהג ככגון דא. וכמו שכתבתי לכו"כ, שטוב יותר לקבל ידיעות בלי כחל ובלוי שרק מאשר ידיעות מסולפות אפילו לטוב, ובפרט שטו"ס מתקבלות כל הידיעות ע"פ רוב בהגזמה. והאמת אומר, שבתחלה לא הי' בדעתי לכתוב להרבנים הראשים בענין זה, כי הרי מ"ג, אם ירצו לפסוק הדין ע"י חקירה ודרישה כדבעי — אין דרך לפנות מאיסור ברור. ואם לא ירצו מה יועיל מכתבי, ואדרבה יוכל להתפרש כענין השגת גבול דמרא דאתרא. אלא ששורות כת"ר בנדון זה הביאוני לכתוב המכתב. ובטח גם להבא יודיע בפרטיות מהמשך הענינים, ות"ח מראש...

ג. ב.

... ירא אני מנתינת „היתר“ להנ״ל בתנאי העמדת „שבת-גוי״ באני. ויהי״ר שלא יתפתו מסברא הכי מגוחכת אשר איש אחד או שנים יכול לנהל כל המכוונות באני במשך מעל״ע! לא רצייתי לכתוב גם עד״ז במכ׳ להר״ר — כיון שנתינת מקום וחשש לפיתוי כזה — יוכל להחשב כפגיעה בכבודם.

מה שלא פרטתי (בהמברקים?) מפני מה אין סכנה בהעמדת האני׳ בלב ים, וכן לא במכ׳ שהעתקתו מוסג׳פ. וגם לא פרטי המלאכות דאורייתא שבהנהגת אני׳ דזמננו (שרובן המכריע לא הי׳ להם מקום בספינות — שיט או מפרשים — שבזמן הש״ס) הוא: בא׳ — לרוב פשיטות הדבר. והקורא בס׳ שניתת הים אפילו, שחתר בכל כחו לאסוף קולות מכל הצדדים, יראה שלא מצא בסיס לחשש סכנה ע״י הנ״ל. ובהנוגע להב׳ — כי ידועים לכל מכונאי ואפילו מתחיל (אפילו במכוונות שביבשה בבתי חרושת וכיו״ב, שעיקרי הפעלתן שוות להנ״ל. מלבד מכונת ההגה). והיא מבוארת, אף שרק בחלקה, בס׳ שבה״י. — דרך אגב: עד כמה גדול העורון ע״י השוחד דרצון המפלגה וכיו״ב — שדורשים הוכחות שא״א לאני׳ שתתנהג אוטומטית במשך מעל״ע, אף שידוע לכל שאני׳ מתנהגת ע״י הגה, ומובן וידוע ג׳כ שכיוון הליכתה משתנה משעה לשעה. וא״א שיהי׳ אותו הכיוון במשך כל המעל״ע ויסמכו על אוטומט שיעריכו אותו עשיריות בשעות לפני זה!

(ממכתב כ״ג תמוז תשט״ו)

פקודי

ב"ה, עש"ק ר"ח אד"ש ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

כבוד כל המשתתפים בסיום והכנסת ס"ת
לביהמ"ד ליובאוויטש, לונדון
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה מרובה!

בנועם קבלתי ההודעה ע"ד סיום והס"ת והכנסתה במוצש"ק פקודי,
ובטח יהיו בשמחה רבה ורושמם ופעולתם ניכרים ונמשכים ימים ושנים רבים
וטובים,

ומסייע סיוע רב יום זכאי דש"ק זה, "דמיני' מתברכין כולי יומי", שבת משולשת
דקריאה בשלשה ספרי תורה; פקודי המשכן (דאיקרא מקדש), קרבנות ר"ח במקדש,
שקלים למקדש,

ויה"ר שכל זה יחיש ויקדים עוד יותר בנין ביהמ"ק השלישי ושם „נעשה (כל
האמור) לפניך כמצות רצונך",

בגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

בכבוד ובברכת הצלחה רבה בכל

